

Reo-Bankowned Properties
 From San Jose to Sacramento
JASSI GILL Broker/Owner
Ph:510-304-9292
Refinance Now
@ZERO COST
 Call Sukhi Gill:510-207-9067
 CA DRE Lic.#01180969

Jassi Gill
 CADRE#00966763

Hardeep S. Rai
 Attorney-at-Law
 ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਕੀਲ
 • ਨੌਵੀਂ ਸਰਕਟ ਕੋਰਟ • ਬੋਰਡ ਆਫ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਅਪੀਲਾਂ
 • ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕੇਸ • ਫੈਮਿਲੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ
 • ਲੇਬਰ ਦੇ ਕੇਸ • ਡਿਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇਸ • ਅਮੈਰਿਕਨ ਅੰਬੈਸੀ ਦੇ ਕੇਸ • ਬੈਂਕਰਪਸੀ

SAN FRANCISCO TEL: 415.693.9131 FAX: 415.693.9135
Fremont TEL: 510-791-1111 FAX: 510-791-1119
 rai@hsrai.com www.hsrai.com

Kuldip Singh Dhariwal
 Attorney At Law
ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਸੇਵਾਵਾਂ
ਫੈਮਿਲੀ ਲਾਅ
Tel : (510) 744-1280
Fax: (510) 744-4192
 3100 Mowry Ave. #303, Fremont, CA 94538
 E-mail: kuldipdhariwal@yahoo.com

Fourteenth Year of Publication ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢
 ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼
 Punjab Times, Vol 14, Issue 14, April 6th, 2013 20451 N Plum Grove Rd. Palatine, IL 60074 Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388
 Email:punjabtimes1@sbcglobal.net
 www.punjabtimesusa.com

ਕਤਲੇਆਮ 84: ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਅਮਰੀਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਨੂੰ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਾਨਵੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰੱਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਵਿਚ ਆਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨੇ ਹੈਰਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕੂਟਨੀਤਕ ਪੌੜਤਾ ਮੱਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਠੋਸ ਲੱਗੀ ਹੈ।
 ਉੱਜ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਸ ਗ਼ੈਰਮਨੁੱਖੀ ਕਾਰੇ ਨੂੰ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਦੀ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਨਵੰਬਰ 1984 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ 18 ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ

ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਾਰ

110 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸਿੱਖ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖ, ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਮੀਡੀਆ ਤੇ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਇਸ ਕਤਲੇਆਮ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਕਹਿਣ। ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਕਤਲੇਆਮ ਦੌਰਾਨ 2733 ਬੰਦੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ ਜਦੋਂਕਿ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਹੈ।
 ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਇਸ ਫਰਮਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਆਸਟਰੇਲੀਆ, ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਵਸੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ

1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਇਕ ਸਿੱਖ ਔਰਤ

2012 ਨੂੰ ਪਾਈ ਗਈ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਕੁਝ ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ 30,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦਸਤਖ਼ਤ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ 1984 ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਦੌਰਾਨ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਏ ਜੁਲਮਾਂ ਤੇ ਮਾਨਵੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ

ਵਿਚ ਹਿੰਸਾ ਤੇ ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਪਏ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ, ਸਿਆਸੀ ਹੱਤਿਆਵਾਂ, ਗੁੰਮਸ਼ੁਦਗੀਆਂ, ਨਿਰਪੱਖ ਜਨਤਕ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਨਾਂਹਪੱਖੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਵਲ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਮੱਠਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਨਵੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।
 ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੰਮ ਵੀ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਇਹ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਹਰਜਾਨਾ ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਦਬਾਅ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ 'ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ' ਮੌਕੇ ਹੋਏ ਜਾਨੀ ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਦਾਇਰ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਹਰਜਾਨੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਮੁੜ ਪੈਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵਾਈ ਲਈ ਤਿੰਨ ਮਾਹਿਰ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਐਚ.ਐਸ. ਫੁਲਕਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਏ.ਪੀ.ਐਸ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਕਾਨੂੰਨ ਸਕੱਤਰ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।
 ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 17 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਅੱਠ ਹਫਤੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹਰਜਾਨੇ ਬਾਰੇ ਕੇਸ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਕਤਲੇਆਮ ਨੂੰ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਵਾਉਣ ਲਈ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਚੀ ਸੀ। ਉੱਜ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆਨਲਾਈਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਓਬਾਮਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ 1984 ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਵੇ।
 ਅਮਰੀਕੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ 15 ਨਵੰਬਰ,

ਜੰਗ ਦੇ ਬੱਦਲ
ਉੱਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ
ਸਿਓਲ/ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਆਣ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰੇਆਮ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਿਆ ਹੈ। ਉੱਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਨਾਲ 'ਜੰਗ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ' ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਤਕਾਹਟ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਪਰਮਾਣੂ ਟਕਰਾਅ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।
 ਉੱਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਨੇ ਮਾਰਚ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਾਂਝੀਆਂ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

REAL ESTATE & HOME LOANS
 ਮਨਟੀਕਾ, ਟਰੇਸੀ, ਲੇਬਰੇਪ, ਸਟਾਕਟਨ, ਲੰਡਾਈ, ਪੇਟਰਸਨ, ਲਵਿੰਗਸਟਨ, ਮਰਸਡ, ਮਡੇਰਾ, ਮੋਂਡੇਸਟੋ, ਟਰਲੇਕ ਆਦਿ ਸ਼ਹਿਰਾਂ 'ਚ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਮੁੜੇ ਘਰ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ।
 ✓ Low Interest Rate
 ✓ 3.5% Down Payment
 ✓ Free Credit Report
 ✓ Free Pre-Approval
ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਮਾਰਗੇਜ਼ ਕੰਪਨੀ ਹੈ।
 ਸ਼ੇਅਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਦੇ ਪਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਵੀ ਫੋਰਕਲੋਜ਼ਰ ਤੋਂ ਬਚੋ। ਸਿਕਰਟ ਡੀ ਸਿਕਰਟ Shortsale Certified ਅਤੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ Realtor ਨਾਲ ਹੀ ਘਰ List ਕਰੋ, ਕਿਤੇ ਅਣਜਾਣ ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਮ ਨਾ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦੇਵੇ।
Successful Shortsale ਲਈ ਅੱਜ ਹੀ ਕਾਲ ਕਰੋ!
AMAN HUNDAL Century 21
 Broker / Associate
209.918.6464
 ahundal@c21mm.com
 405 Standiford Ave. Ste D - Modesto, CA 95350

Fresh Sweets, Snacks & Food
 Catering with portable Tandoor for up to 10000 guests
 Lunch - Dinner - Take Out - Banquets
Toll Free 1-866-FOR-RAJA
www.rajasweets.com
 msbains@rajasweets.com

Raja SWEETS & CATERING
 AUTHORIZED CATERER FOR MAJOR 5-STAR HOTELS
 ਹਿਲਾਈਆਂ ਅਤੇ ਕੋਟਵਿੰਗ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ

Raja Sweets & Indian Cuisine
 31853 Alvarado Blvd. Union City CA 94587
 Ph. (510) 489-9100 Fax (510) 489-9111

Raja Indian Cuisine & Bar
 1275 W Winton Ave. Hayward CA 94545
 Ph. (510) 264-9300 Fax (510) 264-9345

Items Serving:
 • All kinds of Sweets
 • Snacks & Food
 • Chaat & Tikki Stall
 • Pani Puri Stall
 • Bhel Puri / Pav Bhaji
 • Falooda Kulli

Catering Services:
 • Wedding Ceremonies
 • Receptions
 • Birthday Parties
 • Religious Gatherings
 • Corporate Events
 • Picnics / Bar-b-que

Additional Services:
 • Warmers
 • Chaffing Dishes
 • China & Silverware
 • Linen Rental
 • Waiters & Bartenders

ਹਰ ਮੌਕੇ ਜਿਵੇਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ਜਨਮ ਦਿਨ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਪਰਟੀ ਲਈ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਿਆਂ ਤੱਕ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

Call Makhan Bains or Ravinder Singh for your next Party 1-866-FOR-RAJA www.RajaSweets.com

Law Office of Manpreet S. Gahra
>ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਸੇਵਾਵਾਂ
>ਫੈਮਿਲੀ ਲਾਅ
>ਬਿਜਨਸ ਲਾਅ
 Criminal Defense (DUI, simple battery, domestic violence, immigration post-conviction relief)
 Manpreet S. Gahra
 Attorney At Law

Berkeley Office
 2161 Shattuck Ave., 304, Berkeley
Ph:510-841-4582 Fax:510-217-6847

Sacramento Office
 Call For Appointment
Ph:916-924-1617
 Email: manpreet@gahralaw.com

Imperial Truck Wash & Repair

Located at 2635 E. North Ave., Fresno, CA 93725 (Corner of North & Chestnut).

ਨਵਾਂ ਨਕੋਰ ਟਰੱਕ ਅਤੇ ਟਰੇਲਰ ਵਾਸ਼

ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਾਜਬ ਰੇਟ

**Oil Change Special
\$189.99**

Special prices for all tires.

- All major repairs for trucks & trailers.
- Brand new truck & trailer wash.
- Best prices on wash in the Fresno area.
- We offer truck & trailer wash, trailer washout,
- Wax, tire dressing, towel dry.
- We sell all major parts for truck & trailers.

*Gated parking with
security guard
on-site at night*

**Also have office space available
(ideal for a trucking company).**

ਅਸੀਂ ਟਰੱਕ ਅਤੇ ਟਰੇਲਰਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ
ਮੁੱਖ ਕਲਪੁਰਜੇ ਵੀ ਵੇਚਦੇ ਹਾਂ

Contact: Inderjit Singh. Ph. 559-442-8500 or Cell. 209-872-4117

Pacific Coast Law Firm P.C.

A Professional Corporation

2351 W. March Lane, Ste A, Stockton, CA 95207
704 I Street, Ste B, Modesto, CA 95253

(209) 475-6001

DIVORCE/FAMILY LAW (ਡਿਵੋਰਸ ਅਤੇ ਫੈਮਿਲੀ ਲਾਅ)

- * Child Custody/Visitation
- * Child Support
- * Spousal Support/Alimony
- * Property Division
- * Restraining Orders
- * Guardianships

IMMIGRATION LAW (ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਲਾਅ)

- * Family/Fiancee Visa
- * Citizenship
- * Removal/Deportation Defense
- * Asylum
- * Adjustment of Status
- * Waivers (UP/Criminal)
- * International Visas
- * Passport Applications
- * Power of Attorney
- * Religious Visa/Adjustment
- * EB-5/Investor Visas
- * VAWA
- * U/T Visas
- * Green Card
- * DACA
- * OCI
- * Passport/Identity Card

BANKRUPTCY (ਬੈਂਕਰਪਸੀ)

- * Chapter 7
- * Credit Card Bills
- * Medical Bills
- * Wage Garnishments

Harleen Wahid-Dail
Attorney at Law

WILLS, TRUSTS & ESTATES (ਵਿਰਾਸਤ, ਟਰਸਟ ਅਤੇ ਐਸਟੇਟਸ)

- Document Creation
- Inter Vivos Trusts
- Direction for Res Funding
- Notary on Site
- Durable Power of Attorney
- Power of Attorney

TAX LAW (ਟੈਕਸ ਲਾਅ)

- * Offers In Compromise * Payment Plans

SOCIAL SECURITY & VETERAN DISABILITY (ਸੋਸ਼ਲ ਸਿਕਿਊਰਿਟੀ ਅਤੇ ਵੈਟਰਨ ਡਿਸਏਬਲਿਟੀ)

- * Initial Applications
- * SSDI/SSI
- * Hearings / Appeals
- * Survivor & Disabled
- * Widower Benefit
- * EDD Claims / Appeals

Kiran Sihota
Attorney at Law

2211 HIGHLAND AVE. SELMA, CA 93662, PHONE: 559 270 3272

ਵਿਸਾਖੀ ਸਮਾਗਮ 2013 ਅਤੇ 19ਵਾਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ

ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕੇ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਸਿਰਜਣਾ ਦਿਵਸ 'ਵਿਸਾਖੀ' ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਮਿਤੀ 12, 13 ਅਤੇ 14 ਅਪ੍ਰੈਲ 2013 ਨੂੰ

ਸਿੱਖ ਸੈਂਟਰ ਆਫ ਪੈਸੀਫਿਕ ਕੋਸਟ, ਸੈਲਮਾ

ਵਿਖੇ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਅਤੇ ਸੈਂਟਰਲ ਵੈਲੀ ਦੇ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਢਾਡੀ, ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਅਤੇ ਕਥਾਵਾਚਕ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜਸ ਨਾਲ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨਗੇ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਅਰੰਭ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ .....12 ਅਪ੍ਰੈਲ 2013 ਸਵੇਰ 8 ਵਜੇ
 ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚੌਲੇ ਦੀ ਸੇਵਾ .....12 ਅਪ੍ਰੈਲ 2013 ਸਵੇਰ 10 ਵਜੇ
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ..... 13 ਅਪ੍ਰੈਲ 2013 ਦੁਪਿਹਰ 2 ਵਜੇ
 ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ .....14 ਅਪ੍ਰੈਲ 2013 ਸਵੇਰ 8 ਵਜੇ
 ਬੁਲਾਏ ਗਏ ਉੱਘੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ...14 ਅਪ੍ਰੈਲ 2013 ਸਵੇਰ 9 ਤੋਂ 10 ਵਜੇ ਤੱਕ
 ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ..... 14 ਅਪ੍ਰੈਲ 2013 ਸਵੇਰ 10 ਵਜੇ ਤੋਂ 1:30 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਸੰਪਰਕ

ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਸਬੰਧੀ ਸੰਪਰਕ

ਰਾਜਵੀਰ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਪ੍ਰਧਾਨ 559 994 9232
 ਜਸ ਮਾਨ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ 559 960 9156
 ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ ਸਕੱਤਰ ..559 355 4399
 ਹਰਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਸਕੱਤਰ.....559 906 7411

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਸਬੰਧੀ ਸੰਪਰਕ

ਮੇਜਰ ਰਾਘਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ 559 577 3486
 ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ.....559 579 8295

ਸਟਾਲਾਂ 'ਤੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਸਬੰਧੀ ਸੰਪਰਕ

ਸ਼ਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਰੋਤਾ ਵਾਈਸ ਪ੍ਰਧਾਨ .559 269 1088
 ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ 559 355 3144
 ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ.....559 994 0837

Design by hayermedia

ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੇਸਰੀ ਦਸਤਾਰਾਂ ਸਜਾ ਕੇ ਅਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਕੇਸਰੀ ਚੁੰਨੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਲੰਗਰਾਂ ਦੇ ਪੰਡਾਲ ਲਗਾਏ ਜਾਣਗੇ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤੋਗਾ।

ਮਿੰਨੀ ਬਜ਼ਾਰ ਵੀ ਲੰਗੇਗਾ ਜਿਥੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਖਰੀਦ ਸਕਣਗੀਆਂ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ ਬੀਬੀਆਂ ਤੇ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਕਕਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਲਮਾ ਵਲੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਭੇਂਟ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨਾਲ ਫੋਨ ਨੰਬਰ 550 270 3272 ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹੋਲਾ-ਮਹੱਲਾ ਵੀ ਤੋਹਮਤਾਂ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਲੰਘਾਇਆ

ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ: ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ ਮੌਕੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਚਿੱਕੜ ਉਛਾਲਿਆ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵੱਲੋਂ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ 'ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਅਹਿਮ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਿਆ ਪਰ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਨੇ ਉਹੀ ਪੁਰਾਣੀ ਮੁਹਾਰਨੀ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੰਦੇ ਹਾਲ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਰੱਜ ਕੇ ਅਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਧਰ, ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਵੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ। ਉਂਜ, ਇਸ ਵਾਰ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਪੱਖੋਂ ਸਾਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਟੁੱਟ ਗਏ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਛੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ 30 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੰਗਤਾਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਈਆਂ।

ਇਸ ਸਾਲ ਦਾ ਮੇਲਾ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿਚ 30 ਤੋਂ 35 ਫੀਸਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਰਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੌਸਮ ਦਾ ਮਿਜ਼ਾਜ ਕੁਝ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਿਚ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਤਿਤਪੁਣਾ, ਨਸ਼ੇ, ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਜਿਹੀਆਂ ਸਮਾਜਕ ਅਲਾਮਤਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦੀ ਦਾਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਕਈ ਪਾਸਿਓਂ ਮਾਰ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਲਈ ਹੁਣ ਹਰ ਹੀਲਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਸੰਗਤ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਵੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ 'ਤੇ ਸਾਧਿਆ ਸਿੱਧਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ

ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਫਤਿਹ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ

ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ: ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੱਖ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ-ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜਸੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਸਮੁਲੀਅਤ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਪਰ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਆਗੂ ਫਾਕੀ ਦੇਰ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੇ। ਆਪਣੇ ਸੰਬੋਧਨ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ-ਵਿਰੋਧੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਰੋਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਕਰਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਰਾਜ ਵਿਚੋਂ ਸਫਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀਆਂ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਯੂਪੀਏ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਰੋਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਕਰਕੇ ਰਾਜ ਦਾ ਉਦਯੋਗ ਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰ ਹੋਣ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ। ਕਿਸਾਨੀ ਨੂੰ ਇਸ ਚੱਕਰ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਰਗੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਲਈ ਸਿਰਫ 500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇਣਾ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਬੁੰਦ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਕਿੰਨੀ ਪੱਖਪਾਤੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਹੋਲੇ-ਮਹੱਲੇ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਦੀ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬਾਬਾ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰੇਗੀ। ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਖੁਰਾਲਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਮਹਿਰਾ ਤੇ ਭਗਵਾਨ ਵਾਲਮੀਕੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀਆਂ ਢੁੱਕਵੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਵੀ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਧੰਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ

ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਭਰੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਣੀ ਤਾਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਹੋਵੇ।

ਫੋਟੋ ਝਲਕੀਆਂ

ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਬਾਦਲਾਂ ਖਿਲਾਫ ਮੋਰਚਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ: ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਲੇ-ਮਹੱਲੇ ਮੌਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰਾ ਪਾਰਕ ਸਾਹਮਣੇ ਰਾਜਸੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਰਾਜਸੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਲੋਕ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਲੋਕ

ਮਾਰੂ ਨੀਤੀਆਂ ਤੋਂ ਤੰਗ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਉਹ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਦੇਣਗੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਪਛਤਾਵਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਰੋਪੜ ਤੇ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਆਗੂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ ਪਰ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ ਵਰਗੇ ਆਗੂ ਗ਼ੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੇ। ਸ. ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਮਾਰੂ ਨੀਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਮੋਰਚਾ ਖੋਲ੍ਹੇਗੀ ਜਿਸ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਹਫਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੂਪਨਗਰ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅ) ਵੱਲੋਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ: ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ ਮੇਲੇ ਮੌਕੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵੱਲੋਂ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਸਿਆ। ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੇ ਹੁੰਮ-ਹੁੰਮਾ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਈ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਵਾ ਕੇ 22 ਮਤੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਵਿਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਮੁੱਚੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਸੀ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਕੇ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਜਮਹੂਰੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ। ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਾਈ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਮੰਡ ਨੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੋਲੇ-ਮਹੱਲੇ ਦਾ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹੁਣ ਵੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀਆਂ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਫਾਂਸੀ ਅਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕਮਲ ਨਾਥ, ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ, ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਉੱਚੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਰੀਆਂ

ਤੇ ਹੋਰ ਅਹੁਦੇ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਕੰਡੇ ਵਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀਆਂ, ਬਿਜਲੀ, ਹੈੱਡਵਰਕਸ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕੇ, ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੇਣ ਪੱਖੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਘੋਰ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਇਹ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ

ਕੁਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਸਾਡਾ ਹੱਕ' ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨਾਲ ਵਾਪਰੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦੀ ਸਹੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖੇ। ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਜਰਨਲ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦਕ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਵੱਲ ਤਵੱਜੋਂ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰੋਤਾ ਤੇ ਬਜਰੀ ਦੀ ਬਲੈਕ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਇਕ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦਾ ਹੱਥ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰਾਜ ਅੰਦਰ ਨਸ਼ੇ ਵੇਚਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਫੀਮ, ਭੁੱਕੀ, ਚਰਸ, ਸਮੈਕ ਤੇ ਹੋਰ ਮਹਿੰਗੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਤਸਕਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਗਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ. ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਗੁੰਡਾ ਰਾਜ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮਰਹੂਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਹੁਣ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ 12ਵੇਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਰਾਜ ਅੰਦਰ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵਧੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਗਰੀਬ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਧੀਆਂ-ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲੀਆ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ. ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਗੁੰਡਾ ਰਾਜ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਇੱਕ ਪਿਤਾ ਵੀ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਗੁੰਡੇ ਘਰਾਂ ਅੰਦਰ ਵਤ ਕੇ ਹਮਲੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ।

ਕਿਸਾਨ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵੱਲ ਉਚੇਚਾ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ-ਡੇਵਿਡ ਵੈਲਾਡੀਓ

ਫਰਿਜ਼ਨੋ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਖਾਸ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਹੈਰੀ ਗਿੱਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਕਰਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸਮੈਨ ਡੇਵਿਡ ਵੈਲਾਡੀਓ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹੈਰੀ ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਇਕ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹੈਰੀ ਗਿੱਲ ਦੇ ਭਰਾ ਅਵਤਾਰ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਬੇਟੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਗਿੱਲ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਰੇਡੀਓ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ 'ਤੇ 'ਨਵੀਓ' ਨਵੀਂ ਬਹਾਰ' ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ

ਫਰੀਮਾਂਟ (ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ): ਰੇਡੀਓ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਲੋਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਬੁੱਧਵਾਰ ਸ਼ਾਮ 8 ਵਜੇ 'ਨਵੀਓ ਨਵੀਂ ਬਹਾਰ' ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਹੋਇਆ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਡਾ. ਲਖਵਿੰਦਰ ਜੌਹਲ ਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਜੱਜ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਨਗੇ ਜਦੋਂਕਿ ਸਥਾਨਕ ਕਵੀ ਨਿਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ।

ਫਿਲਮ 'ਸਾਡਾ ਹੱਕ' 5 ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਵੇਗੀ

ਫਰੀਮਾਂਟ (ਬਿਊਰੋ): ਇਨ੍ਹੀ ਦਿਨੀਂ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੀ ਹੋਈ ਅਤੇ 5 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਸਾਡਾ ਹੱਕ' ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ 22 ਸਿਨੇਮਾਘਰਾਂ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ 7 ਜਾਂ 8 ਸਿਨੇਮਾਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਦਿਖਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ.ਸੀ ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਸਦੇ ਹਰ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਫਿਲਮ ਦਿਖਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਅਤੇ 1984 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਸਿੱਖ ਵਸੋਂ ਇੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਵੀ ਸਿਨੇਮਾਘਰਾਂ ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਲਾਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਫਰੀਮਾਂਟ ਤੋਂ ਚਲਦੇ ਰੇਡੀਓ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਨਾਲ ਇਕ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੌਰਾਨ ਫਿਲਮ 'ਸਾਡਾ ਹੱਕ' ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਕੁਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਵੀ ਲੱਗੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ 'ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ, ਆਕੀ ਰਹੇ ਨਾ ਕੋਈ' ਦੋਹਰੇ ਬਾਰੇ ਸੀ। ਇਹ ਦੋਹਰਾ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਅਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਘਾਣ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਰਹੀਆਂ ਖੇਤੀ ਲਾਗਤਾਂ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਕਮੀ, ਫਸਲਾਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਮੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿਚ ਮਾਯੂਸੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸਮੈਨ ਵੈਲਾਡੀਓ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਕਾਂਗਰਸਮੈਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੱਲ ਕਰਵਾਉਣ ਵੱਲ ਉਚੇਚਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣਗੇ।

ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ 'ਚ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਮੇਲਾ 28 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ

ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ (ਬਿਊਰੋ): ਇੰਡੋ-ਅਮੈਰਿਕਨ ਕਲਚਰਲ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਸੁਤਾਬਦੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਮੇਲਾ ਇਥੇ 28 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੇਲਾ ਸਟੋਨ ਕਰੀਕ ਹਾਈ ਸਕੂਲ (ਏਕਰਜ਼ ਅਤੇ ਹੋਸਕਿੰਗ) ਦੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਦੁਪਹਿਰ 12 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5 ਵਜੇ ਤੱਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਇਕ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਭਾਰਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲਾ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਲੰਗਰ ਅਤੇ ਮੁਫਤ ਪਾਰਕਿੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਕਾਂਗਣਾ ਫੋਨ 661-331-5651, ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਬਿਲਗਾ ਫੋਨ 661-454-9500 ਜਾਂ ਅਮਰਜੀਤ ਰਾਏ ਫੋਨ 661-340-1928 ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਬੇ-ਏਰੀਆ ਦੀ ਚੋਣ 7 ਨੂੰ
ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੀ ਬੇ-ਏਰੀਆ ਇਕਾਈ ਦੀ ਨਵੀਂ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਆਉਂਦੀ 7 ਅਪਰੈਲ ਐਤਵਾਰ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਇਕ ਵਜੇ ਤੋਂ 2 ਵਜੇ ਤੱਕ ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਭਾ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਇਸ ਚੋਣ ਲਈ ਸਮੂਹ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਿਲ ਨਿਜਰ ਫੋਨ 916-628-2210 ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੱਜ ਦਾ ਫੋਨ ਤਬਦੀਲ
 ਗਦਰ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ, ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੱਜ ਦਾ ਫੋਨ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਵਾਂ ਫੋਨ ਨੰਬਰ 916-256-7497 ਹੈ। ਸਭ ਸਬੰਧਤ ਸੱਜਣ ਨੋਟ ਕਰ ਲੈਣ।

Short Sale Specialist

Selling HUD homes anywhere in California

Just Sold
 7 Derow Ct.,
 Sacramento, CA 95833
\$40,000.00
 2625 Hayden Brook Ave.,
 Stockton, CA 95212
\$141,500

Listing
 2519 Tornado Way,
 Rancho Cordova, CA 95670
\$105,000
 4545 Valley Hi Dr.,
 Sacramento, CA 95823
\$140,000
 2430 Yreka Ave.,
 Sacramento, CA 95822
\$63,000

Call: Sohanpreet 'Sam' Chahal @916-612-5773
 visit: www.hudhomestore.com
 email: samchahal@hotmail.com Serving from Bay Area to Sacramento

Multi-Million Dollars Producer-2007, 2008 & 2009

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਘਰ ਖਰੀਦ ਰਹੇ ਹੋ ਜਾਂ ਫਿਰ ਵੱਡਾ ਘਰ ਅਪਗਰੇਡ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਨਵੈਸਟਮੈਂਟ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਅੱਜ ਹੀ ਕਾਲ ਕਰੋ

Golden State Realty

Sacramento Office: 9912 Kapalua Ln., Elk Grove, CA 95624
Tel: 916-612-5773 Fax: 916-689-5707

ਉਘੇ ਸਮਾਜ-ਸੇਵੀ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਦਾ ਚਲਾਣਾ

ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ (ਬਿਊਰੋ): ਉਘੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਕ ਫਿਜੀ ਮੂਲ ਦੇ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ, ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ ਵਿਖੇ ਦਿਲ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਚੱਲ ਵੱਸੇ ਸਨ, ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸਸਕਾਰ ਹੇਵਰਡ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨਘਾਟ ਵਿਚ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਨਿਨ ਦਾਨੀ ਤੋ ਪੁਖਤਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਇਸ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੇਜਲ ਔਖਾਂ ਨੇ ਵਿਦਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ, ਜੋ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਸਨ, ਨੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਡਾਲਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਟਰੇਸੀ, ਮਾਡੈਸਟੋ, ਫਰੀਮਾਂਟ, ਮਡੇਰਾ ਆਦਿ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ, ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਰ ਲੋੜਵੰਦ ਸੁਆਲੀ ਦੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਠੀ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੰਡੀ, ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਛਿੰਦਾ ਅਟਵਾਲ, ਨਿੱਜਰ ਭਰਾ, ਡਾ. ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ ਅਫਗਾਨਾ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਸਰਾਓ ਆਦਿ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ।

WEST COAST
 A Complete Auto Repair Shop

AUTO REPAIR
 Foreign & Domestic Cars/Trucks

"Your shield against the hazards of the road"

- Oil Change \$19.95 + Disposal Fee
- Free towing within 5 mile radius
- Brake inspection FREE if work done here

TUNE UP • BRAKES • AIR CONDITIONING • TRANSMISSION • ENGINE • FUEL INJECTORS • OIL CHANGE

400 MOWRY AVE., FREMONT • 510-791-2600 • MON-SAT - 8:30 - 6PM

Punjab Times

Established in 2000
13th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018

Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388

Email:punjabtimes1@sbcglobal.net
www.punjabtimesusa.com

Editor:
Amolak Singh Jammu
Astt. Editors:
Jaspreet Kaur
Kuljeet Singh
Graphics:
Mandeep Singh

Our Columnists
Ashok Bhaura
Tarlochan Singh Dupalpur
Baljit Basi
Major Kular

California:
Shiara Dhindsa
Photographer
661-703-6664

Bay Area
Charanjit Singh Pannu
408-608-4961

Sacramento
Gurbarinder Singh Raja
916-533-2678

Distributed in:
California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Missisipi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 95 ਡਾਲਰ,
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the articles published in the columns of Punjab Times are that of their writers, and it is not implied that Punjab Times endorses them.

Sameway Punjab Times does not necessarily endorses the claims made in the advertisements published in Punjab Times.

All disputes subject to Chicago jurisdiction.

ਕਤਲੇਆਮ 84: ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ

ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਤੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਬਣੀ ਰਹੇ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਫੀਰ ਲਗਾਤਾਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ 1984 ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸੈਂਕੜੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪਵਿੱਤਰ ਬੀੜਾਂ ਨੂੰ ਅਗਨ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਸਿੱਖ ਧਰਮ 'ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਹਮਲਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕਿਤੇ ਵੀ ਦੋ ਫਿਰਕਿਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਦੰਗੇ ਨਹੀਂ ਭੜਕੇ, ਸਗੋਂ ਗਿਣੀ ਮਿਥੀ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਆਖਿਆ, ਪਰ ਜਿਸ ਵੰਗ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੋਚੀ ਸਮਝੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤਹਿਤ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ 18 ਰਾਜਾਂ ਤੇ 110 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਬੇਕਸੂਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ ਚੁਣ-ਚੁਣ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਸਿੱਖ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ

ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਨਵੰਬਰ 1984 ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਇਆ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਤੇ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਾਲਾ ਧੱਬਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਚਾਰ ਦਿਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੋਏ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਿਰਫ਼ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਵਿਚ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਇਸ ਹੁੰਗਾਰੇ 'ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿੱਖ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਓਬਾਮਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਸਿੱਖ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਬਾਰੇ

ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਲੈਣ ਵਿਚ ਝਿਜਕ ਗਏ ਹਨ। ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਦੀ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀ 'ਸਿੱਖਸ ਫਾਰ ਜਸਟਿਸ' ਦੇ ਮੁਖੀ ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਓਬਾਮਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਸਿੱਖ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ 'ਤੇ ਸਟੈਂਡ ਲੈਣ ਵਿਚ ਲੜਕਪਣਾ ਗਿਆ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਇਸ ਹੁੰਗਾਰੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮੂਹਿਕ ਕਬਰਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਰੁਖ ਨਹੀਂ ਅਪਨਾ ਸਕਿਆ।

ਅਟਾਰਨੀ ਪੰਨੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਬਾਰੇ ਯੂ ਐਨ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 1 ਤਹਿਤ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹਿਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਵੰਬਰ 1984 ਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ

ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਹੁਣ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਯੂ ਐਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਯੂ ਐਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਨੁਸਾਰ ਨਵੰਬਰ 2013 ਵਿਚ 1503 ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤਹਿਤ ਯੂ ਐਨ ਐਚ ਆਰ ਸੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਤੇ ਹਤਿਆਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਸਕਦਾ, ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ, ਸਬੂਤ ਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਯੂ ਐਨ ਐਚ ਆਰ ਸੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਤਲਬ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਸ ਫਾਰ ਜਸਟਿਸ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿਚ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਏਗੀ।

ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਹਰਜਾਨਾ ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਦੀ ਅਗਾਊਂ ਰਕਮ 15 ਮਾਰਚ ਤਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ, ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਲ ਮੱਠ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੁੜ ਅਦਾਲਤੀ ਚਾਰਜ਼ੇਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਰਹੂਮ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ 1985 ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਮੁਫਲਿਸੀ ਦਾਅਵਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ

ਸੀ। ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਕੇਸ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਚੱਲੀ ਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ 15 ਮਾਰਚ ਤਕ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵਾਈ ਲਈ ਜਥੇਦਾਰ ਟੌਹੜਾ, ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿਬੀਆ ਤੇ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ. ਸਿਬੀਆ ਤੇ ਸ. ਕਲਕੱਤਾ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਹਰ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਲੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਤਕ ਚਾਰਜ਼ੇਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵਾਈ ਲਈ ਤਿੰਨ ਮਾਹਰ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਘੇ ਵਕੀਲ ਐਚ.ਐਸ. ਫੂਲਕਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਏ.ਪੀ.ਐਸ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਕਾਨੂੰਨ ਸਕੱਤਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਵਕੀਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਦਾਇਰ ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਰਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਉਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ

ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੁਕੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਕੋਈ ਸਾਂਤੀ-ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਹੁਣ ਉੱਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਦੇ ਆਗੂ ਕਿਮ ਜੋਂਗ ਉਨ ਨੇ ਸਖ਼ਤ ਰੁਖ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਦਿਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਤ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਵਿਚਲੇ ਫੌਜੀ ਅੱਡਿਆਂ ਵੱਲ ਆਪਣੀਆਂ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਤਾਣ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਉੱਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਵਿਚਾਲੇ ਜਿਹੜਾ ਜੰਗੀ ਅਭਿਆਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੌਰਾਨ ਜੇ ਉਸ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵੱਲ ਮਾੜੀ ਨਜ਼ਰ ਪਾਈ ਗਈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਤੋੜ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਉਪਰ, ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਤਾਲਮੇਲ ਬਿਠਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉੱਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਤਰੇ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨ ਕੈਟਲਿਨ ਹੇਡੇਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਆਪਣੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਉੱਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਪਾਸੋਂ ਧਮਕੀਆਂ ਮਿਲਣ ਮਗਰੋਂ ਕਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਵਿਚਾਲੇ ਹਰ ਸਾਲ ਜੰਗੀ ਅਭਿਆਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉੱਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਜੰਗ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਕਾਫੀ ਭੜਕ ਗਿਆ ਹੈ। ਉੱਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ

ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਕੇਸ ਸਬੰਧੀ ਅਪੀਲ 'ਚ ਦੇਰੀ 'ਤੇ ਜੁਆਬਤਲਬੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਨੇ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਢਾਹੇ ਜਾਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਐਲ.ਕੇ. ਅਡਵਾਨੀ, ਐਮ.ਐਮ. ਜੋਸ਼ੀ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚਣ ਦੇ ਹਟਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੋਈ 167 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਲਈ 2-ਜੀ ਸਪੈਕਟਰਮ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਪੀ.ਪੀ. ਰਾਓ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਲਾਅ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਅਯੁੱਧਿਆ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਛੋਹਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ 2-ਜੀ ਸਪੈਕਟਰਮ ਕੇਸ ਵਿਚ ਉਲਝੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਨੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਅਡਵਾਨੀ ਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ 'ਤੇ

ਦਿੱਤਾ। ਅਡਵਾਨੀ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਏਜੰਸੀ 21 ਮਈ, 2010 ਦੇ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ 90 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਮਿਥੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚ-ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਰਾਓ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਦੇਰੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਹੋਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ ਗੋਪਾਲ ਸੁਬਰਾਮਣੀਅਮ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਬਿਮਾਰ ਪੈ ਗਏ ਸਨ। ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਬੈਂਚ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਤੇ ਇਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਰੀ ਲਈ ਦੱਸੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਇਕ ਹਫਤੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੰਦਿਆਂ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ 16 ਅਪਰੈਲ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀ।

ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਖਿਲਾਫ ਮਾਣਹਾਨੀ ਦਾ ਕੇਸ

ਮੁੰਬਈ: ਫਿਲਮ ਓਮ ਸ਼ਾਂਤੀ ਓਮ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਅਪਮਾਨ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਬਾਲੀਵੁਡ ਅਦਾਕਾਰ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਤੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਖਿਲਾਫ ਮੁੰਬਈ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ 100 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮਾਣਹਾਨੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਠੋਕਿਆ ਹੈ। ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਸੀਨ ਫਿਲਮ ਵਿਚੋਂ ਨਾ ਹਟਾ ਕੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਾਣਹਾਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖਾਨ, ਫਰਹਾ ਖਾਨ ਤੇ ਏਰੋਸ ਕੰਪਨੀ ਖਿਲਾਫ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਧਾਰਾ 499 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਾਣਹਾਨੀ ਤੇ ਧਾਰਾ 420 ਤਿਹ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ।

ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ 'ਓਮ ਸ਼ਾਂਤੀ ਓਮ' ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਤੋੜਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸਾਲ 2008 ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਦੀ ਮਾਸਟਰ ਕਾਪੀ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਾਪੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਾਲ 2008 ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਫਰਹਾ ਖਾਨ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਓਮ ਸ਼ਾਂਤੀ ਓਮ' ਦੇ ਇਕ ਸੀਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਤਲਪੜੇ ਨੇ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਫਿਲਮ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਸੀਨ ਹਟਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਦਿੱਤਾ। ਅਡਵਾਨੀ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਏਜੰਸੀ 21 ਮਈ, 2010 ਦੇ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ 90 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਮਿਥੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚ-ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਰਾਓ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਦੇਰੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਹੋਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ ਗੋਪਾਲ ਸੁਬਰਾਮਣੀਅਮ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਬਿਮਾਰ ਪੈ ਗਏ ਸਨ। ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਬੈਂਚ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਤੇ ਇਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਰੀ ਲਈ ਦੱਸੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਇਕ ਹਫਤੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੰਦਿਆਂ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ 16 ਅਪਰੈਲ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

- (ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
- ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
- ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
- ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
- ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
- ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
- ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
- ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
- ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
- ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ

- ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
- ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
- ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ
- ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
- ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
- ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
- ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਆੜਾ

- ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
- ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
- ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
- ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
- ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
- ਹੈਪੀ ਹੀਰ
- ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਿੱਪੀ

ਐਨ ਆਰ ਆਈ ਸਭਾ ਦੀ ਬੋਗਸ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਸਬੰਧੀ ਜਵਾਬ ਤਲਬ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਐਨ ਆਰ ਆਈ ਸਭਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਚੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ 700 ਦੇ ਕਰੀਬ ਬੋਗਸ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਲਾਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਐਨ ਆਰ ਆਈ ਮਾਮਲੇ, ਸਭਾ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਤੇ ਸਭਾ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਅਫਸਰ ਥਾਪੇ ਏਡੀਸੀ ਜਲੰਧਰ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੋਅਰ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਭਾ ਦੀ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਹੋਈ ਚੋਣ ਵਿਚ 700 ਦੇ ਕਰੀਬ ਬੋਗਸ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 10 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵੀ ਭੇਜੀ ਸੀ ਪਰ ਸਭਾ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਤੇ ਐਨ ਆਰ ਆਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੋਟਾਂ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪਛਾਣ ਵਜੋਂ ਯੋਗ ਪਾਸਪੋਰਟ ਜਾਂ ਵੀਜ਼ਾ ਆਦਿ ਨਹੀਂ ਵੇਖੇ ਤੇ ਰੱਦ ਹੋਏ ਪਾਸਪੋਰਟ ਵਾਲੇ ਵੀ ਵੋਟ ਪਾ ਗਏ। ਸ. ਹੋਅਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸ. ਹੋਅਰ ਨੇ ਆਰ ਟੀ ਆਈ.ਰਾਹੀਂ ਸਭਾ ਦੇ ਦਫਤਰੋਂ ਹਾਸਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਪਰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਭਾ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਸੀਦ ਨੰਬਰ 62442 ਤੋਂ 62498 ਤੱਕ 56 ਰਸੀਦਾਂ 50-

50 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੇ ਨਾਂ ਕੰਟੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸ. ਹੋਅਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸ. ਗਿੱਲ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਣੀ ਬੋਗਸ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਭਰਤੀ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬੋਲਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਸ. ਹੋਅਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਉਪਰ ਕੀਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗੀ ਹੈ।

ਅਸਾਂਜੇ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨੀਆ 'ਚ ਹੀ ਬਿਤਾਉਣੇ ਪੈਣਗੇ 3 ਸਾਲ

ਲੰਦਨ: ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜੂਨ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਲੰਦਨ ਦੇ ਇਕਵਾਡਰ ਸਫ਼ਾਰਤਖਾਨੇ ਵਿਚ ਸ਼ਰਨ ਲਈ ਬੈਠਾ ਵਿਕੀਲੀਕਸ ਦਾ ਬਾਨੀ ਜੂਲੀਅਨ ਅਸਾਂਜੇ 2015 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕੇਗਾ। ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਇਕਵਾਡਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਕੰਜਰਵੇਟਿਵ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਮੰਗ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਸਾਂਜੇ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਹਵਾਲਗੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜੇ ਉਹ ਜਿਣਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਸਵੀਡਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਕੂਟਨੀਤਕ ਰੱਫਤ ਕਾਰਨ ਇਕਵਾਡਰ ਦੇ ਕੂਟਨੀਤਕਵਾਨਾਂ ਨੇ ਹੁਣ 2015 ਦੀਆਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਆਮ ਚੋਣਾਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰਾਂ ਟਿਕਾ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ

ਸੰਤ ਦਾਦੂਵਾਲ ਵਿਆਹ ਬੰਧਨ 'ਚ ਬੱਝੇ

ਮਾਨਸਾ: ਪੰਥਕ ਸੇਵਾ ਲਹਿਰ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਤੇ ਉਘੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸੰਤ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਦੂਵਾਲ ਨੇ ਤਿੰਨ ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਜੀਵਨ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। 1978 ਵਿਚ ਜਨਮੇ ਸੰਤ ਦਾਦੂਵਾਲ ਦਾ ਵਿਆਹ ਪੰਥਕ ਸੇਵਾ ਲਹਿਰ ਦੀ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਡਾ. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਵਾਸੀ ਮੰਡੀ ਬਰੀਵਾਲਾ ਦੀ ਸਪੁੱਤਰੀ ਬੀਬੀ ਸੁਖਮੀਤ ਕੌਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਅਨੰਦ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਰਸਮ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਪਿੰਡ ਸਰਾਏਨਾਗਾ (ਮੁਕਤਸਰ) ਵਿਖੇ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਭੈਣੀਬਾਗੜ, ਨੇੜੇ ਕਾਦੀਆਂ ਵਿਖੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਚਾਹ ਪਾਰਟੀ ਰੱਖੀ ਗਈ। ਦੋਵੇਂ ਬਾਦਾਂ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਉਘੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈਆਂ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਵਿਖੇ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ 27 ਨੂੰ

ਸੈਲਮਾ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ ਆਉਂਦੀ 27 ਅਪਰੈਲ ਬੁੱਧਵਾਰ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿਧ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨਗੇ। ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤੇਗਾ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮੌਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸਕੱਤਰ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 559-352-6698 ਜਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੰਦਨ 559-898-8638 ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਐਚ-1ਬੀ ਵੀਜ਼ਾ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਲੈਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਐਚ-1 ਬੀ ਵਰਕ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਲੈਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਸਨਅਤੀ ਮਾਹਰਾਂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਖਦਸ਼ਾ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਮਿਥੀ 65000 ਦੀ ਸੀਮਾ ਤਕ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ ਹੀ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਆ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਤੇ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪੁੱਜੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਬਲਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਉਂ ਹੀ ਮਿਥੀ

ਸੀਮਾ ਤਕ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ, ਇਸ ਵੱਲੋਂ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੀ ਅਕਤੂਬਰ 2013 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਰਹੇ ਵਿੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ 2014 ਦੌਰਾਨ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 65000 ਐਚ-1 ਬੀ ਵੀਜ਼ੇ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਮਾਸਟਰਜ਼ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ 20,000 ਦੇ ਕਰੀਬ ਵੀਜ਼ੇ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਚ-1 ਬੀ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੈ। ਯੂ ਐਸ ਸੀ ਆਈ ਐਸ ਵੱਲੋਂ ਐਚ-1 ਬੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ, ਵਰਮੈਂਟ ਸਰਵਿਸ ਸੈਂਟਰ ਤੇ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਸਰਵਿਸ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਲਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਤੋਂ 5 ਅਪਰੈਲ ਤਕ ਮਿਥੀ ਹੱਦ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਆ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

Are You Tired Of All Treatments?

Try Homeopathic Natural Medicines (HNM)

Gurdip Singh Sandhu
Homeopathic Practitioner/Consultant
DHMS-Gold Medalist, BAMS, MDEh.- India
1188 E Santa Clara St., San Jose, CA 95116

Well Experienced as:
Director, Principal, Professor and Chief Medical Officer in Medical Colleges and Hospitals of Punjab (India)
Practice Under State of California Act SB 577

Ph:(408) 687-1899
(408) 729-6691
Fax:(408)292-6200
Toll Free: 1-877-OK-HOME (1-877-654-6636)

Homeopathic natural medicines supply

EX Member:
The California Homeopathic Society
National Center For Homeopathy- USA

Email: Homeomdicine@yahoo.com
Website: www.Homeopathyatoz.com

Gurdip Singh Sandhu

ਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਟਰੱਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਕੈਸ਼ ਫਲੋ ਦੀ ਤੰਗੀ ਹੈ?

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਫਰੇਟ ਬਿਲ ਖਰੀਦ ਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੈਸ਼ ਫਲੋ ਵਧਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਲੋਡ ਪਹੁੰਚਦਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਫਰੇਟ ਬਿਲ ਸਾਨੂੰ ਭੇਜੋ, ਤੁਰੰਤ ਅਦਾਇਗੀ ਪਾਓ।

ਸਸਤੀਆਂ ਦਰਾਂ-ਇਕ ਵਾਰ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨ-ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਪਾਲ ਫੋਨ 1-800-705-3863

Trucking Companies-Improve Your Cash Flow

*Low Rates *One-Time Discounts *No minimums

Call Paul at 1-800-705-3863

Transportation Funding Group, Inc.

Minneapolis, MN 55426

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

National Truck Driving School

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਅਤੇ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
ਕੰਪਨੀ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ 35 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ

*ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ
ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
*ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/ਜੋਬ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ
*ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
*2-3 ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

Call For Special Price

Kashmir S. Thandi
Office: (866) 933-3038
Balhar S. Ranu Cell:916-502-7733
Yuba City Ph:530-419-5058
1816 Main Ave., Sacramento CA, 95838

ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਾਰਾ: ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਜਨਤੰਤਰ ਮੋਰਚਾ ਦੇ ਆਗੂ ਤੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਲਈ ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਤੋਂ 'ਜਨਤੰਤਰ ਯਾਤਰਾ' ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਲੜਾਈ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਮੁਕਤ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸੁਫਨਿਆਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਸਿਰਜਣ ਲਈ ਮੋਰਚੇ ਨਾਲ ਜੁੜਨ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ 'ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਕਾਂ' ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸ੍ਰੀ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਮਗਰੋਂ ਸੂਚਨਾ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ 'ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਕਾਂ' ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸ਼ਰਧਾ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਰੂਹਾਨੀ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਕ ਹੀ ਹਮਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ

ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤਕ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨਾ ਮਿਲਣ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੱਬ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਦੇਰ ਹੈ, ਅੰਧੇਰ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਦਿਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ। ਗਾਂਧੀਵਾਦੀ ਆਗੂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ

ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜੰਗ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਨਵੀਂ ਤਾਕਤ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਤਕਰੀਬਨ ਡੇਢ ਸਾਲ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਘੁੰਮਣ ਵਾਲੀ ਜਨਤੰਤਰ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦਿਆਂ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਇਥੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮਾਰਕ 'ਤੇ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਉਹ ਦੇਸ਼, ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਜੰਗ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਅਜਾਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਗਾਂਧੀਵਾਦੀ ਆਗੂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਤੋਂ ਇਸ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ

ਇਹ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਿਲੀ ਪਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਲੁੱਟ ਖਸ਼ੋਟ ਤੇ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਹਰ ਕੋਈ ਦੁਖੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਅੱਜ ਦੂਜੀ ਲੜਾਈ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਅਹਿੰਸਾ ਦੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਲੜੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਕੰਨਿਆ ਕੁਮਾਰੀ ਤਕ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਕੁੰਭਕਰਨੀ ਨੀਦ ਸੁੱਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣਗੇ।

ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੋਰਚੇ ਦੇ 25 ਸੂਤਰੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੋਰਚਾ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਮਾਇਕ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਲਵੇਗਾ ਤੇ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਅਹੁਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਜਨਤੰਤਰ ਮੋਰਚਾ ਕੋਈ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਲੜੇਗਾ ਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਨਤੰਤਰ ਮੋਰਚਾ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਛੇ ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜੇਗਾ। ਇਹ ਲੋਕ ਸ਼ਕਤੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰੇਗੀ।

ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੂੰ ਤੁਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕੰਡਿਆਲੇ ਰਾਹ ਉਤੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਚਾਰੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦੌਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਸ. ਬਾਜਵਾ ਸਾਹਮਣੇ ਕੰਡਿਆਲੇ ਰਾਹ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ। ਭਾਵੇਂ ਸ. ਬਾਜਵਾ ਵੱਲੋਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਿਆਸੀ ਤੀਰ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਪਹਿਲਾ ਝਟਕਾ ਸ. ਬਾਜਵਾ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਸ. ਬਾਜਵਾ ਨੂੰ ਮਿਹਨੇ ਮਾਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਆਪਣੇ

ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਉਪਰ ਰੋਕ ਲਾਉਣ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਵੱਲੋਂ ਸ. ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਮਾਝਾ, ਦੁਆਬਾ ਤੇ ਮਾਲਵਾ ਲਈ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਓਪੀ ਸੋਨੀ, ਬੰਗਾ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਤੇ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਂਗੜ ਨੂੰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਜਿਥੇ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਨੇ ਇਕ ਨਵੀਂ ਪਿਰਤ ਪਾਈ ਹੈ, ਉਥੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਈ ਸੀਨੀਅਰ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ-ਪਰੱਖੇ ਕਰਕੇ ਚਾਰ ਜੂਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਲਾਉਣ ਕਾਰਨ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਇਹ ਚਰਚਾ ਵੀ ਚੱਲ ਪਈ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਾ ਹੁਣ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੇਲੇ ਵਾਂਗ ਰੁਤਬਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਵਲਟੋਹਾ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ 'ਤੇ ਤਲਬ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਅਜਨਾਲਾ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਭਿਖੀਵਿੰਡ ਵਿਚ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੰਸਦੀ ਸਕੱਤਰ ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਵਲਟੋਹਾ ਵੱਲੋਂ ਨੂਰ ਮਹਿਲੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਜੋੜੀ ਜਗਾਉਣ ਤੇ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਲੈਣ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਅਜਨਾਲਾ ਨੇ ਅਫਸੋਸ ਜਤਾਇਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕਣ ਨੇ ਇੰਨੇ ਦਿਨ ਬੀਤ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੰਸਦੀ ਸਕੱਤਰ ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਵਲਟੋਹਾ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜੋ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਵਲਟੋਹਾ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਘਾਲਾਮਾਲਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਿੱਤੀ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਹਨ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀਆਂ ਨਿਰੀਖਣ ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਾਲੇ ਕਾਲਜਾਂ ਉਤੇ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਕੇ ਵੱਧ ਬਿੱਲਾਂ 'ਤੇ ਦਸਤਖ਼ਤ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਹਨ। ਉਧਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਿਆ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ ਪ੍ਰੋ. ਅਰੁਣ ਗਰੋਵਰ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕਾਲਜਾਂ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ। ਨਿਰੀਖਣ ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਵਿੱਤੀ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ। ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਕਾਲਜ, ਤਲਵੰਡੀ ਭਾਈ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਲਈ ਗਈ ਟੀਮ ਨੇ ਕਮੇਟੀ 'ਤੇ

ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਕੇ ਵੱਧ ਰਕਮ 'ਤੇ ਦਸਤਖ਼ਤ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ। ਉਧਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਾਲਜ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਯੂਜ਼ੀਸੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰੇ ਉਤਰਦੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਖ਼ਤ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਟੀਮ ਦੇ ਮੁਖੀ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਪ੍ਰੋ. ਵੀਕੇ ਚੋਪੜਾ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਡੀਨ ਕਾਲਜ ਵਿਕਾਸ ਕੌਂਸਲ ਪ੍ਰੋ. ਨਵਲ ਕਿਸ਼ੋਰ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਾਰੇ ਕਾਲਜ ਬਰਾਬਰ ਹਨ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਲਜਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਹੋਰ ਮਹਿੰਗੀ ਹੋਈ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਸਾਲ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬੋਲਤ 30 ਤੋਂ 50 ਰੁਪਏ ਮਹਿੰਗੀ ਮਿਲੇਗੀ। ਆਬਕਾਰੀ ਤੇ ਕਰ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਇਸ ਵਿੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ 2013-14 ਦੌਰਾਨ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕੇ ਅਲਾਟ ਕਰਨ 'ਤੇ 5000 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਆਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ 'ਤੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀ ਡਿਊਟੀ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਹਰ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਪੇਟੀ 'ਤੇ ਇਕੋ ਡਿਊਟੀ ਵਸੂਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਹਰ ਮਾਰਕ 'ਤੇ ਅਲੱਗ ਡਿਊਟੀ ਵਸੂਲ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ। ਬੀਅਰ ਇਸ ਵਾਰ 130 ਤੋਂ 150 ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਵਿਕਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਦੇਸੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਥੋਕ ਲਾਇਸੈਂਸ ਐਲ-13 ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਚਹੇਤਿਆਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਨੀਤੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਐਲ-13 ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਸਗੋਂ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ ਸ਼ਰਾਬ ਫੈਕਟਰੀ ਤੋਂ ਦੇਸੀ ਸ਼ਰਾਬ ਚੁੱਕਣੀ ਪਏਗੀ ਪਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਿਲਦਾ ਕੋਟਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਕੋਟੇ ਮੁਤਾਬਕ ਐਲ-13 ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਮਿਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕੋਟੇ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੱਤੇ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ: ਚੌੜਾ

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ: ਬੱਬਰ ਖਾਲਸਾ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਖਾੜਕੂ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਚੌੜਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ। ਸ. ਚੌੜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕਾ ਦੁੱਕਾ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਛੱਡੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਤਰਨਤਾਰਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਾਰੰਟ 'ਤੇ ਸੰਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿੰਘ ਬੱਡੋਂ ਦੇ ਕਤਲ ਕੇਸ ਸਬੰਧੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਚੌੜਾ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਅਤਿਵਾਦੀ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵਧੀਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਖਿਲਾਫ਼ ਜੰਗ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ। ਸ. ਚੌੜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਢਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ 'ਤੇ ਪਾਏ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕੇਸ ਝੂਠੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਲਿਸ ਉਸ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾ ਤਾਂ ਬੱਡੋਂ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੁੜੈਲ ਜੇਲ ਤੋੜਣ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਸੀ।

ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਾਰਦ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਦਰਬਾਰ ਤੀਕ ਪਹੁੰਚ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਵੀਆਈਪੀਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲੈਣ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਕੋਲ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਥੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੀਆਈਪੀਜ਼ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਕਾਰਨ ਉਥੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਕੋਲ ਝੜੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀਆਈਪੀਜ਼ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਛਤਰੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲੈਣ ਲਈ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲ ਵਹੀਰਾਂ ਘੱਤ ਲਈਆਂ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀਆਈਪੀਜ਼ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਛਤਰੀ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਪਰ ਬੁਗਿਣਤੀ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਜਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਆਈਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਘੋਖ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਧਮਕੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣ ਜਾਂ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਯਾਦਵ ਜੈੱਡ ਪਲੱਸ ਸੁਰੱਖਿਆ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਹਨ

ਜਦਕਿ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਮਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਫੋਤੀ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵੀਆਈਪੀਜ਼ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ ਹਨ। ਕੌਮੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ 427 ਵੀਆਈਪੀਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਕਰੀਬ ਇਕ ਦਰਜਨ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਪੁਲਿਸ ਸੰਗਠਨ-2012 ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ 253 ਆਮ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸਿਰਫ ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ

ਹੈ ਜਦਕਿ 427 ਵੀਆਈਪੀਜ਼ ਲਈ 5,183 ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਮੰਤਰੀਆਂ, ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ, ਜੱਜਾਂ ਤੇ ਅਫਸਰਾਂ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ ਹਨ। ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ 14842 ਵੀਆਈਪੀਜ਼ ਲਈ 47,557 ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਤਾਇਨਾਤ ਹਨ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਚਾਲੂ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਵਿਚ ਵੀਆਈਪੀਜ਼ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ 341 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ।

Matrimonials

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਇੰਡੀਆ ਰਹਿੰਦੀ ਜੱਟ ਸਿੱਖ, 25 ਸਾਲ, ਕੱਚ 5'-4", ਬੀ ਐਸ ਸੀ ਨਰਸਿੰਗ ਲੜਕੀ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਅਮਰੀਕੀ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੜਕੀ ਦੀ ਮਾਸੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਟਲ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ 530-227-4566

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਅਮਰੀਕਨ ਸਿਟੀਜ਼ਨ, 32/5'-6" ਪਤਲੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਐਮ ਏ ਲੜਕੀ ਲਈ ਯੋਗ ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਅਮਰੀਕਾ ਰਹਿੰਦੇ ਕੱਚੇ ਜਾਂ ਪੱਕੇ ਲੜਕੇ ਹੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ। ਫੋਟੋ ਸਮੇਤ ਆਪਣਾ ਵੇਰਵਾ ਈ-ਮੇਲ ਕਰੋ: kaur.rulez13@yahoo.com

ਕੋਨਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਜੱਟ ਸਿੱਖ 26 ਸਾਲ, ਕੱਚ 6 ਫੁੱਟ, ਐਮ ਫਾਰਮਾ, ਇੰਡੀਆ ਰਹਿੰਦੇ ਲੜਕੇ ਲਈ ਅਮਰੀਕੀ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਨਰਸਿੰਗ ਕਰਦੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਮਾਪੇ ਅਮਰੀਕਾ ਸੈਟਲਡ ਹਨ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 414-218-0532

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਉਮਰ 23 ਸਾਲ, ਕੱਚ 6'-1", ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ 'ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਰਹਿੰਦੇ ਲੜਕੇ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ/ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਜਾਂ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੜਕੇ ਦੀ ਭੈਣ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸੈਟਲਡ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 513-787-4237

Wanted US Citizen/Green card holder girl for Saini Sikh boy 28, 5'11" MS Software Engineer working on H-1 visa with a MNC in Silicon Valley CA. Cast no bar. Call: 510-585-5412 & email biodata @harry2007gsp@gmail.com

ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਸਿੱਖ ਲੜਕੇ, 36, 5'-7" ਵੈਸ਼ਨੋ ਕਲੀਨਸ਼ੇਵ ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਲੜਕੇ ਲਈ ਅਮਰੀਕਨ ਇਮੀਗਰਾਂਟ ਜਾਂ ਵਿਜ਼ਟਰ ਵੀਜ਼ੇ 'ਤੇ ਆਈ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 916-730-8029

ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਬਣੀ ਮਿਸ ਇੰਡੀਆ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ

ਜਕਾਰਤਾ: ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਮਿਸ ਇੰਡੀਆ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਬਣੀ ਹੈ। ਉਹ ਅਪਰੈਲ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਸੁੰਦਰਤਾ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰੇਗੀ। ਇਥੇ ਇਸ ਹਫਤੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਮਿਸ ਇੰਡੀਆ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ 2013 ਵਿਚ 28 ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸਫੀਰ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਸਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਸਨਵਾਕੀਨ ਵਲੋਂ ਖੇਡਾਂ 27 ਤੇ 28 ਨੂੰ

ਫਰਿਜ਼ਨੋ (ਬਿਊਰੋ): ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਸਨਵਾਕੀਨ-ਕਰਮਨ ਵਲੋਂ ਇਸ ਸਾਲ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ 27 ਅਤੇ 28 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਸਨਵਾਕੀਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਗਰਾਊਂਡਾਂ ਵਿਚ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਲੜਕੇ ਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਸਾਕਰ, ਵਾਲੀਬਾਲ ਅਤੇ ਬਾਸਕਟਬਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ

ਬਾਂਦਰ ਕੀਲਾ, ਚਾਟੀ ਰੋਸ ਖੇਡਾਂ ਵੀ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਕਲੱਬ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਇਕ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਰਾਤਨ ਖੇਡ ਘੋੜਾ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਮੈਚ ਵੀ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 85 ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੌੜਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਣਗੇ। 28 ਅਪਰੈਲ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਓਪਨ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਣਗੇ।

ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਿੰਨ ਟੀਮਾਂ ਰੋਸ, ਬੋਰੀ ਰੋਸ, ਰੱਸਾਕਸੀ, ਕੋਟਲਾ ਛਪਾਕੀ, ਖੋ-ਖੋ, ਬੰਟੋ, ਗੀਟੋ, ਰੁਮਾਲ ਚੁਕਣਾ, ਮਿਊਜ਼ੀਕਲ ਚੇਅਰ,

ਜੇਤੂ ਟੀਮਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲਕਸ਼ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਓਪਨ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਬੈਸਟ ਰੇਡਰ ਤੇ ਸਟਾਪਰ ਨੂੰ ਸਵਰਗੀ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਢੇਸੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਢੇਸੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ 500-500 ਡਾਲਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਕਬੱਡੀ ਦੀ ਕਮੇਂਟਰੀ ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਡਿਆਲਾ ਅਤੇ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੋਹੀ ਕਰਨਗੇ। ਦੋਨੋਂ ਦਿਨ ਲੰਗਰਾਂ ਦੀ ਫਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ ਦਾ ਉਚੇਚਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕੈਂਸਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਜੀਨ ਲੱਭਿਆ

ਮੈਲਬੌਰਨ: ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ 'ਚ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਚ ਕੈਂਸਰ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਜੀਨ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਕੈਂਬਰਿਜ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਇਸ ਖੋਜ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਲਈ ਕਵੀਨਸਲੈਂਡ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਸਰਚ ਨੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਡੀਐਨਏ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਂਸਰ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਜਿਹੜੇ 150 ਜੀਨਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕੈਂਸਰ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਇਲਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵੱਲ ਲਿਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਲੱਬ ਦੀ ਇਥੇ ਹੋਈ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੈਰੀ ਢੇਸੀ, ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਰਣਮੇਘ ਸਿੰਘ ਢੇਸੀ, ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਸੈਪਲ ਸਿੰਘ ਔਲਖ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਰੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੰਗ, ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਦਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਚੌਧਰੀ, ਮੈਸੀ ਦਸੂਹਾ ਤੇ ਗੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਫੋਨ 559-281-4697 ਜਾਂ 559-567-8033 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

MRP TRAVEL

Lowest International and Domestic Fares

ARC **FLY ANY AIRLINE OF YOUR CHOICE** IATA

Providing the lowest Airfare, Cruise and Travel Packages to Asia, Africa, Europe, the Middle East and North America

408-929-8005

E-mail: mrptravel@gmail.com
2123 Port Way, San Jose, CA 95133
CST: 2097308-40

Passport & Visa services also available

India Vacation tour package also available.

ਡਾ. ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ

ਡਾ. ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਨਾਲ ਰੂਬਰੂ 7 ਨੂੰ

ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ (ਬਿਊਰੋ): ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ (ਵਿਪਸਾ) ਦੀ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਆਉਂਦੀ 7 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਇਥੇ ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦੇ ਮੀਟਿੰਗ ਹਾਲ ਵਿਚ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਇਕ ਵਜੇ ਤੋਂ 5 ਵਜੇ ਤੱਕ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸਭਾ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਇਕ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ (ਪੰਜਾਬ) ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਅਨੂਪ ਵਿਰਕ, ਜੋ ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਫੋਰੀ 'ਤੇ ਹਨ, ਨਾਲ ਰੂਬਰੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਕ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਫੋਨ 510-367-2090 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@yahoo.com

Lowest Fares With Excellent Service

AMERICAN AIR, CONTINENTAL AIR

For Emergency Call anytime at 847-673-3825

JET AIRWAYS, DELTA, AIR INDIA, KLM, LUFTHANSA.

India \$545 London \$250

EARLY BIRD SALE!!!!

Prince's Barber Shop

37477 Fremont Blvd, suite C, Fremont, CA 94536

Men & Children's Hair Cut

- *Threading
- *Men's Facials
- *Custom Designing
- *Line-ups

- *Custom Text
- *Hair Coler
- *Shave &
- *Head Massage

Business hours:
Mon thru Friday 9am to 8pm
Sat- Sunday- 8am to 8pm
(Tuesday 9am to 4pm)

Cell: (510)-677-9942
Shop: (510)-505-9605

ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ

ਸੁਣੋ ਤਾਜ਼ਾ ਖਬਰਾਂ, ਸਿਹਤ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਗੁਰਬਾਣੀ, ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਤੇ ਹੋਰ ਬੜਾ ਕੁਝ

ਫੋਨ 832-225-5354 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਵੈਬਸਾਈਟ www.channpardesi.com ਰਾਹੀਂ 24 ਘੰਟੇ 7 ਦਿਨ ਸੁਣੋ

ਵਾਜਬ ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿਓ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਧਾਓ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਰੇਡੀਓ ਸੈਟ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਨੰਬਰਾਂ 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ

ਦਰਸ਼ਨ ਬਸਰਾਓ 815-557-4991
ਸਰਵਣ ਟਿਵਾਣਾ 219-670-4579

<https://www.facebook.com/ChannPardesiRadio> Email: info@channpardesi.com
www.channpardesi.com

FARMERS

ਆਟੋ, ਘਰ, ਬਿਜਨਸ, ਲਾਈਫ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਚੰਗੇ ਭਾਅ ਉਤੇ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ, ਸਹੀ ਰਾਏ ਨਾਲ ਸਹੀ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਕਵਰੇਜ ਲਓ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿੰਤ ਹੋ ਜਾਓ

*Auto *Home *Life *Umbrella

*Business Work Comp.

Duabba Insurance Agency

2450 Peralta Blvd Suite 120, Fremont CA 94536
Phone: 510-797-7989 Fax: 510-794-7398
visit us@ farmers.com

ਪਾਲਿਸੀ (ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਸਪੈਕਟਸ, ਜੋ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ) ਸਿਰਫ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਉਪਲੱਬਧ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਦਫਤਰ ਵਲੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਹੈ।

Gurcharan Singh Mann
Insurance Agent
License # OC 70672

ਅਕਾਲੀ ਜਥੇਦਾਰ ਹੁਣ ਗੋਆ ਵਿਚ ਕਰਨਗੇ ਵਿਚਾਰ

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਵੱਲੋਂ ਪਤਨੀ ਕਤਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ, ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਤੇ ਚੋਣ ਲੜੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਦੋ ਰੋਜ਼ਾ ਚਿੰਤਨ ਬੈਠਕ ਇਸ ਵਾਰ ਅੱਠ ਤੋਂ ਨੌਂ ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਗੋਆ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਟਕਸਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਾਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਲਈ ਸੈਰ ਸਪਾਟੇ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਚੁਣੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਚਿੰਤਨ ਬੈਠਕ ਅੱਠ ਤੋਂ ਨੌਂ ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ

ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬੇਹੱਦ ਖਰਾਬ ਹੈ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦਲ ਦੇ 100 ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਗੂ ਸੱਤ ਤੋਂ 10 ਅਪਰੈਲ ਤਕ ਗੋਆ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਅੱਠ ਤੋਂ ਨੌਂ ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਚਿੰਤਨ ਬੈਠਕ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਇਕ ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ, ਆਉਂਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ

ਮਗਰੋਂ 21 ਤੇ 22 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕੈਂਪ ਵੀ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਲ ਦੇ ਸਮੂਹ ਆਗੂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਟਕਸਾਲੀ ਵਿਧਾਇਕ ਪ੍ਰੋ. ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਵਲਟੋਗ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਲਈ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਮੂਹ ਆਗੂ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਕੁਝ ਆਗੂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਤੇ ਕੁਝ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਗੋਆ ਪੁੱਜਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਸ ਵਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੀਟਿੰਗ ਦੂਰ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ ਜਿਥੇ ਤਸੱਲੀ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਮੀਟਿੰਗ ਲਈ ਹਲਕਾ ਇੰਚਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੋਆ ਵਿਚ ਹੋਟਲ ਬੁੱਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮੀਟਿੰਗ ਇੰਨੀ ਦੂਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇੜਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ ਪਰ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਹੋਰ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਮੂਹ ਆਗੂਆਂ ਲਈ ਇਕ ਕੈਂਪ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ।

ਕੈਲਗਰੀ: ਘਰੇਲੂ ਕਲੇਸ਼ ਦੇ ਚੱਲਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮੂਲ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਉਪਰੰਤ ਪੀਟਰ ਹਸਪਤਾਲ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਉਸ ਨੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਘਬਰਾਹਟ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਜੁਰਮ ਵੀ ਕਬੂਲ ਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਟੈਪਲਗਰੀਨ ਡਰਾਈਵ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬ ਕੈਲਗਰੀ ਵਿਚ ਪੁੱਜੀ।

ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਔਰਤ ਗੰਭੀਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਿਥੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਘਰੇਲੂ ਝਗੜੇ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਔਰਤ ਦਾ ਨਾਂ ਮਨੀਸ਼ਾ ਸਿੰਧੂ (26) ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਪਛਾਣ 30 ਸਾਲਾ ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਧੂ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਜਾਰੇ ਸਨ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਝਗੜਾ ਏਨਾ ਵਧ ਗਿਆ ਕਿ ਪਤਨੀ ਨੇ ਕਾਰ ਰੁਕਣ 'ਤੇ ਦੌੜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਪਤੀ ਆਪਣੇ ਗੱਸੇ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਸੱਜੇ ਦੱਤ ਵੱਲੋਂ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਮੁੰਬਈ: ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਸਟਾਰ ਸੱਜੇ ਦੱਤ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 1993 ਦੇ ਮੁੰਬਈ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਤੈਅ ਸਮੇਂ ਉਤੇ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ

ਵਾਸ਼ਿਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੁਆਫੀ ਨਹੀਂ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਸਮਰਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੱਜੇ ਦੱਤ ਆਪਣੀ ਫਿਲਮ 'ਪੁਲਿਸਗਿਰੀ' ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਟੀ ਪੀ ਅਗਰਵਾਲ ਮੁਤਾਬਕ ਉਹ ਫਿਲਮ ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਪੂਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਕਮਲਿਸਤਾਨ ਸਟੂਡੀਓ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਸ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਗੱਲ ਤੋਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰੈਸ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜਸਟਿਸ ਮਾਰਕੰਡੇ ਕਾਟਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਜੇ ਦੱਤ ਤੇ ਧਮਾਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੇਸ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਮੁਜਰਮ ਜ਼ਬੂਨਿਆ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 53 ਸਾਲਾ ਸੱਜੇ ਦੱਤ ਨੂੰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਅਸਲਾ ਰੱਖਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਮਿਲੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬੀਤੀ 21 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਹਾਲ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਉਹ ਦੋਸ਼ ਦੇ

ਗਾਇਕ ਗੋਰੇ ਚੱਕ ਵਾਲੇ ਦਾ ਫਰਿਜ਼ਨੋ 'ਚ ਸਨਮਾਨ

ਫਰਿਜ਼ਨੋ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਗੋਰਾ ਚੱਕ ਵਾਲਾ ਦੇ ਮਾਣ ਵਿਚ ਇਥੇ ਤਾਜ ਇੰਡੀਆ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿਚ ਇਕ ਸਨਮਾਨ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਰੇਡੀਓ ਹੋਸਟ ਪਾਲ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ 'ਜੱਗਾ' ਗਿੱਲ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੌਧਰ (ਖੇਡ ਲੇਖਕ),

ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਦੱਸਿਆ। ਲੇਖਕ ਜਗਤਾਰ ਗਿੱਲ ਨੇ ਗੋਰੇ ਦੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਦੇ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਸਫਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਅਸ਼ੋਕ ਬਾਂਸਲ ਨੇ ਗੋਰੇ ਚੱਕ ਵਾਲੇ ਦੀ ਜਲਦ ਹੀ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਆ ਰਹੀ ਐਲਬਮ 'ਗੋਰਾ ਲਾਈਵ' ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਗੈਰੀ ਢੇਸੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਨੂੰ ਪੂਰਨ

ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮੌਕੇ ਗੋਰੇ ਚੱਕ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਗੋਰੇ ਨੇ ਸਭ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਵੀ ਲੋਕ ਸਾਫ ਸੁਥਰੀ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਗਾਇਕੀ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਐਲਬਮ 'ਗੋਰਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀਆਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ

ਮਾਡੈਸਟੋ (ਬਿਊਰੋ): ਮਾਡੈਸਟੋ, ਸੀਰੀਜ਼ ਅਤੇ ਲਿਵਿੰਗਸਟਨ ਏਰੀਏ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀਆਂ ਦੀ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ

ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਸਾਈਨ ਬੋਰਡ ਲਾਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਮਹਿਕਮੇ ਵਲੋਂ

ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਆ ਰਹੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ, ਗੰਨ ਕੰਟਰੋਲ, ਹੋਟ ਕਰਾਈਮ, ਛੋਟੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ। ਗੰਨ ਕੰਟਰੋਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਨਿਰਵੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਵੈ-ਰੱਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਗੰਨ ਰੱਖਣਾ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਗੰਨ ਲਾਇਸੈਂਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪਿਛੋਕੜ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ

ਮਾਡੈਸਟੋ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਗੈਲਨ ਕਾਰੋਲ, ਟਰਲਕ ਦੇ ਸਿਟੀ ਮੈਨੇਜਰ ਰੋਏ ਵੈਸਡਨ, ਸੀਰੀਜ਼ ਸਿਟੀ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਚੀਫ, ਲਿਵਿੰਗਸਟਨ ਸਿਟੀ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਚੀਫ ਰੂਬਨ ਸ਼ਾਵੇਜ਼ ਅਤੇ ਲਿਵਿੰਗਸਟਨ ਦੇ ਸਿਟੀ ਮੈਨੇਜਰ ਜੈਸ ਰੈਮੀਰੇਜ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਲੋਂ ਵੈਸਟਰਨ ਸਿੰਘ ਬਿਜਨਸ ਬਰੋਕਰ ਦੇ ਨਿਰਵੈਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਮੱਲੀ ਅਤੇ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਈ। ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਵੈਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਰੰਮੀ ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੀਟਾ ਮਾਛੀਕੇ ਦੇ ਉਦਮ ਸਦਕਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਸਿਰਕੱਢ ਹਸਤੀਆਂ ਨੇ ਸਿਰਕੱਢ ਕੀਤੀ। ਬੇ-ਏਰੀਏ ਤੋਂ ਲੇਖਕ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੁਖਸੀਅਤ ਅਸ਼ੋਕ ਬਾਂਸਲ ਵੀ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਗੋਰਾ ਚੱਕ ਵਾਲਾ ਦੀਆਂ ਕੋਈ 20 ਕੈਸਟਾਂ ਅਤੇ ਸੀਡੀਆਂ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚ ਆ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਇਥੇ ਕਬੱਡੀ ਪ੍ਰਮੋਟਰ ਸ. ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ ਦੀ ਬੇਟੀ ਅਤੇ ਉਘੇ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ ਸ. ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਦੇ ਬੇਟੇ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਸੂਰੂ ਵਿਚ ਪਾਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਿਆ। ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ 'ਜੱਗਾ' ਨੇ ਗੋਰੇ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਨੂੰ ਸਾਫ ਸੁੱਥਰੀ ਅਤੇ ਸੇਧ

ਪਰਿਵਾਰਕ ਗਾਇਕੀ ਦੱਸਿਆ। ਬਬਲਾ ਬਾਈ ਨੇ ਸ਼ੇਅਰੇ-ਸ਼ਾਇਰੀ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਰੰਗ ਬੰਨਿਆ। ਪੱਤਰਕਾਰ ਕੁਲਵੰਤ ਉਭੀ ਧਾਲੀਆਂ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੋਰੇ ਨੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਜੋ ਗਾਇਆ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਗਾਇਆ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਗਾਇਕਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ-ਅਫਜ਼ਾਈ ਕਰਦੇ ਰਹਾਂਗੇ। ਦਿਲਦਾਰ ਮਿਊਜ਼ੀਕਲ ਗਰੁਪ ਦੇ ਮੋਢੀ ਮੈਂਬਰ ਅਵਤਾਰ ਗਰੇਵਾਲ ਨੇ ਗਾਇਕੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਚੁਟਕਲੇ ਸੁਣਾ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦੇ ਢਿੱਡੀ ਪੀੜਾਂ ਪਾਈਆਂ। ਸੰਨੀ ਨੇ ਵੀ ਹਾਸਰਸ ਸ਼ੇਅਰੇ-ਸ਼ਾਇਰੀ ਰਾਹੀਂ ਚੰਗਾ ਰੰਗ ਬੰਨਿਆ। ਇੰਡੋ ਯੂ ਐਸ ਹੈਰੀਟੇਜ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਿੰ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨਾਹਲ ਨੇ ਗੋਰੇ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਅਕਤੂਬਰ ਮਹੀਨੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮੇਲੇ 'ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ।

ਲਾਈਵ' ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੀਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਆਮ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕਾਫੀ ਨੇੜੇ ਹਨ। ਉਮੀਦ ਹੈ, ਸਰੋਤੇ ਪਸੰਦ ਕਰਨਗੇ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਖੇਡ ਲੇਖਕ ਅਮਰਜੀਤ ਦੌਧਰ ਨੇ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਸਟੇਜ ਸੰਚਾਲਨ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੀਟਾ ਮਾਛੀਕੇ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਹਾਜ਼ਰ ਸੁਖਸੀਅਤਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਾਲ ਸਹੋਤਾ (ਪ੍ਰਧਾਨ ਇੰਡੀਅਨ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਕਾਂਗਰਸ), ਗੁਰਦੀਪ ਚੌਹਾਨ (ਬੁਲਡੋਗ ਟਰੱਕਿੰਗ), ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ ਬਾਂਦੀ (ਟਰਾਈ ਐਸ ਟਰੱਕਿੰਗ), ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਭੋਲਾ, ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ, ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਡਾ. ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਡਾ. ਗੁਰਮੀਤ ਦਿਉਲ, ਡਾ. ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਅਤੇ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ

ਫਰਿਜ਼ਨੋ (ਬਿਊਰੋ): ਇਥੋਂ ਦੇ ਇਕ ਉਘੇ ਬਿਜਨਸਮੈਨ ਤੋਂ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ ਦਾ ਲੰਬੀ 31 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਨੂਸੀ ਤੋਂ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਪਤਨੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 3 ਪੁੱਤਰ-ਬਲਜਿੰਦਰ

ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ

ਸਿੰਘ, ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੁਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ।

ਸਵਰਗੀ ਸ. ਕਲੇਰ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸਸਕਾਰ 6 ਅਪਰੈਲ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਇਥੇ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਤੋਂ 12 ਵਜੇ ਤੱਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਲਗੀਧਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਫੋਨ 408-315-6394 ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ

ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ, ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ/ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਇਥੇ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਲਵੀਰ ਨਿੱਜਰ ਦੇ ਘਰ ਹੋਈ

ਜਗਿਆਸੂ, ਰਮੇਸ਼ ਬੰਗੜ, ਰਾਠੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਸੁਰਾਪੁਰੀ, ਜਸਵੰਤ ਸ਼ੀਮਾਰ, ਡਾ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ,

ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਕਹਿਣ ਦਾ ਦੌਰ ਵੀ ਚੱਲਿਆ। ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਆਏ ਸ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕਮਲਜੀਤ ਕੌਰ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੱਗ, ਤਤਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਰਾਠੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜੋਤੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਕਹੀਆਂ। ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਚੜ੍ਹਤ, ਦਲਵੀਰ ਦਿਲ ਨਿੱਜਰ, ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ

ਜੋਤੀ ਸਿੰਘ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਰਾਏ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਗਰੇਵਾਲ, ਗੁਰਬਚਨ ਭਾਟੀਆ ਅਤੇ ਬਲਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਗੁਰਬਚਨ ਭਾਟੀਆ ਅਤੇ ਜਸਵੰਤ ਸ਼ੀਮਾਰ ਨੇ ਕੀਤਾ।

ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਸ਼ੁਰੂ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਇਥੋਂ ਜਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਵੱਖਰੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ।

ਬੀਬੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਸੁਰਗਵਾਸ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਨਾਲ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸ. ਗੁਰ ਸਿੰਘ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਭਾਈਆ ਜੀ ਕਰਕੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਸਦਮਾ ਲੱਗਾ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ ਬੀਬੀ

ਬੀਬੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਕੌਰ (ਸੁਪਤਨੀ ਸਵਰਗੀ ਸ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ) 92 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਭੋਗ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ। ਬੀਬੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਦੋ ਧੀਆਂ-ਬੀਬੀ ਅਵਤਾਰਜੀਤ ਕੌਰ ਔਲਖ (ਸੁਪਤਨੀ ਸਵਰਗੀ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ) ਤੇ ਬੀਬੀ ਰਾਜ ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ ਅਤੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ-ਗੁਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਮੰਗਲਵਾਰ 2 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਮਿਤ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ 6 ਅਪਰੈਲ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 3 ਵਜੇ ਤੋਂ 5 ਵਜੇ ਤੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਪਵੇਗਾ। ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਗੁਰ ਸਿੰਘ ਫੋਨ 815-401-8566 ਅਤੇ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਫੋਨ 630-669-3709 ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗੀਤ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਸਿਰ ਮੱਥੇ-ਦੀਪ ਮੰਗਲੀ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਗੀਤਕਾਰ ਦੀਪ ਮੰਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ 'ਪੂਜਾ ਕਿਵੇਂ ਆ' ਲਈ ਲਿਖੇ ਗੀਤ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਉਹ ਖਿੱਤੇ ਮੱਥੇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਗੋਂ ਤੋਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਉਤੇ ਪੂਰਾ ਉਤਰਨ।

ਇਥੇ ਜਾਰੀ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਦੀਪ ਮੰਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਲੋਂ ਇਸ ਗੀਤ ਉਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਿਸੇ ਚੰਗੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਗੀਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਬੋਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦਿਲ ਦੁਖਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਰੂਰ ਮੇਰੀ ਸੋਚ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਭਟਕੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਆਫੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਆਫ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਦੋਂ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਗੀਤ ਲਿਖਿਆ ਸੀ।

Liquor Store For Sale

Well established liquor store in upscale neighborhood on the lake, very affluent city of Indianapolis.

- *High margin *20 years in business.
- *Loyal customer base.
- *Enough room for expansion.
- *Square footage: 3200 plus storage

Annual sales \$675K to \$720K

there's room to increase sales.

Asking price \$300,000 plus inventory.

Owner Financing Available.

Contact: Harman

Ph. 317-454-9430, 317-414-2720

BP Gas Station For Sale

Columbia City, Indiana

Inside sale: \$47,000

Outside sale: 45,000 Gallons

U Haul sub station adds extra income.

Price: \$525,000

ਕੋਲੰਬਸ, ਇੰਡੀਆਨਾ ਵਿਚ ਬੀ ਪੀ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ

(4 ਪੰਪ) ਵਿਕਾਊ ਹੈ।

ਇਨਸਾਈਡ ਸੇਲ \$47,000, ਗੈਸ: 45,000 ਗੈਲਨ

ਯੂ ਹਾਲ ਤੋਂ ਵਾਧੂ ਆਮਦਨ

ਕੀਮਤ: \$525,000

Contact: Goldy Goraya

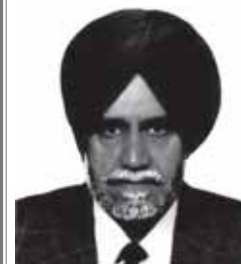
Ph: 631-880-2400

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਕਰਾ ਕੇ ਥੱਕ ਚੁਕੇ ਹੋ?

ਤਾਂ ਫਿਰ ਹੋਮੀਓਪੈਥੀ ਅਜ਼ਮਾ ਕੇ ਦੇਖੋ

ਅਸੀਂ ਲਾਇਲਾਜ ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਰੋਗਾਂ-ਅਲਰਜੀ, ਦਮਾ, ਰੀਹ ਦੇ ਰੋਗ, ਐਂਗਜ਼ਾਈਟੀ, ਐਸਿਡਿਟੀ, ਐਕਨੀ, ਬਿਸਤਰਾ ਗਿੱਲਾ ਕਰਨਾ, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਸੂਗਰ ਰੋਗ, ਪੇਟ ਗੈਸ, ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਮਾਈਗਰੇਨ ਆਦਿ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਮਸਾਨੇ ਤੇ ਗੁਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਪਥਰੀ, ਰਸੌਲੀ, ਕਿਲਾਂ-ਮੌਕਿਆਂ ਦਾ ਬਿਨਾ ਸਰਜਰੀ ਇਲਾਜ ਕਰਾਓ

ਫੋਨ: (559) 317-2149

Paramjit S. Khaira

D.H.M.S (30 years of experience)

Ex Homeopathic Medical Officer Pb. Govt.

Ex Distt. Homeopathic Officer Pb. Govt.

Member NCH

5790 W. Vartikian Avenue, Fresno CA 93722

e-mail: drpskhaira@gmail.com

Working under state law SB 577

10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ

AMANTEL.COM

\$25 ਵਿਚ 3000 ਮਿੰਟ (50 ਘੰਟੇ) ਘਰ ਦੇ ਫੋਨ ਅਤੇ ਸੈਲ ਫੋਨ ਲਈ ਇਕੋ ਰੇਟ

ਇਸ ਆਫਰ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਹੀ ਲੈਣ ਲਈ ਇਹ ਕੂਪਨ ਕੋਡ ਸਾਡੀ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿਚ ਟਾਈਪ ਕਰੋ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ਫੋਨ 'ਤੇ ਲੰਮੀਆਂ ਅਤੇ ਢੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋ।

vaisakhi
Coupon Code

ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋਗੇ ਉਨੇ ਹੀ ਮਿੰਟ ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਲਓ ਅਤੇ 50 ਮਿੰਟ ਮੁਫਤ ਲਓ

24/7 Customer Service Available
Same rate for lanline and mobile.

ਟੌਲ ਫਰੀ ਨੰਬਰ 1-888-652-6268
732-983-4332/4333

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 6 ਅਪਰੈਲ 2013

ਲੱਗੀ ਨਜ਼ਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ...

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਪਰੋਕਤੀ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਇਕੱਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਹਰ ਸੰਜੀਦਾ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਗਰਕ ਹੋ ਰਹੇ ਨੌਜਵਾਨ, ਧੀਆਂ-ਧਿਆਣੀਆਂ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਬੇਪਤੀ ਅਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਬੇਵਸੀ ਨੇ ਅੱਜ ਸਭ ਨੂੰ ਬੇਹਿੱਸ/ਬੇਜਾਨ ਜਿਹਾ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਨਿੱਤ ਦਿਨ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਚਾਰ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਸੋਗ ਅਤੇ ਰੋਲੇ-ਰੱਪੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਫਿਰ ਉਸੇ ਚਾਲੇ ਚੱਲਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਮੋੜਾ ਪੈਣ ਦੀ ਸੂਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀ, ਸਗੋਂ ਹਰ ਘਟਨਾ ਪਹਿਲੀ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਭਿਆਂਕਰ ਰੂਪ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨੀਂਦ ਉਡਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਤਨ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਲੱਗ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਨੇ 'ਲੱਗੀ ਨਜ਼ਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ, ਇਹਦੀ ਨਜ਼ਰ ਉਤਾਰੋ/ਲੈ ਕੇ ਮਿਰਚਾਂ ਕੱਢੀਆਂ, ਇਹਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਵਾਰੋ' ਉਸ ਵੇਲੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਲਹੂ-ਲਹਾਣ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਛਾਏ ਕਾਲੇ ਬੱਦਲਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਪੰਜਾਬੀ ਪਿਆਰੇ ਗਾਹੇ-ਬਗਾਹੇ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ-ਅਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਰੇ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਦੌਰ 'ਚ ਸੱਭੇ ਪਿਰਾਂ ਕੁਝ ਵਧੇਰੇ ਹੀ ਤੱਤੀਆਂ ਵਗੀਆਂ। ਕਿਸੇ ਇਕ ਪਿਰ ਦੀ ਸੰਜੀਦਾ ਸਿਆਸਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲੇ ਬੱਦਲਾਂ ਨੂੰ ਉੜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਖਤਮ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਸੱਭੇ ਪਿਰਾਂ ਦੇ ਕੱਟੇ ਕੂਹਣੀ ਮੋੜਾਂ ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਛਿੱਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਅੱਜ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭਰੇ, ਸਗੋਂ ਰਿਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਪਿਛਲੇ ਇਕ-ਛੇਦ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਰੰਗ-ਢੰਗ ਵਿਚ ਜੇ ਤਿੱਖੇ ਮੋੜ ਆ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਕਨਸੇਅ ਤਾਂ ਮਿਲਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਕੁਝ ਮਾੜਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਜੇ ਝੱਖੜ ਅੱਜ ਝੁੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਕਿਆਸ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਝੱਖੜ ਦਾ ਇਕ ਸਿਰਾ ਬਹੁਤ ਬੀਬੇ ਬਣ-ਬਣ ਬਹਿੰਦੇ ਸਾਡੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਤੇ ਦੂਜਾ ਸਿਰਾ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਸਮਗਲਰਾਂ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਸਿਰਾ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ, ਸਮਗਲਰਾਂ ਅਤੇ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਤਿੱਕੜੀ ਨੇ ਜੇ ਤਬਾਹੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮਚਾਈ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਨੁਕਸਾਨ ਅੱਜ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਸ਼ਾਇਦ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੱਕ ਵੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਿਤਮਜ਼ਰੀਫੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਉਤੇ ਸੁੱਟ ਕੇ ਇਹ ਤਿੱਕੜੀ ਆਪ ਦੁੱਧ-ਧੋਤੀ ਹੋ ਨਿਕਲੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਹਲੇ ਅਤੇ ਨਕਾਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ; ਹੁਣ ਨਸ਼ਈ, ਗੁੰਡੇ ਅਤੇ ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਦਾ ਠੱਪਾ ਲਾਉਣ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਅੱਜ ਇਸ ਸੰਕਟ ਦੀ ਸਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਔਖ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਗੜ੍ਹ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਹੋਰ ਥਾਈਂ ਇਹ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਅਪੜਾਉਣ ਦਾ ਲਾਂਘਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਲੰਘਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਸਮਗਲਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹਾਸਲ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕੱਚੇ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਕਸ਼ੀਦਣ ਦਾ ਕੰਮ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਣ ਲੱਗਿਆ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਪਤ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ। ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਅਪਰਾਧੀਕਰਨ ਨੇ ਇਸ ਅਮਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਇਹੀ ਅਮਲ ਝੱਖੜ ਬਣ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡੇ ਉਤੇ ਕਹਿਰ ਵਰਸਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਇਸ ਸਿੰਡੀਕੇਟ ਨੂੰ ਭੰਨਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ। ਹਾਂ, ਆਪਣੀ ਨਾਲਾਇਕੀ ਢਕਣ ਲਈ ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਸਿਰ ਜ਼ਰੂਰ ਮੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੂਬਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਸਦਕਾ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਢਿੱਡ ਭਰਿਆ, ਪਰ ਇਵਜ਼ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਕਦਮ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਪਹਾੜ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। 1947 ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇ ਇਕ-ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਦੀ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਸੂਰਵਾਰ ਦਰਸਾ ਰਹੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੰਦੜੇ ਹਾਲਾਂ ਲਈ ਖੁਦ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਸੱਤਰਵਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਪਸਾਰਨੇ ਅਰੰਭ ਕੀਤੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਅਮਲ ਨੂੰ ਜ਼ਰਬ ਦੇਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਅਮਲ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਿਰਵਿਘਨ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਮਲ ਵਿਚ ਘਾਣ ਆਮ ਬੰਦੇ ਦਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵੀ ਇਹੀ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਕਮ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਗੋਆ ਵਰਗੇ ਸੈਲਾਨੀ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੱਸੀ ਬੈਠੇ ਹਨ; ਰੋਮ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨੀਰੋ ਬੰਸਰੀ ਵਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਈ ਸਵਾਲ ਕਰਨੇ ਸਨ, ਉਹ ਆਪ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਬਚਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹੀ ਫਿਕਰਮੰਦ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਸਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਗੋਟੀਆਂ ਵਿਛੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਸਭ ਰਾਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੰਦ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੱਢ-ਪਾਉ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਦੀ ਘਾਟ ਲਗਾਤਾਰ ਰੜਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੜਾਕੂ ਪਿਰਾਂ ਦੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ-ਦਰ-ਸਵਾਲ ਉਠ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੋਕਾਈ ਨੇ ਸਦਾ ਹੀ ਵਧੀਕੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਖਿਲਾਫ ਇੰਨੀ ਹੀ ਤਿੱਖੀ ਕੋਈ ਮੁਹਿੰਮ ਚੱਲੇਗੀ, ਇਹ ਆਸ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਤਾਰ 'ਤੇ ਤੁਰਦੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ

ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਪੈੜਚਾਲ ਨੇ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਵਧਾਈਆਂ

ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਨੇੜੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਪਿੜ ਭਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਆਸੀ ਨਾਟਕ ਦੇ ਸਭ ਪਾਤਰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਪੱਤੇ ਖੇਡ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਭ ਨੂੰ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੀ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਗਠਜੋੜ ਦੀ ਹੀ ਬਣਨੀ ਹੈ; ਫਿਰ ਵੀ ਸਭ ਦੀ ਇਹੀ ਦੌੜ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਲਈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਿਆਸੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ। ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ., ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਰਤਾ ਕੁ ਵਧੇਰੇ ਹੀ ਸਰਗਰਮ ਹਨ। ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂ.) ਵੀ ਵਾਹਵਾ ਹੱਥ-ਪੈਰ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਰਗਰਮੀ ਬਾਰੇ ਤਬਸਰਾ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲ ਬਿਦਵਈ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਦੀ ਤ੍ਰਿਣਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗਠਜੋੜ (ਯੂ.ਪੀ.ਏ.) ਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਇੰਨੀ ਛੇਤੀ ਦੇਣੀ ਅਸਥਿਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗਠਜੋੜ

ਪ੍ਰਫੁੱਲ ਬਿਦਵਈ

ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟ ਕੇ ਭਾਵੇਂ 254 ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਕੁੱਲ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਅੱਧ ਭਾਵ 271 ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਘੱਟ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ 28 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਬਾਹਰੋਂ ਹਮਾਇਤ ਹਾਸਲ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਾਇਆਵਤੀ ਦੀ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੇ 21, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਤਾ ਦਲ ਦੇ 4 ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਐਸ) ਦੇ 3 ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ। ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ ਦੀ 22 ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਾਲੀ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਹਮਾਇਤ ਹਾਸਲ ਸੀ ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਇਹ ਹਮਾਇਤ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅਨਿਸਚਿਤ ਰਹੀ ਹੈ; ਫਿਰ ਵੀ ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗਠਜੋੜ ਪੱਖੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬਹੁਮਤ ਤੋਂ ਟੱਪ ਕੇ 282 ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਤਸਵੀਰ ਉਦੋਂ ਨਾਟਕੀ ਵੰਗ ਨਾਲ ਬਦਲੀ ਜਦੋਂ 18 ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਾਲੀ ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਨੇ ਸੁਲਿੱਕਾ ਵਿਚ ਤਾਮਿਲਾਂ ਦੀ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਹਮਾਇਤ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ। ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਢੁਕਵਾਂ ਰੁਖ਼ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਇਆ। ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਦੀ ਮੰਗ ਸੀ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕੌਂਸਲ ਵਿਚ ਸੁਲਿੱਕਾ ਖਿਲਾਫ ਸਖ਼ਤ ਤੋਂ ਸਖ਼ਤ ਮਤਾ ਲਿਆਉਣਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ। ਉਂਜ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਨੇ ਸੁਲਿੱਕਾਈ ਤਾਮਿਲਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਨੂੰ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੀ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰੁਣਾਨਿਧੀ ਦੀ ਧੀ ਕੇ. ਕਨੀਮੋਤੀ ਸਮੇਤ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੁਝ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਟੈਲੀਕਾਮ ਘਪਲੇ ਸਬੰਧੀ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਕਨੀਮੋਤੀ ਖਿਲਾਫ ਨਵੀਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਵੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵੀ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਵੱਲੋਂ ਹਮਾਇਤ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗਠਜੋੜ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬੇਹੱਦ ਨਾਜ਼ੁਕ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸੰਸਦ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪਾਈ ਰੱਖਿਆ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ: ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੁਦ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗੋਡੇ ਨਹੀਂ ਟੇਕੇ।

ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਯਾਦਵ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਹੈਰਾਨਕੁਨ ਬਿਆਨ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਯਾਦਵ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੂਬੇ

ਵਿਚ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਐਲ. ਕੇ. ਅਡਵਾਨੀ ਨੂੰ 'ਇਮਾਨਦਾਰ ਸਿਆਸਤਦਾਨ' ਦੱਸਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਅਡਵਾਨੀ ਨੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਮਾਤੀ ਹਾਲਤ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸਬੰਧੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਹੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ; ਕਿਉਂਕਿ ਅਡਵਾਨੀ ਵਰਗਾ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਗ਼ਲਤ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਯਾਦਵ ਅਸਲ ਵਿਚ ਖੁਦ ਨੂੰ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਦਾਨਿਸ਼ਮੰਦ ਰਾਜਸੀ ਨੇਤਾ ਵਜੋਂ ਜਾਹਿਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਡੇਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਅਡਵਾਨੀ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਤੀਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬੇਹੱਦ ਟਕਰਾਅ ਵਾਲੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਮੌਲਾਨਾ ਮੁਲਾਇਮ' ਕਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਅਕਸਰ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਹੈਰਾਨਕੁਨ ਅਤੇ ਬੇਯਕੀਨੀ ਭਰੇ ਮੋੜ ਕੱਟਣ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਕਿਆਸ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਡਵਾਨੀ ਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਲਾਘਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤਿੰਨ ਨੁਕਤਿਆਂ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਨਰਮਾਈ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੈਂਤੜਾ ਹੋਵੇ (ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗਠਜੋੜ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਲਈ); ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਭੰਬਲਭੁਸਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਕਿ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ

ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ

ਤੋਂ ਧਿਆਨ ਲਾਂਭੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਯਾਦਵ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੋਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਹੋਏ ਸਭ ਤੋਂ ਘਿਣਾਉਣੇ ਕਤਲੇਆਮ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਉਹ ਅਗਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਮਤ ਦਾ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਧਰਵੀਕਰਨ ਕਰਨਗੇ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮੁਸਲਿਮ ਵੋਟ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਭੁਗਤ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਅਡਵਾਨੀ ਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਯਾਦਵ ਇਹ ਵੀ ਸੁਝਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਦੌੜ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਮੀਡੀਆ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਚਿਤਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਸਗੋਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਬਦਲ ਕਿਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਹਨ। ਯਾਦਵ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਿਤਿਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨਾਲ ਵੀ ਨੇਤਤਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਹਮਾਇਤ ਵਾਪਸ

ਲਏ ਜਾਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵੀ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਅਕਸ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਹੋਰ ਹੀ ਵਿਗੜਨਾ ਹੈ। ਖ਼ੈਰ! ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਪੇਤਲੇ ਜਿਹੇ ਬਹੁਮਤ ਵਾਲੀ ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗਠਜੋੜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਬੇਹੱਦ ਅਹਿਮ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਦਿਨ-ਬਦਿਨ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੋਚ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਸ ਦੇ ਇਹ ਯਤਨ ਕਾਮਯਾਬ ਨਾ ਰਹਿਣ ਤਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸਹਿਯੋਗੀ ਹੋਰ ਹੋਵੇ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਬਿਹਾਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਰਜਾ ਦੇ ਕੇ ਵੀ ਨਿਤਿਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ (ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਵੀ ਨਿਤਿਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨਾਲ ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਨੇਤਤਾ ਵਧਾ ਰਹੇ ਹਨ)। ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗਠਜੋੜ ਦੇ ਇਸ ਨਿਘਾਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਦੋ ਉਪਰਾਲੇ ਹੀ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਹੈ, ਦਲੇਰੀ ਭਰੀਆਂ ਲੋਕ-ਪੱਖੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ, ਜਿਵੇਂ ਭੋਜਨ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਵਸੋਬਾ, ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਜਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਅਹਿਮ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਕਾਲਮ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਉਰਜਾ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਵੀ ਨਵੀਂ ਲੋਕ-ਗੁਲਾਰਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਦਲ ਵੀ ਆਪਣੇ-

ਆਪ ਇਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋਣਗੇ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕਰੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਬੁਲੰਦ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਕਾਂਗਰਸ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਗਨ ਮੋਹਨ ਰੈਡੀ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਗਠਜੋੜ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਸਮਝ ਬਣਾ ਲਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਉਰਜਾ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਤੇਲੰਗਾਨਾ, ਰਾਇਲਸੀਮਾ ਅਤੇ ਤਟਵਰਤੀ ਆਂਧਰਾ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਚੰਗੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਿਖਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਪਹਿਲੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗਠਜੋੜ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਬੇਹੱਦ ਆਲਸੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਨੀਤੀ-ਘਾਤਿਆਂ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਲਾਬੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਨ ਲੋਕ-ਪੱਖੀ ਨੀਤੀਆਂ ਅਮਲ ਵਿਚ ਆਉਣੀਆਂ ਔਖੀਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਨੀਤੀ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹਾਨਾ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਦੂਜੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸੰਭਵ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਹੀ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਭਾਜਪਾ ਬੀ. ਐਸ. ਯੇਡੀਯੁਰੱਪਾ ਦੇ ਸਖ਼ਤ ਵਿਰੋਧ ਕਾਰਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਸਤ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਆਂਧਰਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਥੇ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਨੀਤੀਗਤ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ -ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਮੋਹ ਤੇ ਮਾਣ ਭਰੀ ਮੁਬਾਰਕ !

ਤੁਰੇ ਹੋਏ ਆਂ ਭੀੜ ਦੇ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ, ਐਪਰ ਵੱਖਰੀ ਦਿੱਖ-ਰਫਤਾਰ ਸਾਡੀ।
 ਭੈਅ-ਰੋਅਬ ਨਾ ਝੱਲੀਏ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ, ਪਾਠਕ ਵਰਗ ਹੀ ਅਸਲ ਸਰਕਾਰ ਸਾਡੀ।
 ਕਲਮੀ ਕਾਫਲਾ ਅਤੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਦਾਤੇ, ਸਦਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿੜੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਾਡੀ।
 ਟੁੱਟਣ ਗਫਲਤਾਂ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮੁੱਕੇ, ਸਾਡੇ ਨਫਰਤਾਂ ਨਾਲ ਤਕਰਾਰ ਸਾਡੀ।
 ਝੰਡੇ ਝੁਲਦੇ ਰਹਿਣ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ, ਇਹੋ ਕਾਮਨਾ ਦਸਤ-ਬਰਦਾਰ ਸਾਡੀ।
 ਮੋਹ ਤੇ ਮਾਣ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਜੀ, ਤੇਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਹੋਈ ਅਖਬਾਰ ਸਾਡੀ !

ਪੰਜਾਬ 1907: ਏਕੇ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ

ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵੱਡਾ ਸੰਘਰਸ਼

ਦੇਸ-ਪਰਦੇਸ

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸੰਨ 1907 ਵਿਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹੱਕ-ਹਕੂਕ ਬਦਲਣ, ਭੂਮੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ (ਲਗਾਨ) ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਹਿਰੀ ਮਾਮਲੇ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਵਧਾਉਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਰੋਸ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਜਿਹੇ ਯੋਜਨਾਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ 'ਪਾੜੋ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕਰੋ' ਦੀ ਨੀਤੀ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਹਿੰਸਾਤਮਕ ਰੂਪ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸਫਲ ਹੋਈਆਂ। ਆਖਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਝੁਕਣਾ ਪਿਆ। ਲੋਅਰ ਝਨਾਬ ਨਹਿਰ ਦਾ ਕੰਮ 1887 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ

ਸੁਖਵੰਤ ਸਿੰਘ

ਨੂੰ 1889 ਵਿਚ ਬਰਸਾਤੀ ਤੋਂ ਪੱਕੀ ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਨਹਿਰੀ ਨੋ-ਆਬਾਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਨਹਿਰ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਸਨ-ਰੱਖ ਤੇ ਮੀਆਂ ਅਲੀ, ਝੰਗ ਅਤੇ ਗੁਗੇਰਾ। ਇੱਥੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦਾ ਕੰਮ ਜੁਲਾਈ 1890 ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ 1892 ਤੱਕ ਈ.ਡੀ. ਮੈਕਲੇਗਨ ਦੀ ਕੋਲੋਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਅਫ਼ਸਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਚੱਲ ਪਿਆ ਸੀ। ਸੰਨ 1907 ਵਿਚ ਲੋਅਰ ਝਨਾਬ ਨਹਿਰ ਦੁਆਰਾ ਜਿਜਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਰਕਬਾ 18 ਲੱਖ ਏਕੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀ। ਕੁੱਲ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਕਬੇ ਦਾ 78 ਫ਼ੀਸਦੀ ਕਿਸਾਨ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਸਨ ਜਦਕਿ 12 ਫ਼ੀਸਦੀ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਅਤੇ 10 ਫ਼ੀਸਦੀ ਪੂੰਜੀਪਤੀ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਸਨ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਿਸਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਸਿਆਲਕੋਟ, ਲਾਹੌਰ, ਜਲੰਧਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਅਤੇ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਇੱਥੇ ਵੱਸ ਗਏ। 1868 ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵੇਸਟ ਲੈਂਡ ਰੂਲਜ਼ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ 1885 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਧੀਨ ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਹੱਕ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸੀ। 1889 ਦੇ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਲਕਾਨਾ ਹੱਕ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਕਮ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। 1893 ਦੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਟੈਨੇਟਸ (ਪੰਜਾਬ) ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੁਝ ਨਵੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਕਿਸਾਨੀ, ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਪੂੰਜੀਪਤੀ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਵਿਚ ਮਾਲਕਾਨਾ ਹੱਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰੀ ਮਲਕੀਅਤ ਅਧੀਨ ਰਕਬਾ ਲਗਾਤਾਰ ਘਟਦਾ ਗਿਆ। ਝਨਾਬ ਨਹਿਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਮਲਕੀਅਤ ਅਧੀਨ ਪੰਜਾਬ ਦਾ 20 ਫ਼ੀਸਦੀ ਰਕਬਾ ਸੀ ਜੋ 1901 ਤੱਕ ਘਟ ਕੇ 15 ਫ਼ੀਸਦੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਘਟਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਿੱਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲਕਾਨਾ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸਖ਼ਤ ਕਰਨ, ਮਾਰੂਸੀ ਹੱਕ ਦੇਣ ਵਿਚ ਨਵੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਭਰਨ, ਹੋਰ ਕਠੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਵਿਚ ਵੱਧ ਦਖ਼ਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਰਗੇ ਨਿਯਮ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਲੰਮੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਫ਼ਸਰਾਂ, ਕਰ-ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮਾਹਰਾਂ, ਕੋਲੋਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਅਫ਼ਸਰਾਂ, ਹੋਰ ਵਿਭਾਗਾਂ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਬਿੱਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਬਿੱਲ ਡੈਨਜ਼ਿਲ ਇਬਟਸਨ ਅਤੇ ਜੇਮਜ਼ ਵਿਲਸਨ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਕਾਢ ਸੀ। ਇਬਟਸਨ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼

ਅਪ੍ਰੈਲ 1907 ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਰੋਸ ਪੰਜਾਬੀ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਤੱਕ ਫੈਲ ਗਿਆ। 10 ਅਪਰੈਲ 1907 ਨੂੰ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਹੋਈ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। 15 ਅਪਰੈਲ 1907 ਨੂੰ ਲਾਇਲਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਡਿਕੋਟ ਵਿਚ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਇਕੱਠ ਹੋਇਆ। 17 ਅਪ੍ਰੈਲ 1907 ਨੂੰ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਕਲਿੰਗਾ ਖ਼ਾਨ ਬਾਗ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 15,000 ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫ਼ੌਜੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਪੰਜਾਬੀ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਦਾ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਚਿੰਤਾਵਨੀ ਸੀ। 1907 ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੌਜ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਗਭਗ 40 ਫ਼ੀਸਦੀ ਸੀ। ਇਕੱਲੇ ਸਿੱਖ ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੌਜ ਦਾ 23 ਫ਼ੀਸਦੀ ਸਨ। ਲਗਭਗ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ। ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਕਮਾਂਡਰ-ਇਨ-ਚੀਫ਼ ਲਾਰਡ ਕਿਚਨਰ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਖ਼ਾਸ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ।

ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਿਆਣਾ, ਜਾਣਕਾਰ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦਾ ਸੁਭਚਿੰਤਕ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। 1892 ਦੇ ਇੰਡੀਅਨ ਕੌਂਸਲਸ ਐਕਟ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਂਤਕ ਲੈਜਿਸਲੇਟਿਵ ਕੌਂਸਲ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲੈਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੈਜਿਸਲੇਟਿਵ ਕੌਂਸਲ 1897 ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਹੋਈ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਲੋਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਗੌਰਮਿੰਟ ਲੈਂਡ (ਪੰਜਾਬ) ਬਿੱਲ 09 ਜੁਲਾਈ, 1904 ਨੂੰ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਵੱਲੋਂ ਪੱਤਰ ਨੰਬਰ 2013 ਮਿਤੀ 15 ਦਸੰਬਰ 1904 ਰਾਹੀਂ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਲੈਜਿਸਲੇਟਿਵ ਕੌਂਸਲ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਆਫ਼ ਸਟੇਟ ਫਾਰ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਇਸ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸੋਧਾਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ। ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਂਤਕ ਕੌਂਸਲ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 8 ਅਕਤੂਬਰ, 1906 ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ 1906 ਦਾ ਬਿੱਲ ਨੰਬਰ 3 ਜੇ.ਐਮ. ਡੂਈ ਦੁਆਰਾ 23 ਅਕਤੂਬਰ, 1906 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਜੇ.ਐਮ. ਡੂਈ, ਠਾਕੁਰ ਮਹਾਂ ਚੰਦ ਅਤੇ ਮਲਿਕ ਉਮਰ ਹਯਾਤ ਟਿਵਾਣਾ ਵੱਲੋਂ 17 ਫਰਵਰੀ, 1907 ਨੂੰ ਇਸ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਬਿੱਲ ਪੰਜਾਬ ਲੈਜਿਸਲੇਟਿਵ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ 28 ਫਰਵਰੀ 1907 ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਬਿੱਲ ਨੂੰ 16 ਮਾਰਚ 1907 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। 1905 ਅਤੇ 1906 ਵਿਚ ਨਰਮੇ (ਕਪਾਹ) ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਖ਼ਰਾਬ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਲਾਇਲਪੁਰ ਦੀ ਬਾਰ ਵਿਚ ਕਣਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਰਮਾ ਦੂਜੀ ਮੁੱਖ ਫ਼ਸਲ ਸੀ। ਨਵੰਬਰ 1906 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ (ਅੱਪਰ) ਬਾਰੀ ਦੋਆਬ ਨਹਿਰ ਜੋ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੰਜਦੀ ਸੀ, ਦੇ ਨਹਿਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਵਪਾਰਕ ਫ਼ਸਲਾਂ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਗਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਵਾਧਾ 50 ਫ਼ੀਸਦੀ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਫ਼ਸਲਾਂ ਵਾਸਤੇ 25 ਫ਼ੀਸਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਕਾਫ਼ੀ ਰੋਸ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਡੈਨਜ਼ਿਲ ਇਬਟਸਨ, ਚਾਰਲਸ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਜੇਮਜ਼ ਵਿਲਸਨ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ, ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਭਰਨ ਅਤੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮਾਝਾ ਅਤੇ ਲਾਇਲਪੁਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦਿਲ ਸਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਲਾਉਣਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ

ਨੂੰ ਮਹਿੰਗਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਖ਼ਰਾਬੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਤਖ਼ਤ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕੋਲੋਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਗੌਰਮਿੰਟ ਲੈਂਡ (ਪੰਜਾਬ) ਬਿੱਲ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ, ਜਲਸੇ, ਇਕੱਠ, ਪ੍ਰਚਾਰ, ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਕਾਰਟੂਨ ਛਾਪਣ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਆਦਿ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਜਨਵਰੀ 1907 ਵਿਚ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਲਾਇਲਪੁਰ ਵਿਖੇ 3 ਜਨਵਰੀ 1907 ਨੂੰ ਬਿੱਲ ਵਿਰੁੱਧ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ। 13 ਜਨਵਰੀ, ਨਿਜ਼ਾਮੂਦੀਨ ਸਨ। ਸਾਹਪੁਰ ਕਲੋਨੀ ਵਿਚ 2,000 ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਹੋਈ ਜਿਸ ਦਾ ਆਗੂ ਸਾਹਜਾਦਾ ਜਹਾਂਗੀਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਬਿੱਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਛਾਪ ਕੇ ਮੁਫ਼ਤ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇ। 22-23 ਮਾਰਚ, 1907 ਨੂੰ ਲਾਇਲਪੁਰ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਪਸੂ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਵੱਡੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਬਿੱਲ ਵਿਰੋਧੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵੰਡੇ ਗਏ। ਕੋਲੋਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਧੋਖਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਮੁੱਖ ਨੇਤਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ, ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਡਸਕਾ, ਰਾਏ ਸਾਹਿਬ ਸੁਖਦਿਆਲ, ਦੁਨੀ ਚੰਦ, ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਟੇਕ ਚੰਦ ਅਤੇ ਗੁਲਾਮ ਕਾਦਰ ਨੇ ਲਗਪਗ ਨੌਂ ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਇੱਕ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਧੌਕੇ, ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਤੀਰੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਬਟਸਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਇਹ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਵਰਗੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਭਤਕਾਉ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ। ਇਬਟਸਨ ਅਨੁਸਾਰ ਗਰਮ ਦਲ ਨੇਤਾ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਅਤੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ

ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਖ਼ਾਸ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਇਕਜੁੱਟ ਸਨ। ਲਾਇਲਪੁਰ ਵਿਖੇ 3 ਫਰਵਰੀ 1907 ਨੂੰ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 10,000 ਕਿਸਾਨ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਇਕੱਠ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਰਿਟਾਇਰਡ ਸੂਬੇਦਾਰ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਮਤਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਚੱਲਣ ਦੀ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕੀ। ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਸ਼ਿਹਾਬ-ਉਦ-ਦੀਨ ਨੇ ਬਿੱਲ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕੀਤੀ। ਲਾਇਲਪੁਰ ਬਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਲਾਲਾ ਰਾਮ ਚੰਦ ਮਨਚੰਦਾ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫ਼ਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ। 17 ਫਰਵਰੀ, 1907 ਨੂੰ ਗੋਜਰਾ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਕੱਤਰਤਾਵਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਗੋਜਰਾ ਵਿਖੇ 15,000 ਕਿਸਾਨ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕੋਲੋਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਬਿੱਲ ਵਿਰੁੱਧ ਮਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਟਾਊਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਬਲਾਰੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ, ਪੰਡਿਤ ਬੇਲੀ ਰਾਮ ਅਤੇ ਮੀਆਂ

ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ

ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ।

ਭੇਜ ਕੇ ਇਸ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਇਹ ਲੋਕ ਲਹਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਬਟਸਨ ਨੇ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ। ਅਪ੍ਰੈਲ 1907 ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਰੋਸ ਪੰਜਾਬੀ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਤੱਕ ਫੈਲ ਗਿਆ। 10 ਅਪਰੈਲ 1907 ਨੂੰ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਹੋਈ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। 15 ਅਪਰੈਲ 1907 ਨੂੰ ਲਾਇਲਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਡਿਕੋਟ ਵਿਚ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਇਕੱਠ ਹੋਇਆ। 17 ਅਪ੍ਰੈਲ 1907 ਨੂੰ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਕਲਿੰਗਾ ਖ਼ਾਨ ਬਾਗ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 15,000 ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫ਼ੌਜੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਪੰਜਾਬੀ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਦਾ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਚਿੰਤਾਵਨੀ ਸੀ। 1907 ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੌਜ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਗਭਗ 40 ਫ਼ੀਸਦੀ ਸੀ। ਇਕੱਲੇ ਸਿੱਖ ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੌਜ ਦਾ 23 ਫ਼ੀਸਦੀ ਸਨ। ਲਗਭਗ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ। ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਕਮਾਂਡਰ-ਇਨ-ਚੀਫ਼ ਲਾਰਡ ਕਿਚਨਰ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਖ਼ਾਸ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਆਫ਼ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਅਤੇ ਕੋਲੋਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਸਥਾਨਕ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰਸਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਕੋਲੋਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਬਿੱਲ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਖ਼ਬਾਰ ਓਬਜ਼ਰਵਰ ਨੇ ਆਪਣੇ 9 ਮਾਰਚ 1907 ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਇਸ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਮੁਤਾਬਕ ਬਿੱਲ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਉੱਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟ ਮਾਰੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ 'ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ' ਨੇ ਆਪਣੇ 8 ਮਾਰਚ 1907 ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ 28 ਫਰਵਰੀ 1907 ਜਿਸ ਦਿਨ ਕੋਲੋਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਬਿੱਲ ਪੰਜਾਬ ਲੈਜਿਸਲੇਟਿਵ ਕੌਂਸਲ ਵਿਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਮੰਦਭਾਗਾ ਦਿਨ ਆਖਿਆ। ਕੁਝ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਿੱਲ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਲਾਇਲਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਚੱਕ ਨੰਬਰ ਤਿੰਨ ਦੇ ਮਿਲਟਰੀ ਪੈਨਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ 9 ਫਰਵਰੀ 1907 ਨੂੰ ਕਮਾਂਡਰ-ਇਨ-ਚੀਫ਼ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਭੇਜੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਬਾਦਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੈਕਟਰੀ ਬਾਰ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਲਾਇਲਪੁਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਸੈਕਟਰੀ ਨੂੰ 30 ਮਾਰਚ 1907 ਨੂੰ ਯਾਦ ਪੱਤਰ (ਮੈਮੋਰੀਅਲ) ਰਾਹੀਂ ਨਵੇਂ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਕਟਰੀ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਬਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਮਤਾ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ 4 ਅਪ੍ਰੈਲ 1907 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮਈ 1907 ਤਕ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਏ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਲਾਰਡ ਮਿੰਟੋ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਤੋਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸੁਝਾਅ ਮੰਗੇ। ਲਾਰਡ ਕਿਚਨਰ ਕਮਾਂਡਰ-ਇਨ-ਚੀਫ਼ ਨੇ 20 ਮਈ, 1907 ਨੂੰ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਕੋਲੋਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਬਿੱਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਘਾਤਕ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਲਾਰਡ ਮਿੰਟੋ ਨੇ ਬਰੀਕੀ ਨਾਲ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 26 ਮਈ 1907 ਨੂੰ ਕੋਲੋਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਕਾਮਯਾਬੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਜਿੱਤ ਸੀ।

ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਫਿਟਕਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮਾਮਿਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਭਾਣਜੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਵੱਟਣ ਦੇ ਲੱਗੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰਫ਼ਾ-ਦਫ਼ਾ ਕਰਨ ਬਦਲੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਖਿਚਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮਾਮਿਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ 16 ਸਾਲਾ ਭਾਣਜੀ ਨੂੰ 70 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ 'ਚ ਵੇਚਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਅਪਰੈਲ ਤੱਕ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮਾਮਲਾ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਕੇਸ ਦਰਜ ਨਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਾਸਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸਾਲਾਂਬੱਧੀ ਜਬਰੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਿਭਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਜਨਵਰੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਪੁੱਜੀ ਜਿਸ ਨੇ 14 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਦਰਖਾਸਤ ਦੇ ਕੇ ਮਾਮਲਾ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿਚ ਬਰਕਤ ਤੇ ਮਹਿੰਗੇ ਨਾਂ ਦੇ ਦੋ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ 'ਤੇ ਲੜਕੀ ਨੂੰ 70 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ

ਵਿਚ ਵੇਚਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੀੜਤ ਲੜਕੀ ਦੇ ਪਤੀ ਲਖਬੀਰ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੱਲ ਲੈਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ, ਨੇ ਬਟਾਲਾ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਹਲਫ਼ੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣਾ ਅਪਰਾਧ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਨਾਬਾਲਗ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਮਹਿੰਗੇ ਤੇ ਬਰਕਤ ਨੂੰ 70 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਸਨ ਤੇ ਲਾਡੋਵਾਲੀ ਦੇ ਇਕ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਢਿੱਲਮੱਠ 'ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਥੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਬੰਧਤ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਵੀ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀੜਤ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਅੱਤਿਆਚਾਰ ਸਹਿਣਾ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗ ਲਈ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮੌਤ ਤੋਂ ਲੋਕ ਭੜਕੇ

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ: ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਡਵਿੰਡਾ ਅਹਿਰਾਣਾ ਦੇ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਤਣਾਅ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਏ ਮ੍ਰਿਤਕ ਗੁਰਮੇਲ ਚੰਦ (40) ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਸੜਕ 'ਤੇ ਜਾਮ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਦਰਖਾਸਤ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗੁਰਮੇਲ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਘਰ 'ਤੇ ਭੜਕੀ ਹੋਈ ਭੀੜ ਨੇ ਪਥਰਾਅ ਕੀਤਾ। ਮੋਹਟੀਆਣਾ ਥਾਣੇ ਦੇ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਤੇ ਪੰਜ ਹੋਰਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਤਲ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਲਾਤ ਕੁਝ ਸਾਂਝ ਹੋਏ। ਗੁਰਮੇਲ ਚੰਦ ਪੁੱਤਰ ਕਿਸ਼ਨ ਚੰਦ ਨੇ ਅਹਿਰਾਣਾ ਕਲਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਸੰਤਰਿਆਂ ਦਾ ਬਾਗ ਠੋਕੇ 'ਤੇ ਲਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਡਵਿੰਡਾ ਅਹਿਰਾਣਾ ਦੇ ਹੀ ਵਸਨੀਕ ਮਦਨ ਲਾਲ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਹੋਈ ਸੀ। ਗੁਰਮੇਲ ਨੇ ਕੁਝ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਤਕਰੀਬਨ ਡੇਢ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭੁੰਗਰਨੀ ਵਾਸੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਣਾ ਮੋਹਟੀਆਣਾ ਵਿਚ ਦਰਖਾਸਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਲਈ ਏਐਸਆਈ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਗੁਰਮੇਲ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਲੈ ਗਈ ਜਿਥੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਮੌਤ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਜਦੋਂਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਤਸੱਦਦ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਜਾਨ ਗਈ।

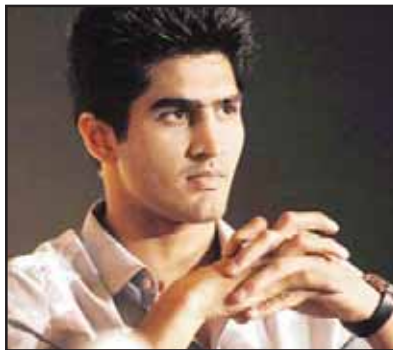
ਸਮਗਲਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਥਾਣੇਦਾਰ ਦੀ ਹੱਤਿਆ

ਫਗਵਾੜਾ: ਜੀਟੀ ਰੋਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਗੁੰਡਾ ਅਨਸਰਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਥਾਣੇਦਾਰ ਦੀ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਏਐਸਆਈ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਸਮੇਤ ਗਸ਼ਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੈਟਰੋਲਿੰਗ ਉਪਰੰਤ ਫਗਵਾੜਾ ਜਲੰਧਰ ਜੀਟੀ ਰੋਡ 'ਤੇ ਹਵੇਲੀ ਨੇੜੇ ਨਾਕਾ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਜਿਸ ਨੇ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਬੈਗ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਨਾਕੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਦੌੜ ਪਿਆ।

ਏਐਸਆਈ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਕਤ ਨੌਜਵਾਨ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੀ ਵਰਨਾ ਕਾਰ ਨੰਬਰ ਪੀ. ਬੀ. 08/6162 ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਆ ਗਈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਨੌਜਵਾਨ ਸਵਾਰ ਸਨ। ਏਐਸਆਈ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਉਕਤ ਨੌਜਵਾਨ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਕ ਟੋਏ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਪਏ ਤੇ ਵਰਨਾ ਕਾਰ ਸਵਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੇ ਏਐਸਆਈ ਦੇ ਛਾਤੀ ਤੇ ਪੈਟ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਰਿਵਾਲਵਰ ਨਾਲ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਰਸ ਕੱਢ ਲਿਆ।

ਕਸੂਤਾ ਘਿਰਿਆ ਓਲੰਪੀਅਨ ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ ਵਿਜੇਦਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਓਲੰਪਿਕ ਤਗਮਾ ਜੇਤੂ ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ ਵਿਜੇਦਰ ਸਿੰਘ ਹੈਰੋਇਨ ਕੇਸ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਿਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਜੇਦਰ ਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਲੇ 80 ਦਫ਼ਾ ਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ। ਵਿਜੇਦਰ ਦਾ ਸਾਥੀ ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਪੜਤਾਲ ਦੌਰਾਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਜੇਦਰ ਨੇ ਵੀ ਹੈਰੋਇਨ ਲਈ ਸੀ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਨੂੰ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਤਿੰਨ ਮਾਰਚ ਨੂੰ 26 ਕਿਲੋ ਹੈਰੋਇਨ ਸਮੇਤ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਦਸ ਐਸਐਮਐਸ ਵੀ ਹੋਏ ਜਦੋਂਕਿ ਹਰੇਕ ਕਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਿੰਟ ਵਿਚਕਾਰ ਰਿਹਾ। ਹਰਿਆਣਾ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਡੀਐਸਪੀ ਵਿਜੇਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿਛਲੇ ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਕਾਹਲੋਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੁਣ

ਤੱਕ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਦਸੰਬਰ 2012 ਤੇ ਫਰਵਰੀ 2013 ਦਰਮਿਆਨ ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਵਿਜੇਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਿੱਜੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਤੋਂ ਰੋਕੀ ਤੋਂ ਹੈਰੋਇਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਹੈਰੋਇਨ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਇਕੱਲਿਆਂ ਦਸੰਬਰ 2012 ਵਿਚ ਲਈ ਗਈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਖਾਣ ਲਈ ਇਹ ਹੈਰੋਇਨ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਦੋਵੇਂ ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ ਇਕੱਠੇ ਜਨਵਰੀ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰੀ ਤੇ ਫਰਵਰੀ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰੀ ਜ਼ੀਰਕਪੁਰ ਗਏ।

ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੋਈ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਜੇਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 12 ਵਾਰ ਤੇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜ ਵਾਰ ਇਸ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਸਕਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਭਾਈਵਾਲ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਬਰਾਮਦ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਸ ਪਤਾਅ ਤੱਕ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸ਼ਹਿਰੀ ਨੌਜਵਾਨ ਵੀ ਤੁਰੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਰਾਹ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ 26 ਤੇ 28 ਕੁ ਸਾਲ ਦੇ ਦੋ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ। ਦੋਵੇਂ ਘਰ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਤੋਂ ਨਿਜ਼ਾਤ ਪਾਉਣ ਲਈ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਉਰਫ ਸੰਨੀ ਤਿੰਨ ਭੈਣਾਂ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਭਰਾ ਸੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ 'ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਬੋਝ ਥੱਲੇ ਦੱਬਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਸੰਨੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਮੁਲਖ ਰਾਜ ਨੂੰ ਦਿਲ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ ਜਿਥੇ ਇਲਾਜ 'ਤੇ ਖਰਚ ਹੋਏ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਵਿਚੋਂ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਪਾਸੋਂ ਉਧਾਰ ਲਈ ਸੀ। ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸੰਨੀ ਆਪਣੀ ਕਰਿਆਨੇ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਿਆ ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਵਾਪਸ ਨਾ ਮੁੜਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਆਪਣੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪੁੱਤਰ

ਦੀ ਲਾਸ਼ ਪੱਖੇ ਨਾਲ ਲਟਕਦੀ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਖਿਸਕ ਗਈ। ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੂਜੀ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਨੂਰਵਾਲਾ ਰੋਡ ਦੇ ਬਸੰਤ ਵਿਹਾਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗੌਰਵ ਚੋਪੜਾ ਨਾਂ ਦੇ 28 ਕੁ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਕੋਈ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਚੀਜ਼ ਨਿਗਲ ਕੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਗੌਰਵ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਵੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ

ਜਾਅਲੀ ਪ੍ਰਿਸਕ੍ਰਿਪਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਦਵਾਈ ਲੈਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਚ ਗੁੰਝੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

ਮਿਨਾਸਾ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ (ਬਿਊਰੋ): ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਫੌਕਸ ਵੈਲੀ ਦੇ ਗੁੰਝੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਿਸਕ੍ਰਿਪਸ਼ਨ ਵਾਲੀ ਦਵਾਈ ਜਾਅਲੀ ਪ੍ਰਿਸਕ੍ਰਿਪਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਲੈਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮਿਨਾਸਾ (1304 ਮਿਡਵੇ ਰੋਡ, ਮਿਨਾਸਾ) ਤੋਂ ਹਥਕੜੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਚਿੰਤਾ ਤੇ ਰੋਸ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ

ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੌਰਵ ਗੁੰਮ ਸੁੰਮ ਜਿਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਬੀਤੀ ਰਾਤ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਚੀਜ਼ ਖਾ ਲਈ ਹੈ। ਭਰਾ ਵੱਲੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗੌਰਵ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਵਾਸਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

ਗੁੰਝੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ

ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁੰਝੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨੇ ਲੰਘੀ 24 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਨੀਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਾਲਗਰੀਨ ਸਟੋਰ ਤੋਂ ਹਾਈਡਰੋਕੋਡੋਨ ਦਵਾਈ ਦੀ ਜਾਅਲੀ ਪ੍ਰਿਸਕ੍ਰਿਪਸ਼ਨ 'ਤੇ ਦਵਾਈ ਲਈ। ਸ਼ੱਕ ਪੈਣ 'ਤੇ ਵਾਲਗਰੀਨ ਦੀ ਮੈਨੇਜਰ ਨੇ ਪ੍ਰਿਸਕ੍ਰਿਪਸ਼ਨ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਕਲੀਨਿਕ ਵੈਲੀ ਨਿਊਰੋ ਸਰਜਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਾਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਪ੍ਰਿਸਕ੍ਰਿਪਸ਼ਨ ਜਾਅਲੀ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਖਬਰ ਕੀਤੀ। ਵੈਲੀ ਨਿਊਰੋ ਸਰਜਰੀ ਕਲੀਨਿਕ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਿਸਕ੍ਰਿਪਸ਼ਨ ਪਰਚੀਆਂ ਚੋਰੀ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨੇ ਵਾਲਗਰੀਨ ਤੋਂ ਦਵਾਈ ਆਪਣੇ ਇਕ ਦੋਸਤ ਲਈ ਆਖ ਕੇ ਖਰੀਦੀ। ਪੁਲਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਵੈਲੀ ਨਿਊਰੋ ਸਰਜਰੀ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਕੇ ਐਸ ਪਾਲ, ਜੋ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵੀ ਹਨ, ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਿਸਕ੍ਰਿਪਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ।

ਇਹ ਉਹ ਹੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਦਰਬਾਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਸਥਾਨਕ ਪੁਜਾਰੀ ਨੇ ਸੂਰਯ ਨਮਸਕਾਰ ਦੀ ਰਸਮ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸੂਰਯ ਨਮਸਕਾਰ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਯੂ ਟਿਊਬ 'ਤੇ w w w . y o u t u b e . c o m / w a t c h ? v = M d G A d Z E M I J E ਕਲਿਕ ਕਰਕੇ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਕਲੀਵਲੈਂਡ 'ਚ ਜੱਟ ਐਂਡ ਜੂਲੀਅਟ ਸ਼ੋਅ 11 ਮਈ ਨੂੰ

ਕਲੀਵਲੈਂਡ, ਓਹਾਇਓ (ਬਿਊਰੋ): 'ਜੱਟ ਐਂਡ ਜੂਲੀਅਟ' 'ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲਾ-2013' ਸ਼ੋਅ ਇਥੇ ਆਉਣੀ 11 ਮਈ ਨੂੰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਫਿਲਮ 'ਜੱਟ ਐਂਡ ਜੂਲੀਅਟ' ਦੀ ਜੋੜੀ ਦਿਲਜੀਤ ਦੋਸਾਂਝ ਅਤੇ ਨੀਰੂ ਬਾਜਵਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੁਰੀਲੀ ਅਤੇ ਸਿੱਠੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਮਾਲਕ ਫਿਰੋਜ਼ ਖਾਨ, ਹੁਸਨਾਂ ਦੀ ਮਲਕਾ ਰੁਪਿੰਦਰ ਹਾਂਡਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਰੰਗ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰ ਬੱਬੂ ਗੁਰਪਾਲ ਆਪਣੀ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾਉਣਗੇ।

ਇਹ ਸ਼ੋਅ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨਜ਼ ਨਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ੋਅ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਲਈ ਫੋਨ 216-571-9980 ਜਾਂ 216-392-1490 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਟਰਲਾਈਟ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ 100 ਕਰੋੜ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿਚ ਸਟਰਲਾਈਟ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਤਾਂਬੇ ਦੇ ਪਲਾਂਟ ਕਾਰਨ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਪਲੀਤ ਕਰਨ ਬਦਲੇ ਇਸ ਨੂੰ 100 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਪਲਾਂਟ ਬੰਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਟਰਲਾਈਟ ਬਰਤਾਨੀਆ ਆਧਾਰਤ ਵੇਦਾਂਤਾ ਗਰੁੱਪ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਕੰਪਨੀ ਹੈ।

ਜਸਟਿਸ ਏ.ਕੇ. ਪਟਨਾਇਕ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਬਹੁ-ਕੌਮੀ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਰਸਾਇਣ ਦੇ ਰਿਸਾਓ ਕਾਰਨ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪਲੀਤ ਹੁੰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਦਾਲਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਡਰਾਵੇ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਵੇਗਾ ਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉੱਜ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਲਾਂਟ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 2010 ਵਿਚ ਸੁਣਾਇਆ ਫੈਸਲਾ ਉਲੱਠ ਦਿੱਤਾ।

ਕੰਪਨੀ 'ਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਆਇਦ ਕਰਦਿਆਂ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 100 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰਕਮ ਦਾ ਇੱਛਤ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕੇਗਾ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਟਰਲਾਈਟ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ 100 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਟੀਕੋਰੀਨ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਲੈਕਟਰ ਕੋਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉੱਜ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਦਾ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕੰਟਰੋਲ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਲੰਘੀ 30 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਇਸ ਹਦਾਇਤ ਉਪਰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੈਸ ਲੀਕ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਕਾਪਰ ਪਲਾਂਟ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਨਿਯਮਬੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੰਧੀ 'ਤੇ ਮੋਹਰ

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ: ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮਹਾਂਸਭਾ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਨਿਯਮਬੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਧੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ। 193 ਮੈਂਬਰੀ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮਹਾਂ ਸਭਾ ਵਿਚ ਹੋਈ ਵੋਟਿੰਗ ਦੇ ਦੌਰਾਨ 154 ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਮਤੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਤੇ ਚਾਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਵੋਟਾਂ ਪਾਈਆਂ ਜਦਕਿ ਭਾਰਤ ਸਮੇਤ 23 ਦੇਸ਼ ਵੋਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੇ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਉਕਤ ਮਤੇ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਕਤ ਮਤਾ ਅਤਿਵਾਦ ਨੂੰ

ਰੋਕਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਵੋਟਿੰਗ ਸਮੇਂ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੇਗਾ। ਮਤੇ ਬਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਸੁਜਾਤਾ ਮਹਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਧੀ ਦਾ ਖਰਤਾ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਆਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਤੇ ਵਿਚ ਗੈਰ ਮੁਲਕੀ ਤੱਤਾਂ ਤੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨਾਲ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਰੋਕ ਲਾਉਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਦਲ ਬਦਲੀ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਰੋਕਣ ਦੀ ਲੋੜ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਿਰਫ ਜਮਾਤਾਂ ਆਸਰੇ ਅਕਲ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦੀ, ਇਸ ਵਿਚ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਯੋਗਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੁੱਢਾ ਸੰਦੂਕ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਬਰਾਤ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਬਣੀ। ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਲਾਂ-ਬੱਧੀ ਠੋਡੇ ਖਾ ਕੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਧੌਲੇ ਆਏ ਹੋਣ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬੀ ਗਿਆਨ ਨਾਲੋਂ ਅਭਿਆਸੀ ਗਿਆਨ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਮਸਕੀਨ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਿਤਾਬੀ ਗਿਆਨ ਤੇ ਅਭਿਆਸੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਆਪਣੇ ਢਿੱਡੋਂ ਜੰਮੇ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਮੁਤਬੰਨੇ ਜਿੰਨਾ ਫਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਤਾਬੀ ਗਿਆਨ ਛੋਟੇ ਬਾਦਲ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਵੱਧ ਹੋਊਗਾ, ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਅਭਿਆਸੀ ਗਿਆਨ ਬਾਪੂ ਬਾਦਲ ਦੇ ਕੋਲ ਹੈ, ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਵਰਤਣ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਕਿਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਸ ਨਾਲ ਵਫਾ ਨਿਭਾਉਣੀ ਹੈ, ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਾਰਟੀ ਵਫਾਦਾਰੀਆਂ ਬਦਲਣ ਨੂੰ ਵੀ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਬਦਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਲੋਕ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ 'ਟਰਨ-ਕੋਟ' ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੰਦਾ ਦੋ-ਰੰਗਾ ਕੋਟ ਰੱਖੀ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਉਸੇ ਰੰਗ ਦਾ ਕੋਟ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਦੋਂ ਬਣਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਭਾਰੂ ਹੁੰਦੀ ਵੇਖ ਕੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਯੂਰਪੀ ਰਾਜ ਦਾ ਰਾਜਾ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਰੰਗ ਦਾ ਕੋਟ ਪਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਫੌਜ ਭਾਰੂ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਰੰਗ ਦਾ ਕੋਟ ਬਣਵਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਨਵੇਂ ਕੋਟ ਬਣਵਾਉਣ ਦਾ ਸਿਆਪਾ ਮੁਕਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਰਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੰਦਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਦੋ ਰੰਗ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਲਟਾ ਕਰ ਕੇ ਪਾਇਆ ਵੀ ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਜਾਪੇ। ਫਿਰ ਉਸ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਹ ਦੋ-ਰੰਗਾ ਕੋਟ ਬਣਵਾ ਕੇ ਰੱਖ ਲਿਆ ਤੇ ਜਦੋਂ ਪਾਸਾ ਬਦਲਣਾ ਪੈਂਦਾ, ਆਪਣੇ ਕੋਟ ਦਾ ਪਾਸਾ ਵੀ ਪਲਟ ਲੈਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ 'ਟਰਨ-ਕੋਟ' ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਦੂਸਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਤੋੜ ਕੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਲਗਾਤਾਰ ਚੱਲਦਾ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਖੇਡ ਕੋਈ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਢ ਦਸ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਬੱਝ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕੈਪਟਨ

ਲਈ ਬਣਨਾ ਪਿਆ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸੀ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਹਲਕੇ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਸਿੱਧਾ ਦੋਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਪੱਖ-ਪਾਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦੋਸ਼ ਉਹ ਬੰਦਾ ਲਾ ਚਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਬਣੇ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਚਾਰ ਹਫਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ

ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਵੀ ਪੱਕੇ ਵਫਾਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ। 'ਜਿਨ ਲਾਈ ਗੱਲੀ, ਓਸੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਚੱਲੀ' ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ 'ਜਿੱਥੇ ਦੇਖੋ ਤਵਾ-ਪਰਾਤ, ਉੱਥੇ ਗੁਜ਼ਾਰ ਦਿਓ ਸਾਰੀ ਰਾਤ' ਸਗੋਂ ਵੱਧ ਫਿੱਟ ਬੈਠਦੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਤਵੇ ਉਤੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਰੋਟੀ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਤਵਾ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੂਧਾ ਵੱਜ ਗਿਆ ਜਾਪਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਉਸ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਦੌੜ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੋਂ ਰੋਟੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪਰੋਂ ਤਲਣ ਵਰਗੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਿੱਛੋਂ ਵਿਚ ਅਮਲੀ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬੰਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਆਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨੇਫੇ ਵਿਚ ਟੰਗੀ ਦਾਰੂ ਦੀ ਸੀਸੀ ਵਿਖਾ ਦਿਓ, ਫਿਰ ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਦੇ ਪਿੱਡ ਦੇ ਸਿਵਿਆਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਤੱਕ ਤੋਰ ਕੇ ਲੈ ਜਾਓ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਬੂਹੇ ਅੱਗੇ ਗੁੜ ਵੱਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਕੀੜੀਆਂ ਵਾਂਗ ਲਾਈਨ ਲੱਗੀ ਪਈ ਹੈ।

ਅਭਿਆਸੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਆਪਣੇ ਢਿੱਡੋਂ ਜੰਮੇ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਮੁਤਬੰਨੇ ਜਿੰਨਾ ਫਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਤਾਬੀ ਗਿਆਨ ਛੋਟੇ ਬਾਦਲ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਵੱਧ ਹੋਊਗਾ, ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਅਭਿਆਸੀ ਗਿਆਨ ਬਾਪੂ ਬਾਦਲ ਦੇ ਕੋਲ ਹੈ, ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਵਰਤਣ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਦੀਵਾਨ ਜਰਮਨੀ ਦਾਸ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਮਹਾਰਾਜਾ' ਵਿਚ ਇੱਕ ਕ੍ਰਿਕਟ ਮੈਚ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਟਿਆਲੇ ਘਰਾਣੇ ਦਾ ਯੁਵਰਾਜ ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਚੌਕੇ ਲਾਈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਗੋਰੇ ਖਿਡਾਰੀ ਦੌੜਨ ਦਾ ਸਾਂਗ ਜਿਹਾ ਕਰ ਕੇ ਗੇਂਦ ਲੰਘਾਈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਹੁਟਿੰਗ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਯੁਵਰਾਜ ਯਾਦਵਿੰਦਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਯੂ ਵੀ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਦੇ ਪਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੰਚ ਤੋਂ ਕੂਕ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, 'ਯੂ ਵੀ, ਹੋਰ ਚੌਕਾ ਨਾ ਲਾਵੀ।' ਇਹ ਸਮਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਵੀ ਆ ਚੁੱਕਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਬਾਪੂ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਯੁਵਰਾਜ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; 'ਅਦੀਨਾ-ਬੇਗਾਂ ਦੀ ਢਾਈ ਬਬੇਰੀ ਜੋੜ ਲਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵੱਲ ਕੁੰਡੀ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰੋ।' ਜੇ ਕਿਤੇ ਉਹ ਏਨੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦੇਣ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਭਲਾ ਵੀ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਅਸਲੋਂ ਖੱਡੇ ਵਿਚ ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਨੇਕ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰ ਦੇਣਗੇ।

ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਜੋਗਿੰਦਰਪਾਲ ਜੈਨ

ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਫ ਵਲੋਂ ਕੇ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅੱਗੇ ਆਈ ਸੀ। ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਇਸ ਨੀਤੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵਾਰ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਤੇ ਨਹੀਂ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਇਕਲੋਤੀ ਭਾਈਵਾਲ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਉਤੇ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਾਮਲਾ ਨਗਰ ਨਿਗਮਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਗਏ ਬਾਗੀ ਕੌਂਸਲਰਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਭਾਜਪਾ ਤੋਂ ਬਾਗੀ ਹੋ ਕੇ ਜਿੱਤੇ, ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਮੁੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੋਰ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ (ਉਦੋਂ ਅਜੇ ਉਹ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਿਆ) ਨੇ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਲਾ ਕੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੇਅਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਿਗਮ ਵਿਚ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਅੱਗੇ ਸੀ, ਜਿੱਤੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵੱਧ ਸਨ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਬਾਗੀ ਹੋ ਕੇ ਜਿੱਤੇ ਹੋਏ ਚਾਰ ਕੌਂਸਲਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਜਪਾ ਤੋਂ ਦੋ ਮੈਂਬਰ ਵਧ ਗਏ ਸਨ। ਸਿੱਧੇ ਜਿੱਤ ਕੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵੱਧ ਮੈਂਬਰ ਆ ਗਏ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਗੱਲ ਸੀ ਪਰ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਬਾਗੀ ਮਿਲਾ ਕੇ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲੇ ਤੜਫ ਉਠੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਂ ਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਵੱਡੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਲੰਧਰ ਆਣ ਕੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬਾਗੀ ਕੌਂਸਲਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇੰਜ ਉਹ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਬਾਹਰ ਕਰਨੇ ਪੈ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ।

ਹੋਏ। ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਉਸ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ, ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਤੇ ਧੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜਿਹੜੇ ਕੇਸ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਰਾਜਸੀ ਕਿੜ ਕੱਢਣ ਲਈ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਜੇ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਮੇਰੇ ਦੋ ਵਿਕਾਸ ਪੱਖੋਂ ਪਛੜ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਜਾਣਕਾਰਾਂ ਦੇ ਦੱਸਣ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਕੁੜਿੱਕੀ ਵੀ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਹੋਰ ਸਖਤ ਹੋਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਬਣਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਰਾਹਤ ਦਿਵਾਉਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਸਾਹ ਅਜੇ ਵੀ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਘਰ ਵਾਲੀ, ਪੁੱਤਰਾਂ ਤੇ ਧੀ ਦੇ ਵਾਰੰਟ ਉਦੋਂ ਹੀ ਬਣੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਬੰਦੇ ਉਤੇ ਅਦੀਨਾ-ਬੇਗੀ ਕਰ ਜਾਣ ਦਾ ਨੱਪਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਆਗੂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਪੱਲਾ ਛੱਡ ਕੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਆਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇੱਕ ਉਹ ਬੰਦਾ ਵੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਚੋਣ ਲੜੀ ਸੀ। ਇਹ ਕੋਈ ਖਾਸ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਚੋਣ ਵਿਚ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਏਨੀ ਘੁਸਪੈਠ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਖਤਾ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਥ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਘੱਟ ਲੰਮੇ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਦੂਸਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੱਕ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਕੁੰਡੀਆਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਖਿਲਾਫ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕਿਸ ਨੂੰ ਖਤਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਕ ਕਰਵਾ ਸਕੇ। ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਟੀਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲੀਆਂ ਤੱਟਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸਮਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਬੰਦੇ ਓਧਰ ਨੂੰ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਅਕਾਲੀ

ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਇੱਕ ਬੰਦਾ ਦਾ ਬੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਅਸਲੀ ਨਾਂ ਭਾਵੇਂ ਬਹਿਰਾਮ ਜੰਗ ਸੀ, ਪਰ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਰਬੀ ਵਿਚ 'ਅਦੀਨਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਅਦੀਨਾ ਬੇਗ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਬਦਲਣ ਵਾਲਾ ਕਹਿਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦਲ-ਬਦਲੂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਚਿਰਾਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ 'ਅਦੀਨਾ ਬੇਗ' ਸ਼ਬਦ ਪੰਥਕ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਾਰਨ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਅਦੀਨਾ ਬੇਗ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਤੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਮੁਗਲਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲੜ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਚੱਲਦੀ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਰਤਾ ਜਿੰਨਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਅੰਤ ਤੱਕ ਨਾਲ ਨਿਭੇਗਾ ਜਾਂ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਘੜੀ ਦੂਸਰੀ ਧਿਰ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਤਲਵਾਰ ਘੁੰਮਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਜਿੰਨੇ ਰੰਗ ਵਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਨਾਲ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ 'ਅਦੀਨਾ ਬੇਗ' ਤੇ 'ਟਰਨ-ਕੋਟ' ਲੱਭਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਨੀਲੀ ਤੇ ਚਿੱਟੀ ਦੋਵੇਂ ਪੰਗਾਂ ਆਪਣੇ ਬੈਗ ਵਿਚ ਰੱਖੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਜਰਾ ਜਿੰਨੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਵਿਧਾਇਕ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਕੁੱਟੀਵਾਲ ਅਤੇ ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲਏ ਸਨ। ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਉਹੋ ਸੀਟ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ, ਜਿੱਥੋਂ ਉਹ ਲੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਉਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰਾਂ ਵਾਂਗ ਸੀ ਪੀ ਆਈ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸੱਦਾ ਆ ਗਿਆ, ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਪਰਤ ਗਿਆ ਸੀ। ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਦੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਬਾਪ ਕਿਰਤੀਆਂ ਨਾਲ ਕਿਰਤੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਨੇਕ ਬਾਪ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਦੀ ਦਲ-ਬਦਲੀ ਨੇ ਰੋਲ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਹ ਬੇਬਰੋਸਗੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਕਿ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਣ ਲੱਗਾ, ਹਰ ਵਾਰੀ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਦਾਲ ਦਾ ਕੋਕੜੁ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਇਹ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੱਜਰ ਭੁੱਲ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲਾਇਕ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਸ ਭੁੱਲ ਉਤੇ ਪੈਚਾ ਨਹੀਂ ਵੱਜ ਸਕਿਆ।

ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ

ਰੇਡੀਓ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ

ਡਾਇਲ ਕਰੋ ਤੇ ਸੁਣੋ
832-551-5038 ਰੇਡੀਓ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ 24/7
www.radiock.com
702-489-0222 ਖਾਲਸਾ ਰੇਡੀਓ 24/7
(ਗੁਰਬਾਣੀ)
www.khalsaradio.org
702-489-0228 ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬ 24/7
(ਭੰਗੜਾ ਮਿਊਜ਼ਿਕ)
www.apnapunjabradio.com
702-489-0229 ਦੇਸੀ ਬਾਈਟ ਰੇਡੀਓ 24/7
(ਬਾਲੀਵੁਡ ਮਿਊਜ਼ਿਕ)
www.desibiteradio.com

ਧਾਰਮਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਤਾਜ਼ਾ ਖਬਰਾਂ, ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ ਤੇ ਫਰੀਮਾਂਟ ਤੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਸਾਰਣ

Wifi Radio ਖਰੀਦਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਫੋਨ: 510-900-3600
Radio CK, PO Box 296, Fremont, CA 94537

ਅਸ਼ੋਕ ਬਾਂਸਲ ਮਾਨਸਾ ਨਾਲ ਰੂ-ਬ-ਰੂ

ਫਰੀਮਾਂਟ (ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ): ਰੇਡੀਓ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਪਰਦੇਸ ਟਾਈਮਜ਼' ਵੱਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਰੂਪ

ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਨਿੱਗਰ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਹਿਤ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤਾਰਾ

ਫਰੀਮਾਂਟ ਵਿਚ ਅਸ਼ੋਕ ਬਾਂਸਲ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੇਮੀ।

ਵਿਚ ਇਥੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਆਏ ਅਸ਼ੋਕ ਬਾਂਸਲ ਨਾਲ ਇਥੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤਕਾਰ, ਕਵੀ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ।

ਪੰਜਾਬ ਗਾਇਕੀ ਤੇ ਗਾਇਕਾਂ ਬਾਰੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਚਿੱਤਕ ਲੇਖਕ ਜਗਤਾਰ ਗਿੱਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਸ਼ੋਕ ਬਾਂਸਲ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਮਾਨਸਾ ਤੋਂ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਦੇਸ਼ ਕੁਮਾਰੀ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਨਜੀਤ ਸੰਧੂ ਵਰਗੇ ਗਾਇਕ ਲੱਭ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਗਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਮੰਚ ਸਿਰਜ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੇ ਰਾਹ ਪਏ। ਪਿੰਡ ਲੁਹਾਰਾ ਵਿਚ ਵਿਰਾਸਤ ਭਵਨ ਉਸਾਰ ਕੇ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਸਾਂਭਣ ਵਾਲੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਧਾਰੀਵਾਲ ਉਚਰਫ ਬਾਵਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਸ਼ੋਕ ਬਾਂਸਲ ਪਿਛਲੇ ਲੰਬੇ

ਸਿੰਘ ਸਾਗਰ, ਇਕਬਾਲ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਬਲਵੀਰ ਐਮ.ਏ. ਨੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਗੁਰਮੀਤ ਬਰਾੜ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਔਜਲਾ ਤੇ ਮੰਦਿਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਬਾਂਸਲ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਆਪਣੇ ਪੰਨਵਾਦੀ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅਸ਼ੋਕ ਬਾਂਸਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਕਰੀਬ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਪੁਰਾਣੇ ਗੀਤ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਤੋਹਫਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਢਾਂਡੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੌਂਕੀ, ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਰਣੌਂਡਾ ਅਤੇ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਮਾਹੀ ਆਦਿ ਗਾਇਕਾਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਅਫਸੋਸ ਜਾਹਿਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਜੋਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਲੱਚਰਪੁਣੇ ਦੇ ਰਾਹ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਰੁਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਬਲਵੀਰ ਐਮ.ਏ. ਨੇ ਕੀਤਾ।

ਨਸਲੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕਾਰਨ ਕਸੂਤੇ ਫਸੇ ਡੌਨ ਯੰਗ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ (ਬਿਊਰੋ): ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕੀ ਪਰਵਾਸੀਆਂ (ਹਿਸਪੈਨਿਕ) ਬਾਰੇ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਸਦਨ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸਭਾ ਦੇ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਮੈਂਬਰ ਡੌਨ ਯੰਗ (79) ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਟਿੱਪਣੀ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਯੰਗ ਨੂੰ ਇਕ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ 'ਵੈਟਬੈਕ' ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਕਸਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਮੈਕਸਿਕੋ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ 'ਵੈਟਬੈਕ' ਆਖ ਕੇ ਦੁਰਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਪਾਰਟੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੇ ਸਖ਼ਤ ਰਵੱਈਏ ਵਾਲੀ ਦਿੱਖ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਯੰਗ ਦਾ ਇਹ ਬਿਆਨ ਹਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਸ ਸਖ਼ਤ ਰਵੱਈਏ ਕਾਰਨ ਹੀ ਹਿਸਪੈਨਿਕ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਡੈਮੋਕਰੈਟਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਹਾਲੀਆ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸਭਾ ਵਿਚ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੇਤਾ ਤੇ ਸਪੀਕਰ ਜੌਹਨ ਬੋਇਰਹਨ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਯੰਗ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਯੰਗ ਦਾ ਬਿਆਨ ਗਲਤ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਯੰਗ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਯੰਗ ਨੇ ਇਕ ਰੇਡੀਓ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਫਾਰਮ ਵਿਚ 50-60 ਵੈਟਬੈਕ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

PANNU'S Legal Services

G.S. Pannu
Immigration Consultant - LDA

M.K. Pannu
Manager

**Call for
WAIVER 601A**

**IMMIGRATION
CITIZENSHIP**

**DIVORCE
CHILD SUPPORT**

**INDIAN
PASSPORT**

**INDIAN
VISA**

OCI/PIO, Renunciation, Power of Attorney and related matters

We also handle Property and Divorce cases in Punjab

Serving you at Three Locations

FREMONT	MANTECA	SAN FRANCISCO
4127 Bay St., Unit 7 Fremont, CA 94538 (Near Fremont Bharat Bazar)	1381 E. Yosemite Ave Manteca, CA 95336 (Open Wed & Sat 10:00 am - 4:00 pm)	965 Mission St., Unit 102 San Francisco, CA 94103 (Near India Visa Center)
(510) 677-5200	(209) 679-8025	(510) 677-8440

pannugurwant@yahoo.com
Fax: (510) 279-7624

indiavisa123@gmail.com
Fax: (510) 952-4411

Visit us on the web: www.punjabtimesusa.com

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੱਜਿਆ ਪੰਚਾਇਤੀ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਬਿਗਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਚੋਣ ਸਰਗਰਮੀ ਵਧਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਤਕਰੀਬਨ 13100 ਪਿੰਡ ਪੰਚਾਇਤਾਂ, 145 ਪੰਚਾਇਤ ਸਮਿਤੀਆਂ ਤੇ 22 ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਸਮਿਤੀਆਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਜੰਗ ਛਿੜੇਗੀ। ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਬਾਰੇ ਰਣਨੀਤੀ 'ਤੇ ਅਗਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਆਪਣੇ ਗੋਆ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਚਿੰਤਨ ਸ਼ਿਵਰ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗੀ।

ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਤੋਂ 15 ਮਈ ਤਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਸਮਿਤੀ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਤੇ ਪੇਂਡੂ ਪੰਚਾਇਤੀ ਚੋਣਾਂ 16 ਤੋਂ 31 ਮਈ ਤਕ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। 16 ਜੂਨ ਨੂੰ ਚੋਣ ਅਮਲ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਂਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਅੰਤਮ ਤਾਰੀਖਾਂ ਰਾਜ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਤੈਅ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਗਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਜਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ 1.4 ਕਰੋੜ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਹਨ। ਐਤਕੀ ਸਰਪੰਚਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਸਿੱਧੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਇਹ ਚੋਣ ਅਸਿੱਧੀ ਸੀ।

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰਡਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਵਾਰਡ ਤੋਂ ਇਕ ਪੰਚ ਚੁਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਵੰਡ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਵਾਰਡਵਾਰ ਵੰਡ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਬਾਜਵਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਿਆਸੀ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਲਹਿਜ਼ਾ ਹੀ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਤੈਅ ਕਰੇਗਾ।

Anu Peshawaria
Attorney at Law

The Anu Attorney Immigration Law Firm Law offices of Anu Peshawaria

*More than 25 years of experienced *Internationally Awarded-Extraordinary ability
*Served as Legal Advisor to Govt. of India, Embassy of India, Washington, DC
Licensed to practice Immigration & Bankruptcy in all 50 states.
More than 20 year experience in US immigration & Indian law

ਹੁਣ ਸਿਆਟਲ ਵਿਚ ਵੀ ਦਫਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਚੁਕਾ ਹੈ

US IMMIGRATION
*Green Cards (Investor, Employment)
*E-2 investor Visa, L1 (Intra Company)
*Family Green Card, Fiancee Visa
*Deportation Defense, VAWA, U Visa
*Asylum, Appeals, Ninth Circuit Court
*H1B, Computer Engineers, Cooks, Teachers, Students, Doctors, Nurses, Physical Therapist

Contact numbers:
Seattle, WA
Ph: 206-774-0907
Fremont, California
Ph: 510-353-0102
Cell Phone 510-299-1907
Toll free: 1-866-586-6297
anu@anuattorney.com
www.anuattorney.com

ਪੰਜਾਬੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰੋ

46560 Fremont Blvd., STE#205, Fremont, CA 94538
801, Pine Street, # 21 H, Seattle, Washington 98101
Offices: Seattle, WA *Fremont, CA *UK *Canada *India

Weekends & Evening
Appointments
Available

ਇੰਡੀਆ ਕਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਰਵਿਸ

www.011india.com

- ✓ ਵਧੀਆ, ਸਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼
- ✓ ਘਰੋਂ, ਸੈਲ ਫੋਨ ਤੋਂ ਵਰਤੋ
- ✓ ਇਕ ਮਿੰਟ ਗੱਲ, ਇਕ ਮਿੰਟ ਦੇ ਪੈਸੇ

\$25

3,000 Minutes

\$50 • \$100 Available

800-914-1013 • 408-726-6103

ਸਾਨੂੰ ਗਾਹਕ ਭੇਜੋ ਤੇ ਫਰੀ ਮਿੰਟ ਲਵੋ!
ਇਕੋ ਡੀਲ ਤੇ ਦੋ ਨੰਬਰ ਕੱਠੇ ਚੱਲ ਸਕਦੇ ਹਨ।
ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਇਕੋ ਰੇਟ
Limited Time Offer. Restrictions & Fees Apply.

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿਲੀਕਾਨ ਵੈਲੀ, ਸੈਂਟਾ ਕਲਾਰਾ (ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ)

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨਵੀਂ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ

2306 Walsh Ave. Santa Clara, CA 95051

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਦੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਸਦਕਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿਲੀਕਾਨ ਵੈਲੀ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਹਾੜੇ 'ਤੇ **13 ਅਪਰੈਲ 2013, ਸਨਿਚਰਵਾਰ** ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਇਮਾਰਤ ਵਿਚ ਅਰੰਭ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੌਕੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਵਡਭਾਗੀ ਬਣੋ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲੇ ਕਰੋ ਜੀ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸਨਿਚਰਵਾਰ 13 ਅਪਰੈਲ 2013

ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ
ਸਵੇਰੇ 9:30 ਤੋਂ 10:00
ਰਾਗੀ ਜਥਿਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਰਤਨ
ਸਵੇਰੇ 10:00 ਤੋਂ ਦੁਪਹਿਰ 12:00 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਵਲੋਂ ਪੰਥਕ ਵਿਚਾਰਾਂ
ਦੁਪਹਿਰ 12:00 ਤੋਂ 1:00 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ
ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 1:00 ਤੋਂ 1:30 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਅਰਦਾਸ ਅਤੇ ਸਮਾਪਤੀ
ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 1:30 ਵਜੇ ਤੋਂ 2:00 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਐਤਵਾਰ 14 ਅਪਰੈਲ 2013

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਨਿਤਨੇਮ
ਸਵੇਰੇ 4:00 ਵਜੇ ਤੋਂ 7:30 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਕੀਰਤਨ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ
ਸਵੇਰੇ 7:30 ਵਜੇ ਤੋਂ 10:00 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ
ਸਵੇਰੇ 10:00 ਵਜੇ ਤੋਂ 11:30 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਰਾਗੀ ਜਥਿਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਰਤਨ
ਸਵੇਰੇ 11:30 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 1:30 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਅਰਦਾਸ ਅਤੇ ਭੋਗ
ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 1:30 ਵਜੇ ਤੋਂ 2:00 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਾਸ: ਸਿਲੀਕਾਨ ਵੈਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ

Silicon Valley Gurdwara, Santa Clara, CA

Phone: 408-475-0634

www.siliconvalleygurdwara.org

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ ਦੇ ਹੋਲਾ-ਮਹੱਲਾ ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਚ ਲੱਗੀ ਖਾਲਸਾਈ ਰੌਣਕ

ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ (ਬਿਊਰੋ): ਹੋਲੇ-ਮਹੱਲੇ ਦਾ ਦਿਹਾਤਾ ਇਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾਈ ਜਾਹੋ-ਜਲਾਲ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਅਰੰਭ ਹੈਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿਆਨੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਗੁਰ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਉਪਰੰਤ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ ਭਾਈ ਤਾਜਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ ਭਾਈ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਰਜਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਨਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਸਭਿੰਨਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਲਾਹੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ। ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਕਥਾਵਾਚਕ ਭਾਈ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੋਲਾ-ਮਹੱਲਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਸਰਵਣ ਕਰਵਾਇਆ।

ਖਾਲਸਾਈ ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਸਜੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਹੋਲਾ-ਮਹੱਲਾ ਕੱਢਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਾਈ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੈਣੀਵਾਲ, ਭਾਈ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਲਵਲਾ ਅਤੇ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਗਤਕਾ ਦਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਤੋਂ ਆਏ ਗਤਕਾ ਦਲਾਂ ਨੇ ਗਤਕੇ ਦੇ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅਨੰਦਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਭਾਈ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਣਖੀ ਦੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਢਾਡੀ ਜਥੇ ਨੇ "ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰ ਚੋਲਾ" ਅਤੇ "ਪੰਥ ਤੋਰੇ ਦੀਆਂ ਗੂੰਜਾਂ ਜੁਗੇ ਜੁਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਰਹਿਗੀਆਂ" ਗਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬੀਰ ਰਸੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ। ਬੱਚਿਆਂ, ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਅਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਨੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਰੌਚਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਕੁਮੈਂਟਰੀ

ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘੇਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਦਿਉਲ ਨੇ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ ਦੀ ਸਮੱਚੀ ਟੀਮ ਨੇ ਪੂਰਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਭਾਈ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਪੁਰਾਤਨ ਨਿਹੰਗ ਬਾਣੇ

ਵਿਚ ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਨੇਜ਼ਾਬਾਜੀ ਦੇ ਕਰਤਬ ਦਿਖਾਏ। ਪ੍ਰੋ. ਸੁਖਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੰਨੂਆ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਸਟਾਲ ਲਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਅਤੱਟ ਵਰਤਿਆ। ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਵਲੋਂ

ਭਾਂਤ-ਸੁਭਾਂਤੇ ਭੋਜਨ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਭਾਈ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੋਗੀ, ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਵੀ, ਭਾਈ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਾਰਿਡ, ਭਾਈ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਘਰ ਪਰਿਵਾਰ, ਅਰੁਣ ਸਿੰਘ ਪਰਿਵਾਰ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਚਾਹ-ਪਕੌੜਿਆਂ, ਪੀਜ਼ੇ, ਗੰਨੇ ਦੇ ਰਸ ਅਤੇ ਮੱਕੀ ਦੀਆਂ ਛੱਲੀਆਂ

ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਘਰ, ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ, ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਉਲ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰੇਵਾਲ, ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਧਨੋਤਾ, ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਸਰਬਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਵੱਦੀ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਸ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੈਣੀਵਾਲ, ਨੀਤੂ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ, ਡਾ. ਗੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ

ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਲੰਗਰ 'ਚ ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੌਧਰ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੰਟੀ, ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਿੰਕੂ ਨੇ ਭਰਵੀਂ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਭਾਈ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੱਖਰ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੱਖਰ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ,

ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੋਲਾ-ਮਹੱਲਾ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਅਣਥਕ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ। ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ ਅਤੇ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਮਹੇਤੂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਦੂਰੋ-ਨੇੜਿਓਂ ਆਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦਾ ਫਰਿਜ਼ਨੋ 'ਚ ਸਵਾਗਤ

ਫਰਿਜ਼ਨੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦਾ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਨਿੱਘਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਇਕ ਨਿੱਜੀ ਫੇਰੀ 'ਤੇ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਵਿਚ ਸੌਗੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਰਕੇ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਠ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਨਾਮਵਰ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਸ਼ਰੀਕ ਹੋਈਆਂ।

ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਗੁਹਾਰ ਲਾਈ। ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਟੋਨੀ ਗਿੱਲ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪ੍ਰਤੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਮਾਸਟਰ ਲਫ਼ਮਣ ਸਿੰਘ ਰਾਠੌਰ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕਰਦਿਆਂ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ।

ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸਿਰਕੱਢ ਆਗੂ ਦੱਸਦਿਆਂ ਵੱਡੇ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਦੱਸਿਆ। ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਖਬਾਰ ਪੰਜਾਬ ਮੇਲ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਗੁਰਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਵੀ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ।

ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਲੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿਚ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਹੱਥੀਂ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵਲੋਂ ਹਾਲੀਆ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਪਾਏ 'ਖੱਲਤ' ਦੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਲਦ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਬਿਜਲੀ ਪੱਖੋਂ ਸਰਪਲੱਸ ਸੂਬਾ ਹੋਵੇਗਾ

ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਬਿਜਲੀ ਬਾਹਰਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਚਿਆ ਕਰਾਂਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਜਲਦ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਸਤਕਾਂ ਦਾ ਜਾਲ ਵਿਛਾ ਦੇਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨਜਿਠਣ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ।

ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਯੂਥ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਸੈਕਟਰੀ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਯੂਥ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾਓ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਗੁਰਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਸਮੇਂ ਦਾ ਸੱਚ' ਵੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ। ਸ਼ਾਇਰ ਪਸ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਇਕ ਖੂਬਸੂਰਤ ਨਜ਼ਮ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਵਾਹ ਵਾਹ ਖੱਟੀ।

ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਸੂਰੂ 'ਚ ਸ. ਬਾਠ ਨੇ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਦਿਆਂ ਸ. ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦੇ ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਸਿਆਸੀ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰੈਸ ਯੂ ਐਸ ਏ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਮਿਨਹਾਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗਿਲੇ ਸ਼ਿਕਵੇ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਰੱਖੇ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਯੂਥ ਵਿੰਗ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੋਇਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਮਿਸ਼ਾਲਾਂ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਗਿਣਾਈਆਂ। ਪ੍ਰਿੰ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨਾਹਲ ਅਤੇ ਕਰਮਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਉਘੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਗੈਰੀ ਢੇਸੀ ਨੇ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਯੂਥ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਸਰਗਰਮੀ ਦੀ ਸਰਾਹਨਾ ਕੀਤੀ। ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਉਣਤਾਈਆਂ ਵੱਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਉਘੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਡਾ. ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਏ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਯੂਥ ਵਿੰਗ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲਾਖਨ ਨੇ ਸ.

ਸ. ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦਾ ਸਿਰੋਪਾਓ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ

ਨਸਲੀ ਜੁਰਮਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰਾਸ਼ੀ ਵਧਾਉਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿਚ ਡੇਵਿਸ ਵਿਖੇ ਇਕ 32 ਸਾਲਾ ਸਿੱਖ ਦੀ ਨਫ਼ਰਤ ਕਾਰਨ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚਲੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਵੱਧ ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਰਕਮ ਭਰਵਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਕਲੇਅਟਨ ਡੋਨੀਅਲ ਗਾਰਜ਼ਨ (20) ਉਤੇ ਬੀਤੀ 10 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਮਿਕੀ ਪਰਤੀਕਾ ਦੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ। ਉਸ 'ਤੇ ਨਫ਼ਰਤੀ ਜੁਰਮਾਂ ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਾਰਨ ਪੀੜਤ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਭਿਆਨਕ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਯੋਲੋ ਕਾਉਂਟੀ ਦੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਟਾਰਨੀ ਦੀ ਉਸ ਮੰਗ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਫ਼ਰਤੀ ਜੁਰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਰਕਮ ਵਧਾ ਕੇ ਪੰਜ ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਅਟਾਰਨੀ ਅਮਰ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਫੁਰੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਇਕ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਇਕ ਹੋਰ ਜੁਰਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

Since 1990

PCS SACRAMENTO

Non Profit

Presents

(USA)

24ਵਾਂ

ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲਾ

Visakhi Mela

**Celebration On Saturday,
20th APRIL 2013
At 4.00 P. M.**

AT

S.E.S. Hall

**10427 E. STOCKTON BLVD.
ELK GROVE, CA 95624**

Featuring : Songs, Gidha & Bhangra, Dances, Skits and Much More

SPONSORS

Indo American Desh Bhagat Foundation, Indus Valley American Chamber of Commerce, Punjab Arts & Culture Promotions, Indo American Cultural Organization, Harjit Singh (Mountain Mike's Pizza Elkgrove), Inderjit Singh (Mountain Mike's Pizza Elkgrove Florin), Bagga Palace, India House of Grocery, Desi Bazar, India spices & music in Elkgrove, Rajinder Singh, Gurnek Singh, Jaswinder Sandhu, Avtar Atwal, Charan Badwal, Baljinder Johal, Piara Singh Parhar, Malkit Boparai, Jassi (Power Mart), Aklesh Singh, A V Sweets, Sukhchain Singh, Joga Ghuman, Hardeep Singh, Manjeet Dhillon (Modesto), Raghvir Gill, S.P. Singh, Amarjit Singh, Manpreet Singh, Inderjit Singh, Parminderjit Singh, Jaswant Singh, Gurchetan Singh, Manjit Singh, Kulwinder Bobby, Varinder Sekhon & Manjit Singh (Punjab Insurance & Immigration Tax Service) & Paramjit Dhaliwal (Fresno), Bakhshish Gill, Amarjit Dulai, Gurmukh Gosal (Sheration) Wells Fargo Bank, Sky West Real Estate, Money Gram (Fast Trip Florin Rd) P. Mann Trucking, Manjit Singh, Nirmal Singh, Gurdeep Dhillon, Sukhchan Singh, Jaswinder Boparai, Jasvir Thandi (Century 21 Real Estate) & Alex Singh (Quality Vending).

ORGANIZING COMMITTEE

Rajinder Pal Singh, Amrik Singh, Harjinder Basra, Tirath Sahota, Paramjit Dhillon, Surinder Bindra, Ajaib Kahlon, Rashpal Pharwala, Jarnail Sarpanch, Debi Gill, Sukhraj Singh, Bhupinder Rehal, Jaswinder Pooni, Jaswant Shad, Arjinder Kukki, M.S. Chahal, Pavittar Nahal, Satwinder Rangi, Varinder Sanghera, Kamal Banga, Paminder Virk, Balbir Johal, Avtar Dodd, Harjinder Pandher, Satvinder Sarhadi, Pal Singh, Manhor Lal Ratti, Jarnail Mander & Jagjit Kandola

Spcl. Appearance

**Bhangra
& Gidda**

ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਉੱਘੇ ਕਲਾਕਾਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਮੂਹ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਹੁੰਮ ਹੁਮਾ ਕੇ ਪਹੁੰਚੋ।

For More Information Please Contact :

Participation: **Rashpal Pharwala (916) 880-0531**
Tirath Sahota (916) 271-8382
Amrik Parhar (916) 502-0064
 Host by: **Jaswant S. Shad (209) 992-7185**

ADMISSION FREE

Please No Alcohol, No Food or Drinks
 Inside the Hall. No Cameras Will Be
 Allowed Inside The Hall, Security
 Will Be Tightly Enforced

ਮੰਟੋ ਤੇ ਇਸਮਤ ਦਾ ਵਕੀਲ

ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਰਸੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਸਿੱਬਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਕਲਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ ਅੱਖ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਸੱਚੀ ਤੋਂ ਸੱਚੀ ਕਲਾਕਾਰੀ ਉੱਤੇ ਇਸ ਧਾਰਾ ਤੋਂ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਹੋਇਆਂ ਕਰੋਪੀ ਆ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਇਸਮਤ ਚੁਗਤਾਈ ਤੇ ਸਆਦਤ ਹਸਨ ਮੰਟੋ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਉੱਤੇ ਉੱਗਲ ਉੱਠਣੀ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ। ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਘਸੀਟੇ ਜਾਣਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਸੀ। ਹਵਾ ਦਾ ਰੁਖ਼ ਇੰਨਾ ਕਹਿਰੀ ਸੀ ਕਿ ਸਿਆਣੇ ਤੋਂ ਸਿਆਣੇ ਵਕੀਲ ਦਾ ਅਜਿਹੀ ਰਚਨਾਕਾਰੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਭੁਗਤਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁੱਧੀ, ਸਾਹਸ ਤੇ ਦਲੀਲ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਹ ਕੰਮ ਸੁਹਣੇ, ਸੁਨੱਖੇ ਤੇ ਬਾਦਲੀਲ ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਲਿਆ ਤੇ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਨਿਭਾਇਆ।

ਇਸਮਤ ਚੁਗਤਾਈ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਲਿਹਾਫ਼' (ਰਜਾਈ) ਸਮਲਿੰਗੀ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਮੰਟੋ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ 'ਬੂ' ਅਤੇ 'ਕਾਲੀ ਸਲਵਾਰ' ਵੀ ਅਸਲੀਲਤਾ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਲਿਆਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਤਿੰਨੋਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਜਨਤਕ ਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਕਰੋਪੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਈਆਂ ਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵਕੀਲ ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਪਿਆਰ ਤੇ ਵਫ਼ਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫ਼ਤਿਹ ਪਾਈ। ਇਹ ਕੇਸ ਵਕਾਲਤ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਬਣੇ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਏ ਗੁਜਰਾਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਫੋਨ: 91-98157-78469

ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਡਿੰਗਾ ਵਿਚ ਜਨਮਿਆ ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਸਾਹਸੀ ਤੇ ਉੱਦਮੀ ਜੀਉਤਾ ਹੋ ਨਿੱਬੜਿਆ। ਹਿਸਾਬ ਦੀ ਐੱਮ.ਏ. ਡੱਡ ਕੇ ਵਕਾਲਤ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਪੈਣਾ ਵੀ ਸਬੱਬ ਹੀ ਸੀ। ਮਿਆਦੀ ਬੁਖਾਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਇਆ ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿਚ ਨਾ ਬੈਠ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਮੋਹ ਭੰਗ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਧਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਵਕਾਲਤ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਲਾਉਣੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਪਰ ਉਸ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਦੋ ਵਰ੍ਹੇ ਲਾ ਕੇ ਵਕਾਲਤ ਪਾਸ

ਅਸਲੀਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਅੱਜ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਸਮਲਿੰਗੀ ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਕੀ ਸਮਲਿੰਗੀ ਵਿਆਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸੋਚ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।"

ਉਰਦੂ ਅਦੀਬਾਂ ਦੇ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਸਿੱਬਲ ਨੇ ਕਮਾਈ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਸ਼ੌਕ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਲੜੇ ਸਨ। ਸਿੱਬਲ ਵੱਲੋਂ ਮੁਫ਼ਤ ਲੜੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਤੁਰੀ ਤਾਂ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮਾਜ ਸੇਵਕ ਮਿਹਰ ਚਿਰਾਗ ਦਾ ਕੇਸ ਵੀ ਉੱਭਰ ਆਇਆ। ਇਹ ਕੇਸ ਅਦੀਬਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ।

ਹੋਇਆ ਇਉਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਅਤਿਅੰਤ ਗ਼ਰੀਬ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਬਰਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਦਫ਼ਨਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਮਿਹਰ ਚਿਰਾਗ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਵੱਡੇ ਕਬਰਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤੀ। ਕਬਰ ਪੁੱਟਣ ਦਾ ਮਸਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪੁੱਟਣ ਵਾਲੇ ਪੈਸੇ ਮੰਗਣ ਲੱਗੇ। ਮਿਹਰ ਚਿਰਾਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਔਪਾ ਕੰਮ ਅਸੀਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਦਿਓ। ਇਸ ਗ਼ਰੀਬ ਦਾ ਕੋਈ ਵਾਲੀ-ਵਾਰਸ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਨਾ ਹੀ ਮੰਨੇ ਤਾਂ ਮਿਹਰ ਨੂੰ ਮੁਤਵੱਲੀ ਤੋਂ ਕਹਾਉਣਾ ਪਿਆ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਸਾਂ ਤੀਹ ਸਾਲ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਹੈ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਉਮਰ ਤੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਪਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਫ਼ਤਵਾ। ਮੁਤਵੱਲੀ ਦੇ ਬੰਦੇ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੇ ਮੁਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।" ਮਿਹਰ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ। ਨੌਜਵਾਨ ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਨੇ ਉਹ ਕੇਸ ਬਿਨਾਂ ਪੈਸੇ ਦੇ ਲੜਿਆ ਤੇ ਜਿੱਤਿਆ।

ਸਿੱਬਲ ਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਥ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ੇ ਅਖੰਡ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੇ ਸੈਕੂਲੈਰਿਜ਼ਮ ਬਾਰੇ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਕੋਲ ਅਨੇਕਾਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਮੌਲਵੀ ਮੁਹੰਮਦ ਇਬਰਾਹਿਮ ਦਾ ਸਿੱਬਲ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨੌਕਰ ਮਣਸਾ ਰਾਮ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਨਾਹ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਮ ਤਣਾਅ ਕਤਲੇ-ਗਾਰਤ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਸਿੱਬਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਿੰਨੋਂ ਬੇਟੇ (ਕਪਿਲ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਾਂ ਦੀ ਕੁੱਖ ਵਿਚ ਸੀ) ਤੇ ਬੇਟੀ ਆਪਣੀ ਘਰਵਾਲੀ ਨਾਲ ਇਧਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਖ਼ੁਦ ਮਣਸਾ ਰਾਮ ਸਮੇਤ ਲਾਹੌਰ ਹੀ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਖ਼ੂਨ-ਖਰਾਬਾ ਸਭ ਹੱਦਾਂ ਪਾਰ ਕਰ ਗਿਆ। ਮੌਲਵੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਤਲੀ 'ਤੇ ਧਰ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਬਾਰਡਰ ਪਾਰ ਕਰਵਾਇਆ, ਰਹਿੰਦੇ ਦਮ ਤਕ ਸਿੱਬਲ ਦੇ ਮਨ ਉੱਤੇ ਛਾਇਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਰਾਜਿੰਦਰ ਚੀਮਾ, ਸਿੱਬਲ ਦੀਆਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਤੇ ਬਹਿਸਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਲੋਪੋਕੇ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਪੁਲਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਉਧਾਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕੇਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੀ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੀ

ਵਾਰਤਾ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਨੇ ਜਨਤਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪਾ ਕੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਬੜੀ ਦਲੇਰੀ ਤੇ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਛੁਡਾ ਕੇ ਹੀ ਸਾਹ ਲਿਆ। ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਸੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਮੂਲੀ ਜੁਰਮਾਨੇ ਕਰਕੇ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਸਿੱਬਲ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤਕ ਪਿੱਛਾ ਕਰ ਕੇ ਜਿੱਤ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਸਗੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਸੀਆਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਵੀ ਕਰਵਾਈ। ਇਹ ਕੋਈ ਅਸਚਰਜ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਔਖੇ ਤੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਗੁਣਾ ਸਦਾ ਸਿੱਬਲ ਉੱਤੇ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ 1947 ਦੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਹਫ਼ਤਾ-ਦਫ਼ਤੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਯੋਗ ਵਕੀਲ ਚੁਣਨ ਲਈ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ, ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਭਾਰਗਵ ਤੇ ਭੀਮ ਸੈਨ ਸੱਚਰ ਦੀ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਸਿੱਬਲ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ। ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਸੱਠਵਿਆਂ ਵਿਚ ਜਸਟਿਸ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜਸਟਿਸ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਨਾਂਹ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦਾ ਅਤਿਅੰਤ ਨਾਜ਼ੁਕ ਕੇਸ ਵੀ ਸਿੱਬਲ ਨੂੰ ਹੀ ਸੌਂਪਿਆ ਸੀ।

(ਲੰਮੇ ਲੇਖ ਦਾ ਸੰਖੇਪ)

ਮੁਤਵੱਲੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਕਬਰ ਪੁੱਟਣਾ ਤਾਂ ਮੰਨ ਗਏ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਨੇ ਟੱਕ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਵਾਕ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਮਿਹਰ ਚਿਰਾਗ ਦੇ ਤਨ ਮਨ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। "ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਦਫ਼ਨਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਵੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।" ਮਿਹਰ ਚਿਰਾਗ ਨੇ ਇਹ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਆਪਣੇ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਲਾਸ਼ ਤਾਂ ਦਫ਼ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸਬੰਧਤ ਕਬਰਿਸਤਾਨ ਦਾ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵੱਲੋਂ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਬਰ ਪੁੱਟਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਕੀ ਮੁਤਵੱਲੀ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਕ ਚਿਰਾਗ ਨੂੰ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਘਸੀਟ ਲਿਆਂਦਾ। ਤਣਾਅ ਇੰਨਾ ਵਧ ਗਿਆ ਕਿ ਚਿਰਾਗ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਕੀਲ ਹੀ ਨਾ ਮਿਲੇ।

ਮਿਹਰ ਚਿਰਾਗ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਸਿੱਬਲ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆ ਪਿਆ। ਸਿੱਬਲ ਦੀ ਉਮਰ

ਇਸਮਤ

ਮੰਟੋ

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਕਾਲਮ ‘ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ’ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਲਮ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਕ-ਦੋ ਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ ’ਤੇ ਭੇਜੇ। ‘ਗਾਗਰ ਵਿਚ ਸਾਗਰ’ ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਮਿਲੇਗੀ। ਵਧੀਆ ਲਿਖਤਾਂ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਛਾਪੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਤਸਵੀਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਕੋਲਿਤਰੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਕਾਲਮ ਲਈ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 13 ਅਪਰੈਲ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-59

ਇਕ ਪਾਸੇ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਚੌਕਾ ਸੀ, ਚੌਕੇ ਨੂੰ ਫੇਰਿਆ ਪੱਚਾ ਸੀ।
ਕੱਚੀ ਕਲੀ ਦੇ ਪੱਚੇ ਵਿਚ ਮੋਹ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਹੋਕਾ ਸੀ।

ਤਸਵੀਰ: ਰਾਮਵੀਰ ਕੌਰ ਖਹਿਰਾ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-57

ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਧੁੰਮਾਂ ਪਾਈਏ
ਪਾਣੀ ਮੂਹਰੇ ਵਾਹ ਨਾ ਜਾਵੇ।
ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਵਿਚਲਾ ਔਖਾ ਪੈਂਡਾ,
ਸਾਡੇ ਵਸ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾ ਆਵੇ।
ਕਿਸੇ ਸਹਾਰੇ ਪਾਰ ਲੱਗਣਾ,
ਰੂਹ ਸਾਡੀ ਨੂੰ ਜਰਾ ਨਾ ਭਾਵੇ।
-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧਰ
ਫੋਨ: 91-98783-37222

ਲੱਦ ਲਏ ਨੇ ਕਿਸਤੀ ਉਤੇ
ਨਵੇਂ ਯੁੱਗ ਦੇ ਘੋੜੇ।
ਕਿਹਦੀ ਹਿੰਮਤ ਲਾ ਕੇ ਚੱਪੂ
ਵਕਤ ਪਿਛਾਹ ਨੂੰ ਮੋੜੇ।
ਪੁਲ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਜੋੜ ਰਾਹੋਂ ਦਾ
ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਨਾਲ ਬੰਨਾ।
ਨੇੜੇ ਹੋ ਗਿਆ ਮਿੱਤਰਾ
ਹੁਣ ਤਾਂ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਖੰਨਾ।
-ਮਨਵੀਰ ਫਰੀਮਾਂਟ।

ਹਾਥੀ ਉਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਏ
ਲਗਦਾ ਹੁਣ ਖਰਗੋਸ਼।
ਤੇਰੀ ਇਹ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਬੰਦਿਆ
ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਦੋਸ਼।
ਲੰਬੇ ਪੈਂਡੇ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੇ
ਇਹ ਤੋਂ ਪਾਪੜ ਵੇਲੇ।
ਮਸ਼ੀਨੀ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਢਾਈ
ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ ਚੇਲੇ।

-ਗੁਰਬੀਰ ਸਿੰਘ
ਨਿਊ ਯਾਰਕ।

ਤੇਲ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ‘ਘੋੜੇ’
ਬੰਦੇ ਨੇ ਬਣਾਏ ਨੇ,
ਜੁਗਤਾਂ ਲੜਾ ਕੇ ਕਿਵੇਂ
ਬੋੜੀ ‘ਚ ਬਹਾਏ ਨੇ।
ਲੋੜ ਪਈ ਤੋਂ ਕਾਢ ਨਵੀਂ
ਬੰਦਾ ਕੱਢ ਲੈਂਦਾ ਏ,
ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਬੋੜਾ ਤਾਂਹੀ
ਚਲਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਏ!

-ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ‘ਬੱਲੀ’
ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਨੋਬਲ ਜੇਤੂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ‘ਤੇ ਬਣਨਗੀਆਂ ਚੇਅਰਾਂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨੋਬਲ ਇਨਾਮ ਜੇਤੂ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਦੇਣ ਲਈ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ‘ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਦੀਆਂ ਚੇਅਰਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਗਰਾਂਟਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਕੰਮਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਨਾਮ ਜੇਤੂਆਂ ‘ਚ ਡਾ. ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਖੁਰਾਣਾ, ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ, ਵੈਂਕਟਰਮਨ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ, ਰਬਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ, ਡਾ. ਸੀ ਵੀ ਰਾਮਨ, ਮਦਰ ਟੈਰੇਸਾ, ਅਮ੍ਰਿਤਾ ਸੇਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਮਹਿਲਾ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਨਫਰੀ ਸਿਰਫ ਸਾਢੇ 5 ਫੀਸਦੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੀ ਉਠਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਦਸਤਿਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਿਰਫ 5.33 ਫੀਸਦੀ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਬਲਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ 15,87,117 ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮਹਿਜ਼ 84,479 ਜਾਂ 5.33 ਫੀਸਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਕੁੱਲ 15,000 ਥਾਣਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਥਾਣਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਿਰਫ 499 ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ 16 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ 23 ਸਾਲਾ ਲੜਕੀ ਨਾਲ

ਸਮੂਹਿਕ ਬਲਾਤਕਾਰ ਮਗਰੋਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦਸਤਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉਠੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ 2011 ਦੌਰਾਨ ਔਰਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜੁਰਮ ਦੀਆਂ 2,28,650 ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 24,206 ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ 2586 ਮਹਿਲਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹਨ ਜੋ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ 1,73,341 ਦਾ ਸਿਰਫ 1.49 ਫੀਸਦੀ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ 2031 ਮਹਿਲਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹਨ। ਇਹ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ 89,325 ਦਾ 2.27

ਫੀਸਦੀ ਹੈ। ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ 1485 ਔਰਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ ਇਥੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਨਫਰੀ 67,964 ਹੈ। ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜਿੱਥੇ 2011 ਦੌਰਾਨ ਜਬਰ-ਜਨਾਹ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਵਿਚ 3010 ਮਹਿਲਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹਨ। ਇਹ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ 76,506 ਦਾ 3.93 ਫੀਸਦੀ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਿਹਤਰ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਕੁੱਲ 1,34,696 ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ 'ਚੋਂ 14.89% ਜਾਂ 20,062 ਔਰਤਾਂ ਹਨ। ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿਚ 95,745 'ਚੋਂ 10,118 ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ 7308 ਵਿਚੋਂ 985 ਔਰਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ 75,169 ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚੋਂ 5356 ਔਰਤਾਂ ਹਨ।

M.K. Nijjar DDS Ruchi Nijjar DDS

Laser Dentistry
No shots, No Drill,
No Pain.
Family Dentistry
Cosmetic Dentistry

Esthetic Crowns, Bridges & Dentures
Teeth Whitening * Oral Surgery
Root Canal Treatments
Treatments & Prevention of Gum Diseases
New Patients & Children Welcome

510-794-7058

WWW.DRNIJJAR.COM

(Across From Washigton Hospital & Bart)
1895 Mowry Ave. Ste 104 Fremont

CHAHAL VIDEO

Video & Photography

We Treat your special events with care!

- HD Video (High Definition)
- Magazine Album

Cell: (916) 601-6632
Cell: (916) 690-4182
Ph: (916) 682-7321
email: ChahalVideo1@yahoo.com

Jaison Chahal
at 916-601-6632

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

SPECIAL OFFER
4 CAMERAS WITH 4 CH DVR
LED MONITOR INCLUDED
~~\$1849~~
\$1349 +Tax

SPECIAL OFFER
8 CAMERAS INSTALLATION INCLUDED
LED MONITOR INCLUDED
~~\$2349~~
\$2349 +Tax

SPECIAL OFFER
12 CAMERAS INSTALLATION INCLUDED
LED MONITOR INCLUDED
~~\$4249~~
\$3749 +Tax

vista
CCTV TECHNOLOGY

COMMERCIAL GRADE PRODUCT

HIGH BRAND REPUTATION
16 YEARS HISTORY IN CCTV
TRAINED TECHNICAL STAFF
PROFESSIONAL INSTALLATION

2 Years
Warranty

QUALITY & RESOLUTION
BUILT BY TECHNOLOGY
NOT BY THE PRICE

Buy Online : www.ezchase.com
Email : commvision@sbcglobal.net
Customer Service : 1-800-235-1319

Call Sukhpal 661-586-5080

ਘਰ ਖਰੀਦਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵੇਚਣਾ!

ਸੈਂਟਰਲ ਵੈਲੀ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ-ਲਿਵਿੰਗਸਟਨ, ਐਟਵਾਟਰ, ਮਰਸਡ, ਟਰਲਕ, ਮਾਡੈਸਟੋ ਅਤੇ ਲਾਸ ਬੈਨੋਸ ਵਿਚ ਘਰਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਅਤੇ ਵੇਚ ਲਈ ਬਿਹਤਰੀਨ ਸੇਵਾ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਲਾਲੜੀਆ

ਫੋਨ: 209-856-2131

Jarnail Singh Lallria
Broker Associate
DRE#01440382

M&M AND ASSOCIATES

Each office is independently owned and operated.

Cell: 209-620-5393

Fax: 209-216-5502

e-mail: jlallria@c21mm.com

Mob Web: m.jlallria.c21mm.com

2995 "R" Street, Suite # 102, Merced, CA 95348

INDIAN NATIONAL OVERSEAS CONGRESS (I) USA

West Coast Chapter

Sushil Kumar Shinde
Minister of Home Affairs

Rahul Gandhi
Vice President, INC

Sonia Gandhi
President, INC

Manmohan Singh
Prime Minister

Captain Amrinder Singh
President, PPCC

Fortunately, We are Humans with Thinking Capability. By Default, We Belong to Particular Religion, We Choose to Earn Living Our Interest, But One Should Choose Oldest & Largest Political Party in India working for Human Betterment, Democratic, Secular, Constitutional way

Salman Khurshid
Minister of External Affairs

Vayalar Ravi
Minister of Overseas Indian Affairs

Dr. Karan Singh
Chairman of the Foreign Affairs Cell, AICC

George Abraham
President, INOC (I), USA

JOIN
INDIAN NATIONAL OVERSEAS CONGRESS (I) USA

Preenet Kaur
Minister of State for External Affairs

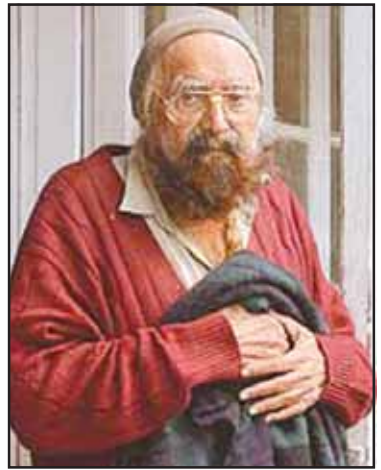

Shudh Prakash Singh
Senior Vice-President INOC (I) USA

For more information please contact
Gurwant Singh Pannu
Vice President, West Coast Chapter, INOC (I), USA
Tel: 510.677.5200 inocusawcc@yahoo.com
www.inocusawcc.com

ਔਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਉਦਾਸ ਹੈ ਖੁਸ਼ਵੰਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਮਸ਼ਹੂਰ ਲੇਖਕ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ 98 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਾਲੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਦਾਰੂ ਤੇ ਸੁਆਦੀ ਖਾਣਿਆਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਉਹ ਉਦਾਸ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਬੋਝਾ ਜਿਹਾ ਲੱਚਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਹਵਸ ਪੂਰੀ

ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ 80 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਚਿੜੀਆਂ, ਬਤਖਾਂ ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਕਬੂਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਜਿਹੇ ਕਈ ਪਾਪ ਕੀਤੇ। ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮੁਤਾਬਕ ਉਹ ਇਸ ਉਦਾਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਵੀ ਪੁੱਜਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਬੋਝਾ ਲੱਚਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਮਲੂਕ ਉਮਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤੇ ਲੱਚਰਤਾ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਵਾਂ, ਭੈਣਾਂ ਜਾਂ ਧੀਆਂ ਸਮਝਣ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਆਦਰਸ਼ 'ਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਖਰਾ ਨਹੀਂ ਉਤਰ ਸਕਿਆ। ਹਰ

ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਹਵਸ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਸਨ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਹਨ। ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ 98 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਉਹ ਖੁਦ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸੌਣ ਵਜੇ ਦਾਰੂ ਪੀਂਦਾ ਹੈ, ਸੁਆਦੀ ਖਾਣੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤਾਜ਼ਾ ਗੋਪਸ਼ਯ ਤੇ ਸਕੈਂਡਲਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਣਨ ਦੀ ਤਾਂਘ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਇਕ-ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਕਾਫੀ ਢਿੱਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਛੋਟੀ ਬੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੁਣਨਾ ਵੀ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਅਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਉਸ ਲਈ ਅੱਜ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ।

ਮਹਾਸ਼ਵੇਤਾ ਦੇਵੀ ਤੇ ਵਿਕਰਮ ਸੇਠ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਮਕਬੂਲ

ਪਟਨਾ: ਭਾਰਤੀ ਲੇਖਕ ਮਹਾਸ਼ਵੇਤਾ ਦੇਵੀ, ਮੰਗਲੇਸ਼ ਡਬਰਾਲ ਉਦੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਵਿਕਰਮ ਸੇਠ ਜਿਹੇ ਭਾਰਤੀ ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਲੇਖਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਮਕਬੂਲ ਹਨ ਤੇ ਕਾਫੀ ਖੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕ ਤੋਂ ਆਈ ਲੇਖਕਾ ਫਹਿਮੀਦਾ ਰਿਆਜ਼ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਿਆਜ਼ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਰਾਚੀ ਵਿਚ ਵਿਕਰਮ ਸੇਠ ਦਾ ਨਾਮ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਵਲ 'ਬ ਸੂਟੇਬਲ ਬੁਆਏ' ਕਰਾਚੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਿਆਜ਼ ਮੁਤਾਬਕ ਮਹਾਸ਼ਵੇਤਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਹਜ਼ਾਰ ਚੌਰਾਸੀ ਕੀ

ਮਾਂ' ਦਾ ਉਰਦੂ ਤਰਜਮਾ ਵੀ ਬੜੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਜ਼ਿਆ-ਉਲ-ਹੱਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਰਿਆਜ਼ ਨੇ 1981 ਤੋਂ 1987 ਤੱਕ ਜਲਾਵਤਨੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੱਟਿਆ ਸੀ। ਜ਼ਿਆ ਉਸ ਦੀ ਲਿਖਤ 'ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੂਰਤ' ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਖਫਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਤਣਾਅ ਕਾਰਨ ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮੇਲ-ਜੋਲ 'ਤੇ ਲਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖਦਾਈ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਅਵਾਮ ਇਸ ਸਾਰੇ ਕੁਝ ਤੋਂ ਅੱਕਿਆ ਪਿਆ ਹੈ।

ਕਰਨ ਦੀ ਵਸਤੂ ਸਮਝਿਆ ਹੈ।

ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'ਖੁਸ਼ਵੰਤਨਾਮਾ: ਦਿ ਲੈਸਨਜ਼ ਆਫ ਮਾਈ ਲਾਈਫ' ਵਿਚ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਛੂਹਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੁਢਾਪਾ, ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ, ਸੋਜ-ਸਾਂਝ ਦਾ ਮਜ਼ਾ, ਕਾਵਿਕਤਾ ਦਾ ਆਨੰਦ, ਹਾਸੇ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ, ਲੰਮੀ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ 98 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਉਮੀਦ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਤੇ ਨਾਕਾਮੀਆਂ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ

ਮਾਂ' ਦਾ ਉਰਦੂ ਤਰਜਮਾ ਵੀ ਬੜੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜ਼ਿਆ-ਉਲ-ਹੱਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਰਿਆਜ਼ ਨੇ 1981 ਤੋਂ 1987 ਤੱਕ ਜਲਾਵਤਨੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੱਟਿਆ ਸੀ। ਜ਼ਿਆ ਉਸ ਦੀ ਲਿਖਤ 'ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੂਰਤ' ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਖਫਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਤਣਾਅ ਕਾਰਨ ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮੇਲ-ਜੋਲ 'ਤੇ ਲਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖਦਾਈ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਅਵਾਮ ਇਸ ਸਾਰੇ ਕੁਝ ਤੋਂ ਅੱਕਿਆ ਪਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਕਮ ਲਾ ਰਹੇ ਨੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਖੋਰਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਭਾਵੇਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਟਾਹਰਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਾਕਮ ਖੁਦ ਹੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਖੋਰਾ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਅੱਜ ਤੱਕ ਆਪਣੀ 'ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਨੀਤੀ' ਤੋਂ ਵੀ ਵਿਰਵਾ ਹੈ।

ਅਸਲੀ ਗੀਤਾਂ ਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਹਨੂਰੀ ਵਿਚ ਰੁਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਕਬੱਡੀ ਮੈਚਾਂ ਦੌਰਾਨ ਤਾਂ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਸਟਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਪਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਅਦਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਰਵਾਇਤੀ ਗਾਇਕਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਕੋੜੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਗੁਰਮੀਤ ਬਾਵਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਫੀ ਗਾਇਕ ਬਰਕਤ ਸਿੱਧੂ ਵਰਗੇ ਨਾਮਵਰ ਗਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੇ ਮਹਿਜ਼ 60 ਤੋਂ 80 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਹੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਗਾਇਕ ਰਵਾਇਤੀ ਗਾਇਕੀ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਅਸਲੀਲ ਤੇ ਲੱਚਰ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਏ ਹਨ।

ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ 'ਤੇ ਔਸਤਨ ਸਾਲਾਨਾ 6.50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਤੇ ਗਾਇਕਾਂ 'ਤੇ ਔਸਤਨ ਸਾਲਾਨਾ ਮਹਿਜ਼ 50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੀ ਖਰਚੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜ ਦੇ ਮਹਿਜ਼ ਚਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਕਪੂਰਥਲਾ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਹੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਸਾਲ 2007-08 ਦੌਰਾਨ ਕਪੂਰਥਲਾ ਹੈਰੀਟੇਜ ਫੈਸਟੀਵਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕਪੂਰਥਲਾ-ਕਮ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਪੂਰਥਲਾ ਹੈਰੀਟੇਜ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੂੰ 27.50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ 2008-09 ਦੌਰਾਨ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਧੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਫੈਸਟੀਵਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ

7.50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਸਾਲ 2008-09 ਦੌਰਾਨ ਕਪੂਰਥਲਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਹੈਰੀਟੇਜ ਫੈਸਟੀਵਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 30 ਲੱਖ, 25 ਲੱਖ ਤੇ 65 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਸਾਲ 2009-10 ਦੌਰਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਹੈਰੀਟੇਜ ਫੈਸਟੀਵਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ 20 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਸਾਲ 2010-11 ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨੀ ਸਮਾਰੋਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਕਰਵਾਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਲਈ 20 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਾਮਵਰ ਗਾਇਕਾਂ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦਰਜਨ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਵਜ਼ ਵਜੋਂ ਸਿਰਫ 7.85 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨੀ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕਾਂ ਸਰਬਜੀਤ ਨੂੰ 75 ਹਜ਼ਾਰ, ਗੁਰਮੀਤ ਬਾਵਾ ਨੂੰ 60 ਹਜ਼ਾਰ, ਅਖਤਰ ਅਲੀ ਨੂੰ 45 ਹਜ਼ਾਰ, ਸ਼ੋਕਤ ਅਲੀ ਨੂੰ 45 ਹਜ਼ਾਰ, ਬਰਕਤ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ 80 ਹਜ਼ਾਰ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਨਿੱਕੂ ਨੂੰ 75 ਹਜ਼ਾਰ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸੁੱਖੀ ਨੂੰ 35 ਹਜ਼ਾਰ, ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਦੋ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਦੇ 1.30 ਲੱਖ

ਅਤੇ ਪੰਮੀ ਬਾਈ ਨੂੰ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਹਾਸਰਸ ਕਲਾਕਾਰ ਰਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਤੇ ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਕ ਨਿਰਮਲ ਜੌੜਾ ਨੂੰ 30 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜ ਦੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਦਾਅਵੇ ਵੀ ਫੇਕੇ ਸਾਬਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ 22 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ 29 ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ, ਸੰਗੀਤਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਧ ਰਹੀ ਅਸਲੀਲਤਾ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹਣ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦਾ ਵਿਰਾਸਤੀ ਮੇਲਾ ਕਰਵਾਉਣ ਸਮੇਤ ਆਡੀਓ ਤੇ ਵੀਡੀਓ ਪਾਰਿਸੇਸੀ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹਣ ਲਈ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲੇ ਲਏ ਸਨ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਆਡੀਓ ਤੇ ਵੀਡੀਓ ਸੰਗੀਤਕ ਟੇਪਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਅਸਲੀਲਤਾ ਭਾਰੂ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਾਹੇ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਸੱਤ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕੀ।

ਮਲਾਲਾ ਨੂੰ ਸਵੈਜੀਵਨੀ ਲਈ ਮਿਲਣਗੇ 30 ਲੱਖ ਡਾਲਰ

ਲੰਡਨ: ਕੁੜੀਆਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨ ਬਦਲੇ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਕੂਲ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਮਲਾਲਾ ਯੂਸੁਫਜ਼ਈ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਲਈ 30 ਲੱਖ ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਦਾ ਕਰਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਗਾਰਡੀਅਨ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਮੁਤਾਬਕ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਸ ਸਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਵੇਗੀ।

ਇਸ ਲਈ 30 ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਦਾ ਕਰਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਖ਼ਬਾਰ ਅਨੁਸਾਰ 'ਆਈ ਐਮ ਮਲਾਲਾ' ਨਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਬਰਤਾਨੀਆ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੇਡੋਨਫੋਲਡ ਅਤੇ ਨਿਕੋਲਸਨ ਵੱਲੋਂ ਤੇ ਬਾਕੀ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਲਿਟਲ ਬਰਾਊਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਕਰਾਰ ਰਕਮ ਦੀ ਕੋਈ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮਲਾਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ 6.1 ਕਰੋੜ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਕਹਾਣੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਉਹ ਸਾਰੇ ਲੜਕੇ ਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਸਿੰਧੂ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਹਰੇਕ ਪਾਸੇ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੇਗੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੁਝ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ।

ਅਕਾਲੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਤੋੜਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਤੋਂ ਤੋੜਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਿੰਮਨੀ ਚੋਣ ਕਾਰਨ ਪੈਂਦੇ ਝਮੇਲੇ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਬਦਜ਼ਮੀ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੇ ਖਦਸ਼ੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਾਰਟੀ ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਧਾਇਕ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਇਕ ਪਦ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਪ ਚੋਣ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਦੋ ਉਪ ਚੋਣਾਂ, ਪਹਿਲੀ ਭਾਜਪਾ ਵਿਧਾਇਕ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ ਦੀ ਮੌਤ ਕਾਰਨ ਦਸੂਹਾ ਤੇ ਦੂਜੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਧਾਇਕ ਜੋਗਿੰਦਰਪਾਲ ਜੈਨ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੋਗਾ ਉਪ ਚੋਣ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤ ਲਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਕਾਰਨ ਬੇਹੱਦ ਸਿਆਸੀ ਤਾਕਤ ਝੌਂਕਣੀ ਪਈ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ। ਕਾਂਗਰਸ

ਵਿਧਾਇਕ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਵਿਰੁੱਧ ਦਲ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰਾਂ ਤੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਦਲ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਬਦਜ਼ਮੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਪੈਰ ਪਿੱਛੇ ਕਰ ਲਏ ਹਨ। ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਅੰਦਰ ਇਹ ਆਸ ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਮੋਗਾ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਬਦਜ਼ਮੀ ਤੇ ਰੋਸ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਆਗੂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਹੁਣ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੇਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦਲ ਵਿਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਲੇਸ਼ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣ ਜਾਂ ਬਦਜ਼ਮੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਬਣਦਾ ਹੋਵੇ। ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦਾ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਦਾਖ਼ਲਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਰਣਨੀਤੀ ਦੇ ਇਕ ਪੈਂਤੜੇ ਵਜੋਂ ਹੀ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

84: ਅਖ਼ਬਾਰ ਸੰਪਾਦਕਾਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਰੱਦ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਪੀੜਤਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਸ਼ਮਲੀਅਤ ਬਾਰੇ 1984 ਦੀਆਂ ਦੋ ਅਖ਼ਬਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲੈਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਤਲਕ ਸਬੰਧਤ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕਾਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕੇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੋਰ ਪਛੜ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਕੇਸ ਸਿਰੇ ਲੱਗਣ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਜੇ.ਆਰ. ਆਰਿਅਨ ਨੇ ਬਹਿਸ ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇਣ

ਲਈ ਸੀਬੀਆਈ, ਮੁਲਜ਼ਮ ਤੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਅਪਰੈਲ ਦੀ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਪੀੜਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਐਚ.ਐਸ. ਫੂਲਕਾ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਅਖ਼ਬਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਸਬੰਧੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ। ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਉਸ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੋਈ ਇਕ ਅਖ਼ਬਾਰ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਛਾਪਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਸ. ਫੂਲਕਾ ਨੇ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ 1984 ਵਿਚ ਛਾਪੀਆਂ ਦੋ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ।

Reliable and Experienced Real Estate Professional

ਘਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ
ਗੁਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਫੋਨ: 209-815-1869

*Bay Area *Tracy *Manteca * Lathrop * Weston Ranch
*Stockton *Lodi *Elk Grove *Sacramento *Modesto *Turlock
*Brentwood *Antioch *Oakley *Discovery Bay

We Specialize in Bankowned,
Foreclosure and Short Sale Homes

For Sale & Purchase of Residential,
Commercial Property and AG-Land

ਘਰ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨਾਂ ਲਈ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ
ਹੁਣ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਹਨ

ਬਦਾਮਾਂ ਦੇ ਖੇਤ ਖਰੀਦਣ ਅਤੇ ਵੇਚਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਗੁਰਬੰਸ ਗਿੱਲ, ਫੋਨ: 209-815-1869

Rent 'ਤੇ ਘਰ
ਲੈਣਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ
Rent 'ਤੇ ਘਰ
ਦੇਣਾ ਹੋਵੇ

Gurbans Singh Gill
Realtor

15 Years Experience
in Real Estate
e-mail: gurbans@gotracy.com
Fax: 209-836-0706
www.gotracy.com

Gurbans Gill 209-815-1869

Quik Signs

Signs * Graphics * Wraps

ਅਸੀਂ ਹਰ ਸਾਈਨ ਦੇ ਸਾਈਨ
ਹਰ ਸਟੇਟ ਵਿੱਚ ਮੇਲ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

ਬੈਨਰ, ਬਿਜਨਸ ਕਾਰਡ, ਵਿਆਹ ਦੇ ਕਾਰਡ,
ਲੋਗੋ ਡਿਜ਼ਾਇਨ, ਫੁੱਲ ਕਲਰ ਪਿੰਟਿੰਗ, ਮੈਗਨੈਟਿਕ ਸਾਈਨ,
ਸਟੋਰਾਂ ਦਾ ਸਾਈਨ, ਕਲਰ ਪੋਸਟਰ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿੰਟਿੰਗ ਲਈ ਮਿਲੋ।

ਅਸੀਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਈਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਈਨਾਂ ਦੀ ਰਿਪੇਅਰ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

Specialized in English, Spanish, Hindi & Punjabi

*661-703-8795
tanjit5020@yahoo.com
*661-900-7357
manmit5020@yahoo.com
WWW.QUIKSIGNS.US

ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਆਫਰ

8 Drive Tire
for \$2300+Tax

80,000 Miles
Warranty

Global Multi Services

ਗਲੋਬਲ ਮਲਟੀ ਸਰਵਿਸਿਜ਼, ਲੈਬਰੋਪ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ
ਸਟਾਕਟਨ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਇਕੋ ਛੱਤ ਥੱਲੇ

Repair Shop

ਟਰੱਕ ਤੇ ਟਰੇਲਰ ਦੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਾਇਰਾਂ ਤੋਂ
ਇਲਾਵਾ Oil Change, Brakes, Engine
Work, Tune Up, Transmission &
Clutch ਆਦਿ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼
ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 50 ਟਰੱਕਾਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਡੁੱਲ੍ਹੀ
ਪਾਰਕਿੰਗ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ। ਟਰੱਕ ਟਰੇਲਰ
ਵਾਸ਼ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਫੋਨ: 209-547-9210
ਫੈਕਸ: 209-547-9211

Dispatch

ਅਸੀਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਾਸਤੇ ਪੱਕੇ ਲੋਡ
ਚੁੱਕਦੇ ਹਾਂ। Calgary ਅਤੇ
Edmonton ਦੇ Dedicated ਲੋਡ
ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਟਰੇਲਰ ਵੀ Pull
ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਅਸੀਂ Fuel
Advance ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।
ਫੋਨ: 209-547-9210
ਫੈਕਸ: 209-547-9211

Registration Services

ਟਰੱਕਿੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਮਿਟ ਜਿਵੇਂ IFTA,
CA#, MCP, 2290, ICC, BOC III, NM &
Kentucky Permit, Dot Fuel Tax, Corporation
Filing ਅਤੇ ਟਰੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਇਸੈਂਸ ਪਲੇਟਾਂ ਲਈ Same
Day Service ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਪਲੇਟਾਂ ਲੈ ਕੇ
ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਤੁਰੰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਅਸੀਂ DOT
Compliance, DOT Audit ਵਿਚ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।
ਫੋਨ: 209-982-9996
ਫੈਕਸ: 209-982-9997

Alignment, Axle,
Speceial Offer \$179

(Exp: March 31, 2013)

ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਟਰੱਕ ਤੇ ਟਰੇਲਰ ਦੀ
ਅਲਾਈਨਮੈਂਟ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

ਸਟਾਕਟਨ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ
ਇਕੋ ਇਕ Alignment Shop

Rajinder Singh

ਗਲੋਬਲ ਮਲਟੀ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦੀ ਨਵੀਂ ਲੋਕੇਸ਼ਨ
Stockton ਵਿਚ Highway 4 ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਜ਼ਦੀਕ
1950 E. Miner Ave., Stockton, CA 95205

ਫੋਨ: 209-982-9996 ਫੈਕਸ: 209-982-9997

e-mail: globalmultiservices123@yahoo.com

ਪਿਛਲੇ ਅੱਠ
ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੀ
ਸੇਵਾ ਵਿਚ

Maniपाल Singh

ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਗਣਤਾ ਅਤੇ ਗਣਤਾ ਵਲ ਧਿਆਨ ਜਾਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦਾ ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਜਿਹੜੇ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਅੰਤ ਦੇ ਸੁਭਾਗੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੱਤ-ਅੱਠ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤੋਂ ਵੀ ਗੂੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਭਾਵਕਤਾ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਤੇ ਤਰਕ ਸੰਗਤ। ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਦੇਖਣਾ ਲੋਚਦੇ ਸਨ।

ਮੇਰੀ ਮੁਢਲੀ ਵਿਦਿਆ ਆਰੀਆ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਖੰਨਾ ਮੰਡੀ ਦੀ ਸੀ। ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਖਾਲਸਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਹੀ ਮੇਰੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਅਧੀਨ ਸਾਇੰਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਚੁਣਨ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਸਾਇੰਸ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕੱਲਿਆਂ ਕਰ ਕੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਪਾਉਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਪੈਣੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ। ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੱਕ ਮੈਂ ਉਰਦੂ ਹੀ ਪੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗੋਲਦਾ। ਮੇਰਾ ਸਕੂਲ ਵੀ ਨਵਾਂ ਸੀ। ਉਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਸੀ। ਇਹ

ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਚੋਣ

ਮੇਰੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਤਾਂ ਸੀ ਪਰ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਉਕਾ ਹੀ ਨਵੀਂ ਸੀ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਕੇ ਸਾਇੰਸ ਅਧਿਆਪਕ ਮੈਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਅਧਿਆਪਕ ਕੋਲ ਲਿਜਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਆਇਆ। ਬੋੜੀਆਂ ਅੜਚਣਾਂ ਪਾਰ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਰਵਾਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੀ.ਏ. ਕਰਨ ਤੱਕ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਉਚਤਮ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਗਿਣਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ। ਕਾਲਜ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਚਿੱਟਾ ਬਾਜ਼' ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਸੰਪਾਦਕ ਬਾਪਿਆ ਗਿਆ।

ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਕੇ ਸਪਤਾਹਿਕ 'ਫਤਿਹ' ਅਤੇ ਮਾਸਕ 'ਪ੍ਰੀਤਮ' ਦੇ ਸੰਪਾਦਨ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਨ ਸਦਕਾ ਮਿਲੀ। ਮੈਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਸਮੇਂ ਵੀ ਕਈ ਸੰਪਾਦਕੀਆਂ ਟੱਪ ਕੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਦੋ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਮਾਚਾਰ ਪੱਤਰਾਂ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਤੇ 'ਦੇਸ਼ ਸੇਵਕ' ਦਾ ਸੰਪਾਦਕ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਮੁਖੀ ਵੀ ਰਿਹਾ। ਡਾਕਟਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਪਰ ਡਾਕਟਰਨੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਲਈ ਮੈਂ ਉਸ ਅਧਿਆਪਕ ਦਾ ਰਿਣੀ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਮਾਰਗ ਤੋਰਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਮਾਪੇ ਅਣਜਾਣ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਅਧਿਆਪਕ ਮਿਲੇ। ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇਣ ਲਈ ਇਕ ਹੀ ਚੁਣਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਨਹੀਂ ਪਰ

ਸੇਧ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਸੀ ਬਖਤਵਾਰ ਸਿੰਘ। ਸਾਇੰਸ ਅਧਿਆਪਕ, ਖਾਲਸਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਮਾਹਿਲਪੁਰ। ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ ਸਿਸ਼ੂ ਸਾਂ।

ਅੱਜ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ 660 ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਹਨ। ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀਆਂ ਫੱਟੀਆਂ ਤੇ ਸਲੇਟਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਬਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਚੁੱਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਪਰ ਪਾਠ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੇ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਰੁਚੀ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਲਾਉਣ ਤੇ ਲਗਵਾਉਣ ਦਾ ਬੋਲ ਬਾਲਾ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਉਖੜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮਾਤੇ ਕਰਮਾਂ ਵੱਲ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਰੋਗ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਉਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਹਨ ਜਿਥੇ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਗੁਣਤਾ ਘਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੋਸੀ ਕੌਣ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਸੱਚ ਨਿਤਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਚੋਣ ਸਿਰਾਂ ਉਤੇ ਹੈ। ਮਾਪੇ ਚਾਹੁਣਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਡਾਕਟਰ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਤੇ ਵਕੀਲ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ੇ ਚੁਣਨ। ਪਰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੋਚ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਸਲਾਹ ਉਨੀ-ਉੱਕੀ ਦਾ ਫਰਕ ਪਾਉਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਕਤਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਮਾਪੇ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਸਹਾਇਤਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੂਝਵਾਨ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਬਨਾਉਣਾ ਹੈ।

ਕਿੱਕਰ ਰਿਜ਼ਾਰਟ ਬਨਾਮ ਮੇਲੇ ਦੀ ਸ਼ੌਂਕਣ

ਕਦੀ ਨੁਰਪੁਰ ਬੇਦੀ ਦੇ ਕਸਬੇ ਨੂੰ ਨੰਦ ਲਾਲ ਨੁਰਪੁਰੀ ਨੇ ਰੁਸ਼ਨਾਇਆ ਸੀ। ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ੌਂਕਣ ਦੇ ਲੋਕ ਨੂੰ ਬੱਧੇ ਵੀਹ ਗਜ਼ ਦੇ ਘਗਰੇ ਅਤੇ ਧੁਲੇ ਹੋਏ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਈਆਂ ਝਾਂਜਰਾਂ ਚੇਤੇ ਕਰਵਾ ਕੇ। ਅੱਜ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਰਾ ਬ੍ਰਿਗੇਡੀਅਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੋਹਤਰਾ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਇਸ ਕਸਬੇ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਕਾਂਗੜ ਵਿਚ 1800 ਏਕੜ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਮੰਗਲ ਬਣਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਗੁਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੋਪੜਾ ਨੇ ਇਹ ਥਾਂ 24 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਬੇਟੇ ਅਮਰਿੰਦਰ ਨੇ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਤੋਂ ਹੋਟਲ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਵਧੀਆ ਰਿਜ਼ਾਰਟ ਵਿਚ ਬਦਲ ਲਿਆ ਹੈ। ਪਰਬਤੀ ਢਲਾਣਾਂ 'ਤੇ ਬਣੇ 30 ਇਕਾਈਆਂ ਤੇ 2 ਡਾਮੇਟਰੀਜ਼ ਵਾਲੇ ਇਸ ਟਿਕਾਣੇ ਦਾ ਨਾਂ 'ਕਿੱਕਰ ਰਿਜ਼ਾਰਟ' ਹੈ। ਇਹ ਰੱਪੜ ਤੇ ਗੜ੍ਹਸੰਕਰ ਤੋਂ 25 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਹਿਮਾਚਲ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਨਿਕਲ

ਨਿੱਕ ਸੁੱਕ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
Sandhugulzar@yahoo.com

ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਅਜੋਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇਕ ਪਰਬਤੀ ਖੇਤਰ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਥੇ ਹੋਰਨਾਂ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮੋਰ ਪੈਲਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਹਿਰਨ ਚੁੰਗੀਆਂ ਭਰਦੇ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਦੇ ਬੁਲ੍ਹੇ ਤੇ ਮੀਂਹ ਹਨੇਰੀ ਦਾ ਝੱਖੜ ਤਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਐਪਰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ਮੈਂ ਇਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਪਰ ਆਲਾ ਦੁਆਲਾ ਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਦੇਖਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿਹਤ ਅਫਜ਼ਾ ਮੁਕਾਮ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਥੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਮਰਾ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਦੇ ਬੁਲ੍ਹੇ ਮਾਨਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਘਗਰੇ ਦੇ ਭਾਰ ਬੱਲੇ ਮੇਲੂਦੀ ਆਉਂਦੀ ਗੋਰੀ ਦਾ ਝਾਉਲਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ।

ਅੰਤਿਕਾ: ਪਰਮਜੀਤ ਵਿਰਕ ('ਤਾਰੇ ਭਰਨ ਹੁੰਗਾਰੇ' ਚੋ) ਸਾਉਣ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈਣੇ ਮੀਂਹ ਹਟ 'ਗੇ, ਬੰਦੇ ਦੇ ਨਾਲ ਰੁੱਸ ਕੇ ਬਹਿ ਗਈਆਂ ਰੁੱਤਾਂ ਨੇ। ਪੜ੍ਹੋ! ਕੀ ਅਖਬਾਰ ਬਣੀ ਅੱਜ ਦੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਨਹਿਰ 'ਚ ਰੋੜ੍ਹ' ਤੀ ਮਾਂ ਉਸ ਦਿਆਂ ਪੁੱਤਾਂ ਨੇ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚੋਂ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ 'ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ'

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਪਾਟਿਲ ਨੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਯੂਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਰੁਤਬਾ ਦੇਣ ਦੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਨੁਕਰੇ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ (ਆਰਟੀਆਈ) ਤਹਿਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ 15 ਮਾਰਚ 2010 ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਥਮ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਉਪਰ ਹੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਭਵਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਪਾਟਿਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਲੰਮੀ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਤੇ ਬੇਅੰਤ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਰਾਜਧਾਨੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਜੁਲਾਈ-ਅਗਸਤ 1985 ਵਿਚ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ 47 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇ ਕੇ ਧੱਕਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ

ਰੱਚਕ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਸ੍ਰੀ ਪਾਟਿਲ ਖੁਦ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਸਮੂਹ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ

ਸਭਾ ਵਿਚ ਬਕਾਇਦਾ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ 28 ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ 30 ਹਜ਼ਾਰ

ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਥਮ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਬਣਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰੀ ਮਤੇ ਨੂੰ ਅਗਲੇਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਸਕੱਤਰ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਉਪਰ ਅਗਲੇਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਧੱਪਰ 'ਤੇ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ।

ਚੇਤਾ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਡਾਕਟਰ ਉਦਿਪਦਰਜੀਤ ਕੌਰ ਮੁੱਖ ਲੋਕਾਂ, ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕਾਫਲੇ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਭਵਨ ਵਿਖੇ ਇਹ ਮਤਾ ਰਾਜਪਾਲ ਸ੍ਰੀ ਪਾਟਿਲ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਰਾਜ ਭਵਨ ਵਿਚੋਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਇਸ ਮਤੇ ਦੀ ਕੋਈ ਉਘ-ਸੁੱਘ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੀ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਜਨਤਕ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਸਾਈਨ ਬੋਰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸਫਾਇਆ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਯੂਟੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਦੋ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਰਾਜਪਾਲ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਵਉੱਚ ਸੰਸਥਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਨੁਕਰੇ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਹੈਰਾਨੀ ਭਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਰਾਜ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲੋਂ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਡਟੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਉਤਰਨਗੀਆਂ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਲੜੀਵਾਰ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਕੈਂਡਲ ਮਾਰਚ ਕੱਢਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਮੂਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਢਿੱਲ ਵਰਤਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਪਾਟਿਲ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਐਮ.ਪੀ. ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਰੇਲ ਮੰਤਰੀ ਪਵਨ ਬਾਂਸਲ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਠੋਸ ਉਪਰਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਬਾਂਸਲ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣਦਾ ਮਾਣ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਕੀਤਾ ਕੋਈ ਠੋਸ ਉਪਰਾਲਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਆਂਢੀ ਸੂਬੇ ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਬਣਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਜੁਲਾਈ-ਅਗਸਤ 1985 ਵਿਚ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ 47 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇ ਕੇ ਧੱਕਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ

ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਯੂਟੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਥਮ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਦੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਤੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸਕੱਤਰੇਤ ਦੇ ਲੋਕ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ 15 ਮਾਰਚ, 2010 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ

ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਉਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਬਣਦਾ ਮਾਣ, ਅਹਿਮੀਅਤ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਬਕਾਇਦਾ ਬੇਰੁਖੀ ਵਰਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ

ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰੇ ਤੋਂ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਖਫਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ (ਸੇਖੋ) ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਖਿਲਵਾਤ ਨੂੰ ਅਤਿ ਮੰਦਭਾਗਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ (ਸੇਖੋ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਤੇਜਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸਫਾਇਆ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਮਨਸੂਬੇ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰੇ ਸੂਚਕ ਬੋਰਡਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਜਨਤਕ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹਟਾ ਕੇ ਸਿਰਫ਼ ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਡਾ. ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੇਣ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਆਪ ਹੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਵਜੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਇਲਾਕਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ੀ ਇਲਾਕਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਇਹ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਰਾਜਸੀ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਜੋ ਸਰਾਸਰ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਲਈ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੁੱਪ ਧਾਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਜੁਲਾਈ-ਅਗਸਤ 1985 ਵਿਚ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ 47 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇ ਕੇ ਧੱਕਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਗ਼ੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲੋਨੀਆਂ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿਣ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਭਾਵੇਂ ਸੂਬਾਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਲਾਅਜ਼ (ਸਪੈਸ਼ਲ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨਜ਼) ਬਿੱਲ 2013 ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਰਾਜ ਭਰ ਵਿਚ 1500 ਦੇ ਕਰੀਬ ਗ਼ੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲੋਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਪਰ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਢਾਹ ਲਾਏਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ਼ੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲੋਨੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਨੁਹਾਰ ਹੀ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਇਹ ਬਿੱਲ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਹਾਮੀ 'ਤੇ ਐਕਟ ਵਜੋਂ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਇਕ ਸਾਲ ਲਾਗੂ ਰਹੇਗਾ। ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਲੋਨੀਆਂ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਕਸਬਿਆਂ ਦੇ ਮਾਸਟਰ

ਪਲਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਗ਼ੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲੋਨੀਆਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਅਮੀਰ ਹੋ ਗਏ। ਪਾਣੀ, ਬਿਜਲੀ ਤੇ ਸੀਵਰੇਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਜਿਹੇ ਬਣਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਤੋਂ ਸੱਖਣੀਆਂ ਇਹ ਗ਼ੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲੋਨੀਆਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਵੱਡੀ ਸਿਰਦਰਦੀ ਹਨ। ਰਾਜ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਕਲੋਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਲਾਟਾਂ ਜਾਂ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੇ ਖਰੀਦਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਲਏ ਪੈਸੇ ਵਿਆਜ ਸਣੇ ਮੋੜਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀ। ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਿੱਲ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ

ਕਾਨੂੰਨ ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਰਿਜ਼ਨਲ ਤੇ ਟਾਊਨ ਪਲਾਨਿੰਗ ਤੇ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਐਕਟ 1995 ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਮਿਊਂਸਿਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ 1976 ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਮਿਊਂਸਿਪਲ ਐਕਟ 1911 ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਟਾਊਨ ਪਲਾਨਿੰਗ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਐਕਟ 1922 ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ਼ੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲੋਨੀਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਹੇ। ਬਿੱਲ ਮੁਤਾਬਕ ਇਕ ਸਾਲ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ਼ੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲੋਨੀਆਂ ਜਾਂ ਅਣਅਧਿਕਾਰਤ ਵਿਕਾਸ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲੋਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ 400 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਆਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜੋ ਮਕਾਨਾਂ ਦੇ ਖਰੀਦਦਾਰਾਂ ਨੇ ਵਿਕਾਸ ਫੀਸ ਵਜੋਂ ਦੇਣੇ ਹਨ।

ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ

ਚੰਨਾ ਮੈਂ ਸੀਰੀ ਕੱਚ ਦੇ ਗਲਾਸ ਵਰਗੀ...

ਨੀਹਾਂ ਪੁੱਟਣ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਥੇ ਤਾਜ ਮਹਿਲ ਬਣਨ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਾਜ਼ ਸੁਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਆਮ ਬੰਦਾ ਖਿੜ ਕੇ ਕਹੀ ਜਾਂਦੈ, 'ਆਹ ਕੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੈ'...ਤੇ ਧਮਾਲ ਪੈਣ ਵੇਲੇ ਇਹੋ ਲੋਕ ਲੋਕ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਦੂਹਰੇ ਹੋ ਕੇ ਨੱਚ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।...ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਕੀੜਿਆਂ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਤਾਣਾ ਰੇਸ਼ਮ ਦਾ ਬੁਣਨ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੀ ਬਾਤ ਮੈਂ ਬੋਝੇ ਅੱਗੇ ਪਾਉਣ ਲੱਗਾ ਹਾਂ, ਉਹਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਲੰਬਾ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵਾਅਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨੀਹਾਂ ਭਰਨ ਵੇਲੇ ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਅਕੇਵਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇਗਾ। ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਉਨਾ ਹੀ ਸੁਆਦ ਆਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਦੇਸੀ ਘਿਓ ਦੀਆਂ ਅਲਸੀ ਵਾਲੀਆਂ ਪਿੰਨੀਆਂ ਸੁਆਦ ਨਾਲ ਤਾਕਤ ਵੀ ਦੇਈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਤੇ ਮੇਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਹੀ ਪਾ ਦਿਓਗੇ ਕਿ ਕਈ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਬੋਝਾ ਠਹਿਰ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਂਵਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਝੁਕ ਕੇ ਸਲਾਮਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੋ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧੀਆਂ ਗਿੱਟੇ ਗੋਡਿਆਂ 'ਚ ਵੱਜਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਸੋਚੋਗੇ ਕਿ ਇਹ ਸੁਰ 'ਚ ਗਾਉਂਦੇ ਹੀ ਰਹੇ ਹਨ, ਆਪ ਸੁਰ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ; ਤੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੀ ਵੀਹੀ 'ਚੋਂ ਲੰਘਣ ਦਾ ਯਤਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਵੀ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਯੁੱਗ 'ਚ ਸੁਰ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਹਾਂ...ਬੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ। ਇਸੇ ਲਈ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੋਝਾ ਧੀਮੀ ਗਤੀ ਵਿਚ ਚੱਲਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਆਸ ਕਰਾਂਗਾ ਹੱਥ ਵਧਾ ਕੇ ਰੱਖੋਗੇ।

ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿੰਡ ਆਵੇਗਾ-ਨੌਰਾ ਤੇ ਅੱਗੇ ਇਕ ਕਿਲੋਮੀਟਰ 'ਤੇ ਲੱਗਾ ਬੋਰਡ ਦੱਸੇਗਾ-ਭੌਰਾ। ਇਹ ਇਕ ਕਿਲੋਮੀਟਰ 'ਤੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਹੈ। ਸੱਤ ਪੱਕੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਇਸ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਇਲਾਕੇ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਕ ਹੱਥ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਨਕਿਆਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਮੇਰਾਂਵਾਲੀ ਹੈ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਇਹ ਪਿੰਡ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਰਗਾ ਹੈ ਤੇ ਅੰਦਰ ਵੱਡੇ ਦੇਖੋਗੇ ਤਾਂ ਪੱਕੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਨਾਲੀਆਂ, ਵਿਦੇਸੀ ਧਨ ਨਾਲ ਬਣੀਆਂ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਇਮਾਰਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਤ

ਇਹ ਫੋਟੋ ਉਸ ਵਕਤ ਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਸਕੂਲੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਵੱਲ ਖੁਲ੍ਹਦੀ ਖਿੜਕੀ ਵੱਲ ਖਿਸਕ ਗਿਆ। ਇਹ 1977 ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਨੌਵੀਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸਾਂ।

ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਫਿਲਹਾਲ ਆਬਾਦੀ ਸਾਢੇ ਕੁ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਹੈ ਪਰ ਲੋਕ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਿਸ਼ਾ 'ਚ ਹੁਣ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਗੁੱਟ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ।

ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਦਿਹਾਤੀਦਾਰ ਅਨਪੜ੍ਹ ਬਾਪ ਰਾਮ ਦਿੱਤਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹਾਂ, ਪਰ ਚਾਰ ਭਰਾਵਾਂ ਤੇ ਦੋ ਭੈਣਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਲਾਡਲਾ ਤਾਂ ਸੀ, ਪਰ ਢਾਈ ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ ਸਾਂ ਜਦੋਂ ਬਾਪ ਤੁਰ ਗਿਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਫਿਰ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਮਾਂ ਦੀ ਮਮਤਾ 'ਚੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੱਭਣ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਮੁਕੱਦਰਾਂ ਵਾਲਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵੱਡੇ ਲੋਕ ਕਈ ਵਾਰ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਇਥੋਂ ਸੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸ਼ੋਕ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ- 'ਅਸੀਂ ਅਸ਼ੋਕ ਦੇ ਇਲਾਕੇ 'ਚੋਂ ਹਾਂ।' ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਨੇ ਧੱਕੇ ਦੇ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਤੇ ਪਤਨੀ ਸਮੇਤ ਪਿੰਡੋਂ ਕੱਢ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ।

ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਹੀ ਦੱਸਦੇ ਨੇ, ਮੀਂਹ ਪਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨੂਰੀ ਆਵੇਗੀ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਗਿੱਧਾ ਪਵੇਗਾ ਜਾਂ ਵੈਣ ਪੈਣਗੇ। ਤੇ ਵਕਤ ਦੀ ਸੁਰ ਨਾਲ ਇਕ ਸੁਰ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਸਖ਼ਸੀਅਤ ਉਸਰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਬੰਦੇ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇਖ ਕੇ ਸੁਭਾਅ ਪਰਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮਕੈਨੀਕਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਸੁਣ ਕੇ ਕਹਿਣਗੇ- ਖੁਸ਼ਕ ਜਿਹਾ ਮਸ਼ੀਨੀ ਬੰਦਾ ਹੋਊ, ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕਾਗਜ਼ੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸੋਚਣਗੇ ਮਰਾਸੀਆਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਹੋਊ। ਕਰੀਬ ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ 'ਤੇ ਹੀ ਕੀਤੇ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਦੁਰਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੈ। ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਪੜ੍ਹਨ

ਵਾਲੇ ਸੋਚਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਇਹ ਫੁੱਲ ਟਾਈਮ ਇਹੋ ਕੰਮ ਕਰਦੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸ਼ੋਕ 'ਮਾਹਟਰ' ਲੱਗਾ ਹੋਇਐ, ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਕਿ 'ਮਾਹਟਰ' ਦੇ ਸੱਦੇ 'ਤੇ ਗਵਰਨਰ ਵੀ ਆਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਇਹ ਯਕੀਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਬੰਦਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਤਾਈ ਸਾਲ ਨੌਕਰੀ ਵੀ ਕਰ ਗਿਐ।...ਤੇ ਜਿਸ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ, ਜਿਹਨੂੰ ਕਈ ਲੋਕ ਕੰਜਰਖਾਨਾ ਵੀ ਦੱਸਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਵਿਆਹ ਦੀ ਰੁੱਤੇ ਕਈ ਰਿਸ਼ਤੇ ਆਏ ਤਾਂ ਇਕ ਥਾਂ ਭਾਨੀਮਾਰ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣ ਗਏ ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਤਾਂ ਨੱਚਣ-ਗਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ 'ਚ ਰਹਿੰਦੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਕੁੜੀ ਕਿੱਥੇ ਰੱਖੀ।...ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾੜੇ ਹਾਲਾਤ 'ਚ ਸਿਸ਼ਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਡਰਾਉਣੀ ਛਾਂ ਹੇਠੋਂ ਮੈਂ ਬੜਾ ਔਖਾ ਨਿਕਲਿਆ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਦੋ ਮਨੁੱਖ ਤੀਗੜਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਮੁਨਸ਼ੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹਿੰਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਚ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਬੜੀਆਂ ਘੁੱਟੀਆਂ। ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੀ ਬਹਿਰ ਮੈਂ ਨੌਵੀਂ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ ਪਿੰਗਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਿੱਖ ਲਈ ਤੇ ਗਜ਼ਲ ਵੀ ਲਿਖਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਜਾਂ ਪਾਤਰ ਬਣਨ ਦਾ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੀਤਕਾਰੀ 'ਚ ਦੇਵ ਬਰੀਕਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਣਨ ਦਾ ਚਾਅ ਗੋਡੇ-ਗੋਡੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਰਿਹਾ। ਲਿਖਣ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦੌਰ ਵਿਚ 'ਜੱਗਬਾਣੀ', 'ਅਜੀਤ' ਤੇ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਨੇ ਮੇਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਉਦੋਂ ਛਾਪੀਆਂ ਜਦੋਂ ਹਾਲੇ ਮੈਂ ਦਸਵੀਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪਿਛਾਹ ਸਾਂ ਤੇ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਦੀ 'ਦੁੱਧ ਦਾ ਛੱਪੜ', ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ਦੀ 'ਕਰਾਮਾਤ' ਵਰਗੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲੁੱਚ-ਗੁੱਝ ਪੁੱਠੇ ਸਿੰਧੇ ਗੀਤ ਲਿਖਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸਾਂ; ਇਸ ਵਹਿਮ ਨਾਲ ਕਿ ਲੋਕ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਨ ਲੱਗ ਪੈਣਗੇ।

ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਇਸ਼ਕ ਕਰਨ ਦਾ ਚਾਅ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਠਦਾ। ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਦੀਵਾ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਬਲਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਆਰਤੀ ਉਤਾਰਨੀ ਕਿਸੇ-ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਜੋਤ ਹਰ ਵੇਲੇ ਜਗਾ ਕੇ ਰੱਖੀ ਹੈ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰੀਬ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਵੰਡਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਸਾਰੇ ਮੰਨਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਸਿਆਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੂਰਖਾਂ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਜਿਸ ਮਹਾਂਭਾਰਤ 'ਚੋਂ ਮੈਂ ਪਾਤਰ ਬਣ ਕੇ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਹਾਂ, ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਈ ਵਾਰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੁੰਦਰਾਂ ਤਾਂ ਅਸਲੀ ਸਨ ਪਰ ਕੰਨ ਨਕਲੀ ਲਗਦੇ ਰਹੇ। ਦਰੋਪਦੀ ਕਾਰਵਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ, ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੇ ਹੀ ਨਿਰਵਸਤਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸੀ ਤਾਂ ਖਰਬੂਜਾ, ਪਰ ਵਿਚੋਂ ਬੀਅ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਲੇ ਦੇ ਕਿਵੇਂ ਨਿਕਲ ਆਏ? ਇਸ ਖਿੱਤੇ 'ਚ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ 'ਮਦ ਵਿਚ ਰਿੱਧਾ ਪਾ ਕੇ ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਮਾਸ' ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਸਤਰਾਂ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਣ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਵੱਧ ਢੁਕਵੀਆਂ ਸਾਬਤ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਬੇਰ! ਬੋਝਾ ਪਿੰਨ-ਭੂਮੀ ਵੱਲ ਮੁੜਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਜਾਡਲੇ ਦੇ ਮਲੂਕ ਚੰਦ ਪਾਗਲ ਦੇ ਡਰਾਮੇ ਬੜੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਨ ਤੇ ਰਵਿਦਾਸ ਲੀਲਾ ਵੀ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ਖੇਡਦਾ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ

ਭਰਾ ਨਸੀਬ ਚੰਦ ਉਦਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸੀ, ਜਿੰਦਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਫੌਜੀ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਹਨ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਵਾਲਾ ਅਮਰੀਕ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸੰਤ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ ਹੀ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਸਫ਼ਰ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਵੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹਨੂੰ ਜਾਨੀ ਚੋਰ, ਨਲ-ਦਮਯੰਤੀ, ਰਾਜਾ ਰਸਾਲੂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਜੁਬਾਨੀ ਯਾਦ ਸਨ ਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਭੈਣਾਂ ਕਮਲਾ ਤੇ ਪਰਮਿੰਦਰ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਕਦੇ-ਕਦੇ, ਪਰ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਰਜਾਈ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਂਝੇ ਟੱਬਰ ਵਿਚ ਕਦੇ ਬਾਤਾਂ ਤੇ ਕਦੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਦੇ। ਘਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮੇਰੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਦਿੰਦੀਆਂ, ਪਰ ਸੁਣਦਾ ਮੈਂ ਵੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਭਰਾ ਆਨਾ-ਕਾਨੀ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਬੇਬੇ ਬੁਝਾਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਸੰਗੀਤਕ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ।

ਡਰਾਮੇ, ਰਾਮ ਲੀਲਾ, ਨਕਲਾਂ ਮੇਰੇ ਉਕਤ ਭਰਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਸ-ਦਸ ਕੋਹ 'ਤੇ ਮੋਢਿਆਂ ਉਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਪੈਦਲ ਚੱਲ ਕੇ ਦਿਖਾਈਆਂ। ਉਦੋਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਇਹ ਭਰਾ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਮਕਾਨ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖ ਰਿਹੈ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚਿਣਾਈ ਤੇ ਲਿਪਾਈ ਮੈਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ 'ਕੱਲਾ ਹੀ ਕਰਾਂਗਾ। ਪਤਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਾਅਦ 'ਚ ਲੱਗਾ ਕਿ ਚੰਗੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹਰਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਛੇਵੀਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਮਾਹਿਲ ਗਹਿਲਾਂ ਦੇ ਦੁਸਹਿਰੇ ਤੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਜ਼ਰ ਵਾਲੇ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ 'ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਿਲਾਸ' ਚੋਰੀ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਸਿੰਬਲ ਮਜ਼ਾਰੇ ਵਾਲੇ ਗਿਆਨੀ ਮਹਿੰਗਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਦੋਂ ਡਰਾਮਾ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਟੀਮ ਸਾਡੇ ਬਾਹਰਲੇ ਘਰ ਠਹਿਰੀ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਅਠਿਆਨੀ ਨੂੰ ਕਿੱਸੇ ਵੇਚੇ ਸਨ ਗੀਤਾਂ ਵਾਲੇ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਘਰਾਂ ਲਾਗੇ ਚਲਦੇ ਹੁਲਟ 'ਤੇ ਡਰਾਮੇ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਟੀਮ ਨਹਾਉਣ ਚੱਲੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ 'ਕਾਕਾ ਸਾਡੇ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰੀ' ਕਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਮਾਨਦਾਰ ਸਮਝਿਆ, ਪਰ ਮੈਂ ਫਿਰ 'ਕਿੱਸਿਆਂ ਦਾ ਚੋਰ' ਬਣ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ ਬੋਗ 'ਚੋਂ ਮੈਂ ਚਾਰ ਕਿੱਸੇ ਕੱਢ ਕੇ ਲਕੇ ਲਏ ਤੇ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਬੀਤਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਾਲੇ ਤੀਕਰ ਸੰਭਾਲੇ ਪਏ ਹਨ। ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਰਦੇਸੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਜਨਾਂ 'ਚੋਂ ਹਾਲੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਸਤਰਾਂ ਚੇਤੇ ਹਨ:

ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰ ਬੰਦਿਆ,
ਏਥੇ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਰਹਿਣਾ,
ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੁਰਾਰੀ ਨੇ
ਫੜ ਕੇ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਪਟਕਾਉਣਾ...।

ਜਲੰਧਰ-ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਬੰਗਾ-ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ ਦਰਮਿਆਨ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਬੋਰਡ

ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੀ ਹੋਲੀ ਮੈਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਖੇਡੀ, ਪਰ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਹੋਲੀ ਵਿਚ ਅਗਲਾ ਰੰਗ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਇਹ ਪਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਸੀ ਤਾਂ ਕੋਰੇ ਕਾਗਜ਼ ਵਰਗਾ ਅਨਪੜ੍ਹ, ਪਰ ਉਹ ਢਾਡੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਸੌਂਕੀ ਦੇ ਗੀਤ ਬੜੀ ਰੀਝ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਆਥਣੇ ਬੇਈ ਕਿਨਾਰੇ ਡੰਗਰ ਚਾਰਦੇ ਗੱਭਰੂਆਂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਗਾਉਣ ਲਈ ਆਖਣਾ, ਪਰ ਉਹ ਛੋਟੀ ਕੀਤੇ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤੇ ਅਸੀਂ ਤਾਇਆ ਤਾਇਆ ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਨੂੰ ਮਨਾ ਲੈਂਦੇ। ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਫਿਰ ਉਹ ਹਟਦਾ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀ:

ਸੱਜਣੀ ਹੱਸ ਕੇ ਹੱਸ ਕੇ ਬੋਲ...

ਜਾਂ
ਦੋ ਤਾਰਾ ਵੱਜਦਾ ਵੇ...

ਜਾਂ
ਛੋਟੇ ਲਾਲ ਦੇ ਪਿਆਰੇ...

ਉਹਨੇ ਫਿਰ ਇਕੋ ਸਾਹੇ ਗਾ ਕੇ ਹੀ ਸਾਹ ਲੈਣਾ। ਮੁੰਡੀਰ ਨੇ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਂ 'ਸੱਜਣੀ' ਪਾ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਲੰਘਦੇ ਵੜਦੇ ਨੂੰ ਜਦੋਂ 'ਸੱਜਣੀ ਆ ਗਈ' ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਮਣ-ਮਣ ਪੱਕੀਆਂ ਗਾਲਾਂ ਕੱਢਣੀਆਂ। ਇਹ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮੈਂ ਜ਼ਿਕਰ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸੌਂਕੀ ਮੇਲਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਸਪੇਰੇ ਵਾਂਗ ਕੀਲ ਲਿਆ ਸੀ।

ਇਕ ਵਾਰ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਬਿਮਲਾ ਨਾਂ ਦੀ ਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਆਈ ਤਾਂ ਰੁਤਕੇ ਵਾਲੇ ਜੱਟਾਂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਹਵੇਲੀ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੀ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਸੁਨੱਖੀ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਜੱਟ ਉੱ ਸੁਦਾਈ ਜਿਹੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਰੋਜ਼ ਆਥਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਅਖਾਤਾ ਲੱਗਣਾ। ਭਲੇ ਦਿਨ ਗੈਸ ਲੈਪ ਜਗਣੇ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਨੇ ਕਣਕ ਵੱਢਦਿਆਂ, ਹਾੜ੍ਹੀ ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ ਰਾਤ ਚਾਵਾਂ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਰਨੀ। ਇਹ ਵੀ ਗੱਲ ਸੱਚੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਇਕ ਬੋਲਾ ਜਿਹਨੂੰ ਬਤਨਾ ਆਂਹਦੇ ਸਨ, ਗਾਇਕਾ ਬਿਮਲਾ ਦੇ ਵਿਯੋਗ 'ਚ ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਪੈਸੇ ਲੁਟਾ 'ਤੇ। ਜਦੋਂ ਕਿਤੇ ਬੋਲੇ ਨੇ ਗਲੀ 'ਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਤਾਂ ਛੋਕਰ-ਖੇਲ ਨੇ ਛੇੜ ਦਿੱਤਾ- 'ਆ ਗਈ ਬੋਲਿਆ ਬਿਮਲਾ।' ਬਿਮਲਾ ਨਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸੁਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਆ ਕੇ ਗਾਲਾਂ ਕੱਢਣੀਆਂ, 'ਸਾਲਿਓ, ਕਿਥੇ ਐ? ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਸੀ, ਭੂਆ ਲਗਦੀ ਐ ਕੰਜਰ ਦਿਓ...ਕੁੱਤਿਓ ਸਾਲਿਓ। ਇਕ ਦਿਨ ਬਿਮਲਾ ਘਰ ਨਾ ਲਿਆਂਦੀ ਤਾਂ ਬੋਲਾ ਨਾ ਕਿਹੋ।' ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਸੱਤਵੀਂ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਇਲਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਸਕੂਲੋਂ ਆ ਕੇ ਹਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਰੁਤਕੀਆਂ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ, 'ਆਹ ਐ ਬਿਮਲਾ ਜਿਹੜੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਐ।' ਜੋਗਿੰਦਰ ਨੇ ਕਹਿਣਾ, 'ਮਾਤੀ ਧੀਤੀ ਨਹੀਂ ਗਾ ਸਕਦੀ। ਗਾਉਣਾ ਸੋਹਣੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਆਉਂਦੈ।' ਤੇ ਫਾਂਟਾਂ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਮਾ ਪਾ ਕੇ ਲੋਕ 'ਤੇ ਇਕ ਹੱਥ ਰੱਖ ਟੇਡਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਕੇ ਬਿਮਲਾ ਹੀ ਦੇਖੀ ਜਾਣੀ, 'ਓ ਨਿੰਮਿਆ, ਭੱਜ ਕੇ ਆ, ਸਾਲਿਆ ਦੇਖ ਅਹੁ ਰੋਟੀ ਕਿੱਦਾਂ ਖਾਂਦੀ ਐ।' ਸਾਥੋਂ 2-3 ਸਾਲ ਵੱਡੇ ਲਫੰਗੇ ਜਿਹੇ ਬਿੱਕਰ ਨੇ ਕਹਿਣਾ, 'ਫੋਲਕੀਆਂ ਬਾਜੇ ਵਾਲੇ ਚੰਗੇ ਆ ਸਾਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਰ ਵੇਲੇ ਰਹਿੰਦੀ ਐ।'

ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਉਦੋਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਰੰਗਰੂਟ ਨੂੰ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਔਖੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਾ ਇਹ ਮੇਰਾ ਐਂਟਰੈਂਸ ਟੈਸਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਨੱਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਝਾਂਜਰਾਂ ਗਿੱਟੇ ਦੁਆਲੇ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਜੁਗਾੜ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

(ਚਲਦਾ)

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਕੈਨੇਡਾ

ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਧਾਂ-ਸੰਤਾਂ, ਤਾਂਤ੍ਰਿਕਾਂ ਦਾ ਬੋਲ-ਬਾਲਾ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖਬਰਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵੱਧ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਹਿੰਦੂ, ਕੀ ਸਿੱਖ-ਸਭ ਆਪਣੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਤੁਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਇੱਕ ਬਾਰੇ ਇਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਂ ਬਾਬੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਿਧੀ ਅਤੇ ਸਿੱਧੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਮਕਸਦ ਇਸੇ ਤੱਥ ਵੱਲ ਝਾਤ ਮਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਚਿੰਤਨ ਦਾ ਇਸ ਪਾਸੇ ਕੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੈ? 'ਰਿਧਿ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮੂਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਅਰਥ ਹਨ। ਰਿਧਿ ਹਿੰਦੂ ਦੇਵਤੇ ਗਣੇਸ਼ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਦੇਵੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਨੂੰ ਵੀ 'ਰਿਧਿ' ਆਖਦੇ ਹਨ। ਨੇਪਾਲ ਦੀ ਇੱਕ ਰਾਣੀ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਰਿਧਿ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਦੂ ਰਾਹੀਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਇੱਕ ਭੂਤ ਨੂੰ ਵੀ ਰਿਧਿ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਨੇ 'ਰਿਧਿ' ਦਾ ਅਰਥ 'ਬਿਭੂਤੀ, ਸੰਪਦਾ' ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਰਿਧਿ' ਸ਼ਬਦ ਇਸੇ ਅਰਥ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਲਕਸ਼ਮੀ ਨੂੰ ਧਨ-ਸੰਪਦਾ ਦੀ ਦੇਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੀ ਅਰਧੰਗੀ ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸ਼ੈਵ ਮੱਤ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀ (ਲਕਸ਼ਮੀ) ਦੀ ਵੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਿਵ ਮਹਾਂ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਕੈਲਾਸ਼-ਸੰਗਿਤਾ ਵਿਚ ਸ਼ੈਵ ਮੱਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਸੁਰਿੰਦਰਨਾਥ ਦਾਸਗੁਪਤਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵੇਦਾਂ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਸਤ-ਚਿੰਤ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਦਾ ਇਕੱਤਰ ਹੈ ਜੋ ਅਲਿੰਗ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਲਿੰਗ (ਨਿਉਟਰਲ) ਚਰਿਤਰ ਇਸ ਦੇ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੁਭਾਅ 'ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਈ' ਹੈ। ਸਤਿ-ਚਿੰਤ-ਅਨੰਦ ਦੇ ਇਕੱਤਰ ਦੀ ਸੁਚੇਤਨਾ ਇਸਤਰੀ ਹਿੰਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ 'ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਈ' ਅਤੇ ਚੇਤਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਮਿਲ ਕੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਜਦੋਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਪਰਮ-ਸ਼ਕਤੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਰਾ-ਸ਼ਕਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰਾ-ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਚਿੰਤ-ਸ਼ਕਤੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਅਨੰਦ-ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇੱਛਾ-ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਛਾ-ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਗਿਆਨ-ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਕਿਰਿਆ-ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਿਵ-ਸ਼ੁੱਖਲਾ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਕਤੀ ਸ਼ਿਵ-ਤੱਤਵ ਦੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਅਤੇ ਆਤਮਾਵਾਂ ਸ਼ਿਵ ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੱਤ-ਰੂਪ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਗਿਆਨ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮਹਾਂਦੇਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮਹਾਂਦੇਵ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਿੰਦੂ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਮੱਤਾਂ ਅਤੇ ਬੋਧੀ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੀ 'ਰਿਧਿ' ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। 'ਤਾਰਾਤੰਤ੍ਰ' ਗ੍ਰੰਥ, ਜਿਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਹੀ ਤਾਰੀਖ ਨਹੀਂ ਮਿਥੀ ਜਾ ਸਕੀ, ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਬੋਧੀ-ਦੋਹਾਂ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਪਾਰਬਤੀ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ) ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ 'ਸਿਧਿ' ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਥਾਂ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਬੋਧੀ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਮੱਤ ਦੀ ਵਿਵਾਸਤ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਾਧਨਾ (ਜੋਗ-ਕਿਰਿਆ) ਰਾਹੀਂ ਮੰਤਰ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ

ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਅਵਰਾ ਸਾਦ

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ

ਤਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇਵਤਾ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਪੂਰਨ ਮੰਤਰ-ਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੇਵਤਾ ਜੋ ਕਿ 'ਸਚਿਦਾਨੰਦ' ਹੈ, ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

'ਰਿਧਿ' ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੂਸਰਾ ਸੰਕਲਪ 'ਸਿਧਿ' ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੂਲ ਵੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨਿਪੁੰਨਤਾ, ਹੁਨਰ, ਸੰਪੂਰਨਤਾ, ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਸਫਲਤਾ ਆਦਿ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਮੁਕਤੀ, ਸਾਧਨਾ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰਨ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਜਾਦੂਮਈ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਰਾ-ਕੁਦਰਤੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰਾ-ਕੁਦਰਤੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਅੱਠ ਸਿੱਧੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਨੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਰਾਮਾਤ, ਅਲੌਕਿਕ ਸ਼ਕਤੀ, ਕਾਮਯਾਬੀ, ਮੁਕਤਿ, ਬੁੱਧਿ, ਸੰਪਦਾ, ਵਿਜਯ ਵਿਚ ਅੱਠ ਸੰਖਿਆ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ ਆਦਿ।

ਅਸ਼ਟ ਸਿਧਿ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਅਠ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਯੋਗਾਦਿ ਸਾਧਨਾ ਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਅੱਠ ਕਰਾਮਾਤਾਂ-1. ਅਣਿਮਾ-ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੋ ਜਾਣਾ, 2. ਮਹਿਮਾ-ਵੱਡਾ ਹੋ ਜਾਣਾ, 3. ਗਰਿਮਾ-ਭਾਰੀ ਹੋ ਜਾਣਾ, 4. ਲਘਿਮਾ-ਹੌਲਾ ਹੋ ਜਾਣਾ, 5. ਪ੍ਰਾਪਿਤ-ਮਨਵਾਂਛਿਤ ਵਸਤੂ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਲੈਣੀ, 6. ਪ੍ਰਾਕਾਮਯ-ਸਭ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਜਾਣ ਲੈਣੀ, 7. ਈਸ਼ਿਤਾ-ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ, 8. ਵਸ਼ਿਤਾ-ਸਭ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲੈਣਾ।"

ਰਿਧਿ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਧਿ ਦਾ ਸਬੰਧ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦੇ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਮੱਤਾਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਸ਼ੈਵ-ਮੱਤ ਵਿਚ ਪਸ਼ੁਪਤ-ਸੂਤਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਦਵਾਨ ਅਗੋਹਾਨੰਦ ਭਾਰਤੀ ਨੇ 'ਸਿਧਿ' ਦਾ ਸਬੰਧ 'ਬਲ' ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ 'ਬਲ' ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਲ ਨੂੰ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਵਰਤਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਅਵਸਥਾ ਉਹ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਸ਼ੁਪਤ ਮੱਤ ਦਾ ਸਦਸਯ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿੱਛੋਂ 'ਤੇ ਵਿਭੂਤ ਆਦਿ ਮਲਦਾ ਅਤੇ ਰਾਖ 'ਤੇ ਲੇਟਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਉਹ ਪਸ਼ੁਪਤ-ਮੱਤ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਛੁਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਤੀਸਰੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਸ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਗਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਉਸ ਅੰਦਰੋਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪਸ਼ੁਪਤ-ਮੱਤ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਦਾ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵਰਤਾਓ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪਾਗਲ ਆਦਮੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾਉਣਾ ਤੇ ਨੱਚਣਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ ਸਿਧਿ ਦਾ ਪੜਾਅ ਹੈ, ਆਖਰੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਪੜਾਅ ਹੈ।

ਇੱਕ ਹੋਰ ਥਾਂ ਸ਼ੈਵ-ਮੱਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੈਵ-ਮੱਤ ਦੇ ਕੁੱਝ ਧਾਰਨੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਜਾਦੂਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁਕਤ-ਆਦਮੀ ਦੈਵੀ ਸੁਭਾ ਅਤੇ ਗੁਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਧਿ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੋਗੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਧਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਕਈ ਕਹਾਣੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਗੋਰਖਨਾਥ ਵਰਗੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦੀਆਂ। ਬੋਧੀ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬੀਜ ਮੰਤਰ ਦੇ ਜਾਪ ਰਾਹੀਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਧੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਬੋਧੀ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕਾਂ, ਜੋਗੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਧਿ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਆਖਰੀ ਪਉੜੀ ਵੀ ਹੈ, ਅਧਿਆਤਮਕ ਸਫਲਤਾ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚਮਤਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਸਤੋ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਮਕਸਦ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਚਿੰਤਨ ਅਨੁਸਾਰ 'ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ' ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਨ ਦਾ ਪਰੰਪਰਕ ਸੰਕਲਪ ਪ੍ਰਤੀ ਕੀ ਰਵੱਈਆ ਹੈ? ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ

ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਦਰਭ ਭਾਰਤੀ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ (ਸ਼ੈਵ, ਬੁੱਧ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ) ਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਸੰਦਰਭ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਉਚਤਾ ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਉਚਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਵਿਚ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਆਪ ਹਰਿ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਇੱਕਸੁਰ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਚਤਮ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ, ਆਦਰਸ਼ ਕੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਪੁਜੀ ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ,

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ
ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ॥

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ 'ਸਚਿਆਰ' ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਕੂੜ ਦੀ ਕੰਧ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੁੱਟੇ? ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਚਿਆਰ ਬਣ ਸਕੇ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਹੋ ਸਕੇ, ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ॥

ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬੁੱਝਣਾ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਨਿਹਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲਣਾ। ਹੁਣ ਅਗਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਰਾਮਾਤੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਅਦੂਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਰਿਧੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਤਾਂ ਫਿਰ 'ਅਵਰਾ ਸਾਦ' ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ 'ਹੁਕਮ' ਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ-ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਿਵੇਂ ਚੱਲਣਗੀਆਂ? 'ਯੋਗ' ਜਾਂ ਜੋਗ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਆਸ਼ਾ ਵੀ ਬ੍ਰਹਮ ਜਾਂ ਮਹੇਸ਼ਵਰ ਨਾਲ ਇੱਕ-ਸਿੱਕ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਜੋਗ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸ਼ਬਦ 'ਯੋਗ' ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਰੂਪ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੀ ਜੋੜ ਦੇਣਾ, ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ ਤੱਕ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਫਿਰਕੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ

ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਇਹ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਵਿਦਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਦੋਂ ਜੋਗ ਧਰਮ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਮਕਸਦ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਕੇ ਜੋਗ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਖਾਵੇ ਵਿਚ ਹੀ ਫਸ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੋਗ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਆਸ਼ਾ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਰਥਾਤ ਕਰਾਮਾਤੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਖਾਵੇ ਤੱਕ ਹੀ ਮਹਿੰਦੂਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਟੀਚੇ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਵਿਚ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋਗ ਮੱਤ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਰਫ ਬਾਹਰੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸਚਿਆਰ ਹੋਣ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸਦਾਚਾਰਕ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਕੂੜ ਦੀ ਕੰਧ ਨੂੰ ਹਟਾ ਕੇ ਸੱਚ ਨਾਲ ਇੱਕ-ਸਿੱਕ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ।

ਇਥੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ 'ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ' ਨੂੰ 'ਅਵਰਾ ਸਾਦ' ਕਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਵਿਚ ਫਸਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੀਵ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਵਿੱਥ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕਤਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਦਇਆ ਆਦਿ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰੇ। ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਜੋੜੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਕਰਾਮਾਤੀ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਸਦਾਚਾਰਕ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ,

ਭੁਗਤਿ ਗਿਆਨੁ ਦਇਆ ਭੰਡਾਰਣਿ
ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਜਹਿ ਨਾਦਿ॥

ਆਪਿ ਨਾਥੁ ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾ ਕੀ
ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਅਵਰਾ ਸਾਦਿ॥ (ਪੰਨਾ 6)

ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ 'ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ' ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਪੁਜਿਆ ਹੋਇਆ ਜੋਗੀ ਹੋਣਾ, ਜੋਗ-ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਹੀਂ ਕਰਾਮਾਤੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ 'ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ' ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਕਰਾਮਾਤੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲੋਂ ਵਿੱਥ ਪਾਉਣ ਦਾ

ਕਾਰਨ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜੋਗੀ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਸਲੀ ਮਕਸਦ, ਅਸਲੀ ਟੀਚਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕਰਾਮਾਤੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ।

ਸਿਧ ਹੋਵਾ ਸਿਧਿ ਲਾਈ ਰਿਧਿ ਆਖਾ ਆਉ॥
ਗੁਪਤੁ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ਬੈਸਾ
ਲੋਕੁ ਰਾਖੈ ਭਾਉ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੁਲਾ ਵੀਸਰੈ
ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ॥3॥

(ਪੰਨਾ 14)

ਤੀਸਰੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਨੇ 'ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ' ਨੂੰ ਮੋਹ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਨਾਲ ਹੈ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਦੇ ਹਠ ਨਾਲ ਕਰਮ ਕਰਨੇ (ਹਠ ਕਰਮ ਦਾ ਸਬੰਧ ਵੀ ਜੋਗ ਪਰੰਪਰਾ ਨਾਲ ਹੈ) ਮਹਿਜ ਭੇਖ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭਰਮ ਵਿਚ ਪਾਈ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਭਰਮ ਹੈ, ਸੰਦੇਹ ਹੈ ਉਥੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ 'ਜੋਗ' ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਰਿਧਿ ਅਤੇ ਸਿਧਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੀ ਮੋਹ ਹੈ ਜੋ ਮਨ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵੱਲੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ (ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ 'ਮੋਹ' ਇੱਕ ਵਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਮਨ ਨੂੰ ਵਿਚਲਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ)। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਹਠ ਕਰਮਾਂ ਅਤੇ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ-ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲੱਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਰਾਹੀਂ ਅਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਅੰਧੇਰਾ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਮਨ ਵਿਚ ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ,

ਮਨਹਠਿ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਓ

ਸਭ ਥਕ ਕਰਮ ਕਮਾਇ॥

ਮਨਹਠਿ ਭੇਖ ਕਰਿ ਭਰਮਦੇ

ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ਦੂਜੈ ਭਾਇ॥

ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਸਭੁ ਮੋਹੁ ਹੈ

ਨਾਮੁ ਨ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ॥

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਵੈ

ਅਗਿਆਨਿ ਅੰਧੇਰਾ ਜਾਇ॥

ਨਾਮੁ ਰਤਨੁ ਘਰਿ ਪਰਗਟੁ ਹੋਆ

ਨਾਨਕ ਸਹਜਿ ਸਮਾਇ॥ (ਪੰਨਾ 593)

#

ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸਿ ਬੇਨੰਤੀਆ...

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੬
ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸਿ ਬੇਨੰਤੀਆ
ਮਿਲੈ ਨਾਮੁ ਆਧਾਰਾ॥
ਤੁਨਾ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ
ਤਾਪੁ ਗਇਆ ਸੰਸਾਰਾ॥੧॥
ਭਗਤਾ ਕੀ ਟੇਕ ਤੂੰ ਸੰਤਾ ਕੀ ਓਟ
ਤੂੰ ਸਚਾ ਸਿਰਜਨਹਾਰਾ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥
ਸਚੁ ਤੇਰੀ ਸਾਮਗਰੀ
ਸਚੁ ਤੇਰਾ ਦਰਬਾਰਾ॥
ਸਚੁ ਤੇਰੇ ਖਾਜੀਨਿਆ
ਸਚੁ ਤੇਰਾ ਪਾਸਾਰਾ॥੨॥
ਤੇਰਾ ਰੂਪੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ
ਅਨੁਪੁ ਤੇਰਾ ਦਰਸਾਰਾ॥
ਹਉ ਕੁਰਬਾਣੀ ਤੇਰਿਆ ਸੇਵਕਾ
ਜਿਨ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਪਿਆਰਾ॥੩॥
ਸਭੇ ਇਛਾ ਪੂਰੀਆ
ਜਾ ਪਾਇਆ ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ॥
ਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਮਿਲਿਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ
ਤੇਰਿਆ ਚਰਣਾ ਕਉ ਬਲਿਹਾਰਾ॥੪॥
ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਉਸਤਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੇਰਾ ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਤੇਰੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਟੇਕ, ਭਾਵ ਸਹਾਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਓਟ, ਭਾਵ ਆਸਰਾ ਹੈ। ਹੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦਾ ਨਾਮ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਉਸੇ ਦਾ ਹੀ ਸਹਾਰਾ ਹੈ। ਸੱਚ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਭਾਵ ਸਦਾ ਹੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭੂ ਜਿਸ ਜੀਵ 'ਤੇ ਵੀ ਤੁਠੇ, ਭਾਵ

ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਵਾਲਾ ਤਾਪ ਭੀ ਸਦਾ ਲਈ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਸਚੁ ਤੇਰੀ ਸਾਮਗਰੀ
ਸਚੁ ਤੇਰਾ ਦਰਬਾਰਾ॥
ਸਚੁ ਤੇਰੇ ਖਾਜੀਨਿਆ
ਸਚੁ ਤੇਰਾ ਪਾਸਾਰਾ॥੨॥
ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਉ! ਤੇਰਾ ਜੋ ਸਚਾ ਦਰਬਾਰ ਹੈ, ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਅੱਟਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਕਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਜੈਸਾ ਸੀ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਉ! ਤੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਜੋ ਖਜ਼ਾਨੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਭਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਜੋ ਸਮੱਗਰੀ, ਭਾਵ ਪਦਾਰਥ ਜਾਂ ਵਸਤੂ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਸਭ ਸਦਾ ਲਈ ਭਰਪੂਰ ਭਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਦੀ ਵੀ ਘਟਦੇ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਸਚੁ ਤੇਰਾ ਪਾਸਾਰਾ, ਭਾਵ ਇਹ ਜੋ ਤੇਰਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਜਗਤ ਹੈ, ਇਹ ਭੀ ਸੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਨਿਯਮ ਭੀ ਅੱਟਲ ਹਨ।
ਤੇਰਾ ਰੂਪੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ
ਅਨੁਪੁ ਤੇਰਾ ਦਰਸਾਰਾ॥
ਹਉ ਕੁਰਬਾਣੀ ਤੇਰਿਆ ਸੇਵਕਾ
ਜਿਨ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਪਿਆਰਾ॥੩॥
ਹੇ ਮਿਹਰਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਉ! ਤੇਰਾ ਰੂਪ ਕੈਸਾ ਹੈ। ਅਗੰਮੁ, ਭਾਵ ਅਪਹੁੰਚ ਹੈ ਜਿਸ ਤੱਕ ਸਾਡੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਕਦੀ ਪਹੁੰਚ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈਂ। ਅਨੁਪੁ ਤੇਰਾ ਦਰਸਾਰਾ, ਭਾਵ ਤੇਰਾ ਦੀਦਾਰ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਬੇਮਿਸਾਲ ਹੈ, ਅਨੋਖਾ ਹੈ। ਉਹ ਵੇਖਿਆ ਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੇ ਜੈਸਾ ਤਾਂ ਬਸ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਹੈਂ; ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਉ! ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੇਵਕਾਂ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਵਾਰੀ ਸਦਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੇਰਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ, ਭਾਵ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਪਿਆਰਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਸਭੇ ਇਛਾ ਪੂਰੀਆ

ਜਾ ਪਾਇਆ ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ॥

ਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਮਿਲਿਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ

ਤੇਰਿਆ ਚਰਣਾ ਕਉ ਬਲਿਹਾਰਾ॥੪॥

ਗੁਰਦੇਵ ਪਿਤਾ ਜੀ ਅਗੰਮੀ ਵਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਬੈਠੇ ਹਨ-ਹੇ ਮੇਰੇ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਅਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਉ! ਹੇ ਮੇਰੇ ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਉ!! ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਵੱਡਭਾਗੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਮਿਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਤੁਠ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਜੀਵ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ, ਭਾਵ ਮਨੋਕਾਮਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਬਚਦੀ, ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਮੇਰੇ ਜਗਤ ਦੇ ਪਾਲਣਹਾਰ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਉ! ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਸੋਹਣੇ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਸਦਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਉ! ਜਿਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਤੇਰੀ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਲ ਪਿਆ, ਸਮਝੋ ਉਹਨੂੰ ਤੇਰਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਗਿਆ।

ਆਉ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਉ, ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਏ ਜੀ।

-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ
ਫੋਨ: 916-687-3536

ਸਾਲ 1972 ਵਾਲੀ ਮੋਗਾ ਮੂਵਮੈਂਟ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਕੰਮੇਆਣਾ ਨੇ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਖੁਦ ਆਪਣੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਢੁਕਵੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਪੰਜਾਬ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਯੂਨੀਅਨ (ਪੀ.ਐਸ.ਯੂ.) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਾਗੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉਦਮ ਨਾਲ ਇਸ ਲਹਿਰ ਤੋਂ 5 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 1967 'ਚ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ 1968 ਦੌਰਾਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਸਥਾਪਤੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਪੱਧਰ ਦੀ ਵੱਡੀ ਹੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਵੀ ਵੱਡੀ ਲਹਿਰ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਵੀ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸਭ ਅਹਿਮ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗ੍ਰਿਫਤ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਾਗੀ ਅਤੇ ਇੰਦਰਜੀਤ ਬਿੱਟੂ ਨੂੰ ਬਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਲੇਖ ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਕੁਝ ਲਿਖਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦੇਣ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਯਾਦਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਲਿਖਣ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜੋ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਵਿਚ 1968 ਦੀ ਹੜਤਾਲ ਦੇ ਆਗੂ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰੀ ਤੇ ਪੀ.ਐਸ.ਯੂ. ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਬਾਰੇ ਮੁਢਲੀ ਵਾਕਫੀ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ।

ਪੀ.ਐਸ.ਯੂ. ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੇ 1968 ਦਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਰ੍ਹਾ

ਬਿੱਕਰ ਬਾਈ ਨੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿਚ ਸਾਲ 1972 ਦੀ ਮੋਗਾ ਮੂਵਮੈਂਟ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰ ਕੇ ਚੰਗਾ ਉਦਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅੰਦਰ ਸਾਲ 1972 ਤੋਂ 1982 ਤੱਕ ਦਾ ਉਹ ਦਹਾਕਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਪੀ.ਐਸ.ਯੂ. ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧੜਿਆਂ, ਐਸ.ਐਫ.ਆਈ., ਏ.ਆਈ.ਐਸ.ਐਫ., ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਹੋਰ ਸੰਗਠਨਾਂ ਹੇਠ ਲਾਮਬੰਦ ਹੋ ਕੇ ਜਾਤੀ ਵਿਤਕਰੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਮਾਜੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਖੁਆਬ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ
ਫੋਨ: 91-98150-85277

ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਲਾਮਬੰਦ ਕੀਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ/ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਜਲਾਸਾਂ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਅਖਬਾਰਾਂ ਰਸਾਲਿਆਂ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਮੋਟੀ ਜਿਹੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਿਆਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਸਾਲ 1914 ਦੇ ਗਦਰੀਆਂ ਦੇ ਰੂਹ-ਰਵਾਂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਿਰਸੇ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕ ਵਾਰਸ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਵਿਚ ਸਨ। ਮੋਗਾ ਮੂਵਮੈਂਟ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਰੌਅ ਦਾ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਸਿਖਰ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਸਿਖਰ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਸਾਲ 1967 ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਨਿਹਿਤ ਸੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਦੋ ਬੜੇ ਹੀ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇਤਾਵਾਂ-ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਾਗੀ ਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਚੱਲੀਆਂ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚੰਡ ਜਲਵਾ 1968 'ਚ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰੀ ਵਰਗੇ ਦੰਤ ਕਥਾਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਗੂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕਾਲਜ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਭਾਰਦਵਾਜ ਦੇ 'ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਰਵੰਈਏ' ਵਿਰੁਧ ਉਠੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਵਿਚ ਫੈਲ ਗਏ ਰੋਹ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ।

ਦਰਅਸਲ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਕੈਂਪਸ ਵਿਚ 'ਲਾਲ ਹਵਾ' 1962-64 ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ 'ਨੇਤਿਓ' ਡਿੱਠੇ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਲੇਖਕ ਭਾਅ ਜੀ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਲੈਣ ਨਾਲ ਹੀ ਚੱਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਕਿ ਇਸੇ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਸੀਨ 'ਤੇ ਨਮੂਦਾਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬਣ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪੀ.ਐਸ.ਯੂ. ਇਸੇ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਲ 1964 ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਦਲਬੀਰ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਅਜੀਜ਼ ਡਾ. ਪਿਆਰੇ ਮੋਹਣ ਸ਼ਰਮਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਰੂਹੋ-ਰਵਾਂ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ। ਬਾਗੀ ਤੇ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਰਜਿੰਦਰ ਢੀਂਡਸਾ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਰਾਗ, ਪਿਛੋਂ ਆ ਕੇ ਨਕਸਲੀਆਂ ਦੇ ਚਾਰੂ ਧੜੇ ਦਾ ਆਗੂ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਾਕਮ-ਬੋਰਾਰੀ ਧੜੇ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਤਰਲੋਚਨ ਗਰੇਵਾਲ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਇਕੋ ਐਕਸਿਸ ਤੇ ਸਰਗਰਮ ਸਨ। ਪ੍ਰੋ. ਹਰਭਜਨ ਸੇਹੀ ਦਾ ਵੀ ਇਸੇ ਸਰਕਲ ਵਿਚ ਨਿਰੰਤਰ ਆਉਣ ਜਾਣ ਸੀ।

ਬਿੱਕਰ ਬਾਈ ਦੇ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਸ਼ਿੰਦਤ ਨਾਲ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮੋਗਾ ਮੂਵਮੈਂਟ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਹਾਕੇ ਜਾਂ ਸਥਾਪਤੀ ਵਿਰੋਧੀ ਰੌਅ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਸਮਝਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਬਾਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਚਲੇ 1968 ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਚਿਤਾਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਦਰਸ਼ਨ ਬਾਗੀ ਅਤੇ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਨ ਅਤੇ

1967 'ਚ ਇਥੋਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਲਜ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਜਮਹੂਰੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਦੀ ਜਾਗ ਲਾਉਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੀ.ਐਸ.ਯੂ. ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਅਰੰਭੀ ਸੀ। ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰੀ ਇਸੇ ਸਾਲ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਐਮ.ਏ. ਦਾ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਬਾਗੀ ਅਤੇ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੇਠ ਦੋ-ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਤਕੜੀ ਇਕਾਈ ਉਸਾਰ ਲਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਖੁਦ ਉਸ ਸਾਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕਾਲਜ, ਸਠਿਆਲਾ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ। ਬੁਘੇਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਹਿਲ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸਦਕਾ ਸਾਡੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਤਕੜਾ ਸਰਕਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਠਿਆਲਾ, ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਦਨਿਆਲ, ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ, ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ, ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਗਿਆਨ ਗੌਰਾਇਆ, ਜਰਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਸ ਸਰਕਲ ਦੇ ਅਹਿਮ ਮੈਂਬਰ ਸਨ। ਕਰਨੈਲ ਸਿਰੇ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅਨੇਕ ਸਿਫਤਾਂ ਕਾਰਨ ਕਾਲਜ 'ਚ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਹੀ ਸਰਬਪ੍ਰਵਾਨਤ ਆਗੂ ਵਜੋਂ ਉਭਰ ਆਇਆ ਸੀ। ਸ਼ੁਰੂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਉਪਰ ਰਵਾਇਤੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦਾ ਰੰਗ ਭਾਰੂ ਸੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵੱਲ ਮੈਂ ਖੁਦ ਉਹਨੂੰ ਵੱਡੀ ਘਾਲਣਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਸੀ। ਦਰਸ਼ਨ ਬਾਗੀ ਤੇ ਸ਼ੇਰੀ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਆਏ ਸਾਂ। ਸਾਲ 1968 ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਕਰਨੈਲ ਨੇ 'ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ' ਤੇ ਹੋਰ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਕਿਰਤਾਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਰਕਸੀ ਅਕੀਦ ਹੋਰ ਵੀ ਪੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਆ ਗਈ।

ਐਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮਾਸਟਰ ਬੁਘੇਲ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਮੈਂ ਮਹਾਨ ਰੂਸੀ ਲੇਖਕ ਫਿਓਦੋਰ ਦਾਸਤੋਵਸਕੀ ਦਾ ਨਾਵਲ 'ਦਾ ਈਡੀਅਟ' ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ। 1968-69 ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਲਈ ਕਾਲਜ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੱਕ ਕਰਨੈਲ ਦੀ ਖਾਤਕੂ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਚੇਤਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਚੰਡ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਚੰਗੇਰਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਨਸਾਨੀ ਦਖਲ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਅਤੇ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਗਹਿਰੇ ਸ਼ੰਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਵੀ ਸਰਗਰਮੀ ਪ੍ਰਤੀ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਭਾਰੂ ਹੋ ਗਈ, ਪਰ ਇਹ 1968 ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਸਾਲ 1967 ਵਿਚ ਅਜੇ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਸ਼ੇਰੀ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕਾਲਜਾਂ ਅੰਦਰ ਖਾਤਕੂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਗਾਹ ਹੀ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੰਗ ਜਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮਿਲਦੇ ਸਾਰ ਸਾਡੇ ਮਿਤਰ ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਜਾਂ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਚੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ੇਰੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕੱਲਿਆਂ ਹੀ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦਾ ਮੁੱਖ ਗੇਟ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਹੜਤਾਲ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਜਾਂ ਆਗੂ ਰੋਲ ਬਾਰੇ ਪੂਰੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਹੀ

ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਅੰਦਰ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸ਼ੇਰੀ ਦੇ ਸਰਗਰਮ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸਾਂ। ਬੇਸ਼ਕ ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਤੱਟੀ ਨਾਲੋਂ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਸਾਂਝ ਦਾ ਕਾਰਕ ਵਧੇਰੇ ਤਕੜਾ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਸਭਨਾਂ ਨਾਲ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਕੰਵਲ ਨਾਲ, ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਨੇ ਮਾਲਵਾ ਛੱਡ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਸਕੇ ਭਰਾਵਾਂ ਵਰਗੀ ਸਾਂਝ ਪਾ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਾਗੀ ਅਤੇ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸੇ ਵਰ੍ਹੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਪੱਧਰ ਤੇ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਯੂਨੀਅਨ ਨਾਂ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਖੜ੍ਹੀ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਹਿਲ ਨੂੰ ਥਾਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਚਹਿਲ ਉਂਜ ਤਾਂ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਨਾਲੋਂ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਸੀ, ਪਰ ਅਮਲੀ ਸਰਗਰਮੀ

ਦਰਸ਼ਨ ਬਾਗੀ 1968 ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੜਤਾਲ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਬਾਅਦ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਵਤਨ ਵਾਪਸੀ ਸਮੇਂ ਗੁਰਦਿਆਲ ਬੱਲ ਦੇ ਨਾਲ।

ਜਾਂ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ੇਰੀ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਕਬੂਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਚਹਿਲ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਉਸ ਸਾਲ ਜਲੰਧਰ-ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੜਕ 'ਤੇ ਪੈਂਦੇ ਕਸਬੇ ਟਾਂਗਰਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰੀ ਨੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਰਹਿਣਾ ਵੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਦੋ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਮੈਂ ਖੁਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਠਹਿਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਪੇਪਰਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਤਾਂ ਕਦੀ ਵੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੁਰੀਲਾ ਰਣਨੀਤੀ ਦੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਸਿਧਾਂਤਕਾਰ ਹੈਂਰੀ ਡੈਬਰੇ ਦੀ 'ਰੈਵੋਲਿਊਸ਼ਨ ਇਨ ਰੈਵੋਲਿਊਸ਼ਨ' ਨਾਂ ਦੀ ਪੈਂਗੁਇਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਨਵੀਂ-ਨਵੀਂ ਆਈ ਸੀ। ਕਿਊਬਨ ਇਨਕਲਾਬੀ ਆਗੂ ਚੀ ਗੁਵੇਰਾ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਨੂੰ ਅਜੇ 2-4 ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਸ਼ੇਰੀ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਹੀ ਡੈਬਰੇ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚਲੇ ਗੁਰੀਲਾ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਹੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵੀ ਨਾ ਸੁੱਤੇ। ਗੁਵੇਰਾ ਦਾ 'ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਅੰਦਰ ਮਨੁੱਖ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠਲਾ ਲੇਖ ਸ਼ੇਰੀ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਮਨਭਾਉਂਦੀ ਕਿਤਾਬ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਜੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੇ ਵਸ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਲੇਖ ਦੀ ਕਾਪੀਆਂ ਸਾਈਕਲੋਸਟਾਈਲ ਕਰ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਹਰ ਮਰਦ ਅੰਦਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਣ। ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਅਮਰੀਕੀ ਗਲਬੇ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਲਈ ਵੀਅਤਨਾਮ

ਦੀ ਜੰਗ ਪੂਰੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਸੀ। ਯਾਸਰ ਅਰਾਫਾਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਫਲਸਤੀਨੀ ਮੁਕਤੀ ਮੋਰਚਾ ਵੀ ਅਜੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਸੀ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਚੀਨ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੇ ਇਨਸਾਨੀ ਸਵੈਮਾਣ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਚਾਹੁਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਹਰ ਹੋਸ਼ਮੰਦ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਸੋਚ 'ਤੇ ਛਾਉਣੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਚਹਿਲ ਅਤੇ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਮਿੱਥ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਸਨ। ਚੀ ਗੁਵੇਰਾ ਨੇ 'ਬਾ' ਥਾਂ ਉਤੇ ਵੀਅਤਨਾਮ ਬਣਾ ਦਿਓ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਲੇਖ ਲਿਖ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਮਜ਼ਲੂਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਮਹਾਂਸ਼ਕਤੀ ਵਿਰੁਧ ਅੰਤਿਮ ਲੜਾਈ

ਛੇਤ ਦੇਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਚਹਿਲ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਸਰੋਤ ਵਜੋਂ ਇਸ ਨਾਅਰੇ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇਣ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤਾਂ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਸ਼ੰਕੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਦੀ ਉਕਾ ਹੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਦ੍ਰਿੜ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਘਾਲਣਾ ਅਤੇ ਲੈਨਿਨ ਤੇ ਮਾਰਓ ਦੇ ਅਮਲਾਂ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੰਕੇ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਨਸਾਨ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਤੇ ਇੱਛਾ ਹੋਵੇ ਸਹੀ-ਬਾ' ਥਾਂ ਤੇ ਵੀਅਤਨਾਮ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਿੱਕਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਚਹਿਲ ਨੂੰ ਡਰ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਸਕਣਾ ਸ਼ਾਇਦ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਨੁਕਤਿਆਂ 'ਤੇ ਮਤਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਤੇ ਸ਼ੇਰੀ ਵਿਚਾਲੇ ਕਦੀ ਕਦੀ ਸਖਤ ਤਕਰਾਰ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

ਸਾਲ 1968 ਦੇ ਸਿਆਲੀ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਸ਼ੇਰੀ ਕੰਵਲ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਪਿੰਡ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਲੋਹੜੀ ਦੀ ਠੰਢੀ ਰਾਤ ਸੀ। ਕੰਵਲ ਨੇ ਜਾਰਜ ਆਰਵੈਲ ਦਾ ਅੰਨ੍ਹੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ '1984' ਨਾਂ ਦਾ ਨਾਵਲ ਕਿਤੇ ਤਾਜ਼ਾ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਸ਼ੇਰੀ ਨੂੰ ਨਾਵਲ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸਿਰੇ ਦੀ ਉਲ-ਜਲੂਲ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਰਤ ਲਾਈ ਕਿ ਸਾਲ 1984 ਤੱਕ ਜਾਦਿਆਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਹਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸੰਵਰ ਜਾਵੇਗੀ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ

ਉਵੇਂ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਜਾਰਜ ਆਰਵੈਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲ ਵਿਚ 'ਬਕ' ਮਾਰੀ ਸੀ। ਬਲਕਿ ਇਹ ਨਕਸ਼ਾ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚੇਅਰਮੈਨ ਮਾਰਓ ਦੀ 'ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ' ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਰੈਡ ਗਾਰਡ ਚਿਤਵ ਰਹੇ ਸਨ! ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕਾਇਆ ਕਲਪ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਸੁਪਨਾਸ਼ੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਨੇ ਐਮ.ਏ. ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਉਸ ਰਾਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਭੁੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਚੀ ਗੁਵੇਰਾ ਜਾਂ ਮਾਰਓ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸ਼ੇਰੀ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਚਹਿਲ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਹਿਨੁਮਾ ਦਰਸ਼ਨ ਬਾਗੀ ਅਤੇ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਇਕੱਲੇ-ਦੁਕੱਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਸਗੋਂ ਜਪਾਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੈਕਸੀਕੋ ਅਤੇ ਇਟਲੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੋਲੰਬੀਆ ਤੱਕ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਹੀ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਅਜ਼ਮਤ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਵਾਲੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ 'ਮਸੀਹੀ' ਖੁਆਬਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗ੍ਰਿਫਤ ਵਿਚ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਸਿਖਰ ਉਸ ਸਾਲ, ਯਾਨਿ ਮਈ 1968 'ਚ ਉਦੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਜਦੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਗੂ ਕੋਰਨ ਬੇਨੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਪੈਰਿਸ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤੀ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ, ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਬਿਗਲ ਵਜਾ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਣੀ ਹੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਇਸ ਵਿਲੱਖਣ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਦ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਾਇਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਕੁੜੀਆਂ-ਮੁੰਡਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਹੋਸਟਲਾਂ ਵਿਚ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਖੁੱਲ੍ਹਾਮ ਆਉਣ-ਜਾਣ, ਇਕੱਠਿਆਂ ਰਹਿਣ ਦੇ 'ਪਵਿੱਤਰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕ' ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਕ ਦਮ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨਿਆਂ, ਤਰਕਹੀਣਤਾ ਤੇ ਸਥਾਪਤੀ ਦੀ ਹਰੇਕ ਸੰਸਥਾ ਵਿਰੁਧ ਰੋਹ ਬਣ ਕੇ ਫੈਲ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸੋ, ਇਹ ਸੀ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਰਹਲਾ ਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਾ ਬਾਗੀ ਰੌਅ ਜਿਸ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ 'ਚ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰੀ ਐਮ.ਏ. ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪੁਜਾ। ਸ. ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਦੰਤ ਕਥਾਈ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕਦਾਵਰ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਝੇ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਫਾਦਰ ਫਿਗਰ ਸੀ। ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ 1967-68 ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ੇਰੀ ਵਰਗੀ ਤੂਤ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸ਼ੈਅ ਨਾਲ ਕਿਸ ਜੁਗਤ ਨਾਲ ਨਿਭਿਆ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਦਾਖਲਾ ਦੇਣ ਲਈ ਉਕਾ ਹੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ਼ੇਰੀ ਤੇ ਕੰਵਲ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਕਲਰਕਾਂ ਕੋਲ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੋਂ ਆਪਣੀ ਬੇਵਸੀ ਪ੍ਰਗਟਾ ਦਿੱਤੀ। ਫਿਰ ਦੋਵੇਂ 'ਇਕੱਲੇ' ਹੀ ਪ੍ਰਿੰ. ਸਮੁੰਦਰੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਜਾ ਗਯਾਰ ਹੋਏ। ਪ੍ਰਿੰ. ਸਮੁੰਦਰੀ ਨੇ ਸ਼ੇਰੀ ਨੂੰ ਵਿੰਗਦਿਆਂ ਹੀ ਉਠ ਕੇ ਗਲੇ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਹੀ ਰੱਬ-ਰੱਬ ਕਰਦਿਆਂ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਪਿਛਲਾ ਸੈਸ਼ਨ ਟਪਾਇਆ ਸੀ, ਅੰਗਿਓ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਕੰਵਲ ਅਨੁਸਾਰ 'ਬਾਪ-ਬੇਟੇ' ਦੀ ਉਸ ਮਿਲਣੀ ਦੇ ਸੀਨ ਯਾਦ ਆਉਂਦਿਆਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਵੀ ਹਾਸਾ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮੁੰਦਰੀ ਬਾਬਾ ਕਹੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ, ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕਾਲਜ ਵੱਲ ਵੀ ਉਗਲੀ ਕਰੇ-ਉਹ ਖੁਦ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸੇ ਕਾਲਜ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾ ਦੇਵੇਗਾ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਦਾਖਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਸਮੁੰਦਰੀ ਬਾਬਾ ਬਹੁਤੀ ਕਰੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

(ਚੱਲਦਾ)

ਦਾਜ ਦੇ ਲੋਭੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਧੀਆਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਗਲ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਦਾਜ ਦਾ ਫਾਹਾ ਤੇ ਧੀਆਂ ਦੀ ਮਾਪਿਆਂ ਵਿਰੁਧ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਅਤੇ ਵਿਹਲੇ ਮਸ਼ਟੇਡਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਰਯਾਮ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਖਿੰਚਾ-ਧੂਹੀ ਹੀ ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕੁੜੀਆਂ ਅੱਜ ਕਿਸੇ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਰੋਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਚਾਹੇ ਜਾਇਜ਼ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਚਾਹੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਖੇਤਰ ਦੀ ਕੋਈ ਘਿਨਾਉਣੀ ਘਟਨਾ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ 'ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧੀ' ਅਖਵਾਉਂਦੀ ਇਕ ਗਾਇਕਾ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵਰਗ ਨੂੰ ਦੋਗਾਣਿਆਂ ਦੀ ਲੱਚਰਪਣੇ ਵਾਲੀ ਐਸੀ ਬਾਲੀ ਪਰੋਸੀ ਹੈ ਜੋ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਘਾਤਕ ਨਿਕਲੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਸ ਧੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੈਕ ਖਾਤੇ ਤਾਂ ਭਰ ਲਏ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਕਈਆਂ ਦੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਦੀ ਅੱਗ ਦੇ ਨਾਲ ਘਰ ਦੇ ਚਿਰਾਗ ਵੀ ਬੁਝਾ ਦਿੱਤੇ। ਚਲੋ ਖੋਰ! ਹੁਣ ਜਿਹੜੀ ਧੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਣ ਲੱਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਤੋਂ ਐਸਾ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਪੁੱਟਿਆ ਜੋ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿੱਚ ਫਸਦਾ ਗਿਆ।

ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਟੀਟੂ ਸਿੰਘ ਬਿਜਨੈਸ ਵੀਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਮਹੀਨਾ ਭਰ ਯਾਰਾਂ-ਦੋਸਤਾਂ ਕੋਲੋਂ ਡਾਲਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਲੱਭਦਾ ਰਿਹਾ। ਸਭ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਦੇ ਇਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਭਾਈ, ਤੇਰੇ ਬੱਚੇ ਨਿਆਣੇ ਹਨ, ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਜਾਹ। ਇਥੇ ਪੱਕਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ।' ਟੀਟੂ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕੁਨੀਨ ਵਰਗੀ ਲੱਗੀ। ਉਸ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕਸਮ ਖਾ ਲਈ। ਵਕੀਲ ਲੱਭ ਕੇ ਅਸਾਈਲਮ ਕੇਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਟੀਟੂ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੇਸ ਪਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਲੱਡੂਆਂ ਦਾ ਡੱਬਾ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਕੋਲ ਚੱਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਭਾ ਜੀ! ਦੇਖੋ ਟੀਟੂ ਸਿੰਘ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਪੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਬੱਚੇ ਵੀ ਆਉਣਗੇ ਤੇ ਘਰਵਾਲੀ ਵੀ ਆਵੇਗੀ ਤੇ ਟੀਟੂ ਸਿੰਘ ਬਿਜਨੈਸ ਵੀ ਲਵੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਮੂੰਹ ਮਿੱਠਾ ਕਰੋ ਜੀ।"

"ਟੀਟੂ ਸਿੰਘ! ਅਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੇਰ ਵਿੱਚੋਂ ਪੁਣੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੱਤੀ, ਅੱਗੇ ਦੇਖੋ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।" ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੱਛਿਆ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ।

ਛੇਤੀ ਹੀ ਟੀਟੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਮਨਵੀਰ ਕੌਰ, ਵੱਡੀ ਧੀ ਪੂਨਮ ਅਤੇ ਛੋਟਾ ਪੁੱਤਰ ਅਜੈਵੀਰ ਅਮਰੀਕਾ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਟੀਟੂ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਘੁੰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਬਿਜਨੈਸਮੈਨ

ਇਹ ਸਿੱਲ੍ਹੇ ਨੈਣ ਬੜਾ ਕੁਝ ਕਹਿਣ...

ਸੀ। ਉਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕੇ ਸਮਝ ਗਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਬੱਚੇ ਸਕੂਲ ਪੜ੍ਹਨ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ। ਆਪ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਨਿਵਾਸੀ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੇ 'ਸੈਵਨ ਅਲੈਵਨ' ਵਿੱਚ ਜੌਬ ਲੱਭ ਲਈ। ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਇੱਥੇ ਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦਿੱਲੀ ਰਹਿੰਦਾ। ਚਾਰੇ ਸਟੋਰਾਂ 'ਤੇ ਮੈਨੇਜਰ ਹੀ ਕੰਮ ਚਲਾਉਂਦੇ। ਟੀਟੂ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਥਾਂ ਬਣਾ ਲਈ ਤੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਬਾਅਦ 'ਸੈਵਨ ਅਲੈਵਨ' ਹੀ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਟੀਟੂ ਸਿੰਘ, ਆਹ ਕੀ ਕੀਤਾ।" ਟੀਟੂ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦਾ, "ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੱਤ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਸੀ।" ਦਿੱਲੀ ਵਾਲਾ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੇ ਕੋਲੋਂ ਲੱਟਿਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਹਫ਼ਤੇ ਲਈ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ, "ਮਕਾਨ ਤੇ ਦੁਕਾਨ ਸੁੰਨੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣੇ ਚਾਹੀਦੇ।"

ਕਈ ਵਾਰ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਧਨ ਲੋੜੇਂ ਵੱਧ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਭਰਮ ਪਾਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੀ ਸਿਆਣਪ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲੱਗੇ ਨੇ। ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਗੁਬਾਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫੁੱਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਹੀ ਸੱਟ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਟੀਟੂ ਸਿੰਘ ਜਿਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਉਂਦਾ, ਜਾਂ ਜੇ ਵੀ ਕੋਈ ਸੌਦਾ ਕਰਦਾ, ਉਹ ਸੋਨੇ 'ਤੇ ਸੁਹਾਗਾ ਹੁੰਦਾ। ਟੀਟੂ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਚਮਕਣ ਲੱਗਾ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖ ਕੇ ਭੰਗੜੇ ਪਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਪੂਨਮ ਕਾਲਜ ਚਲੀ ਗਈ। ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਖੇਡ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ਼ਕ ਦੀਆਂ ਗੁੱਡੀਆਂ ਅਸਮਾਨੀ ਉਡਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਪੈਸੇ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਡੋਰ। ਨਾ ਡਰ, ਨਾ ਕੋਈ ਖਤਰਾ। ਪੂਨਮ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨਾਲ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਬਾਹਰ ਰਹਿਣ ਲੱਗੀ। ਮੁਟਿਆਰ ਧੀ ਦਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿਣਾ ਖਤਰੇ ਦੀ ਘੰਟੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਟੀਟੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਡਾਲਰਾਂ ਨਾਲ ਕੰਨ ਬੋਲੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸੁਣਾਈ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਂ ਨੂੰ ਕੁੜੀ ਦੇ ਚਾਲ-ਚਲਨ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਅੱਗਿਓਂ ਪੂਨਮ ਕਹਿ ਦਿੰਦੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਸਹੇਲੀ ਦੇ ਘਰ ਨਹਿਰ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ। ਪੂਨਮ ਕਾਲਜ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਘੱਟ ਕਰਦੀ ਪਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਨਾ ਭੁੱਲਦੀ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਤਾਂ ਅਜੇ ਆਉਣਾ ਬਾਕੀ ਸੀ, ਪੂਨਮ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ 'ਡਿਗਰੀ' ਦੀ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਮਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਸੁੰਨ ਹੋ ਗਈ, "ਕੰਜਰੀਏ,

ਤੂੰ ਆਹ ਸਹੇਲੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।"

ਪੂਨਮ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮਾਂ ਅਸੀਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ।"

"ਨੀ, ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਾ ਤਾਂ ਸਹੀ ਕੌਣ ਹੈ? ਜਿਸ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਾਦੂ ਵਿੱਚ ਫਸਾ ਲਿਆ।"

"ਮਾਂ, ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵੱਡੇ ਬਿਜਨੈਸਮੈਨ ਹਨ। ਉਹ ਵੀ ਵਿਆਹ ਲਈ ਰਾਜੀ ਹੈ।" ਧੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਆਸ ਦੀ ਕਿਰਨ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇੱਜ਼ਤ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਵੇਗੀ। ਪੂਨਮ ਨੇ ਬੜੇ ਚਾਵਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਂਦਾ। ਮਾਂ ਤੇ ਟੀਟੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਪਰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿਹਰਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਆਉਣ ਨੂੰ ਰਾਜੀ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਸਗੋਂ ਉਲਟਾ ਕਹਿੰਦਾ, "ਅੱਕਲ, ਇਹ ਕਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਰੋਜ਼ ਰੁਕਦੀ ਸੀ, ਕਦੇ-ਕਦੇ ਇਹ ਬੰਟੀ ਤੇ ਲੱਕੀ ਹੋਣਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।" ਟੀਟੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਧੀ ਨੂੰ ਜੀ.ਟੀ. ਰੋਡ ਵਾਲੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਟੀਟੂ ਸਿੰਘ ਕੁਝ ਕਰ ਬੈਠਦਾ, ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੌੜ ਗਿਆ।

ਪੂਨਮ ਨੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਡਿਗਰੀ ਨਾ ਲੈ ਸਕੀ ਪਰ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਕੀਤੀ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਨੇ ਬੁੱਕਲ ਵਿੱਚ ਡਿਗਰੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ। ਟੀਟੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੁੱਛ ਬੋੜੀ ਜਿਹੀ ਬੋਲੇ ਨੂੰ ਹੋ ਗਈ। ਪੂਨਮ ਲਈ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਘਰ ਰਹਿਣਾ ਜੇਲ੍ਹ ਬਰਾਬਰ ਸੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਹ ਵੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਸਟੋਰ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਨੂੰ ਦਿਲ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਸੱਟ ਦੀ ਰਤਕ ਘੱਟ ਪਉ। ਦਿਨਾਂ ਨੇ ਹਫ਼ਤੇ ਬਦਲਦਿਆਂ ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਨਵੇਂ ਸਾਲ 'ਤੇ ਫਿਰ ਪੂਨਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਾਣ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਵਟਾ ਲਿਆ। ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਨਾਲ ਦਿਲ ਵੱਟ ਗਏ। ਪੂਨਮ ਫਿਰ ਤਿੱਤਲੀ ਬਣ ਉਡਣ ਲੱਗੀ। ਪੂਨਮ ਦਾ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨਵੀਂ ਸੋਹਣਾ ਸੁਨੱਖਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਜੇਬ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਸੀ। ਪੂਨਮ ਅੱਗੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਘਾਟ ਨੂੰ ਆਉਣ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਪੂਨਮ ਨੇ ਵੀ ਨਵੀਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਲਵ-ਸਟੋਰੀ ਲੁਕਾਈ ਰੱਖੀ। ਦੋਵੇਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਝੁਠ ਦੀ ਨੀਂਹ 'ਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਮਹਿਲ ਉਸਰਨ ਲੱਗਿਆ। ਦੋ ਸਾਲ ਦੋਵੇਂ ਖੰਡ-ਖੀਰ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਅਖੀਰ ਟੀਟੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਧੀ ਉਹੀ ਗਲਤੀ ਦੁਬਾਰਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਨਵੀਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਧੀ ਨਾਲ

ਵਿਆਹ ਕਰਾਵੇਂਗਾ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਨਵੀਂ ਝੱਟ ਮੰਨ ਗਿਆ। ਗੱਲ ਅਗਾਂਹ ਤੁਰਦੀ, ਜਦ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਨਵੀਂ ਦਾ ਬਾਪ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਵੀਂ ਤਾਂ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ, ਉਸ ਨੇ ਪੂਨਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਪੂਨਮ ਦਾ ਵੀ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਨਵੀਂ ਨੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਅੰਤਮ ਅਰਦਾਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੂਨਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਕੋਮਲ ਨਾਲ ਫਰਜ਼ੀ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ। ਪੂਨਮ, ਕੋਮਲ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈ। ਬਾਕੀ ਪੇਪਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਨਵੀਂ ਨੇ ਆਪ ਕਰਵਾ ਲਿਆ।

ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਕੋਮਲ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਗਿਆ। ਨਵੀਂ ਪੂਨਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰੱਖਦਾ। ਉਹ ਆਪ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਕੰਮ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਪੂਨਮ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਕਰ ਕੇ ਮਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦੀ। ਕੋਮਲ ਨੇ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ। ਹੁਣ ਪੂਨਮ ਨੇ ਨਵੀਂ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਨਵੀਂ ਅੱਜ-ਭਲਕ ਦਾ ਲਾਰਾ ਲਾਉਣਾ ਗਿਆ। ਨਵੀਂ ਸਿਹਰੇ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਹੀ ਵਾਲਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਨਮ ਰਾਹ ਪਈ ਪਾਟੀ ਲੀਰ ਵਰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਜਿਹੜੀ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਜਦੀ ਫਿਰਦੀ ਸੀ। ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਨੇ ਘਰ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਪਾਰਟੀ ਰੱਖ ਲਈ। ਨੇੜੇ ਦੇ ਸੰਗੀ-ਸਾਥੀ ਸੱਦ ਲਏ। ਪੂਨਮ ਦੀ ਮਾਂ ਵੀ ਪੂਨਮ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਸੱਚ ਦੀ ਵਲਟੋਹੀ ਤੋਂ ਝੁਠ ਦਾ ਢੱਕਣ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਨਵੀਂ ਨੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਮਾਂ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਨਵੀਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ। ਉਤਲੇ ਮਨੋਂ ਗੁੱਸੇ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਨਵੀਂ ਅੰਦਰੋਂ ਹੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਬਣਾ ਕੇ ਉਹ ਝੂਠ ਪਿਆਰ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਬਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਆਵੇਗਾ। ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਚਲਾਕ ਬਾਪ ਦੀ ਧੀ ਝੂਠ ਦੀ ਅੱਗ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਸੇਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਮਾਂ ਨੇ ਧੀ ਦੀ ਗਲਤੀ ਜੱਗ ਕੋਲੋਂ ਲੁਕੇ ਕੇ ਮੁੱਠੀ ਵਿੱਚ ਘੁੱਟ ਲਈ। ਨਵੀਂ ਤੇ ਕੋਮਲ ਨੇ ਤਾਂ ਛਾਉਣੀ ਹੀ ਬਦਲ ਕੇ ਦੂਜੀ ਸਟੇਟ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਲਈ। ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਜਾ ਕੇ ਇੰਡੀਆ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਆਏ।

ਮੂੰਹ ਆਈ ਬਾਤ

ਮੇਜਰ ਕੁਲਾਰ ਬੋਪਾਰਾਏਕਲਾਂ
ਫੋਨ: 916-273-2856
www.boparaisudhar.com

ਇਕ ਦਿਨ ਟੀਟੂ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਸੁਣਾ ਬਾਈ, ਕਿਵੇਂ ਚਲਦਾ ਕਬੀਲਦਾਰੀ ਦਾ ਚਰਖਾ।" ਟੀਟੂ ਸਿੰਘ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦਾ, ਪਰ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਹੰਝੂਆਂ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਸੱਚ ਬਿਆਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉੱਜ ਵੀ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਛਲਕਣ ਲੱਗਿਆ ਹਮਦਰਦੀ ਦਾ ਬੁੱਲਾ ਹੀ ਉਡੀਕਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਟੀਟੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਤੋਂ ਧੀ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਫਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

"ਟੀਟੂ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਧੀ ਦਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇੰਡੀਆ ਜਾ ਕੇ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦੇਵੋਗੇ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣਾ। ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ?" ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੇ ਵੀ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਤੀਰ ਚਲਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ। ਪੂਨਮ ਨੇ ਘਰ ਵਸਾਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ, ਹੱਥ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਫੜ ਲਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਰੱਸਾ ਚੱਬਣ ਵਾਲੀ ਆਦਤ ਗਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤਾਸ਼ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਂਗ ਖਿਡਾਰੀ ਬਦਲਦੀ ਗਈ, ਪਰ ਆਪ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਡੱਬੀ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਨਾ ਪਈ। ਟੀਟੂ ਸਿੰਘ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਟੁੱਟਦਾ ਗਿਆ। ਚਾਵਾਂ ਨਾਲ ਲਿਆ ਬਿਜਨੈਸ ਰੋ ਕੇ ਵੇਚਿਆ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਮਾਲਕ ਘੱਟ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਇੱਜ਼ਤ ਖਰੀਦੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਪਰ ਇੱਜ਼ਤ ਨਾਲ ਪੈਸਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਟੀਟੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੱਸ ਇਕੋ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਅਜੈਵੀਰ ਇੱਜ਼ਤ ਨਾਲ ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਵੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਡਾਲਰ ਕਮਾਉਣ ਨਾਲੋਂ ਹੁਣ ਪੁੱਤ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਿਕਰ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਬਿਨਾਂ ਧੀ-ਜਵਾਈ ਤੋਂ ਦੋਹੜੇ ਨੂੰ ਸਾਂਝੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਸੌਦਾ ਤਾਂ ਖਰਬੂਜ਼ਿਆਂ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਝੋਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੌੜ ਤੁੰਮੇ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੇ ਨੇ।

ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ

ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਭਾਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਟੀ.ਵੀ. ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਅਕਸਰ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਗਾਇਕ ਆਪਣੀ ਐਲਬਮ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਮਾਣ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ। ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਗਾਣਾ ਸੁਣੀਂਦਾ ਅਤੇ ਵੀਡੀਓ

ਕਿਰਪਾਲ ਕੌਰ
ਫੋਨ: 815-356-9535

ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾ ਅਸਲੀਲ ਤੇ ਜੀਪਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਮੁੰਡੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦੂਕਾਂ ਤੇ ਬੋਤਲਾਂ ਨਾਲ ਦਿਸਦੇ ਹਨ; ਨਾਲ ਹੀ ਲੜਕੀਆਂ ਬੇਧੜਕ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਿੱਚ ਦਿਸਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਪੱਥ ਜਾਂ ਬਾਰ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ 'ਚ ਲੜਕੀਆਂ ਵੀ ਗਲਾਸ ਫੜੀ ਘੁੰਮਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਗਾਣਾ ਤਾਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ 'ਘੱਗਰਾ ਤੇਰਾ ਵੀਹ ਗਜ਼ ਦਾ' ਪਰ ਕੁੜੀ ਦੇ ਗਲ ਅਤੇ ਤੇੜ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਇਕ ਗਜ਼ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਗੱਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਗਾਣੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ, ਮੇਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਤੇ ਗਾਇਕਾਂ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਝੁਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਬੋਲੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੁਹਜ-ਸਿੰਗਾਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਨੂੰ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ। ਫਿਕਰ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਅਸਲੀਲਤਾ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਪਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੁੱਧ ਦੇ ਭਰੇ ਘੜੇ ਵਿੱਚ

ਕਾਂਜੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਬੂੰਦਾਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਫਟਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਲੀਰੇ-ਲੀਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਵੀ ਖੁਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੂਰੇ ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਸਿੰਜੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦੀ ਅਮੀਰੀ, ਆਪਣੇ ਗੁਰੂਆਂ, ਸੰਤਾਂ, ਸੂਫੀਆਂ ਤੇ ਫਕੀਰਾਂ, ਹੀਰ-ਰਾਏ ਜਿਹੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਕੀ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਥੇ ਮਨੁੱਖੀ ਪਿਆਰ ਸਦਾ ਕਾਮ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਕੇਵਲ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਕਿੱਤਾ ਖੇਤੀ ਹੈ। ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਲ, ਕਿਰਤੀ ਤੇ ਕਾਮੇ, ਸੱਚੇ ਤੇ ਬਹਾਦਰ, ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਰਿਹਾ। ਗੋਲੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਛਾੜੀ ਵਿੱਚ ਖਾਧੀ, ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਝਰੀਟ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿੱਤੀ।

ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ, ਅਪਨਾ ਲਿਆ। ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਕਿਤੇ ਰੁਲਦਾ ਮਿਲਿਆ, ਗਲੇ ਲਾ ਲਿਆ। ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦੇ ਅਰਬੀ, ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਪਰੇ ਲਏ। ਦੂਜੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ-ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਪਾਲੀ, ਮਗਧੀ, ਬ੍ਰਿਜ, ਗੁਜਰਾਤੀ ਅਤੇ ਮਾਰਵਾੜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸਮੇਂ ਲਏ। ਸਾਡੇ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਏ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆਨ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ-ਗਦ ਤੇ ਪਦ ਅੱਜ ਸਿਖਰਾਂ ਛੂਹ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਉਸ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ, ਖਾਣ-ਪੀਣ, ਪਹਿਰਾਵਾ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਬੰਧ, ਘਰਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ, ਸਜਾਵਟ, ਦਸਤਕਾਰੀ, ਦਿਨ-ਦਿਹਾਰ, ਵਿਆਹ, ਖੁਸ਼ੀ-ਗਮੀ ਤੇ ਨੱਚਣ-ਗਾਉਣ; ਪਰ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਨੱਚਣ ਗਾਉਣ ਨੂੰ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਬਣਾ ਧਰਿਆ ਹੈ। ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨੱਚਣ-ਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੱਭਿਅਕ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਸੱਭਿਅਕ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਸੁਚੱਜਾ, ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਕੰਮ ਸਾਡੀਆਂ ਨੈਤਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਹੱਦਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇ। ਆਚਾਰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸਾਡਾ ਵਿਹਾਰ। ਇਉਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੋਇਆ, 'ਸਾਡਾ ਉਹ ਵਿਹਾਰ ਜੋ ਸਾਡੀਆਂ ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਨੈਤਿਕ ਹੱਦਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਵੇ।'

ਕਦੇ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਪ੍ਰਾਹੁਣਿਆਂ ਦਾ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਲੋੜਵੰਦ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ, ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ-ਗਮੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਇਕ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਸੇ ਇਕ ਘਰ ਦੀ ਧੀ ਪੂਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਧੀ ਭੈਣ ਹੁੰਦੀ, ਧੀਆਂ ਤੇ ਨੂੰਹਾਂ ਪਿੰਡ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਮੌਕੇ ਸ਼ਗਨ ਮਨਾਉਣੇ, ਗੀਤ ਗਾਉਣੇ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸਾਡਾ ਆਮ ਵਿਹਾਰ ਸੀ। ਕੁੜੀਆਂ ਤੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਅਲੱਗ ਹੁੰਦੇ। ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੀਤਾਂ 'ਚੋਂ ਝਲਕਦੀ। ਗੀਤ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਰਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਤੇ ਗੀਤ ਗਾਉਣੇ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਕੰਮ ਤੋਂ ਵਿਹਲੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਪੰਜਾਬਣਾਂ ਜਦ 'ਕੋਠੀਆਂ ਬੈਠ ਉਚੀ ਹੋਕ ਵਾਲੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀਆਂ, ਸਾਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਹੀ ਝੂਮ ਉਠਦਾ।

ਵਿਆਹ ਮੌਕੇ ਨਾਨਕੇ ਤੇ ਦਾਦਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਮਸ਼ਕਰੀਆਂ ਤੇ ਮਖੌਲ ਵੀ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਠਣੀਆਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ। ਕੋਈ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ। ਸੋਹਣੇ ਸੂਟਾਂ ਵਿੱਚ ਸਜੀਆਂ ਪੰਜਾਬਣਾਂ ਨੇ ਜਦ ਸਿਰ ਉਪਰ ਗੋਟੇ ਵਾਲੇ ਦੁਪੱਟੇ ਲੈ ਕੇ ਫਿਰਨਾ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਣਾ ਜਿਵੇਂ ਰੱਬ ਦੇ ਨੰਦਨ ਵਣ ਦੀਆਂ ਤਿਤਲੀਆਂ ਹੋਣ। ਗਿੱਧਾ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਨੱਚ-ਨੱਚ ਕੇ ਵਿਹੜਾ ਪੁੱਟ ਦੇਣਾ।

ਸਮਾਂ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੱਥੀਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਹੁਣ ਮਸ਼ੀਨਾਂ 'ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਟਾ, ਵੇਸਣ ਤੇ ਮਸਾਲੇ ਪਿਸੇ-ਪਿਸਾਏ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਰਿਜ ਪੈਲੇਸ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੋਟਰਿੰਗ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਕੇਵਲ ਆਰਡਰ ਦੇਣ ਦੀ। ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਸਿਲੇ-ਸਿਲਾਏ ਜਾ ਕੇ ਪਸੰਦ ਕਰੇ, ਨਾਪ ਦੇਖੇ, ਸਭ ਕੰਮ ਪੂਰਾ। ਜੇਬ ਵਿੱਚ ਧਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜ਼ਰਾ ਸੋਚ ਕੇ ਦੇਖੋ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਸੋਚ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਇਕੱਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਾਕ, ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਈ। ਕਿੱਥੇ ਸਾਰੇ 'ਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਗਨ ਮਨਾ ਕੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਤਾਂ 'ਕੱਲੇ ਬੈਠੇ ਡਾਇਰੀ ਕੱਢ ਕੇ ਦੇਖ ਲਵੋ, ਸਾਰੇ ਆਰਡਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਗਾਉਣ-ਵਜਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਬੰਦੇ। ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਜਾਗੋ ਕੱਢਣ ਵਾਲੇ ਆ ਜਾਣਗੇ।

ਸਾਡਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਿਘਾਰ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਾਡੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਸਾਫ-ਸੂਬਰੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਾਫ-ਸੂਬਰੇ ਵਿਚਾਰ! ਹਰ ਗੱਲ ਸ਼ਰਮ-ਹਯਾ ਦੇ

ਪਰਦੇ ਵਿੱਚ ਢੱਕ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵਿਆਹੁੰਦੇ ਦਾ ਪਤੀ ਪਰਦੇਸ ਚਲਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਫੌਜ ਵਿੱਚੋਂ ਮੁੜ ਆਇਆ ਨਹੀਂ; ਨਾਲ ਦੀਆਂ ਵਿਆਹੀਆਂ ਦੇ ਗੋਦੀ ਬਾਲ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ... ਉਹ ਸੱਸ ਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਦੀਆਂ ਦੇ ਗੋਦੀ ਬਾਲ ਹਨ, ਤੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲੈ... 'ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਬਾਵਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹਾਂ... ਝੰਗਾ ਪਾਉਂਦੀ ਹਾਂ... ਨਾ ਰੋ ਮਿੱਟੀ ਦਿਆ ਬਾਵਿਆ... ਵੇ ਤੇਰਾ ਪਿਓ ਪਰਦੇਸੀ'... ਉਹ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਬੁਲਾ ਲਵੋ।

ਹੁਣ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਲੱਚਰ ਗੀਤ ਵੱਜਦੇ ਹਨ, ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਣ ਲਈ ਅੱਧ-ਨੰਗੇ ਸਰੀਰ ਹਨ। ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਕੁੜੀਆਂ-ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਦਿਸਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ। ਅੱਜ ਤਾਂ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਜਿਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ! ਬਾਪ-ਬੇਟੀ ਅਤੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਤੱਕ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਚੇ! ਕਿਸ ਅੱਗੇ ਅਰਜ਼ੋਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ? ਸਾਡੇ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ, "ਬਾਬਾ ਹੋਰ ਖਾਣਾ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਆਰਾ। ਜਿਤੁ ਖਾਧੇ ਤਨੁ ਪੀਤੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ।"

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਲਿਆਂਦੀ, ਚਿੱਟੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਲਿਆਂਦੀ, ਹੁਣ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਹੀ ਉਠਾ ਕੇ ਹੰਝਲਾ ਮਾਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਰੋਕਣੀ ਪਵੇਗੀ ਅਤੇ ਲੱਚਰ ਗੀਤ ਤੇ ਨੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੁੜ ਚਰਿੱਤਰ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅੱਜ ਆਚਰਨ ਸੋਧਣ ਦੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਉਭਰਵਾਂ ਪੱਖ ਹੁਣ ਤੱਕ ਬੰਬ ਅਤੇ ਪਿਸਤੌਲ ਨੂੰ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਨਕਲਾਬਪਸੰਦਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਜਿਹੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੌਧਿਕ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਤੋਂ ਦਹਾਕਿਆਂ ਬਾਅਦ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਤਾਲਾ ਸੂਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੂੰਹਜ਼ੋਰ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਵੇਗ ਨਾਲ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਉਚੇਚੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭਰੀ ਉਰਜਾ ਬਾਰੇ ਨੁਕਤੇ ਉਭਾਰੇ ਗਏ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਆਜ਼ਾਦੀ, ਕੌਮੀ ਮੁੜ-ਉਸਾਰੀ ਅਤੇ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ

“ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਸਾਡੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਸਾਮਰਾਜ ਅਤੇ ਬਿੜਕਣ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਵਿਰੋਧੀ ਪਤਾਅ ਹੈ। ਇਸ ਪਤਾਅ 'ਚ ਸਾਡਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕੌਮੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਆਉਣ 'ਤੇ ਕੌਮੀ ਮੁੜ-ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਪਤਾਅ ਸੂਰੂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਡੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਤਾਅ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਡੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪਤਾਅ ਵਿਚ, ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਉਹ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਰਹਿਤ ਲੜਾਈ ਲੜਨਗੇ। ਜੋ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ 'ਚ ਡਾਵਾਂਡੋਲ

ਅਤੇ ਬਿੜਕਣ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਇਸ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਹੈ-ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਸਾਡੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪਤਾਅ ਵਿਚ ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦ ਸਮਾਨਅਰਥੀ ਹੋਣਗੇ-ਪਰ ਇਸ ਪਤਾਅ ਉਤੇ 'ਖੱਬੇਪੱਖੀ' ਅਤੇ 'ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ' ਲਫਜ਼ ਇਕੋ ਅਰਥ ਵਿਚ ਬਦਲ ਬਦਲ ਕੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।”
-ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ
(19 ਮਾਰਚ 1940 ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਕਾਨਫਰੰਸ 'ਚ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤਕਰੀਰ)

ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਣ

“ਬੰਬ ਤੇ ਪਿਸਤੌਲ ਇਨਕਲਾਬ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦੇ। ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਣ 'ਤੇ ਤਿੱਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।” ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਕਥਨ ਮੁਲਕ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦੀ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਚੇਤ ਯਤਨ ਸੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਦੇ ਗਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਜੰਜੀਰਾਂ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਗੁਜ਼ਰਨ ਲਈ ਉਤਾਰੂ ਸਨ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਖੁਦ ਬੌਧਿਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਅਮਲ ਜ਼ਰੀਏ 'ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਵਿਚਾਰਵਾਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ' ਤੋਂ 'ਵਿਗਿਆਨਕ ਇਨਕਲਾਬੀ' ਦੇ ਉਚਤਮ ਵਿਕਾਸ ਪਤਾਅ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਵਿਚਲੀ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦੀ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨਾਲੋਂ ਸੁਚੇਤ ਰੂਪ 'ਚ ਤੋੜ-ਵਿਛੋੜਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਅਵਾਮ ਨੂੰ ਇਸ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਅੰਦਰ ਹਰਕਤ 'ਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਰਾਜਸੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਡੂੰਘੀ ਸਿੱਦਤ ਨਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੇ 'ਇਨਕਲਾਬ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ!' ਤੇ 'ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਮੁਰਦਾਬਾਦ!' ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਮੁਕੰਮਲ ਯੁੱਗ ਪਲਟਾਉ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸਨ।

ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਅਹਿਮ ਲਿਖਤਾਂ

ਅੱਜ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਮੌਤ ਨੂੰ ਮਖੌਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਵਾਲਾ ਇਕਤਰਫਾ ਬਿੰਬ ਹੀ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੈਟ ਵਾਲਾ ਬਿੰਬ; ਪਰ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦੇ ਬੌਧਿਕ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੇ ਯਤਨ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੋਏ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ
ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 91-94634-74342

ਸਾਲ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ (8 ਅਪ੍ਰੈਲ 1929 ਤੋਂ 23 ਮਾਰਚ 1931) ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਸਲ ਵਸੀਲਿਆਂ ਸਹਾਰੇ ਡੂੰਘਾ ਅਧਿਐਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਾਕਾਇਦਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਰੂਪ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅੱਜ ਵੀ ਪੂਰੇ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਚਾਰ ਅਹਿਮ ਲਿਖਤਾਂ ਇਹ ਦੱਸੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ: ਸਮਾਜਵਾਦ ਦਾ ਵਿਚਾਰ, ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਬੂਟੇ 'ਤੇ। ਇਹ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਡਿਫੈਂਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਕਾਰਕੁਨ ਕੁਮਾਰੀ ਲੱਜਾਵਤੀ ਜੋ ਅਕਸਰ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪੈਰਵਾਈ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਆਉਂਦੀ-ਜਾਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਰਾਹੀਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਸਮਗਲ ਹੋ ਕੇ ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਆ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਇਨਕਲਾਬੀ

ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਤੁਰਦਿਆਂ ਆਖਿਰ ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਲੱਗਣ ਦੇ ਡਰੋਂ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਉਂਜ, ਬਾਕੀ ਲਿਖਤਾਂ ਲੱਭ ਕੇ ਕਿਤਾਬੀ ਰੂਪ 'ਚ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਵੀ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਪਸੰਦ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਚੋਣਵੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਹੀ ਛਪਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ।

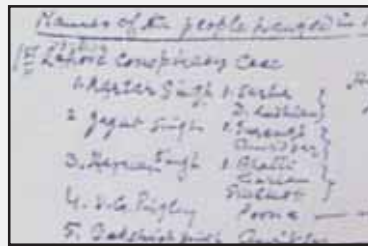
ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਖੋਜ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਹੰਭਲਾ

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 1985 ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜਗਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਖੋਜ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬੀ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਬੋਸ਼ਕ ਅਧੂਰਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਜ਼ਰੀਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਹਿਮ ਲਿਖਤਾਂ ਇਕ ਥਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਛਾਪੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਫਿਰ 1994 ਵਿਚ ਭੁਪਿੰਦਰ ਹੁਜਾ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਨੋਟਬੁੱਕ ਛਾਪੀ ਗਈ। ਇਹ ਰੋਜ਼ਨਾਮਾ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਰਵਾਇਤੀ ਡਾਇਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਡੂੰਘੇ ਅਧਿਐਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ। ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਇਹ ਬਹੁਤ ਦਿਲਚਸਪ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਵੀ। ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਭੁਲੇਖੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਇਕ ਹੋਰ ਅਹਿਮ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਹੈ ਜੋ 'ਨੌਜਵਾਨ ਸਿਆਸੀ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਖਤ' ਵਜੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਕਾਲ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ, ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਉੱਪਰ 2 ਫਰਵਰੀ 1931 ਦੀ ਤਾਰੀਕ ਦਾ ਇੰਦਰਾਜ ਹੈ। ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਹਨ: ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ ਖਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ 'ਸਾਡੇ ਲਈ ਮੌਕਾ', 'ਗਾਂਧੀਵਾਦ', 'ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ', 'ਇਨਕਲਾਬ', 'ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ' ਅਤੇ 'ਇਨਕਲਾਬੀ ਪਾਰਟੀ' ਦੇ ਸਿਰਲੱਖਾਂ ਹੇਠ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਰਜ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਵੀ ਸਿਰਫ ਖਤ ਵਾਲਾ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਉਸ ਵਕਤ ਦੀ 'ਕੌਮੀ ਪ੍ਰੈੱਸ' ਵਿਚ ਛਪਿਆ, ਉਹ ਵੀ ਉਹ ਹਵਾਲੇ ਹਟਾਉਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ 29 ਮਾਰਚ 1931 ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਛਪਦੇ 'ਪੀਪਲ' ਨਾਂ ਦੇ ਰਸਾਲੇ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਫਿਰੋਜ਼ ਚੰਦ ਵਲੋਂ ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੂਰੂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਸੀ। ਮੁਕੰਮਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਫਿਰ ਵੀ ਦੁਰਲੱਭ ਹੀ

ਨੌਜਵਾਨ ਸਿਆਸੀ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਖਤ

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਦਰੀ ਜੁਝਾਰੂਆਂ ਦੀ ਲਿਸਟ

ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਵਲੋਂ 1995 ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਤਤਵ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪੁਲਿਸ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਪੰਜ ਜਿਲਦਾਂ ਵਿਚ 'ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ' ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ। ਪਹਿਲੀ ਜਿਲਦ ਵਿਚ 1905 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1939 ਤੱਕ ਦੀਆਂ 'ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦ ਕਾਰਵਾਈਆਂ' ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ

ਆਮੀਆ ਕੇ. ਸਮੰਤਾ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਜਿਲਦ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ 2 ਫਰਵਰੀ 1931 ਵਾਲਾ ਮੁਕੰਮਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕਲਕੱਤਾ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਬੰਗਾਲੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬਿਮਲਾ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੇਵੀ ਨੂੰ 3 ਅਕਤੂਬਰ 1931 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਸੀ.ਈ.ਐੱਸ. ਫੇਅਰਵੈਦਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੋ 1939-43 ਦਰਮਿਆਨ ਕਲਕੱਤਾ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਖੁਫ਼ੀਆ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ 'ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਸਾਂਝੇ ਮੁਹਾਜ਼ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ' ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ 1936 ਵਿਚ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਟਿੱਪਣੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ 1933 ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਟਿੱਪਣੀ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੇਰਾ ਪੱਕਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਕਤ ਸਾਰੀਆਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤਾਕਤਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ (ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲਿਖੇ) ਵਿਚ ਉਲੀਕੀ ਸੇਧ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।"

ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਬੰਗਾਲੀ ਇਨਕਲਾਬਪਸੰਦ

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ ਅਤੇ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਮਿਲ-ਜੁਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਇਹ ਭੇਤ ਖੁੱਲ੍ਹਣਾ ਬਾਕੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬੰਗਾਲ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚਿਆ? ਇਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ 1986 ਵਿਚ ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਦੀਆਂ ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ ਅਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ/ਆਰਮੀ ਬਾਰੇ ਯਾਦਾਂ ਛਪਣ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸਿਆਸੀ ਜਥੇਬੰਦੀ 'ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ' ਬਣਾਈ ਸੀ, ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਨ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲੇ ਸਕੱਤਰ। ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਾਦਾਂ ਵਿਚ ਸਫ਼ਾ 173 ਉੱਪਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਸ ਖਤ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ: "...ਇਹ ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਵਧੀਆ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।... ਮੈਂ ਇਹ ਖਤ ਸੁਭਾਸ਼ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰੀ ਵਚਨਬਧਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸੁਭਾਸ਼ ਨੇ ਕਰਾਚੀ ਵਿਖੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸੈਸ਼ਨ (ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ 25 ਮਾਰਚ 1931 ਦੌਰਾਨ ਇਥੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ) ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਖਤ ਮੋਤਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੇ ਵਾਅਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਭਾਲ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕਰਾਚੀ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲੈਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਖਤ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਥਰੂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਖਤ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਰਾਹੀਂ ਕਲਕੱਤਾ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉੱਥੋਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬਿਮਲਾ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਹ 'ਸੇਧ' ਕੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਫੇਅਰਵੈਦਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਖੁਫ਼ੀਆ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ 'ਕੌਮੀ

ਲਹਿਰ' ਜਿਸ ਨੂੰ ਗਾਂਧੀਵਾਦ ਕਹਿਣਾ ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਿਆਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਇਸ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬੀ ਰੂਹ ਫੂਕ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਹਸਰ ਤੋਂ ਨਾ ਬਚਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਖੜੋਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਬੇਰ-ਖਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਚਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਫੇਅਰਵੈਦਰ ਵਲੋਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ 'ਇਨਕਲਾਬੀ ਤਾਕਤਾਂ' ਕਿਹੜੀਆਂ ਸਨ? ਇਹ ਉਸ ਵਕਤ ਉੱਭਰ ਰਹੇ ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਤਾਕਤਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਸੀ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਗਾਂਧੀਵਾਦੀ ਜਕੜ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਬਸਤੀਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਫ਼ੈਸਲਾਕੁਨ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਯਤਨਾਂ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਸੀ। ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਵੱਲੋਂ ਜਥੇਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਾਂਝਾ ਮੋਰਚਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੰਗਾਲ ਦਾ ਫਾਰਵਾਰਡ ਬਲਾਕ, ਬਾਬਾ ਸੋਹਣ

ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ ਤੇ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਵਲੋਂ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਸਵਾਮੀ ਸਹਿਜਾਨੰਦ ਸਰਸਵਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਬਣਾਈ ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਪਾਰਟੀ, ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। 'ਕਾਂਗਰਸ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ' ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਮੰਚ ਸੀ। ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਵਲੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਰਵਾਇਤੀ ਸੇਧ ਦੇ ਉਲਟ ਬਸਤੀਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਸਮਝੌਤਾ ਰਹਿਤ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਦੀ ਰਾਜਸੀ ਸੇਧ ਅਪਣਾਈ ਗਈ। ਇਹ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੇ 'ਇਨਕਲਾਬ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ' ਅਤੇ 'ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਮੁਰਦਾਬਾਦ' ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਾਅਰਿਆਂ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਦੀ ਸੋਚ ਅੰਦਰ ਵੀ ਉੱਘੜਦੇ

ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। 19 ਮਾਰਚ 1940 ਨੂੰ ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਬਿਹਾਰ ਵਿਖੇ ਸਮਝੌਤੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਸਰਵ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤਕਰੀਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਮਨਸ਼ਾ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਕੁਲ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ ਹਨ।" ਇਉਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਪਾਲਾਬੰਦੀ ਕਰਨ 'ਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਅ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜੇ ਇਹ ਅਹਿਮ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਉਸੇ ਵਕਤ ਮੁਕੰਮਲ ਰੂਪ 'ਚ ਇਨਕਲਾਬੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਸਫ਼ਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ, ਇਸ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਹਥਿਆਰ ਬਣ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਤਰਾਸਦੀ ਦੀ ਇਤਹਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 1947 ਦੀ ਸੱਤਾ ਬਦਲੀ ਤੋਂ ਚਾਰ ਦਹਾਕੇ ਬਾਅਦ ਤੱਕ ਵੀ ਇਹ ਅਹਿਮ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਗੁੰਮਨਾਮੀ ਹੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਰਿਹਾ।

ਆਫੀਆ ਸਦੀਕੀ ਦਾ ਜਹਾਦ

ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਚੁਕੇ ਹੋ...

ਕਿਸਤ ਗਿਆਰਵੀਂ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਆਫੀਆ ਦੀ ਮਾਂ ਇਸਮਤ ਜਹਾਨ, ਮਜ਼ਹਬੀ ਤਾਲੀਮ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੀ ਉਘੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਮਜ਼ਹਬੀ ਤਾਲੀਮ ਦਾ ਆਫੀਆ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਗੂੜ੍ਹਾ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਨੇ ਵੀ ਅਸਰ ਪਾਇਆ। ਆਫੀਆ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ 'ਜਹਾਦੀ' ਜਨਰਲ ਜ਼ਿਆ-ਉਲ-ਹੱਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਹਿੰਦੇ-ਕਹਾਉਂਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਕੋਲ ਅਮਰੀਕਾ ਪੁੱਜ ਗਈ। ਅਲੀ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਅਕਸਰ ਇਸਲਾਮ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸਾਂ ਕਰਦੀ। ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਗੱਲ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ। ਇਸਲਾਮ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਨਿਆਰਾ ਅਤੇ ਬਿਹਤਰ ਮਜ਼ਹਬ ਜਾਪਦਾ। ਇਸੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਉਹ ਦੂਜੇ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੀ। ਉਸ ਦੀ ਲੋਚਾ ਸੀ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਉਤੇ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਬੋਸਟਨ ਦੀ ਪ੍ਰਿੰਸਿਪ ਸੰਸਥਾ ਮੈਸਾਚੂਸੈਟਸ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਲਿਆਕਤ ਕਰ ਕੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਮਕਬੂਲ ਹੋ ਗਈ। ਉਥੇ ਉਸ ਦਾ ਸੰਪਰਕ ਮੁਸਲਿਮ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਤੇ ਫਿਰ ਜਹਾਦੀਆਂ ਨਾਲ। ਜਹਾਦੀਆਂ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਕਾਫਰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਸੀ। 1993 ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿਚ ਆਫੀਆ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗਈ ਅਤੇ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਵਾਪਸੀ ਵੇਲੇ ਉਹ ਅਤਿਅੰਤ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਭਰੀ ਪਈ ਸੀ। ਉਹ ਜਹਾਦ ਨਾਲ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ ਜੁੜ ਗਈ। ਘਰਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਣ 'ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਿਕਾਹ ਅਹਿਮਦ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਕੋਲ ਅਮਰੀਕਾ ਪੁੱਜ ਗਿਆ। ਫਿਰ 9/11 ਵਾਲਾ ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਗਿਆ। ਆਫੀਆ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪਰਤ ਗਈ ਅਤੇ ਅਮਜਦ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਦ ਲਿਆ। ਜਹਾਦ ਬਾਰੇ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪਾੜਾ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।...ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਪੜ੍ਹੋ....

1972 ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਜਨਮੀ ਆਫੀਆ ਸਦੀਕੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਰੌਂਗਟੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀ; ਪਹਿਲਾਂ ਡਾਕਟਰ ਤੇ ਫਿਰ ਜਹਾਦੀ ਬਣੀ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਸ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਹੋਣੀ ਦਾ ਬਿਆਨ ਹੈ ਜੋ ਜਹਾਦ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਰੜੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਕੁੱਦ ਪਏ।

ਅਮਜਦ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਤਾਂ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਆਫੀਆ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਸੀ। ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਕੰਮ 'ਤੇ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਵਕਤ ਔਖਾ-ਸੌਖਾ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ, ਪਰ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਖਾਣ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ। ਕਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਲਕਾਰੀਆਂ ਸੁਣਦੀਆਂ ਅਤੇ ਕਦੇ ਆਫੀਆ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਤੁਰੀ ਫਿਰੀ ਦਿਸਦੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਫੋਨ ਆਇਆ। ਫੋਨ ਉਸ ਦੀ ਅੰਮੀ ਦਾ ਸੀ। ਅਮਜਦ ਦੇ ਫੋਨ ਚੁੱਕਦਿਆਂ ਹੀ ਜਾਹਿਰਾ ਖਾਂ ਬੋਲੀ, "ਬੇਟੇ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਐ ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ 'ਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਇਸ ਸਭ ਦੀ ਮੈਂ ਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਆਂ।"

ਹਰਮਹਿੰਦਰ ਚਹਿਲ

ਫੋਨ: 703-362-3239

e-mail: chahals57@yahoo.com

"ਅੰਮੀ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਐ। ਨਾਲੇ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦਿੰਨੀ ਐ?"

"ਕਿਉਂਕਿ ਆਫੀਆ ਮੇਰੀ ਹੀ ਪਸੰਦ ਐ। ਮੈਂ ਹੀ ਤੇਰੇ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਸੀ। ਪਤਾ ਨੂੰ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਹਿਨ ਕੁੜੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਸਮਝ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋ ਕੀ ਗਿਆ ਐ।"

"ਅੰਮੀ ਤੂੰ ਐਵੇਂ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ।"

ਇੰਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਅਮਜਦ ਸੋਚਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਆਫੀਆ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦੇਰ ਜਾਂ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਹੀ ਵੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਐ। ਤੇ ਕੀ ਉਹ ਖੁਦ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ? ਉਧਰ ਅਮਜਦ ਨੂੰ ਫੋਨ 'ਤੇ ਚੁੱਪ ਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਵੇਖ ਕੇ ਜਾਹਿਰਾ ਖਾਂ ਬੋਲੀ, "ਅਮਜਦ ਬੇਟੇ, ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਚਿਹਾ ਐ ਨਾ?"

"ਹਾਂ ਹਾਂ ਅੰਮੀ, ਤੂੰ ਗੱਲ ਕਰ। ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਤੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਚ ਈ ਐ।"

ਜਾਹਿਰਾ ਖਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਬੋਲਣ ਲੱਗੀ ਪਰ ਅਮਜਦ ਦਾ ਧਿਆਨ ਫਿਰ ਆਫੀਆ ਵੱਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਮਨ 'ਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ, 'ਆਫੀਆ ਨਾਈਨ ਅਲੈਵਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਇੱਕ ਦਮ ਇੰਨਾ ਡਰ ਕਿਉਂ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਉਂ ਖੜ੍ਹੇ ਪੈਰ ਭੱਜ ਜਾਣ ਲਈ ਕਾਹਲੀ ਪੈ ਗਈ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਹੋਰ ਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗੀ। ਸਿੱਧਾ ਈ ਜਹਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਜਾ ਮਿਲਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈ। ਨਾਲੇ ਉਹ ਦੱਸ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਿਕਾਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਐਫ.ਬੀ.ਆਈ. ਵਾਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਭ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਖੈਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਐ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਚੈਰਿਟੀ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਉਹ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਆਏ ਹੋਣਗੇ।' ਉਸ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਚੱਲਦੀ ਗੱਲ ਵਿਚਕਾਰ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਜਦੋਂ ਉਧਰੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, "ਬੇਟੇ ਤੂੰ ਇਉਂ ਕਰ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਆਫੀਆ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਕੇ ਕਹਿ ਦੇ ਕਿ ਉਹ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਵੇ। ਔਰਤ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਮਾਨਸਿਕ ਕਾਰਨਾਂ

ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ 'ਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਐ। ਹੁਣ ਉਹ ਠੀਕ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬੁਲਾ ਲੈ। ਔਲਾ ਸਭ ਠੀਕ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ।"

ਮਾਂ ਨੇ ਨਸੀਹਤਾਂ ਦੇ ਕੇ ਫੋਨ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਅਮਜਦ ਦਾ ਮਨ ਫਿਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਵੱਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਈ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ, 'ਕਿਤੇ ਆਫੀਆ ਇਹ ਸਭ ਡਰਾਮਾ ਤਾਂ ਨੂੰ ਕਰ ਰਹੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਐ ਕਿ ਉਹ ਮੈਥੋਂ ਵੱਖ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਿਰਫ ਬਹਾਨੇ ਘੜ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿਆਂ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਹਾਂ ਇਹੀ ਹੈ। ਲੱਗਦਾ ਐ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ ਨੂੰ ਐ। ਉਸ ਉਸ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਤੋਂ ਤਾਂ ਲੱਗਦੇ ਕਿ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਐ ਪਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਵਿਖਾਵਾ ਈ ਹੋਵੇ।'

ਖੈਰ! ਕੁਝ ਵੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨਦਿਆਂ ਆਫੀਆ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਉਧਰ ਆਫੀਆ ਦਾ ਅੱਥਾ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਮਜਦ ਦੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ, ਆਫੀਆ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਮੁਰਝਾਏ ਫੁੱਲ ਵਰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਉਦਾਸ ਬੈਠ 'ਤੇ ਪਈ ਰਹਿੰਦੀ। ਸੁਲੇਹ ਸਦੀਕੀ ਸਭ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਫੀਆ ਨੂੰ ਕੋਲ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਦਾ ਬੋਲਿਆ, "ਬੇਟੀ, ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਝ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ; ਬੱਸ ਇੰਨਾ ਈ ਐ ਕਿ ਔਰਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਫਰਜ਼ ਆਪਣਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਚਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਐ। ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਿਰਫ ਤਣਾਅ ਐ, ਹੋਰ ਕੁਝ ਨੂੰ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿਆਂਗਾ ਕਿ ਤੂੰ ਅਮਜਦ ਕੋਲ ਚਲੀ ਜਾ।"

"ਪਰ ਅੱਬੂ ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਫੋਨ ਨੂੰ ਕੀਤਾ?"

"ਬੇਟੀ, ਕਈ ਵਾਰ ਇਨਸਾਨ ਕੰਮ ਵਿਚ ਉਲਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ...। ਉਹ ਗੱਲ ਕਰ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਫੋਨ ਖੜਕ ਪਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਫੋਨ ਉਠਾਉਂਦਿਆਂ 'ਹੈਲੋ' ਕਹੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਰੌਣਕ ਆ ਗਈ। ਉਹ ਫੋਨ ਆਫੀਆ ਵੱਲ ਕਰਦਾ ਬੋਲਿਆ, "ਲੈ ਗੱਲ ਕਰ, ਅਮਜਦ ਦਾ ਫੋਨ ਐ।"

ਆਫੀਆ ਚਹਿਕ ਉਠੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਪਿੱਛੋਂ ਫੋਨ ਬੰਦ ਕਰਦੀ ਉਹ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁੱਲ ਵਾਂਗ ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਟਿਕਟਾਂ ਬੁੱਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਬੋਸਟਨ ਲੱਗਣ ਲੱਗੀ। ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਏਅਰਪੋਰਟ 'ਤੇ ਜਾ ਉਤਰੀ। ਅਮਜਦ ਅੱਗੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈਣ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਘਰੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਆਫੀਆ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਇੱਕ ਦਮ ਬਦਲ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਕੰਬਣ ਲੱਗੀ।

"ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਇੰਨੇ ਦਿਨ ਫੋਨ ਵੀ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਕੀ ਐ?" ਉਹ ਉਚੀ ਬੋਲਦੀ ਅਮਜਦ ਦੇ ਗਲਮੇ ਨੂੰ ਚੰਬੜ ਗਈ। ਇੱਧਰ ਉਧਰ ਖਿੱਚਦੀ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਛਾਤੀ 'ਚ ਮੁੱਕੀਆਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗੀ। ਅਮਜਦ ਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਰੋਧ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਆਖਰ ਆਫੀਆ ਬੱਕ ਗਈ ਤੇ ਮੁੱਕੀਆਂ ਮਾਰਨੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਅਮਜਦ ਦੀ

ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਚੰਬੜ ਗਈ। ਅਮਜਦ ਨੇ ਉਸ ਦੁਆਲੇ ਬਾਂਹ ਵਲ ਲਈ। ਆਫੀਆ ਇੰਨਾ ਰੋਈ ਕਿ ਅਮਜਦ ਦਾ ਕਮੀਜ਼ ਭਿੰਜ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਵੀ ਅੱਥਰੂ ਸਿੱਮ ਆਏ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚਲਾ ਉਹ ਖਿਆਲ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਆਫੀਆ ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਤਲਾਕ ਚਾਹੁੰਦੀ ਐ, ਕਾਫੂਰ ਵਾਂਗ ਉਡ ਗਿਆ।

ਉਧਰ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਅਤਿਵਾਦ ਖਿਲਾਫ ਲੜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਜੰਗ ਲੰਬੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਤਾਲਿਬਾਨ ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਪੰਜ-ਛੇ ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਉਸਮਾ ਬਿਨ-ਲਾਦਿਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ 'ਅਲ-ਕਾਇਦਾ' ਤੋਰਾ ਬੋਰਾ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲ ਨਿਕਲ ਗਈ ਸੀ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਾਚੀ ਵਿਚ ਅੱਡੇ ਜਮਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਅਮਰੀਕਾ ਸਮਝ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਕੱਚੇ ਘਰਾਂ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ਕ ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣੇ ਬੇਕਾਰ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ ਇਹ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਭ ਬਚ ਕੇ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ, ਲੜਾਈ ਦਾ ਮੁਹਾਜ਼ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਇਰਾਕ ਵੱਲ ਮੋੜਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਤੋਰਾ ਬੋਰਾ ਪਹਾੜੀਆਂ 'ਚੋਂ ਭੱਜੇ ਅਲ-ਕਾਇਦਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਬਥੇਰੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਰਗਰਮ ਬਲੋਚੀ ਪਰਿਵਾਰ ਸੀ। ਰਮਜ਼ੀ ਯੂਸਫ ਜੋ 1993 ਦੇ ਨਾਰਥ ਟਾਵਰ ਵਾਲੇ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਸੀ, ਇਸੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਸੀ। ਇਸ

ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚਲੇ ਆਪਣੇ ਸੰਪਰਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਜਿਹੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਰੰਗਰੂਟਾਂ 'ਚ ਹੌਜ਼ੇ ਪਦੀਲਾ ਨਾਂ ਦਾ ਅਮਰੀਕਨ ਵੀ ਸੀ। ਉਹ ਫਲੋਰਿਡਾ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਗੈਰ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾ-ਬੁਝਾ ਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਅਲ-ਕਾਇਦਾ 'ਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਟਰੇਨਿੰਗ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਲੈ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗਾਂਹ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਕੇ.ਐਸ.ਐਮ. ਨੂੰ ਹੋਰ ਬੰਦੇ ਮਿਲਦੇ ਗਏ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ 'ਚ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਹੌਜ਼ੇ ਪਦੀਲਾ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ ਐਡਮ ਹੁਸੈਨ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਬੈਨੋਵੋਲੋਸ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਐਡਮ ਹੁਸੈਨ ਅੱਗੇ ਸੁਲੇਮਾਨ ਅਹਿਮਦ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਸੁਲੇਮਾਨ ਦੀ ਆਫੀਆ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਸੀ। ਉਸੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਆਫੀਆ ਬੈਨੋਵੋਲੋਸ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰ ਅਦਨਾਨ ਸੁਕਰੀਜ਼ਮਾ ਦੇ ਸੰਪਰਕ 'ਚ ਆਈ ਸੀ। ਆਫੀਆ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਮੁੜ ਆਉਣ ਨਾਲ ਸਾਰਿਆਂ 'ਚ ਫਿਰ ਤੋਂ ਤਾਲਮੇਲ ਹੋਣ ਲੱਗਿਆ। ਜਾਅਲੀ ਈ-ਮੇਲਾਂ ਜ਼ਰੀਏ ਜਾਂ ਹੋਰ ਲੁਕਵੇਂ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਲੋਕ ਆਪਸ ਵਿਚ ਰਾਬਤਾ ਬਣਾਈ ਰਖਦੇ ਸਨ।

ਜਦੋਂ ਆਫੀਆ ਵਾਪਸ ਆਈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਈ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਮਜਾਜ਼ 'ਚ ਰਹੀ। ਉਹ ਅਮਜਦ ਨਾਲ ਬੜੀ ਮੁਹੱਬਤ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀ। ਅਮਜਦ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਆ

ਖਾਲਿਦ ਸ਼ੇਖ ਮੁਹੰਮਦ (ਐਨ ਖੱਬੇ) ਪਹਿਲੀ ਮਾਰਚ 2003 ਨੂੰ ਕਰਾਚੀ ਵਿਚ ਫੜੇ ਜਾਣ ਮੌਕੇ। ਵਿਚਕਾਰ ਅਦਨਾਨ ਸੁਕਰੀਜ਼ਮਾ ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਅਬੂ ਜੁਬੈਦ।

ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੋਢੀ ਦਾ ਨਾਂ ਖਾਲਿਦ ਸ਼ੇਖ ਮੁਹੰਮਦ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਉਸ ਦੇ ਨਿੱਕ-ਨੇਮ ਯਾਨਿ ਕੇ.ਐਸ.ਐਮ. ਨਾਲ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਜੋ ਲੋਕ ਅਲ-ਕਾਇਦਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ 'ਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅੱਰਤਾਂ ਦਾ ਗਰੁੱਪ ਵੀ ਸੀ। ਆਫੀਆ ਦੀ ਮਾਂ ਇਸਮਤ ਵੀ ਇਸੇ ਗਰੁੱਪ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਅਲ ਬਲੋਚੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਈ ਮੈਂਬਰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਮਹਿਮਾਨ ਬਣ ਕੇ ਠਹਿਰ ਵੀ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਅਲ-ਕਾਇਦਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੇ.ਐਸ.ਐਮ. ਆਪਣੀ ਅਗਲੀ ਸਕੀਮ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਮਰੀਕਾ 9/11 ਵਾਲੀ ਸੱਟ 'ਚੋਂ ਉਭਰੇ, ਉਦੋਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦੂਜੇ ਹਮਲੇ ਲਈ ਕੇ.ਐਸ.ਐਮ. ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਈ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ

ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਇਸੇ ਖੁਸ਼ੀ ਕਾਰਨ ਉਹ ਅਗਲੇ ਐਤਵਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇੱਕ ਮਹਿੰਗੇ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਰਾਤ ਠਹਿਰਨ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਆਫੀਆ ਭੜਕ ਉਠੀ, "ਅਮਜਦ ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਐ। ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਸਾਡੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਰਾ ਗਰੀਬੀ ਨਾਲ ਮਰ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਅੱਯਾਸ਼ੀ ਦੀ ਪਈ ਐ।"

"ਆਫੀਆ ਅੱਯਾਸ਼ੀ ਵਾਲੀ ਇਸ ਵਿਚ ਕੀ ਗੱਲ ਐ। ਮੇਰੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਗਲਤ ਥਾਂ 'ਤੇ ਨੂੰ ਖਰਚ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲਈ ਇਹ ਖਰਚ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਹੱਕ ਵੀ ਐ ਕਿ ਹਲਾਲ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਬਾਹਰ ਘੁਮਾ ਫਿਰਾ ਦਿਆਂ।"

"ਤੈਨੂੰ ਕਦੇ ਸਮਝ ਨੂੰ ਆ ਸਕਦੀ। ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਨੂੰ ਰਹਿਣਾ। ਚੱਲ ਘਰੇ ਵਾਪਸ ਚੱਲੀਏ।" ਆਫੀਆ ਉਥੇ ਨਾ ਰੁਕੀ ਤੇ ਅਮਜਦ ਨੂੰ

ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਮੁੜ ਕੇ ਹੀ ਸਾਹ ਲਿਆ। ਅਮਜਦ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕੁਝਿੱਤਣਾਂ ਭੁੱਲ ਕੇ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇਗਾ, ਪਰ ਆਫੀਆ ਉਥੇ ਹੀ ਅਟਕੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਫਿਰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਅਮਜਦ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸਕੂਲ ਭੇਜਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰੀ-ਸਕੂਲ ਵਰਗੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲੱਗਣਗੇ, ਫਿਰ ਹੀ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ ਦੂਜੇ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੋਣਗੇ, ਪਰ ਆਫੀਆ ਨੇ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਜੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਭੇਜੇਗੀ। ਉਹ ਘਰੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਵੇਗੀ। ਅਮਜਦ ਮਨ ਮਸੋਸ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਅਮਜਦ ਇੱਕ ਦਿਨ ਛੇਤੀ ਘਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਬੜਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ। ਆਫੀਆ ਟੀ.ਵੀ. 'ਤੇ ਉਹ ਕੁਝ ਵੇਖ ਰਹੀ ਸੀ ਜੋ ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਮਾਰ-ਮਰਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਨੇੜੇ ਹੀ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਅਮਜਦ ਤੋਂ ਇਹ ਸਭ ਵੇਖ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਆਫੀਆ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਹੀ ਬਿਠਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਬਰ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਫੁਲਕ ਪਿਆ। ਉਹ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਬੋਲਿਆ, "ਆਫੀਆ ਇਹ ਕੀ ਐ?"

"ਕਿਉਂ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਜੇ ਸੱਚ ਐ, ਉਹ ਸੱਚ ਐ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਕੀ ਹਰਜ ਐ।"

"ਗੱਲ ਇਹ ਨੂੰ ਐ। ਗੱਲ ਇਹ ਐ ਕਿ ਤੂੰ ਭੋਰਾ ਭਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇੰਨੀਆਂ ਖਤਰਨਾਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਖਾ ਰਹੀ ਐ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਤੇ ਕੀ ਅਸਰ ਪਊਗਾ।"

"ਮੈਂ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਆਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਵੇ; ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਤੇਰੇ ਵਾਂਗੂੰ ਅਮਰੀਕਨ ਭਗਤ ਨਾ ਬਣਨ।"

"ਇਹ ਸਹੀ ਨੂੰ ਐ। ਨਾਲੇ ਮੈਂ ਅਮਰੀਕਨ ਭਗਤ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਕੀ ਗੱਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ?"

"ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਬਣਾਉਣ ਤੱਕ ਮਤਲਬ ਐ। ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਰੋਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਐ।"

"ਹੁਣ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਵੱਖਰਾ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਤੂੰ ਜੋ ਅੱਜ ਇੰਨੀ ਸੰਜੀਦਾ ਹੋਈ ਬੈਠੀ ਐ?"

"ਅਮਰੀਕਾ, ਇਰਾਕ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਐ।"

"ਇਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਹੋਣਾ ਈ ਸੀ।"

"ਕਿਉਂ? ਕਿਉਂ ਹੋਣਾ ਸੀ ਇਹ ਇੱਕ ਦਿਨ? ਸਿਰਫ ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਾਕਤਵਰ ਐ?" ਆਫੀਆ ਦੀ ਤਿਉੜੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ।

"ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਨੂੰ ਐ। ਤੂੰ ਯਾਦ ਕਰ, ਜਦੋਂ 1991 'ਚ ਪਹਿਲੀ ਇਰਾਕ ਜੰਗ 'ਡੈਜ਼ਰਟ ਸਟੋਰਮ' ਖਤਮ ਹੋਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੰਗਬੰਦੀ ਅਹਿਦਨਾਮੇ ਵਿਚ ਇਹ ਮੱਦ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਕਿ ਇਰਾਕ ਆਪਣੇ ਬਾਇਲੋਜੀਕਲ ਅਤੇ ਕੈਮੀਕਲ ਹਥਿਆਰ ਖਤਮ ਕਰੇਗਾ, ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਨੇ ਖਤਮ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਐ।"

"ਜਦੋਂ ਇਰਾਕ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਐ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਹੈ ਹੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਗੱਲ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਐ।"

"ਉਹ ਝੂਠ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਐ। ਉਸ ਕੋਲ

ਇਹ ਸਾਰੇ ਹਥਿਆਰ ਹੋਗੇ ਨੇ।
“ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਕੀ ਸਬੂਤ ਐ?”
“ਇਹ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਈ ਐ ਕਿ ਇਰਾਨ-ਇਰਾਕ ਜੰਗ ਅੱਠ-ਦਸ ਸਾਲ ਚਲਦੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਆਈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਦਿਨ 'ਚ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਅਜਿਹਾ ਪੜ੍ਹੇ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ ਸੀ?”

“ਕਿਉਂ?”
“ਕਿਉਂਕਿ ਇਰਾਕ ਨੇ ਲੜਾਈ ਦੇ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਕੈਮੀਕਲ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਇਰਾਨੀ ਫੌਜੀ ਮੋਰਚਿਆਂ 'ਚ ਬੈਠੇ ਈ ਸਦਾ ਦੀ ਨੀਂਦ ਸੌਂ ਗਏ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਇਰਾਨ ਨੂੰ ਲੜਾਈ ਬੰਦ ਕਰਨੀ ਪਈ ਸੀ। ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਐ ਕਿ ਇਰਾਕ ਕੋਲ ਹੁਣ ਵੀ ਉਹ ਹਥਿਆਰ ਹੋਗੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਸਕਦਾ ਐ। ਨਾਲੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਦਾ ਐ, ਨਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਕਿ ਇਰਾਕ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਾਤਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।”

“ਇਹ ਤਾਂ ਸਭ ਬਹਾਨੇ ਨੇ। ਅਸਲੀ ਮਸਲਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਐ।” ਆਫੀਆ ਉਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨੂੰ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ।
“ਅਸਲੀ ਗੱਲ ਕੀ ਐ ਤੂੰ ਦੱਸ ਦੇ ਫਿਰ?”
“ਅਮਰੀਕਾ, ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਨੂੰ ਮਹਾਂ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਉਸ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਇਜ਼ਰਾਇਲ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਸਾਰੇ ਅਰਬ ਮੁਲਕ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਇਕੱਲਾ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਰਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੇਲ ਭੰਡਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਕਾਬਜ਼ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।”

“ਇਹ ਮੁਮਕਿਨ ਨੂੰ ਐ। ਇਹ ਸਭ ਕੋਰੀਆਂ ਅਟਕਲਾਂ ਨੇ।”

“ਕਿਉਂ ਮੁਮਕਿਨ ਕਿਉਂ ਨੂੰ ਐ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਹੀ ਕੁਝ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਸੀ।”

“ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੋਂ?”

“ਜਦੋਂ ਇਹ ਸੋ ਕਾਲਡ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਵੀ ਇਵੇਂ ਹੀ ਧੱਕਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।”

“ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਐ ਕਿ ਤੂੰ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਐ ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਖਰੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਵੇਖਦਾ ਆਂ। ਉਦੋਂ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਸੀ। ਸਿਰਫ ਫਲਸਤੀਨ ਮੁਲਕ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਸੀ। ਫਲਸਤੀਨ ਦੇ ਯਹੂਦੀ ਵੱਧ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਾਲਾ ਸੂਬਾ ਮੰਗਦੇ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਰਕਰਾਰ ਨੂੰ ਰਹਿ ਸਕਦੀ। ਦੂਜੀ ਵੱਡੀ ਜੰਗ ਵੇਲੇ ਹੀ ਹਿਟਲਰ ਨੇ ਅੱਧੋਂ ਵੱਧ ਯਹੂਦੀ ਵਸੋਂ ਮਾਰ ਮੁਕਾਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਕਰ ਕੇ ਵੱਧ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਾਲਾ ਸੂਬਾ ਇਜ਼ਰਾਇਲ, ਫਲਸਤੀਨ ਦੇ ਅੰਦਰੇ ਹੀ ਲੈ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਚਲੇ ਗਏ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਅਰਬ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ, ਉਸ ਵੱਖਰੇ ਸੂਬੇ ਇਜ਼ਰਾਇਲ 'ਚੋਂ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਭਜਾਉਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ

ਹੀ ਅਹਿਸਾਸ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਹਾਲਾਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਅਰਬ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੋਰਚਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਈ ਐ, ਇਹ 1948 ਦੀ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਅਰਬਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੜਾਈ ਦੀ ਗੱਲ ਐ। ਉਸ ਲੜਾਈ 'ਚ ਅਰਬ ਮੁਲਕ ਹਾਰ ਗਏ। ਫਿਰ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਕੜਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕੁਝ ਹੁਣ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਅੱਗੇ ਵੀ ਵਾਪਰੇਗਾ...ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਵੀ। ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ 1973 'ਚ ਫਿਰ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਅਤੇ ਅਰਬ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਜੰਗ ਹੋਈ। ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਜਿੱਤ ਗਿਆ। ਅਸਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਐ ਕਿ ਜੇ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਰਬ ਮੁਲਕ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣ। ਸੋ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਤਾਂ ਹਰ ਇੱਕ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹੱਕ ਐ।”

“ਅਮਜਦ ਇਹ ਤੂੰ ਨੂੰ ਬੋਲਦਾ, ਤੇਰੇ ਅੰਦਰਲਾ ਅਮਰੀਕਨ ਅਮਜਦ ਬੋਲਦਾ ਐ।” ਆਫੀਆ ਨੇ ਤਨਜ਼ ਕੱਸੀ।

“ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜੁਆਬ ਨੂੰ ਅਹੁਤਦਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਮਿਹਣਾ ਮਾਰ ਦਿੰਦੀ ਐ।”

ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਆਫੀਆ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਪੀੜ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਹ ਭੁੱਜੇ ਹੀ ਬੈਠ ਗਈ। ਅਮਜਦ ਨੇ ਛੇਤੀ ਦੇਣੇ ਐਬੂਲੈਂਸ ਕਾਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਗਿਆ ਪਰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਖਬਰ ਦਿੱਤੀ। ਆਫੀਆ ਤੀਜੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਂ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਘਰ ਮੁੜ ਆਏ। ਘਰੇ ਆ ਕੇ ਆਫੀਆ ਸੋਫੇ 'ਤੇ ਟੋਚੀ ਜਿਹੀ ਹੋ ਕੇ ਪੈ ਗਈ। ਅਮਜਦ ਕੁਰਸੀ ਖਿੱਚ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਆਫੀਆ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵੱਲ ਨੀਝ ਲਾ ਕੇ ਵੇਖਦੀ ਰਹੀ। ਫਿਰ ਅੱਖਾਂ ਭਰਦਿਆਂ ਬੋਲੀ, “ਅਮਜਦ ਮੇਰਾ ਇੱਥੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ।”

“ਕਿਉਂ ਅਜਿਹੀ ਕੀ ਗੱਲ ਐ?”

“ਬੱਸ ਪਤਾ ਨੂੰ ਕੀ ਗੱਲ ਐ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਆਂ ਕਿ ਆਪਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਾਪਸ ਚੱਲੀਏ।”

ਅਮਜਦ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲਿਆ। ਉਹ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਆਫੀਆ ਫਿਰ ਬੋਲੀ, “ਤੂੰ ਕੋਈ ਜੁਆਬ ਕਿਉਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ?”

“ਆਫੀਆ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਤੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਫਿਰ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ਕਿ ਜਹਾਦ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈਏ।”

“ਅਮਜਦ ਮੈਂ ਤਾਂ ਵਿਚ-ਵਿਚਾਲੇ ਫਸ ਗਈ ਆਂ।” ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਪਿੱਛੋਂ ਕੰਧ ਵੱਲ ਝਾਕਦਿਆਂ ਆਫੀਆ ਬੋਲੀ।

“ਉਹ ਕਿਵੇਂ?”

“ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤੂੰ ਐ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਹਾਦ।”

“ਆਫੀਆ, ਇੱਕ ਗੱਲ ਪੁੱਛਾਂ? ਸੱਚ ਦੱਸੀ।”

“ਹਾਂ ਪੁੱਛ।” ਆਫੀਆ ਨੇ ਮੂੰਹ ਉਸ ਵੱਲ

ਕਰ ਲਿਆ।
“ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਭਲਾ ਕਦੇ ਚੋਣ ਕਰਨੀ ਪੈ ਗਈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਿਸ ਨੂੰ ਚੁਣੇਗੀ? ਮੈਨੂੰ ਜਾਂ ਜਹਾਦ ਨੂੰ?”
“ਅਮਜਦ, ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਕਦੇ ਆਉਂਦਾ ਐ ਤਾਂ ਇਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬੜਾ ਦੁਖਦਾਈ ਵਕਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਪਹਿਲਾਂ ਈ ਦੱਸ ਦਿੰਦੀ ਆਂ ਕਿ ਆਖਰ ਮੈਂ ਚੁਣਾਂਗੀ ਤਾਂ ਜਹਾਦ ਨੂੰ ਈ।” ਇੰਨਾ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਆਫੀਆ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਲਈਆਂ ਤੇ ਸਿੱਧੀ ਹੋ ਕੇ ਸੋਫੇ 'ਤੇ ਪੈ ਗਈ। ਅਮਜਦ ਉਦਾਸ ਜਿਹਾ ਉਠ ਕੇ ਬਾਹਰ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਫੋਨ ਦੀ ਘੰਟੀ ਨੇ ਆਫੀਆ ਨੂੰ ਨੀਂਦ 'ਚੋਂ ਜਗਾਇਆ। ਫੋਨ ਸੁਹੇਲ ਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਦੱਸਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਐਫ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਕੋਅਰ ਬਰਦਰਜ਼ ਅਤੇ

ਪੱਤਰਕਾਰ ਡੋਨੀਅਲ ਪਰਲ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰ ਕਲਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬੋਨੋਵੋਲੋਸ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਲਈ ਫੜਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਲੰਬੀ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਪਿੱਛੋਂ ਸਭ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਸੁਹੇਲ ਨੇ ਆਫੀਆ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀ ਈ-ਮੇਲ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਸੱਕੀ ਨਾ ਲਿਖੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਫੋਨ ਵਰਤਣ ਲੱਗੀ ਇਹਤਿਆਜ਼ ਰੱਖੇ। ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੱਲ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਲੁਕਵੇਂ ਫੋਨ ਤੋਂ ਕਰੇ। ਸੁਹੇਲ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਆਫੀਆ ਨੀਂਦ 'ਚ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸ਼ਾਇਦ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਣ ਦਾ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਫੋਨ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਆਫੀਆ ਨੂੰ ਮੁੜ ਨੀਂਦ ਆਉਣ ਲੱਗੀ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਫੋਨ ਫਿਰ ਤੋਂ ਖੜਕ ਪਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸਕਰੀਨ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ। ਸੁਹੇਲ ਹੀ ਦੁਬਾਰਾ ਫੋਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੁਹੇਲ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ 'ਚ ਬੋਲਿਆ।

“ਮੈਂ ਜੋ ਕੁਝ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਣ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਇਸ ਨੇ ਤੇਰੀ ਨੀਂਦ ਅਤੇ ਸੁਸਤੀ ਸਭ ਉਡਾ ਦੇਣੀ ਐ।”

“ਅੱਛਾ।”

“ਮੈਨੂੰ ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਅਦਨਾਨ ਸ਼ੁਕਰੀਜ਼ਮਾ ਦਾ ਮੈਸਿਜ਼ ਮਿਲਿਆ।”

“ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਰਾਤ ਈ ਗੱਲ

ਹੋਈ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ ਕੀ ਕਹਿ ਰਿਹੈ?”
“ਆਫੀਆ ਤੈਨੂੰ ਯਾਦ ਐ ਨਾ ਕਿ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਇੱਕ ਯਹੂਦੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾ ਕੇ ਜੈਸ਼-ਏ-ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਲੀਡਰ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਨੇ ਜੈਸ਼-ਏ-ਮੁਹੰਮਦ ਬਾਰੇ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਜੋ ਸਾਡੇ ਉਸ ਲੀਡਰ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨੂੰ ਆਇਆ ਸੀ।”

“ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਐ। ਤੂੰ ਡੋਨੀਅਲ ਪਰਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹੈ।”

“ਹਾਂ ਹਾਂ ਉਸੇ ਦੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਆਖਰੀ ਮੰਜ਼ਲ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਐ।”

“ਕੀ ਮਤਲਬ?” ਆਫੀਆ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ।

“ਤੂੰ ਆਹ ਇੱਕ ਅਡਰੈਸ ਲਿਖ ਤੇ ਫਿਰ ਇੰਟਰਨੈੱਟ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਆਪ ਵੇਖ।” ਅਡਰੈਸ ਲਿਖ ਕੇ ਸੁਹੇਲ ਨੇ ਫੋਨ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਆਫੀਆ ਨੇ ਕੰਪਿਊਟਰ 'ਤੇ ਸੁਹੇਲ ਦੀ ਦੱਸੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਖੋਲ੍ਹੀ ਤੇ ਵੀਡੀਓ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਲੱਗੀ। ਦੋ ਢਕੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਵਾਲੇ ਡੋਨੀਅਲ ਪਰਲ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਪਿੱਛੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਢਕੇ ਚਿਹਰੇ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਜਣਾ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ ਤੇ ਡੋਨੀਅਲ ਪਰਲ ਦੀ ਜੀਭ ਵੱਢ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਵਾਲ ਫੜ ਕੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਉਲਾਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸਾਹ ਰਗ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਢਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਬੱਕਰੇ ਨੂੰ ਹਲਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਦੇ ਕੁ ਮਿੰਟ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਵਿਚ ਹੀ ਵਾਪਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਫੀਆ ਇਹ ਦੋ ਮਿੰਟ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਝਮਕਦੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦਾ ਚਿੱਤ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਜਹਾਦੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਬਦਲਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਡੋਨੀਅਲ ਪਰਲ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਹਾਦੀਆਂ 'ਤੇ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਇਹ ਘਟਨਾ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸੁਰਖੀ ਬਣ ਗਈ। ਅਸਲ 'ਚ ਡੋਨੀਅਲ ਪਰਲ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਗਰਭਵਤੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਟੀ.ਵੀ. 'ਤੇ ਜਹਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਘਰਵਾਲੇ ਦੀ ਜਾਨ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨੰਨ੍ਹੀ ਜਾਨ ਲਈ ਹੀ ਸਹੀ, ਜੋ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਜਨਮ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਕਮ ਸੇ ਕਮ ਇਸ ਨੂੰ ਪਿਉ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਮਿੰਨਤਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਪਰਲ ਦੀ ਸਿਰਫ ਹੱਤਿਆ ਹੀ ਨਾ ਕੀਤੀ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਤਾਂ ਕਿ ਹੋਰ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਅਮਰੀਕਾ ਲੜਾਈ ਦਾ ਮੂੰਹ ਭਾਵੇਂ ਇਰਾਕ ਵੱਲ ਮੋੜ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਅਲ-ਕਾਇਦਾ

ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨਾ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਆਖਰ ਮਾਰਚ 2002 'ਚ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੱਡੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਮਿਲੀ ਜਦੋਂ ਚੋਟੀ ਦਾ ਅਲ-ਕਾਇਦਾ ਮੈਂਬਰ ਅਬੂ ਜੁਬੈਦ ਫੜ ਲਿਆ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਬੂ ਜੁਬੈਦ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੋਸ਼ ਉੱਡ ਗਏ। ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ 9/11 ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਖਾਲਿਦ ਸ਼ੇਖ ਮੁਹੰਮਦ (ਕੇ.ਐਸ.ਐਮ.) ਦੀ ਸੀ। ਤੇ 1993 ਵਿਚ ਨਾਰਥ ਟਾਵਰ ਦੇ ਪਾਰਕਿੰਗ ਲਾਟ ਵਿਚ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ ਕਰ ਕੇ ਛੇ ਜਣਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਅਤੇ ਸੈਕਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਰਮਜ਼ੀ ਯੂਸਫ ਇਸੇ ਕੇ.ਐਸ.ਐਮ. ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਹੁਣ ਤੱਕ 9/11 ਬਾਰੇ ਹਨੂਰੇ 'ਚ ਹੀ ਤੀਰ ਮਾਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਹੁਣ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਸਮਝ ਗਈਆਂ। ਉਹ ਜਾਣ ਗਈਆਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕੇ.ਐਸ.ਐਮ. ਨੇ ਉਸਮਾ ਬਿਨ-ਲਾਦਿਨ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ 9/11 ਵਾਲਾ ਕਾਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਾ ਪਕਾਇਆ। ਫਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਕੇ.ਐਸ.ਐਮ. ਨੇ ਹੀ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਉਸੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣ 'ਚ ਮੱਦਦ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦਿੱਤੀ। ਅਬੂ ਜੁਬੈਦ ਬਹੁਤ ਬੜੇ ਟਾਰਚਰ ਨਾਲ ਹੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਮੰਨ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਕੇ.ਐਸ.ਐਮ. ਦੀਆਂ ਅਗਾਂਹ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਵੀ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਅਬੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, “ਕੇ.ਐਸ.ਐਮ. ਆਪਣੀ ਇਸ 9/11 ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਐ। ਉਹ ਇਸ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਦੂਜੇ ਵੱਡੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਐ। ਉਸ ਦੀ ਅਗਾਂਹ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸਕੀਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਰੋੜ੍ਹੀ ਐਕਟਿਵ ਬੰਬਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਨੈਚਰਲ ਗੈਸ ਲਾਈਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਮਰ ਜਾਣਗੇ। ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਐ ਕਿ ਅਮਰੀਕਨ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਵੀ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਮਰਨਗੇ। ਅਮਰੀਕਨ ਐਟਮੀ ਊਰਜਾ ਪਲਾਂਟ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਹਨ।”

ਅਬੂ ਜੁਬੈਦ ਨੇ ਹੋਰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੂਜੇ ਵੱਡੇ ਹਮਲੇ ਲਈ ਕੇ.ਐਸ.ਐਮ. ਨੇ ਵੱਖਰਾ ਤਰੀਕਾ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਅਮਰੀਕਾ ਰਹਿ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ 'ਚੋਂ ਜਹਾਦੀਆਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਹੋਜ਼ੇ ਪਦੀਲਾ ਵਰਗੇ ਕਈ ਬੰਦੇ ਚੁਣ ਵੀ ਲਏ ਹਨ। ਅਬੂ ਜੁਬੈਦ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਗਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਕੇ.ਐਸ.ਐਮ. ਨੇ ਅਦਨਾਨ ਸ਼ੁਕਰੀਜ਼ਮਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਾਈ ਹੈ। ਉਹੀ ਅਮਰੀਕਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਅੱਗੇ ਦੇ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਅੰਜ਼ਾਮ ਦੇਵੇਗਾ। ਅਬੂ ਜੁਬੈਦ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਐਫ.ਬੀ.ਆਈ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਗਰ ਲੱਗ ਗਈ।

(ਚੱਲਦਾ)

ਕਾਵਿ-ਜਗਤ

ਮੇਰਾ ਘਰ

ਜਿਸ ਵਿਹੜੇ ਸੂਰਜ-ਮੁਖੀਆ ਸੂਰਜ ਉਗਣ 'ਤੇ ਮੁਸਕਰਾਵੇ।
ਜਿਸ ਵਿਹੜੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਬੂਟੇ ਬਸ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮਹਿਕ ਹੀ ਆਵੇ।
ਜਿਸ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਰੁੱਤਾਂ ਖੇਡਣ ਗਰਮੀ ਸਰਦੀ ਰਾਸ ਰਚਾਵੇ।
ਜਿਸ ਵਿਹੜੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕੇ

ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਖਬਰ ਲਿਆਵੇ।
ਸਮਝ ਲਈ ਇਹ ਕੋਈ ਘਰ ਹੈ।
ਇਹ ਤਾਂ ਬਸ ਮੇਰਾ ਹੀ ਘਰ ਹੈ।

ਜਿਸ ਘਰ ਵਿਚ ਬੋੜੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਨਿਕੜੇ ਖਾਥ ਹੰਢਾਵੇ।
ਜਿਸ ਘਰ ਵਿਚ ਛੋਟੀਆਂ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਚੰਨ ਨੂੰ ਫੜਨਾ ਕੋਈ ਨਾ ਚਾਹਵੇ।
ਜਿਸ ਘਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੋਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਆਲ੍ਹਣਾ ਕੋਈ ਉਮੀਦ ਬਣਾਵੇ।
ਵਿੱਤੋਂ ਬਾਹਰਾ ਕੋਈ ਕਦਮ ਨਾ ਪੁੱਟੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਜਾਵੇ।

ਸਮਝ ਲਈ ਇਹ ਕੋਈ ਘਰ ਹੈ।
ਇਹ ਤਾਂ ਬਸ ਮੇਰਾ ਹੀ ਘਰ ਹੈ।

ਇਹ ਘਰ ਆਪਣੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਅੰਦਰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਜੀਉਂਦਾ ਜਾਵੇ।
ਹਰ ਖਿੜਕੀ ਹਰ ਬੂਹਾ ਇਸ ਦਾ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਵੇ।
ਨਿੱਘ ਵੀ ਦੇਵੇ, ਠੰਡ ਵੀ ਦੇਵੇ ਸੁੱਖ ਬੁੱਕਲ ਦਾ ਵੰਡਦਾ ਜਾਵੇ।
ਇੱਟਾਂ ਦੀ ਗਲਵਕਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਈ ਕਈ ਰੰਗ ਦਿਖਾਵੇ।
ਸਮਝ ਲਈ ਇਹ ਕੋਈ ਘਰ ਹੈ।

ਇਹ ਤਾਂ ਬਸ ਮੇਰਾ ਹੀ ਘਰ ਹੈ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ ਸਮਝੇ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਨਿਭਾਵੇ।
ਢਲਦੇ ਹੋਏ ਪਰਛਾਵੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚਿਹਰਾ ਵੀ ਕੁਝ ਢਲਦਾ ਜਾਵੇ।
ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਲੀਕਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਦੇ ਕਈ ਪਲ ਛੁਪਾਵੇ।
ਵਕਤ ਦੀਆਂ ਪੀੜਾਂ ਤਨ 'ਤੇ ਸਹਿ ਕੇ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਭ ਨੂੰ ਲਾਡ ਲਭਾਵੇ।
ਸਮਝ ਲਈ ਇਹ ਕੋਈ ਘਰ ਹੈ।
ਇਹ ਤਾਂ ਬਸ ਮੇਰਾ ਹੀ ਘਰ ਹੈ।

ਇਸ ਘਰ ਦੀਆਂ ਮੈਂ ਬੇਰਾਂ ਮੰਗਾਂ ਸਮਿਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਹਾਰ ਨਾ ਜਾਵੇ।
ਇਸ ਘਰ ਦਾ ਨਿੱਘ ਮਾਨਣ ਦੇ ਲਈ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਬੂਹੇ ਆਵੇ।
ਚੰਦਰੀ ਚੁੱਪ ਨਾ ਵਿਹੜੇ ਵੱਸੇ ਕੋਈ ਜੰਦਰਾ ਨਾ ਪਹਿਰਾ ਲਾਵੇ।
ਦੇਸ਼ ਦਿਸ਼ਾਂਤਰ ਘੁੰਮਦਾ ਜੀਅ ਕੋਈ ਮਾਂ ਵਰਗੇ ਵਲ ਕਦਮ ਵਧਾਵੇ।
ਸਮਝ ਲਈ ਇਹ ਕੋਈ ਘਰ ਹੈ।
ਇਹ ਤਾਂ ਬਸ ਮੇਰਾ ਹੀ ਘਰ ਹੈ।

-ਦਿਲਜੋਧ ਸਿੰਘ

ਸਤਲੁਜ

ਚੁੱਪ ਦੀ ਚਾਦਰ ਤਾਣ ਕੇ ਆਈ ਅੱਜ ਜਾਂ ਰਾਤ,
ਅੰਬਰ ਸੱਚੀ ਲੱਗਿਆ ਜਿਉਂ ਤਾਰਿਆਂ ਭਰੀ ਪਰਾਤ।
ਇਕ ਪਾਸੇ ਚੰਦ ਸੀ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਝਾਤ,
ਜੀ ਚਾਹਵੇ ਬਹਿ ਕੇ ਸੁਣ ਲਵਾਂ ਜੇ ਦਾਦ ਦੀ ਪਾਵੇ ਝਾਤ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੋਚਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਡੁਬੀ ਨੂੰ ਲਿਆ ਘੇਰਾ ਨੀਂਦ ਨੇ ਪਾ,
ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਮੰਜੀ ਆਪਣੀ ਲਈ ਸਤਲੁਜ ਕੰਢੇ ਡਾਹ।
ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਦੁੱਖ ਦੀ ਇਕ ਰੇਖਾ ਉਭਰੀ ਆ,
ਤੱਕ ਪਾਣੀ ਕਾਲਾ ਗੰਧਲਾ, ਦਿਲ ਮਾਰੀ ਉਚੀ ਧਾਹ।

ਉਠ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸੰਭਾਲਦੀ, ਮੈਂ ਕੰਢੇ ਗਈ ਖਲੋ,
ਫਿਰ ਭਰ ਕੇ ਚੂਲੀ ਉਸ 'ਚੋਂ ਮੈਂ ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਰੋ-ਰੋ।

ਤੇਰੇ ਆਸੇ ਪਾਸੇ ਗੰਦਗੀ, ਦੱਸ ਕਿੰਜ ਫੈਲੀ ਇਹ ਬੋਅ,
ਜਿਸ ਕੀਤਾ ਤੇਰਾ ਹਾਲ ਇਹ, ਜ਼ਰਾ ਦੱਸਦੇ ਕੌਣ ਹੈ ਉਹ।

ਇਕ ਛੱਲ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਉਛਲੀ ਜਾਪੇ ਕਹਿੰਦੀ ਮੈਨੂੰ ਆ,
ਵੀਰ ਭਗਤ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਜਦ ਹੋਈਆਂ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ।
ਮੇਰੇ ਕੰਢੇ ਮੇਲੇ ਲੱਗ ਗਏ ਕਈਆਂ ਗੀਤ ਦਿੱਤੇ ਮੇਰੇ ਗਾ,
ਮੈਨੂੰ ਗੋਬਿੰਦ ਬਾਟੇ ਘੋਲਿਆ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲਿਆ ਬਣਾ।

ਕੁਝ ਠੋਕੇਦਾਰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅੱਜ ਚੱਲਣ ਕੋਝੀ ਚਾਲ,
ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਘਿਨਾਉਣਾ ਕਰਕੇ ਖੁਦ ਹੋ ਰਹੇ ਮਾਲੇ ਮਾਲ।
ਨਿੱਤ ਨਵਾਂ ਪੁੱਟ ਕੇ ਪਾਵਦੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ਾਬੀ ਖਾਲ,

ਮੇਰਾ ਪਾਣੀ ਵਗਣਾ ਭੁਲ ਕੇ ਰਿਹਾ ਗੰਦਗੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ।

ਮੇਰੇ ਕਾਰਨ ਘਰ ਕਈ ਉਜੜੇ ਮੈਂ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਜ਼ਹਿਰ,
ਨਾਗਣ ਬਣ ਕੇ ਡੱਸ ਰਹੀ ਅੱਜ ਮੇਰੀ ਇਕ ਇਕ ਲਹਿਰ।
ਮੈਂ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਵੀ ਢਾਹ ਰਿਹਾ, ਮਨੁੱਖਤਾ 'ਤੇ ਹਾਏ ਕਹਿਰ,
ਮੈਂ ਮੁੜ ਮੁੜ ਵਗਣਾ ਲੋਚਦਾ ਮੈਨੂੰ ਆਖਣ ਇਹੋ ਠਹਿਰ।

ਸਭ ਖਾਲ ਤੇਜ਼ਾਬੀ ਪੂਰਨੇ, ਮੇਰਾ ਲੈ ਜਾ ਤੂੰ ਸੰਦੇਸ਼,
ਤੇਰਾ ਘੁੰਗ ਵਸੇ ਪੰਜਾਬ ਇਹ, ਫੁਲ ਖਿੜਦੇ ਰਹਿਣ ਹਮੇਸ਼।
ਕੋਈ ਹੋਵੇ ਮਾਰੂ ਰੋਗ ਨਾ, ਹੋਵੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਪਰਵੇਸ਼,
ਮੈਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਨਿਰਮਲ ਕਰ ਦਏ, ਜਾਹ ਲੱਭ ਕੋਈ ਦਰਵੇਸ਼।

-ਨੀਲਮ ਸੈਣੀ, ਫੋਨ: 510-502-0551

ਸਮਾਨੰਤਰ

ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਰੋਕਿਆ ਬੋਟੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਉਹ ਗੰਦੇ ਬੱਚੇ ਹਨ।

ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਥੋਂ ਅੱਖ ਬਚਾ ਕੇ ਗੇਟ ਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਕੁੱਝੀ ਲਾ ਕੇ ਬੱਚਾ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਬੜੇ ਮਜ਼ੇ ਨਾਲ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਸੀ।

-ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ

ਸਈਅਦ ਮੁਹੰਮਦ ਅਸ਼ਰਫ਼

ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਮੰਦ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਚੀਆਂ-ਉਚੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਲੰਮੇ ਹੋ ਚੱਲੇ ਸਨ। ਯੁੱਧ ਕੰਧਾਂ ਦੀ ਛੱਤ 'ਤੇ ਕਦੇ' ਦੀ ਚੜ੍ਹੀ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਪਰ ਇੰਜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਦਹਿਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

“ਉਹਦੀ ਇਹ ਹਿੰਮਤ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ 'ਤੇ ਹੱਥ ਚੁੱਕੇ? ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਉਹ ਦਿਨ, ਜਦ ਉਸ ਦਾ ਪਿਉ ਮੇਰੀ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਬੈਠਾ-ਬੈਠਾ ਚਿਲਮ ਪੀਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਥਰਾ ਹਜ਼ੂਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤੱਕ ਝੁਕ ਜਾਂਦਾ ਸੀ?”

ਸ਼ੇਖ਼ ਨਜੀਬ ਅਹਿਮਦ ਆਪਣੀ ਘਰਵਾਲੀ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੇ ਗੱਜ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਹੜੀ ਲੱਕੜ ਦੇ ਸੰਦੂਕ ਵਿਚ ਘਸੇ ਹੋਏ ਗਰਾਰੇ ਨੂੰ ਇੰਨੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਰੱਖ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਆਪਣੀ ਬਚੀ-ਖੁਚੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਸਾਂਭ-ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ।

ਉਹਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਉਂਜ ਹੀ ਬੈਠੀ ਪੁਰਾਣੇ ਕੱਪੜੇ ਫੋਲ-ਫੋਲ ਦੇਖਦੀ ਰਹੀ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਰੰਗੀਨੀਆਂ ਭਾਲ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਚਿਲਮ ਪੀਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਦੌਲਤ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਕੋਲ ਹੁਣ ਪੁੰਝਾਂ ਹੀ ਪੁੰਝਾਂ ਬਚਿਆ ਹੈ।

ਉਹਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੰਨਾ ਹੀ ਕਿਹਾ, “ਜਾਣ ਦਿਉ, ਹੁਣ ਬੋਲਣ-ਬੋਲਣ ਦਾ ਕੀ ਫ਼ਾਇਦਾ?”

“ਨਹੀਂ ਜਦ ਤੱਕ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖ਼ਰੀਆਂ-ਖ਼ਰੀਆਂ ਨਾ ਸੁਣਾ ਆਵਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਚੈਨ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਲੱਗਾ। ਉਂਜ ਉਸ ਕੰਬਖ਼ਤ ਦੀ ਇਹ ਮਜ਼ਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਲੱਗੇ।” ਹੋਇਆ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਸਰਫ਼ਰਾਜ਼ ਦੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਤੋਂ ਦਿਲਾਵਰ ਅਲੀ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਤੁੰ-ਤੁੰ ਮੈਂ-ਮੈਂ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਦਿਲਾਵਰ ਅਲੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਚਪੇੜ ਕੱਢ ਮਾਰੀ ਅਤੇ ਉਹ ਰੋਂਦਾ ਹੋਇਆ ਘਰ ਆਇਆ। ਜਦ ਉਹਨੇ ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਸ਼ੇਖ਼ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਨ-ਬਦਨ ਵਿਚ ਕੰਨਖੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਰੀਗਣ ਲੱਗੇ। ਉਹ ਸੋਚਣ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਉਹੀ ਦਿਲਾਵਰ ਅਲੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਨੱਕ ਪੁੰਝਦਾ ਆਪਣੇ ਪਿਉ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਦਾ ਪਿਉ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਦੋ ਵਕਤ ਦੀ ਜੂਠ 'ਤੇ ਇੰਨੀ ਕੁ ਗੱਲ ਦਾ ਨੌਕਰ ਸੀ ਕਿ ਜਦ ਉਸ ਦਾ ਬਾਪ ਸ਼ੇਖ਼ ਰਸੂਲ ਅਹਿਮਦ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪੈਰ ਕੱਢੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਤੱਕ ਝੁਕ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰੇ ਅਤੇ ਅੱਜ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਵਕਤ ਬਦਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦਿਲਾਵਰ ਅਲੀ ਮਿਉਸੋਪੈਲਿਟੀ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਦੌਲਤ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹਸਤੀ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ?

ਵੱਡੇ ਦਾਲਾਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੂਰਮਈ ਸ਼ੇਰਵਾਨੀ ਕੱਢੀ ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਲਰ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਕਿਨਾਰੇ ਵਿਚੋਂ ਬੁਕਰਮ ਝਾਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਤਨੀ ਦੇ ਛਿੱਜੇ ਹੋਏ ਜ਼ਰਦ ਦੁਪੱਟੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ੇਰਵਾਨੀ ਖੂਬ ਝਾੜੀ-ਪੁੰਡੀ। ਸਫ਼ੈਦ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਉਨ ਦੇ ਸਕਾਰਫ਼ ਨਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਪਾਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰੁਕਦਾ, ਸ਼ੇਰਵਾਨੀ ਦਾ ਫ਼ਟਿਆ ਹੋਇਆ ਕਾਲਰ ਵੀ ਲੁਕ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਰਫ਼ਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਚਿਕਸ਼ਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਲੱਕੜੀ ਦੇ ਸੰਦੂਕ ਵਿਚੋਂ ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਮੁੱਠ ਵਾਲੀ ਆਬਨੂਸੀ ਖੁੰਡੀ ਕੱਢੀ। ਖੁੰਡੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਦਿਲਾਵਰ ਅਲੀ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਔਕਾਤ ਨਹੀਂ। ਰਿਕਸ਼ੇ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਉਹ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਰੌਲਾ ਪੈ ਜਾਵੇਗਾ-‘ਸ਼ੇਖ਼ ਨਜੀਬ ਅਹਿਮਦ ਆ ਗਏ।’ ਦਿਲਾਵਰ ਦਾ ਨੌਕਰ ਮੇਰੇ ਹੱਥੋਂ ਖੁੰਡੀ ਫੜ ਕੇ ਕਿੱਲੀ 'ਤੇ ਟੰਗ ਦੇਵੇਗਾ। ਦਿਲਾਵਰ ਉਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਝੁਕ ਕੇ ਸਲਾਮ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਖੜ੍ਹਾ-ਖੜ੍ਹਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਗ ਗਾਲਾਂ ਕੱਢਾਂਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਟੋਪੀ ਰੱਖ ਕੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗੇਗਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਆਵਾਂਗਾ। ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਬੈਠੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਰੋਅਬ ਪਵੇਗਾ।

ਦਿਲਾਵਰ ਦੇ ਮਕਾਨ ਕੋਲ ਰਿਕਸ਼ਾ ਰੁਕਿਆ, ਉਹ ਉਤਰੇ।

“ਅਜੇ ਰੁਕ ਜਾ, ਵਾਪਸ ਵੀ ਜਾਣਾ ਹੈ।”

ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮਕਾਨ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੀ ਚਮਕਦੀ ਕਾਰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ, ‘ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਣਦਿਆਂ ਹੀ ਹਰਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਕਾਰ ਲੈ ਲਈ।’ ਪਰ ਕਾਰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜੀਬ ਜਿਹਾ ਲੱਗਾ। ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਦਿਲਾਵਰ ਦੀ ਦੌਲਤ ਦਾ ਰੋਅਬ ਝੜਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ। ਕਾਰ ਦੇ ਲਾਗਿਓਂ ਲੰਘਦਿਆਂ ਜਦ ਉਸ ਦੇ ਸੁਰਖ ਰੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਫ਼ਾਵਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ੇਰਵਾਨੀ 'ਤੇ ਪਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਦਿਲਾਵਰ ਅਲੀ ਦਾ ਕਾਲਾ ਚਿਹਰਾ ਲਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਇਹ ਸਾਰੇ ਖ਼ਿਆਲ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚੋਂ ਝਟਕਦਿਆਂ ਉਹ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਕਾਲ ਬੋਲ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁੰਡੀ ਦੀ ਮੁੱਠ ਨਾਲ ਬੂਰੇ 'ਤੇ ਦਸਤਕ ਦਿੱਤੀ। ਖੁੰਡੀ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਖੁੰਡੀ ਦੀ ਮੁੱਠ ਬੂਰੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ, ਦਿਲਾਵਰ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਵੱਜ ਰਹੀ ਹੋਵੇ।

ਨੌਕਰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ।

“ਦਿਲਾਵਰ ਹੈ?”

“ਚੇਅਰਮੈਨ ਦਿਲਾਵਰ ਅਲੀ ਕਹੋ ਬੜੇ ਮੀਆਂ।”

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡਾ ਹੈ, ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਤਮੀਜ਼ ਨਹੀਂ। ਜਾਣਦਾ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ। ਦਿਲਾਵਰ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਕੰਨ ਖਿਚਾਵਾਂਗਾ।

“ਚੰਗਾ ਭਾਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਓ ਨਜੀਬ ਅਹਿਮਦ ਆਏ ਹਨ।”

ਨੌਕਰ ਅਰਬ ਭਰਪੂਰ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੱਬੀ ਅੰਦਰ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਪਲਾਂ ਬਾਅਦ ਮੁੜਿਆ ਅਤੇ ਬੋਲਿਆ, “ਜਾਉ, ਅੰਦਰ ਬੈਠੋ ਹਨ।”

ਪੈਰ ਪਟਕਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਡਰਾਇੰਗ ਰੂਮ ਦੇ ਬੂਰੇ ਤੱਕ ਆਏ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਆਪਣਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ। ਸਕਾਰਫ਼ ਤਸੱਲੀ ਨਾਲ ਲਪੇਟਿਆ ਅਤੇ

ਵੀ ਮਜ਼ਲਿਸ ਦੇ ਕੁਝ ਆਦਾਬ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਹੌਲੀ ਜਿਹੇ ਸਲਾਮ ਕੀਤੀ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਦਿਲਾਵਰ ਅਲੀ ਨੇ ਹੱਥ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਸਲਾਮ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੋਫ਼ੇ 'ਤੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਹੱਥ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੈਠਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਸ਼ੇਖ਼ ਸਾਹਿਬ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਫੈਲ ਗਏ। ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ। ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਕੱਚ

ਜਿਸਮ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਸੁੰਗੜ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਲੁਕਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਣ।

ਦਿਲਾਵਰ ਅਲੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਆਦਮੀ 'ਤੇ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਪਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ। ਮਕਬੂਲ ਮੀਆਂ ਦਿਲਾਵਰ ਅਲੀ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਚੋਰ ਵਾਂਗੂੰ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਸਿਰ ਝੁਕਾਈ, ਖੱਕੇ-ਖੱਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚਾਹ ਦਾ ਕੱਪ ਕੰਬ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸ਼ੇਖ਼ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਚਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਉਹੀ ਮਕਬੂਲ

ਬੁਲਬੁਲਾ

ਉਰਦੂ ਨਾਮਾਨਿਗਾਰ ਸਈਅਦ ਮੁਹੰਮਦ ਅਸ਼ਰਫ਼ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ‘ਬੁਲਬੁਲਾ’ ਬਦਲ ਰਹੇ ਵਕਤਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਇਹ ਵਕਤ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਜਗੀਰਦਾਰੀ ਉਤੇ ਸਿੱਧੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਚੁਸਤ-ਚਲਾਕ ਜਗੀਰਦਾਰ ਨਵੇਂ ਬਣ ਰਹੇ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਫਟਾ-ਫਟ ਫਿੱਟ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਦੇਖਦਿਆਂ-ਦੇਖਦਿਆਂ ਇਸ ਦੌੜ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪਛੜ ਗਏ। ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਹੀ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਜੋ ਆਮ ਵੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਆਮ ਬੰਦੇ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਇਕ ਬੰਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿਸਟਮ ਨਾਲੋਂ ਅਜੇ ਟੁੱਟਿਆ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਨਾਲ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜੁੜ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ; ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਅੱਧ-ਵਿਚਾਲੇ ਡੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਤਸੱਲੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ। ਅਸ਼ਰਫ਼ ਨੇ ਇਸ ਬੰਦੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਨੂੰ ਧੁਰ ਅੰਦਰੋਂ ਫੜਿਆ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਬੂਰੇ ਤੱਕ ਜਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਕੁਝ ਪਲਾਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦਿਲਾਵਰ ਉਠ ਕੇ ਸਲਾਮ ਕਰੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਲਿਜਾ ਕੇ ਬਿਠਾਵੇ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਦੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸੀਸ਼ੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਸਲੀਕੇ ਨਾਲ ਸਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਠੰਢੀ ਮਸ਼ੀਨ ਕੋਲ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਅਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ-ਕੀ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਧ ਚੇਤਨ ਮਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ

ਵੀ ਮਜ਼ਲਿਸ ਦੇ ਕੁਝ ਆਦਾਬ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਹੌਲੀ ਜਿਹੇ ਸਲਾਮ ਕੀਤੀ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਦਿਲਾਵਰ ਅਲੀ ਨੇ ਹੱਥ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਸਲਾਮ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੋਫ਼ੇ 'ਤੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਹੱਥ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੈਠਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਜਿਸਮ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਸੁੰਗੜ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਲੁਕਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਣ।

ਦਿਲਾਵਰ ਅਲੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਆਦਮੀ 'ਤੇ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਪਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ। ਮਕਬੂਲ ਮੀਆਂ ਦਿਲਾਵਰ ਅਲੀ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਚੋਰ ਵਾਂਗੂੰ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਸਿਰ ਝੁਕਾਈ, ਖੱਕੇ-ਖੱਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚਾਹ ਦਾ ਕੱਪ ਕੰਬ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸ਼ੇਖ਼ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਚਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਉਹੀ ਮਕਬੂਲ

ਜਿਸਮ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਸੁੰਗੜ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਲੁਕਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਣ।

ਦਿਲਾਵਰ ਅਲੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਆਦਮੀ 'ਤੇ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਪਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ। ਮਕਬੂਲ ਮੀਆਂ ਦਿਲਾਵਰ ਅਲੀ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਚੋਰ ਵਾਂਗੂੰ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਸਿਰ ਝੁਕਾਈ, ਖੱਕੇ-ਖੱਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚਾਹ ਦਾ ਕੱਪ ਕੰਬ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸ਼ੇਖ਼ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਚਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਉਹੀ ਮਕਬੂਲ

ਮੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਟੱਕਰ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੀਂਦਾਰ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫ਼ਾਟਕ 'ਤੇ ਹਾਥੀ ਝੂਲਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਹਾਰ ਬੀੜੀਆਂ ਪੀਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅੱਜ ਉਹੀ ਦਿਲਾਵਰ ਸਾਹਮਣੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਿਲਾਵਰ ਅਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਹੈ, “ਆਖ਼ਰ ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਹਿੰਮਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਸਕੋ ਕਿ ਮੇਰਾ ਬਾਪ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਗ ਵਿਚੋਂ ਤਰਕਾਰੀ ਚੋਰੀ ਕਰ ਲਿਆਉਂਦਾ ਸੀ? ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਰਹੋ ਮਕਬੂਲ ਮੀਆਂ, ਇੱਥੇ ਰਹਿਣਾ ਭੁਲਾ ਦਿਆਂਗਾ...ਸਮਝੋ?”

...ਤੇ ਮਕਬੂਲ ਮੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚਾਹ ਦਾ ਕੱਪ ਅਚਾਨਕ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕੰਬਿਆ ਅਤੇ ਫੁੱਟ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਟੋਟੇ-ਟੋਟੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਵਹਿਸ਼ਤ ਬਰਸਣ ਲੱਗੀ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹ ਦੇ ਕੱਪ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਮਾਣ-ਮਰਯਾਦਾ ਟੁੱਟ ਕੇ ਖਿੱਲਰ ਗਈ ਹੋਵੇ।

ਸ਼ੇਖ਼ ਨਜੀਬ ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਵੀ ਕੱਪ ਕੰਬ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਿਲਾਵਰ ਅਲੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ, “ਕਹੋ ਸ਼ੇਖ਼ ਜੀ, ਕਿਵੇਂ ਆਉਣਾ ਹੋਇਆ?”

ਸ਼ੇਖ਼ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੜੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਕੰਬਦੇ ਹੋਏ ਕੱਪ ਨੂੰ ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ, ਖੰਘਾਰੇ ਅਤੇ ਬੋਲੇ, “ਮੈਂ...ਮੈਂ...” ਇੰਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਜ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਗੱਡ-ਗੱਡ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਲਈ ਇੰਜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਟੇਬਲ ਫ਼ੈਨ ਵਾਂਗੂੰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖੰਭ ਟੁੱਟ ਕੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਰਹੇ ਹੋਣ।

ਦਿਲਾਵਰ ਅਲੀ ਦੀਆਂ ਚੁਫ਼ਵੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪਿਆ ਤਾਲਾ ਤੌੜ ਦਿੱਤਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਬੇਵਸੀ ਨਾਲ ਨਿਕਲਿਆ, “ਮੈਂ...ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਤੁਸੀਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਣ ਗਏ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦੇ ਆਵਾਂ।”

“ਚੰਗਾ-ਚੰਗਾ ਇਹ ਲਉ।” ਉਸ ਨੇ ਸੁੱਕੇ ਮੇਵਿਆਂ ਦੀ ਪਲੇਟ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਹ ਉਠ ਗਏ।

ਰਿਕਸ਼ੇ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਸਾਰੇ ਰਾਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ। ਬੱਸ ਰਿਕਸ਼ੇ ਦੇ ਪੈਡਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ। ਇੱਕ ਪੈਡਲ ਉਪਰੋਂ ਬੱਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਇਕਦਮ ਥੱਲਿਓਂ ਉਪਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਇੰਨੀ ਛੇਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਕਦੋਂ ਉਪਰਲਾ ਪੈਡਲ ਬੱਲੇ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਥੱਲੜਾ ਉਪਰ ਆਇਆ?

ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਬੂਰੇ ਤੋਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਚੁਰਾਉਂਦੇ ਉਹ ਘਰ ਅੰਦਰ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਏ। ਆਬਨੂਸੀ ਖੁੰਡੀ ਕਿੱਲੀ 'ਤੇ ਟੰਗੀ। ਸਰਫ਼ਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, “ਬੇਟਾ, ਮੈਂ ਦਿਲਾਵਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਡਾਂਟਿਆ। ਉਹ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗਣ ਲੱਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਤਰਸ ਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਉਹਨੂੰ ਜਾਂ ਉਹਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।”

ਤੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸ਼ੇਰਵਾਨੀ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਉਹ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਜੇ ਅੱਜ ਮਕਬੂਲ ਮੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥੋਂ ਵੀ ਚਾਹ ਦਾ ਕੱਪ ਡਿੱਗ ਕੇ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ...?

ਤਰਜਮਾ: ਭਜਨਬੀਰ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 91-98556-75724

ਕੁਲਦੀਪ ਭੁੱਲਰ
ਰਾਤ ਦੇ ਘੁਸਮੁਸੇ 'ਚ ਜਦੋਂ ਫੁੱਫੜ ਨਾਜਰ ਸਾਡੇ ਘਰ ਆਉਂਦਾ, ਉਸ ਕੋਲ ਖਾਕੀ ਝੋਲਾ, ਇਕ ਦਾਤਰੀ ਤੇ ਸਿਰ 'ਤੇ 'ਦੇ ਰੁੱਗ ਘਾਹ' ਹੁੰਦਾ। ਦਾਤਰੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੰਜੀ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਵੱਲ ਭੁੰਜੇ ਟਿਕਾ ਦੇਣੀ। ਘਾਹ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਖੁਰਲੀ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਖਾਕੀ ਝੋਲੇ ਦਾ ਸੁੱਬੀ ਨਾਲ ਬੱਝਿਆ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਲੱਪ ਭੁੱਕੀ ਦੀ ਭਰਨੀ ਤੇ ਫੱਕਾ ਮਾਰ ਲੈਣਾ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਨੇ ਠੰਡਾ ਪਾਣੀ ਪੀਣਾ ਅਤੇ ਗਿਲਾਸ ਮੰਜੀ ਦੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਵੱਲ ਰੱਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਖ਼ਿਆਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਣਾ, “ਅੱਜ 'ਮਰੀਕ ਸਿੰਗ' ਰੱਬ ਨੇ ਬਚਾਇਆ। ਨਹਿਰ ਦੇ ਪੁਲ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸੌ ਗਜ਼ ਦੂਰ ਮੈਨੂੰ 'ਮਾਮੇ' ਦਿੱਸੇ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਬਈ ਅੱਜ ਤਾਂ ਆਂਗੇ 'ਤਿਕੇ। ਮੈਂ ਡਰਦਾ ਡਰਦਾ ਪੁਲ ਵੱਲ ਵਧਣ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਮਾਮੇ ਵੀ ਪੁਲ ਵੱਲ ਹੀ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕਰੇ ਬਈ ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਲਾਂ। ਫਿਰ ਸੋਚਿਆ ਜੇ ਸਵੇਰੇ ਘਰ ਨਾ ਗਿਆ ਸੱਜਰੀ ਸੁਈ ਗਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੋਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ। ਉਹਦਾ ਵੱਡਾ ਵੱਖਰਾ ਬਾਂ ਬਾਂ ਕਰਕੇ ਰੱਸੀ

ਮਿੱਠੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਉਡੀਕ

ਤੁਤਾਏਗਾ। ਚਲੋ ਇਕ ਡੰਗ ਤਾਂ ਸਰ ਜਾਏ, ਦੇ ਵੇਲੇ ਜੇ ਗਾਂ ਨਾ ਚੋਈ, ਉਸ ਦਾ ਹਵਾਨਾ ਪਾਟਣ ਨੂੰ ਆ ਜਾਏਗਾ। ਮੈਂ ਦੋ ਦੋ ਕਦਮ ਪੁੱਟਦਾ ਅੱਗੇ ਵਧੀ ਗਿਆ ਉਹ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਆ ਗਏ। ਲੈ ਬਈ ਹਾਸੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਨਿਕਲੀ, ਉਹ ਜੋ ਮਾਮੇ ਲੱਗਦੇ ਸੀ ਨਹਿਰ ਦੇ ਬੋਲਦਾਰ ਨਿਕਲੇ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਨਾਜਰ ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੇਡੂਆਂ ਤੋਂ ਡਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੁਣ। ਲੈ ਬਈ ਹਾਸੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਜਿਹਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣਾਵਾਂ ਮੈਨੂੰ ਈ ਬੁੱਧ ਕਰੂ।”

ਗੱਲ ਛੇੜ ਕੇ ਲੱਪ ਖਾਧੀ ਭੁੱਕੀ ਦੇ ਸਰੂਰ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲੱਗਦਾ ਤੇ ਸਰੂਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਝੂਟੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਹਾਣੀ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਰੋਟੀ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਵਾਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਫਰਕ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਮਾਮੇ ਤਾਂ ਹਰ ਵਾਰ ਉਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਹੁੰਦੇ ਈ ਹੁੰਦੇ। ਸਾਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਰੂਪ ਦਾ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਫਲੋਡਾ ਰੂਪ ਕਾਫੀ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਦੇਖਦੇ ਆਏ ਸੀ। ਫੁੱਫੜ ਨਾਜਰ ਨੂੰ ਭੁੱਕੀ ਦੀ ਲਤ ਪੁਰਾਣੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਭੁੱਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੀ। ਪੰਦਰਾਂ ਵੀਹ ਦਿਨ ਜਾਂ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਉਹ ਪੰਜ ਛੇ ਕੋਰ ਪੈਂਡਾ ਤੈਅ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਅੱਗੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਉਥੋਂ ਭੁੱਕੀ ਖਰੀਦਦਾ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਦੇਣ ਲਈ ਉਹ ਹਰ ਵਾਰ ਘਾਹੀਆ ਬਣ ਕੇ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜੂਹ ਪਾਰ ਕਰਦਾ, ਇਕ ਦੋ ਤਿਕੇ

ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ ਰਾਜਸਥਾਨ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ। ਉਥੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਬੂਰੇ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਬੱਸ ਏਨਾ ਕਹਿ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ‘ਅੱਜ ਮੈਂ ਰੁੰਗ ਪੱਠਿਆਂ ਦਾ ਲੈਣ ਚੱਲਿਆਂ।’ ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਫੁੱਫੜ ਨਾਜਰ ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਸਮਾਨ ਯਾਨੀ ਭੁੱਕੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਆਇਓ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਘਰ ਹੀ ਰੁਕੇਗਾ। ਉਦੋਂ ਅਸੀਂ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਕਦੋਂ ਚਲਾ ਜਾਂਦੇ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ। ਉਂਜ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਹਰ ਦਮ ਉਡੀਕ ਰਹਿੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਾਡੇ ਘਰ ਆਉਂਦਾ ਉਸ ਕੋਲ ਖੰਡ ਦੀਆਂ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਮੰਗਿਆਂ ਹੀ ਇਹ ਗੋਲੀਆਂ ਸਾਡੀ ਤਲੀ 'ਤੇ ਧਰਦਾ ਜਾਂਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਲਈ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ, ਮਨ

ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਆਉਣ ਤਕ ਉਸ ਦੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਸੁੱਤੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਉਹ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਉਹਦੀ ਮੰਜੀ ਵੀ ਟੋਕੋਆਣੀ 'ਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ।

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ)

ਕਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡ ਪੇਮੈਂਟਾਂ ਤੋਂ ਬੇਹੱਦ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ?

- ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਡਾਲਰ ਬਚਾਓ, ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਸੁਖਾਲੀ ਕਰੋ
- ਤੁਹਾਡੀ ਰਹਿੰਦੀ ਪੇਮੈਂਟ 60% ਤੱਕ ਘਟ ਸਕਦੀ ਹੈ
- ਆਪਣਾ ਕਰੈਡਿਟ ਬਹਾਲ ਕਰਾਓ
- Bankruptcy ਤੋਂ ਬਚੋ!
- ਸਾਰੇ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਇਕੋ Monthly Payment ਬਣਾਓ

- Achieve financial peace of mind
- Get the fast results
- 100% confidential
- Prevent wages garnishment and bank levies

We work in USA & Canada

Resolve your IRS Tax Debt / Problems

100% SATISFACTION GUARANTEED

ਅੱਜ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ

(888) 888-9914

www.ooraa.org

DCL Trucking

743 Legacy Blvd,
Greenwood, IN 46143

ਮਿਡਵੈਸਟ ਦੀ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੀ ਟਰੱਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਪੱਕੇ ਲੋੜ

ਮਿਡਵੈਸਟ ਤੋਂ ਈਸਟ-ਮਿਡਵੈਸਟ
ਮਿਡਵੈਸਟ ਤੋਂ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ
ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਮਿਡਵੈਸਟ

We work in all 48 States

24/7 Dispatch Available

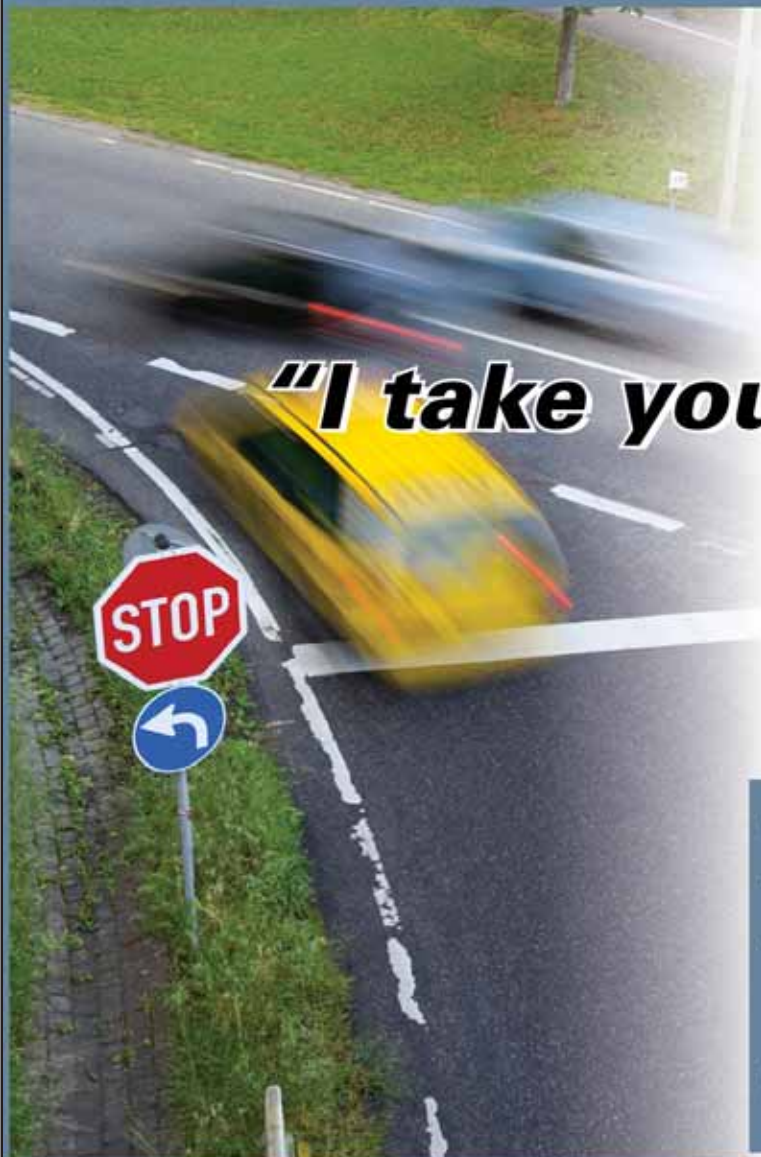
Quick payment via Direct Deposit

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਪਰਮਿੰਦਰ

ਫੋਨ: 317-399-9800

e-mail: info@DCLTrucking.com

WRONGFUL DEATH | AUTO | PEDESTRIAN | BICYCLE | DOG BITES | TRUCK ACCIDENTS

LAW OFFICES OF

MARK COHEN

ਪਿਛਲੇ 27 ਸਾਲ ਤੋਂ ਫਰੀਮਾਂਟ, ਨਿਊਆਰਕ,
ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ ਅਤੇ ਬੋ-ਏਰੀਆ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ

"I take your accident personally"

Free initial consultation. No fee if no recovery.

ਮੁਢਲਾ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਬਿਲਕੁਲ ਮੁਫਤ, ਕੋਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਫੀਸ ਨਹੀਂ

Please visit our web site for more information

www.markcohenlaw.com or call us at **510.792.4008**

ਕਾਨੂੰਨ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮੁੱਚੇ ਪਹੁੰਚ ਵਾਲੀ ਪਰਸਨਲ ਇੰਜਰੀ ਲਾਅ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ। ਪਰਸਨਲ ਇੰਜਰੀ ਲਾਅ, ਫਾਰ ਪ੍ਰਾਫਿਟ, ਨਾਨ ਪ੍ਰਾਫਿਟ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ, ਅਤੇ ਭੂਮੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਨਿੰਗ ਲਾਅ ਵਿਚ 27 ਸਾਲ ਦਾ ਤਜਰਬਾ। "ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇਕ ਖੇਤਰ ਬਾਰੇ ਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

WATCH A NEW MOVIE EVERYDAY

1000+ SOUTH ASIAN MOVIES ON DEMAND FOR FREE

SUBSCRIBE TO THE PUNJABI PACK FOR \$24.99/MO

AND GET MOVIES ON DEMAND FREE FOR A YEAR

BIGMAGIC INTERNATIONAL + BIGFLIX

CHANNEL SELECTION WILL VARY BY PACKAGE
PACKAGES STARTING FROM \$24.99/MO

1.888.242.2276
 Facebook.com/DishPunjabTV

www.DishSouthAsianTV.com/MOD
 HOME OF SOUTH ASIAN ENTERTAINMENT

International programming requires additional \$10/mo International Basic package or any America's Top package. Offer valid with activation of new DISH residential service with a qualifying South Asian package (\$19.99/mo or higher) between 2/01/13 and 04/30/13. You must separately sign up for Big Magic by calling 1.888.723.0197, and visit www.dish.com/southasianmod by 5/15/13 to redeem offer; your account will be credited on or about 7/01/13. You must maintain qualifying South Asian package for the duration. After promotional period Big Magic add-on package will continue at then-current price unless you call or go online to downgrade. May not be combined with other special offers. Depending on qualifying plan, one or more of the following will apply - activation fee (minimum \$79), Social Security Number, credit approval, 24-month Agreement, early cancellation fee. Upgrade fees will apply for select receivers based on model. Monthly fees for receivers may apply. Some plans require all payments to be made in advance, including monthly programming, pay-per-view (prior to event), equipment upgrades and other one-time charges. New and qualifying former customers only. Offer is subject to the terms of the Promotional and Residential Customer Agreements. All prices, packages, programming, features, functionality and offers subject to change without notice. ©2013, DISH Network L.L.C. All rights reserved.

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸੈਨ ਹੋਜੇ (ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ)

ਜਬ ਲਗ ਖਾਲਸਾ ਰਹੇ ਨਿਆਰਾ ਤਬ ਲਗ ਤੇਜ ਦੀਉ ਮੈ ਸਾਰਾ॥
ਜਬ ਇਹ ਗਹੈ ਬਿਪਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਮੈ ਨ ਕਰੇ ਇਨਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ॥

ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੇ ਸਾਜਨਾ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ

ਕੋਟਾਨਿ ਕੋਟਿ ਵਧਾਈ

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀਓ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ॥

ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਾਜੇ ਨਿਵਾਜੇ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ 13 ਅਪਰੈਲ, 2013 ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜੇ ਵਿਖੇ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿਧ ਰਾਗੀ ਅਤੇ ਢਾਡੀ ਜਥੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਢਾਡੀ ਵਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨਗੇ। ਕਥਾਵਾਚਕ ਕਥਾ ਵਿਆਖਿਆ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨਗੇ। ਆਪ ਸਭ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੋਈ ਹੈ ਜੀ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

4 ਅਪਰੈਲ 2013 ਤੋਂ 14 ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸਨਿਚਰਵਾਰ 13 ਅਪਰੈਲ 2013

ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ ਸਵੇਰੇ 10 ਤੋਂ 11 ਵਜੇ ਤੱਕ (ਭਾਈ ਟੇਕ ਸਿੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ)
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੀਰਤਨ/ਢਾਡੀ ਦਰਬਾਰ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 2 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਇਕ ਵਜੇ ਤੋਂ 2:30 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਚਾਹ-ਪਕੌੜਿਆਂ ਤੇ ਮਠਿਆਈ ਦੀ ਸੇਵਾ: ਭਾਈ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ
ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ: ਭਾਈ ਨਸੀਬ ਸਿੰਘ ਮਾਵੀ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ
ਛੋਲੇ ਭਠੂਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ: ਭਾਈ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ

ਐਤਵਾਰ 14 ਅਪਰੈਲ 2013

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ: ਸਵੇਰੇ 5 ਤੋਂ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ: ਸੇਵਾ ਬੀਬੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕੌਰ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ
ਵਿਸਾਖੀ/ਖਾਲਸਾ ਸਾਜਨਾ ਦਿਵਸ ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੀਰਤਨ/ਢਾਡੀ ਦਰਬਾਰ
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 2 ਤੋਂ 4 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ: ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਅਤੇ ਸਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਲੋਂ
ਗਰਮਾ ਗਰਮ ਜਲੇਬੀਆਂ ਤੇ ਪਕੌੜਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਭਾਈ ਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪਰਿਵਾਰ (ਸਲੀਨਸ) ਵਲੋਂ

14 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਤੇ ਡੈਂਟਲ ਕੈਂਪ ਵੀ ਲਾਏ ਜਾਣਗੇ।

ਜਾਰੀ ਕਰਤਾ: ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਸੈਨ ਹੋਜੇ

3636 Murillo Ave, San Jose CA 95148, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵੈਬ-ਸਾਈਟ: thesikhgurdwarasj.org